

Rapport structurele begrotingsruimte

Een onderzoek naar de mogelijkheden tot het vergroten van de structurele begrotingsruimte van de gemeente Moerdijk

April 2025

MOERDIJK

Inhoud

Inleiding **4**
Doelstelling **6**
Leeswijzer **7**
1. Onderzoeksopzet **8**
1.1 Welke aanpakken zijn mogelijk? 8
1.2 Welke aanpak hanteren we? 10
1.3 Het onderzoek vanuit een breder perspectief 11
2. Hoe ziet het financiële perspectief van de gemeente Moerdijk er uit? 13
2.1 Financieel perspectief 2025-2028 13
2.2 Financieel perspectief na 2028 14
2.3 Nader inzicht in de baten en lasten 15
2.4 Hoe verhoudt het verwachte begrotingsresultaat zich tot de totale baten en lasten en wat zegt dit over de urgentie van dit project? 17
2.5 Welke 'spaarpotjes' (reserves en voorzieningen) heeft de gemeente? 20
2.6 Welke risico's lopen we en hoe verhoudt zich dit tot ons weerstandsvermogen? 23
2.7 Wat zeggen diverse kengetallen over onze financiële positie? 24
2.8 Welke conclusies kunnen we trekken wat betreft de financiële positie van de gemeente Moerdijk? 25
3. Vergelijking met andere gemeenten 26
3.1 Aandachtspunten bij het vergelijken van gemeenten 26
3.2 Referentiegroep 27
3.3 Vergelijking baten 28
3.4 Vergelijking lasten 32
3.5 Conclusie vergelijking met andere gemeenten 39
4. Welke begrotingsposten gaan we nader in beeld brengen? 40
4.1 Selectiecriteria 40
4.2 Beoordeling omvang en beïnvloedbaarheid begrotingsposten 42
4.3 Nader in beeld te brengen begrotingsposten 43
5. Sociaal domein 44
5.1 Sociaal domein vanuit breder perspectief 45
5.2 Hoe zijn de totale lasten binnen dit taakveld opgebouwd? 48
5.3 Inkomensregelingen 49
5.4 WSW en beschut werk 56
5.5 Jeugdzorg 57

5.6 Wmo ... 65
5.7 Samenkracht en burgerparticipatie ... 75
6 Verkeer, vervoer en waterstaat ... 78
6.1 Hoe zijn de totale lasten binnen dit taakveld opgebouwd? ... 79
6.2 Verkeer en vervoer ... 80
7 Sport, cultuur en recreatie ... 88
7.1 Hoe zijn de totale lasten binnen dit taakveld opgebouwd? ... 88
7.2 Openbaar groen en (openlucht) recreatie ... 90
7.3 Sportaccommodaties ... 93
7.4 Overige lasten ... 96
8 Gemeentefonds ... 98
8.1 Systematiek gemeentefonds ... 98
8.2 Ravijnjaar 2026 ... 99
8.3 Aanhoudende onzekerheden - Taken, middelen en ambities uit balans ... 100
8.4 Middelen Jeugdzorg ... 101
8.5 Specifieke uitkeringen ... 102
8.6 Verdeling gemeentefonds ... 102
8.7 In hoeverre zijn de baten te beïnvloeden? (btw compensatiefonds) ... 103
9 Lokale heffingen ... 105
9.1 Hoe zijn de baten opgebouwd? ... 106
9.2 Hoe zien de gemiddelde woonlasten eruit? ... 111
9.3 In hoeverre zijn de baten te beïnvloeden? ... 114
10 Diverse gemeentebrede onderwerpen ... 118
10.1 Verbonden partijen ... 119
10.2 Personeelslasten ... 123
10.3 Kapitaallasten ... 129
10.4 Nieuw beleid ... 136
10.5 Reserves ... 142
Conclusies en aanbevelingen ... 146
Samenvatting bevindingen per hoofdstuk ... 146
Algehele conclusie ... 153
Aanbevelingen ... 155
Bijlagen ... 159
Bijlage 1 Specificatie voorzieningen ... 160
Bijlage 2 Specificatie bestemmingsreserves ... 161
Bijlage 3 Selectie nader in beeld gebrachte begrotingsposten ... 162

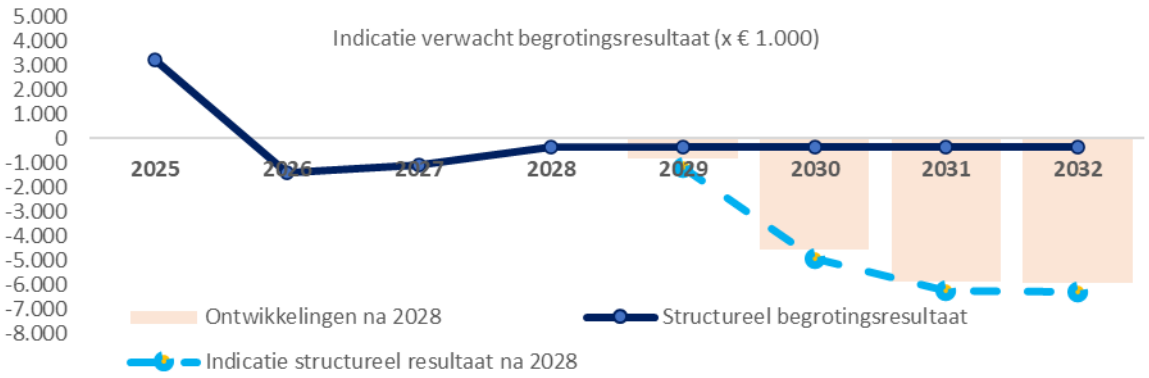
Inleiding

In dit rapport wordt u meegenomen in de mogelijkheden tot het vergroten van de structurele begrotingsruimte van de gemeente Moerdijk.

Het zal u niet ontgaan zijn dat de financiële positie van gemeenten landelijk onder druk is komen te staan. Terwijl gemeenten de komende jaren met diverse grote landelijke uitdagingen te maken hebben op het gebied van o.a. woningbouw, verduurzaming, energietransitie en stijgende lasten binnen het sociaal domein, is er grote onduidelijkheid over de bijdragen die gemeenten voor deze taken ontvangen vanuit het Rijk.

In de landelijke media wordt in dit kader ook wel gesproken over het 'ravijnjaar 2026'. Gemeenten ontvangen vanaf dat jaar vanuit het Rijk fors minder middelen via het gemeentefonds. Analyses van o.a. BMC, de VNG, en de Raad voor het Openbaar Bestuur tonen een grote disbalans tussen de taken en de middelen van de gemeenten. Ook de motie 'Wend het ravijn af: compensatie voor 2026 en 2027' die tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VNG met 99% is aangenomen, onderstreept het belang dat gemeenten voldoende vergoed moeten worden voor de taken die zij moeten uitvoeren. Inmiddels is de VNG gestart met een landelijke campagne waarin (nogmaals) aandacht wordt gevraagd voor de gevolgen van de aanstaande korting van het gemeentefonds. Dit met het oog op de overleggen die richting de voorjaarsbesluitvorming van het kabinet gepland staan. Tegelijkertijd is het maar de vraag in hoeverre het Rijk in de aankomende Voorjaarsnota meer structurele middelen beschikbaar gaat stellen aan gemeenten.

Ondanks alle onzekerheden is de begroting 2025-2028 van de gemeente Moerdijk (zoals die op 7 november 2024 door de gemeenteraad is vastgesteld) voor het jaar 2025 met een verwacht structureel resultaat van € 3,2 miljoen reëel in evenwicht en dus structureel sluitend. Wel worden vanaf 2026 (beperkte) structurele tekorten verwacht van respectievelijk € 1,5 miljoen (2026), € 1,3 miljoen (2027) en € 0,6 miljoen (2028). Daarnaast voorzien we diverse ontwikkelingen waarvan duidelijk is dat deze vanaf 2029 aanvullende investeringslasten met zich zullen meebrengen. Dit betreft o.a. ambities op het gebied van scholenontwikkeling, gemeenschapshuizen, zwembaden en woningbouw & mobiliteit. Hoewel dit gezien het tijdsbestek om 'zachte bedragen' gaat, is in de aanbiedingsnota bij de begroting 2025-2028 geschetst dat hier op termijn een kapitaallast mee gemoeid gaat van circa € 6 miljoen. Daarbij is onderstaande indicatie weergegeven voor het toekomstige structurele begrotingsresultaat.

Figuur 1 Indicatie structureel begrotingsresultaat gemeente Moerdijk

Op basis van bovenstaande is tijdens de behandeling van de kadernota 2025-2028 en daarop volgend de begroting 2025-2028 geconstateerd dat de financiële uitkomsten op de korte termijn geen (urgente) noodzaak gaven om op dat moment al mogelijkheden te hebben waarmee de structurele begrotingsruimte kon worden vergroot. Echter was het algehele beeld dat het richting komende begrotingsjaren nuttig en noodzakelijk is om nader inzicht te krijgen in de wijze waarop de structurele begrotingsruimte kan worden vergroot.

Het doel hierbij is om richting de behandeling van de kadernota 2026-2029 opnieuw met de gemeenteraad hierover in gesprek te gaan. Dit zodat de gemeenteraad deze inzichten kan betrekken bij de behandeling van de kadernota 2026-2029, als opmaat naar het opstellen van de uiteindelijke begroting 2026-2029. Dit rapport geeft invulling aan deze toezegging, waarbij het doel niet is om met concrete ombuigingsmaatregelen te komen, maar om juist vanuit een breder perspectief ook andere mogelijkheden te onderzoeken die kunnen bijdragen aan het vergoten van de structurele begrotingsruimte.

Vanuit dat oogpunt hopen we dat dit rapport bijdraagt aan het inzicht in onze gemeentelijke begroting en de (on)mogelijkheden voor het vergroten van de structurele begrotingsruimte. Dit zodat we hier tijdens de informatiebijeenkomst van 10 april 2025 met elkaar over in gesprek kunnen gaan en u als gemeenteraad in de commissie en raadsvergadering van de kadernota 2026-2029 verdere kaders kunt meegeven richting het opstellen van de uiteindelijke begroting 2026-2029.

Zevenbergen, 1 april 2025

Het college van burgemeester en wethouders,

Aart-Jan Moerkerke

Bennie Blom

Danny Dingemans

Pauline Joosten

Eef Schoneveld

Sjoerd Elseman

Doelstelling

Zoals in de inleiding is geschetst is er momenteel landelijk veel te doen over de financiële positie van gemeenten. Landelijk wordt geconstateerd dat er sprake is van een disbalans tussen de taken die gemeenten (moeten) uitvoeren en de middelen die zij daarvoor ontvangen vanuit het Rijk.

Tijdens de behandeling van de kadernota 2025-2028 en daarop volgend de begroting 2025-2028 is geconstateerd dat de financiële uitkomsten van de gemeente Moerdijk op de korte termijn geen (urgente) noodzaak gaven om op dat moment al mogelijkheden te hebben waarmee de structurele begrotingsruimte kon worden vergroot. Echter was wel het algehele beeld dat het richting komende begrotingsjaren nuttig en noodzakelijk is om nader inzicht te krijgen in de wijze waarop de structurele begrotingsruimte kan worden vergroot.

Het doel van dit onderzoek is om vanuit een breder perspectief mogelijkheden te onderzoeken die kunnen bijdragen aan het vergoten van de structurele begrotingsruimte. Het doel van dit onderzoek is dan ook niet om met specifieke ombuigingsvoorstellen te komen maar om met richtinggevende mogelijkheden te komen.

De inzichten uit dit onderzoek dragen bij aan het inzicht in onze gemeentelijke begroting en de (on)mogelijkheden tot het vergroten van de structurele begrotingsruimte. Dit zodat we hier tijdens de informatiebijeenkomst van 10 april 2025 met elkaar over in gesprek kunnen gaan en u als gemeenteraad deze inzichten kan betrekken bij de behandeling van de kadernota 2026-2029, als opmaat naar het opstellen van de uiteindelijke begroting 2026-2029.

Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd:

In **hoofdstuk 1** wordt stil gestaan bij de gehanteerde onderzoeksopzet. Met het oog op de landelijke ontwikkelingen van de financiële situatie van gemeenten, kan de te kiezen aanpak per gemeente verschillen. In alle gevallen is het van belang om te vertrekken vanuit een breed commitment met een gedeeld urgentiebesef en stip op de horizon. Dit vraagt om een scherpe uitlijning van het proces, waarbij het van belang is om de aanpak aan de voorkant duidelijk te definiëren. Welke stappen gaan we nemen (en welke juist niet)? Op welke termijn en in welke volgorde nemen we die? Welke tussentijdse bijstelmomenten bouwen we in? In dit hoofdstuk wordt expliciet stil gestaan bij deze vragen. Hierbij worden de mogelijke aanpakken geschetst, wordt toegelicht welke aanpak het beste past bij de doelstelling van dit onderzoek en wordt het bredere perspectief toegelicht waarbinnen dit onderzoek plaatsvindt.

In **hoofdstuk 2** wordt nader ingegaan op de vraag hoe het financiële perspectief van de gemeente Moerdijk er nu - en in de komende jaren – voor staat. Om hier een oordeel over te kunnen vormen, worden in dit hoofdstuk diverse aspecten in samenhang bezien.

In **hoofdstuk 3** staat de vraag centraal hoe het financiële perspectief van de gemeente Moerdijk zich verhoudt ten opzichte van andere gemeenten. De baten en lasten van de diverse taakvelden (beleidsterreinen) worden vergeleken met referentiegemeenten. Dit met als doel om op hoofdlijnen een beeld te krijgen en eventuele rode draden te kunnen waarnemen, die vervolgens aanleiding kunnen geven tot nader onderzoek.

In **hoofdstuk 4** wordt een selectie gemaakt van de begrotingsposten die in de hoofdstukken 5 t/m 10 nader in beeld worden gebracht. Dit vanuit het oogpunt dat het niet wenselijk en efficiënt is om alle begrotingsposten volledig door te lichten. Dit sluit ook niet aan bij de doelstelling van dit onderzoek. Het doel is immers niet om met een lijst met concrete en specifieke ombuigingsmaatregelen te komen, maar om in eerste instantie vanuit een breder perspectief mogelijkheden te onderzoeken die kunnen bijdragen aan het vergoten van de structurele begrotingsruimte.

In **hoofdstuk 5 t/m 9** worden diverse begrotingsposten nader in beeld gebracht. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de taakvelden sociaal domein (hoofdstuk 5), verkeer, vervoer en waterstaat (hoofdstuk 6) en sport, cultuur en recreatie (hoofdstuk 7). Ook wordt ingegaan op de baten uit het gemeentefonds (hoofdstuk 8) en de lokale heffingen (hoofdstuk 9). Hoewel deze onderwerpen nader in beeld worden gebracht, betekent dit niet dat voor deze onderwerpen al wel concrete ombuigingsmaatregelen worden voorgesteld. Het doel is om nader inzicht te creëren zodat op basis daarvan richtinggevende mogelijkheden in beeld gebracht kunnen worden die als basis kunnen dienen voor het gesprek over de (on)wenselijkheid van eventuele vervolgstappen.

In **hoofdstuk 10** wordt nader ingegaan op diverse gemeentebrede onderwerpen die niet aan een specifiek taakveld zijn te koppelen maar door heel de gemeentelijke begroting van invloed zijn op de structurele begrotingsruimte. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de verbonden partijen, personeelslasten, kapitaallasten, nieuw beleid en de (inzet van) reserves.

Tot slot worden de **conclusies en aanbevelingen** geformuleerd.

1. Onderzoeksopzet

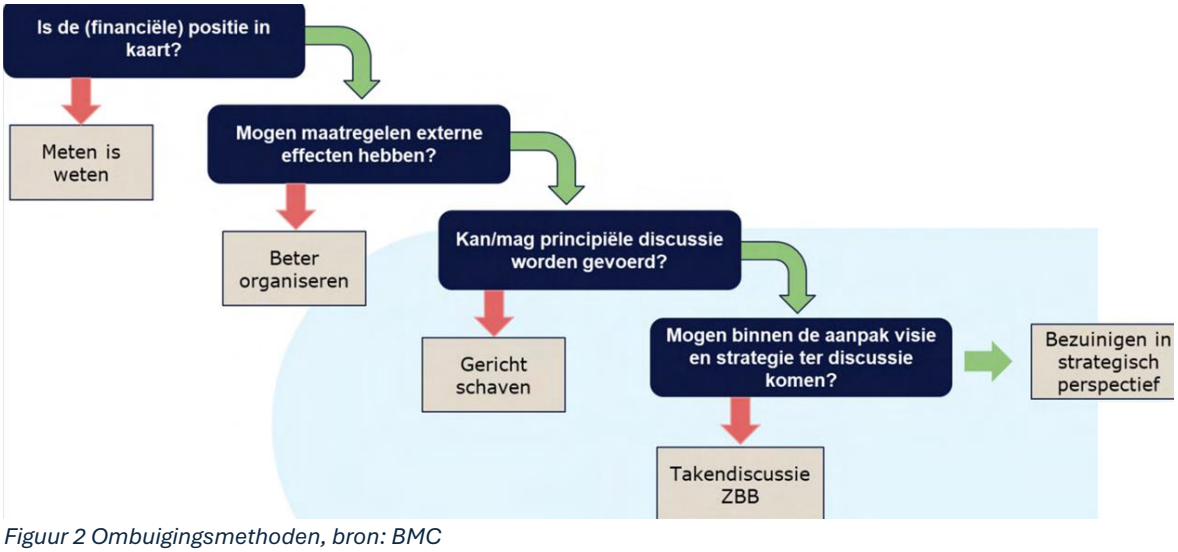
Het mag duidelijk zijn dat er niet één generieke oplossing is die gemeenten kunnen inzetten om het (landelijke) vraagstuk rondom de financiële positie van gemeenten eenvoudig op te kunnen lossen. De te kiezen aanpak zal daarbij zowel van landelijke als lokale ontwikkelingen afhangen. In hoeverre geeft het Rijk gehoor aan de oproep vanuit gemeenten voor een goede balans tussen de ambities, taken en middelen die gemeenten hier vanuit het Rijk voor ontvangen? Op welke termijn komt daar duidelijkheid over en in hoeverre kunnen gemeenten daar rekening mee houden in hun begroting 2026-2029? Daarnaast spelen lokale ontwikkelingen een rol. Wat is de financiële uitgangspositie van een gemeente? Hoe ontwikkelt die financiële positie zich en wat zegt dit over de mate waarin gemeenten wellicht op korte termijn al genoodzaakt zijn om concrete maatregelen te nemen?

De te kiezen aanpak zal dus per gemeente verschillen. In alle gevallen is het van belang om te vertrekken vanuit een breed commitment met een gedeeld urgentiebesef en stip op de horizon. Dit vraagt om een scherpe uitlijning van het proces, waarbij het van belang is om de aanpak aan de voorkant duidelijk te definiëren. Welke stappen gaan we nemen (en welke juist niet)? Op welke termijn en in welke volgorde nemen we die? Welke tussentijdse bijstelmomenten bouwen we in?

In dit hoofdstuk wordt daarom expliciet stil gestaan bij deze vragen. Hierbij worden de mogelijke aanpakken geschetst (paragraaf 1.1), wordt toegelicht welke aanpak het beste past bij de doelstelling van dit onderzoek (paragraaf 1.2) en wordt het bredere perspectief toegelicht waarbinnen dit onderzoek plaatsvindt (paragraaf 1.3).

1.1 Welke aanpakken zijn mogelijk?

Bij de te kiezen aanpak kan onderstaand raamwerk als hulpmiddel gebruikt worden. Dit raamwerk wordt door BMC gebruikt om de verschillende type aanpakken in beeld te brengen bij hun opdrachtgevers. Hieronder wordt dit model kort toegelicht, waarna wordt geschetst voor welke aanpak in dit onderzoek is gekozen.

Figuur 2 Ombuigingsmethoden, bron: BMC

Grofweg worden er vijf mogelijke aanpakken onderscheiden, waarbij de aanpakken oplopen qua mogelijke impact op het beleid en de uitvoering van de taken van de gemeente.

Meten is weten

Een belangrijk vertrekpunt is dat in beeld is hoe je er als gemeente financieel voor staat. Hoe is de begroting opgebouwd? Met welke taakvelden zijn de meeste baten en lasten gemoeid? Hoe ziet het financieel meerjarenperspectief eruit? Aan welke knoppen kan worden gedraaid? Kan er op bepaalde begrotingsposten risicovoller worden begroot? Wat zeggen de financiële kengetallen? Welke 'spaarpotjes' heeft de gemeente en hoe kunnen die zo doelmatig mogelijk ingezet worden? Kortom, de eerste aanpak betreft het (nader) in beeld brengen van de financiële positie van de gemeente zodat de (financieel technische) knoppen in beeld komen waar aan gedraaid kan worden. Dit zodat mogelijk voorkomen kan worden dat direct meer verregaande ombuigingsmaatregelen genomen moeten worden en zodat vanuit die inzichten indien nodig een weloverwogen keuze gemaakt kan worden in de vervolgstappen.

Beter organiseren

Als de financiële positie volledig in beeld is, dient de vraag te worden gesteld in hoeverre ombuigingsmaatregelen externe effecten mogen hebben. Indien het antwoord daarop nee is, is de volgende aanpak het beter organiseren. Kunnen we de uitvoering van taken anders organiseren? Waar valt efficiencywinst te halen? Hierbij kan gedacht worden aan het onder de loep nemen van de (belangrijkste) processen, het uitvoeren van benchmarks etc.

Gericht schaven

Een volgende mogelijke aanpak is het gericht schaven. Hierbij staat de vraag centraal hoe de financiële opgave wordt verdeeld over de diverse taakvelden. Binnen welk taakveld wordt een hogere / lagere taakstelling opgelegd? Welke weging wordt daarbij gehanteerd en in hoeverre is daar draagvlak voor? Bij deze methode bestaat het risico dat taakstellingen worden opgenomen waarbij onduidelijk blijft hoe deze concreet uitgevoerd gaan worden. Hierdoor ontstaat onzekerheid over de hoogte en haalbaarheid van de taakstellingen. Bij deze aanpak is het van belang dat voldoende onderbouwd wordt welke maatregelen getroffen gaan worden voor het realiseren van de taakstellingen. Ook de provincie hanteert dit als belangrijke voorwaarde in hun rol als financieel toezichthouder.

Takendiscussie

De volgende mogelijke aanpak is de takendiscussie. Hierbij wordt de principiële discussie gevoerd over de taken die als gemeente worden uitgevoerd. Hoe kom je tot een fundamentele afweging van de taken? Welke taken gaan we niet, soberder of anders/slimmer uitvoeren? Welke taken worden uitgevoerd boven het wettelijke minimumniveau? Wat zijn de maatschappelijke en organisatorische consequenties als dit op het minimum niveau wordt uitgevoerd? Wat is er nodig om dat te bereiken? Etc.

Ombuigen in strategisch perspectief

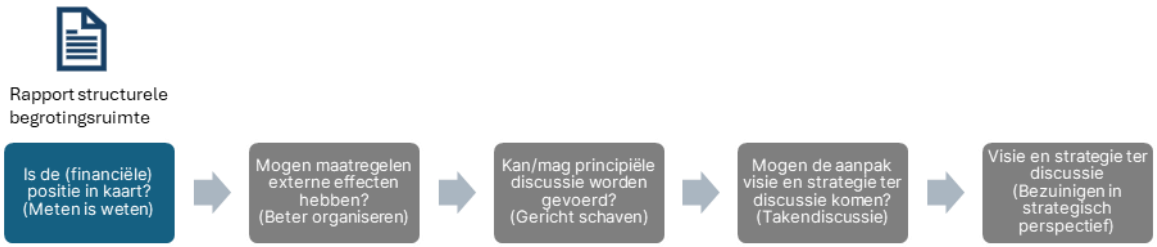
De meest verregaande aanpak is het ombuigen in strategisch perspectief. In deze aanpak staan de maatschappelijke effecten centraal. Per beleidsterrein dient een afweging gemaakt te worden in de rol die je hier als gemeente in hebt en wilt hebben. Dit rekening houdend met de beleidsvrijheid die je als gemeente hierin hebt. Hoe combineer je de strategische doelen met het ombuigingsproces? Welke rol pakken we als gemeente? Waar ben ik wel en niet van? Hierbij staat de fundamentele balans tussen beleid, middelen en organisatie centraal. Hoe kom je tot een nieuwe balans tussen de ambities en strategische doelen die je als gemeente hebt, de financiële middelen die beschikbaar zijn en de mate waarin de organisatie dit waar kan maken?

1.2 Welke aanpak hanteren we?

In de vorige paragraaf is duidelijk geworden dat er verschillende aanpakken mogelijk zijn. Deze aanpakken variëren van het verder in beeld brengen van de financiële positie (’meten is weten’) tot de meest verregaande aanpak waarbij de visie en strategie ter discussie staan en vanuit strategisch perspectief ombuigingskeuzes gemaakt worden. Hierbij geldt dat de ene aanpak de andere niet uitsluit waarbij aanpakken in samenhang opgepakt kunnen worden. Zo kan de financiële positie nader in beeld gebracht worden, terwijl voor diverse taakvelden al kritisch(er) gekeken kan worden naar efficiencymaatregelen of de mate waarin en de intensiteit waarmee specifieke taken worden uitgevoerd.

De vraag is welke aanpak het beste aansluit bij het geformuleerde doel van dit onderzoek. Het doel van dit onderzoek is om vanuit een breder perspectief mogelijkheden te onderzoeken die kunnen bijdragen aan het vergoten van de structurele begrotingsruimte. Dit met als doel om met richtinggevende mogelijkheden te komen, zonder dat daarbij op dit moment al specifieke ombuigingsmaatregelen worden voorgesteld. Dit vanuit het beeld zoals dat in de begroting 2025-2028 is geschetst, waarbij de financiële positie van de gemeente Moerdijk op dit moment gezond is, maar er wel aandacht nodig is voor de ontwikkeling van onze financiële positie in de komende jaren.

De methode die hierbij het beste aansluit is het nader in beeld brengen van de (financiële) positie van de gemeente (’meten is weten’). Gezien de financiële uitgangspositie van de gemeente Moerdijk en de landelijke onzekerheden die momenteel nog bestaan over o.a. het gemeentefonds, wordt het niet wenselijk geacht om op dit moment al concrete ombuigingsmaatregelen aan de gemeenteraad voor te stellen. Vanuit dat oogpunt is het raadzaam om eerst de (financiële) positie van de gemeente nader in beeld te brengen en uit te diepen. Hoe ziet het financiële perspectief van de gemeente eruit? Hoe is de begroting opgebouwd? Hoe verhoudt dit zich tot andere gemeenten? In hoeverre zijn de baten en lasten door de gemeente te beïnvloeden? Aan welke (financieel/technische) knoppen kan gedraaid worden? De antwoorden op deze vragen biedt op hoofdlijnen inzicht in de (on)mogelijkheden voor het vergroten van de structurele begrotingsruimte. Dit vormt een vertrekpunt om vanuit daar met elkaar eventuele toekomstige vervolgstappen te bepalen.

Figuur 3 Gehanteerde onderzoeksaanpak

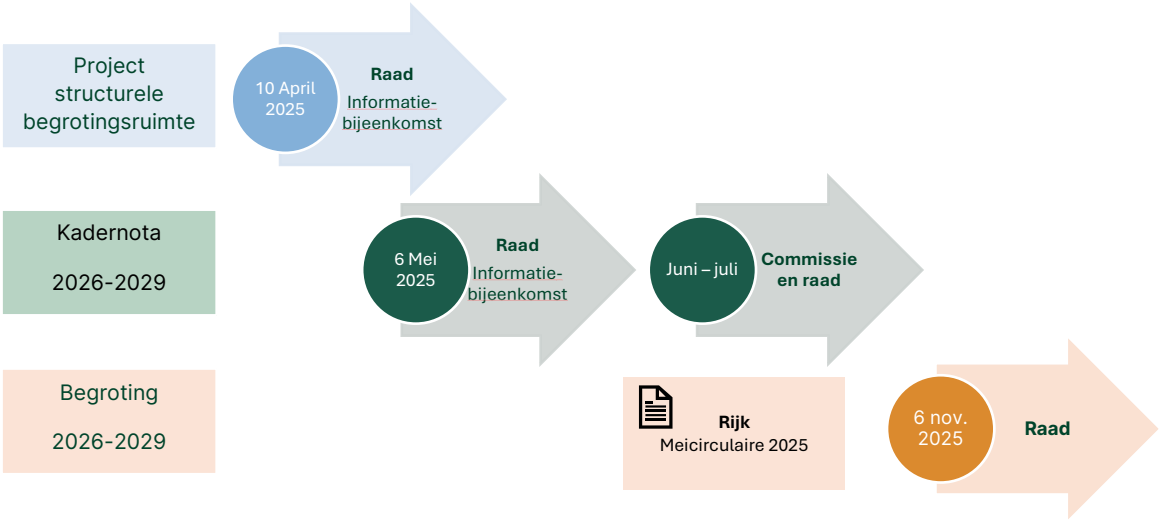
Deze aanpak sluit ook aan bij het advies wat vorig jaar vanuit de VNG aan gemeenten is gegeven voor het opstellen van de begroting 2025-2028. In het advies van destijds was o.a. te lezen: *‘De financiële situatie voor gemeenten is daarmee het best te omschrijven als ‘prepare for the worst, hope for the best’. Het is verstandig om na te denken over maatregelen, tegelijkertijd willen we voorkomen dat gemeenten te vroeg onnodige en onomkeerbare ombuigingen in gang zetten.’*

1.3 Het onderzoek vanuit een breder perspectief

Dit onderzoek staat niet op zichzelf maar moet gezien worden vanuit een breder perspectief. De uitkomsten van dit onderzoek vormen een vertrekpunt. Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen binnen onze eigen gemeente, zal bepaald moeten worden in hoeverre een eventuele versnelling in de gekozen aanpak nodig is.

1.3.1 In relatie tot de kadernota en begroting 2026-2029

Dit onderzoek heeft een nadrukkelijke relatie met de kadernota 2026-2029 en begroting 2026-2029. In de figuur hieronder is deze samenhang grafisch weergegeven.

Figuur 4 Het project in relatie tot de kadernota en begroting 2026-2029

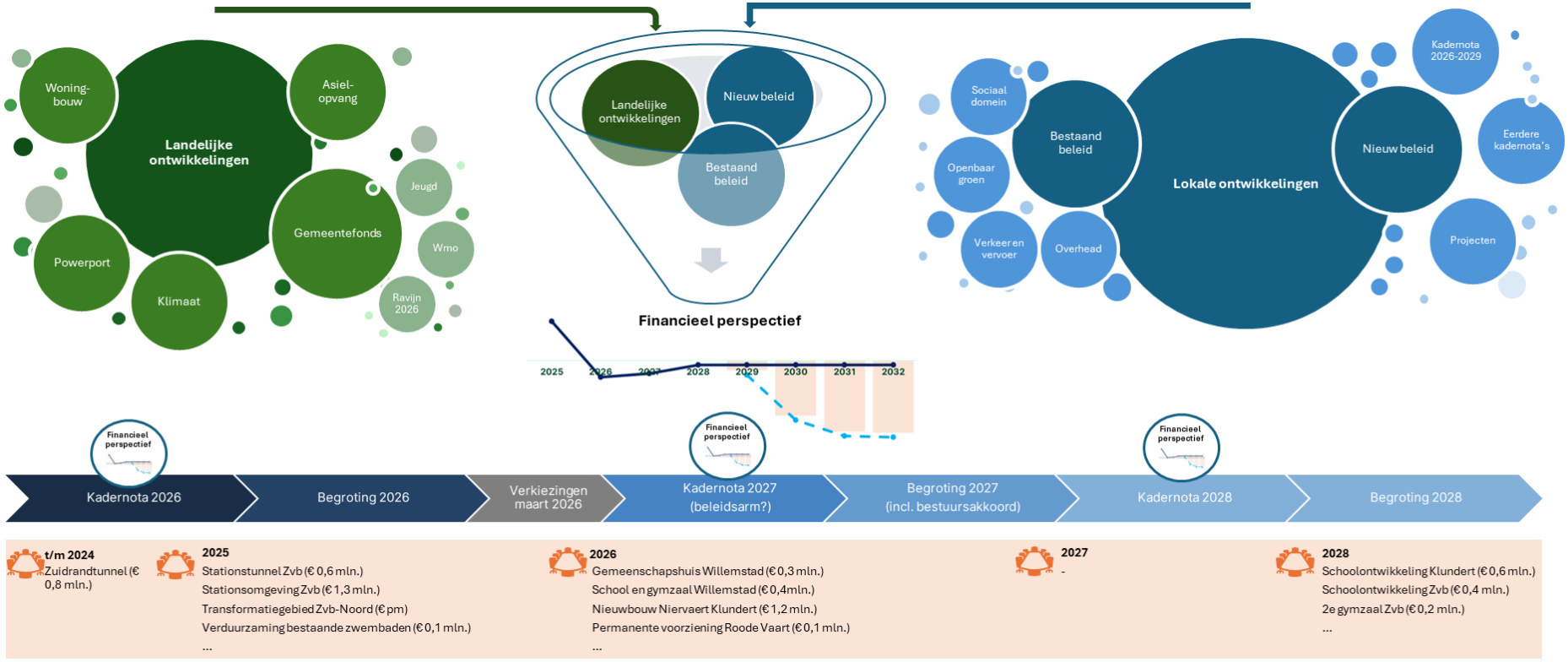
De uitkomsten van dit onderzoek worden in de informatiebijeenkomst van 10 april 2025 aan de gemeenteraad toegelicht. Dit zodat de uitkomsten bekend zijn en hierover het gesprek kan worden gevoerd voordat de kadernota 2026-2029 in de gemeenteraad wordt besproken.

Op 6 mei 2025 is een informatiebijeenkomst gepland waarin de gemeenteraad meegenomen wordt in de concept-kadernota 2026-2029. In de kadernota 2026-2029 geeft de gemeenteraad de kaders mee die het vertrekpunt vormen voor de op te stellen begroting 2026-2029. Dit is dus het moment waarop een geactualiseerd (financieel) beeld ontstaat n.a.v. de actuele ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan sinds de begroting 2025-2028. Zoals voorgaande jaren zal de gemeenteraad voortijdig in het proces betrokken worden bij de inhoud van de kadernota. Hierbij heeft de gemeenteraad ook de mogelijkheid om eigen kadervoorstellen in te dienen. Dit zodat deze (samen met de ontwikkelingen die vanuit het college worden voorzien) integraal besproken kunnen worden in de commissie (4 juni 2025), en de raadsvergadering (3 juli 2025), waarin ook de algemene beschouwingen worden gehouden.

De kaders zoals die in de kadernota zijn vastgesteld worden nader uitgewerkt in de begroting 2026-2029 die in het najaar 2025 aan de gemeenteraad zal worden aangeboden. In de komende periode zullen de (landelijke) ontwikkelingen nauwlettend in de gaten gehouden worden. Eventuele maatregelen zullen door het Rijk meegenomen worden in de Voorjaarsnota 2025 en financieel worden vertaald in de meicirculaire 2025. De ramingen voor de baten uit het gemeentefonds in onze begroting worden zoals gebruikelijk daarop gebaseerd.

1.3.2 In relatie tot de komende jaren

Wanneer we nog verder uitzoomen, kan het bredere perspectief van het project als volgt worden weergegeven. Landelijke- en lokale ontwikkelingen hebben invloed op het financieel meerjarenperspectief van de gemeente. Zoals in hoofdstuk 2 nader zal worden toegelicht worden binnen de gemeente Moerdijk in de jaren 2026-2028 (beperkte) financiële tekorten verwacht, waarbij de verwachte tekorten vanaf 2029 verder toenemen. Dit als gevolg van diverse grootschalige ontwikkelingen (o.a. scholenontwikkeling, MFA's , zwembaden en woningbouwopgave & mobiliteit) waar op dit moment al aan gewerkt wordt en waarvan duidelijk is dat deze in de toekomst investeringslasten met zich zullen meebrengen. Hoewel de genoemde (kapitaallasten) niet meer dan een indicatie zijn, is duidelijk dat deze investeringen van invloed gaan zijn op het structurele begrotingsresultaat van de gemeente. Op basis van de huidige inzichten zal de besluitvorming hierover vooral in 2025 en 2026 plaatsvinden, waarbij verder geldt dat er in maart 2026 gemeenteraadsverkiezingen plaatsvinden. De komende jaren zal dus blijvende aandacht nodig zijn voor de structurele begrotingsruimte.

Figuur 5 Het project in relatie tot komende jaren

2. Hoe ziet het financiële perspectief van de gemeente Moerdijk er uit?

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de vraag hoe het financieel perspectief van de gemeente er nu - en in de komende jaren – voor staat. Om hier een oordeel over te kunnen vormen worden in dit hoofdstuk diverse aspecten in samenhang bezien.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de cijfers in dit rapport zijn gebaseerd op de begroting 2025-2028, zoals die in november 2024 door de gemeenteraad is vastgesteld. Binnenkort wordt t.b.v. de kadernota 2026-2029 het financieel perspectief geactualiseerd, waarbij (landelijke en lokale) ontwikkelingen die zich sinds de begroting 2025-2028 hebben voorgedaan financieel worden verwerkt.

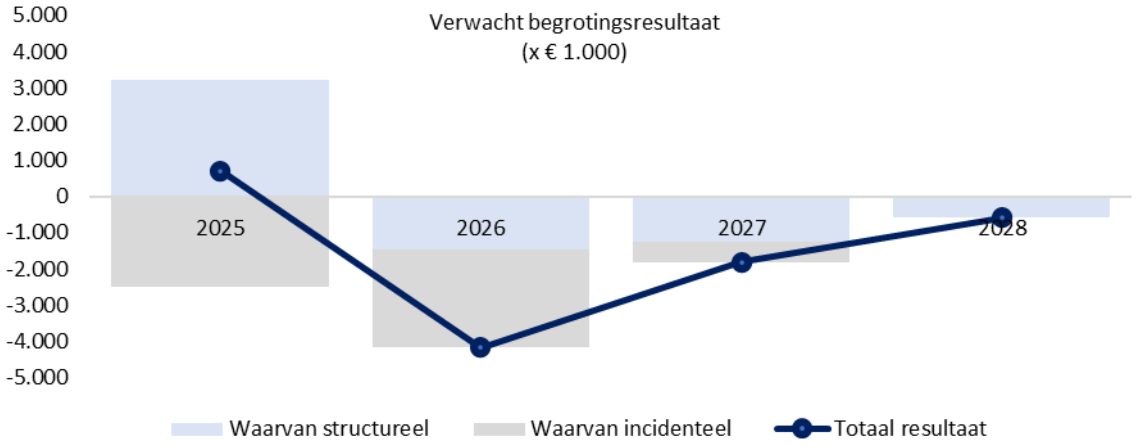
2.1 Financieel perspectief 2025-2028

In de raadsvergadering d.d. 7 november 2024 is de begroting 2025-2028 vastgesteld. In de bijbehorende aanbiedingsnota is onderstaand beeld geschetst.

(bedragen x € 1.000) (-/- = nadeel)	2025	2026	2027	2028
Verwacht begrotingsresultaat (aanbiedingsnota 2025-2028)	**702**	**-4.169**	**-1.818**	**-587**
Waarvan structureel	3.206	-1.485	-1.255	-587
Waarvan incidenteel	-2.504	-2.684	-563	0

Tabel 1 Verwacht begrotingsresultaat 2025-2028

Wanneer bovenstaande cijfers grafisch weergegeven worden ziet dit er als volgt uit:

Figuur 6 Verwacht begrotingsresultaat begroting 2025-2028

Structurele budgetten

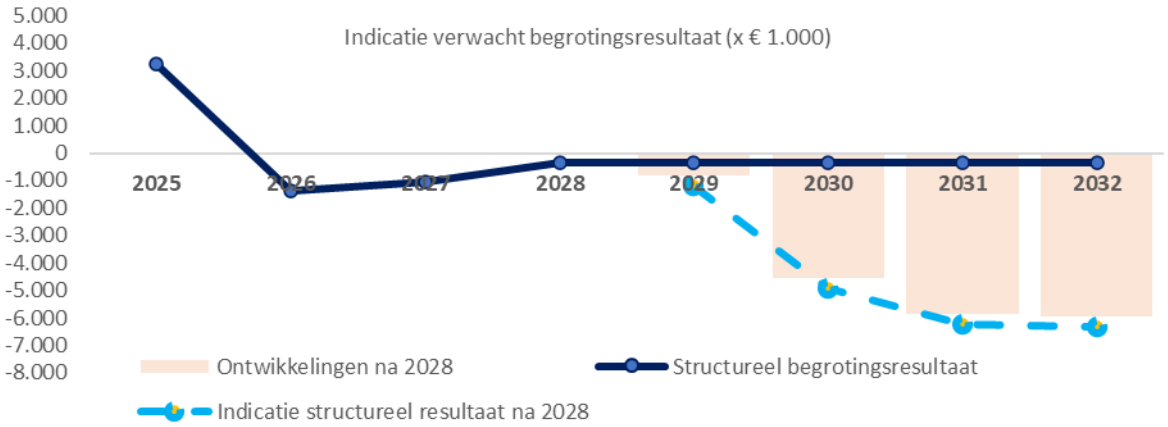
De meerjarenbegroting is voor het jaar 2025 met een verwacht structureel resultaat van € 3,2 miljoen reëel in evenwicht en dus structureel sluitend. Voor de jaren vanaf 2026 is sprake van een structureel tekort. Vanaf 2026 worden structurele tekorten verwacht van respectievelijk € 1,5 miljoen (2026), € 1,3 miljoen (2027) en € 0,6 miljoen (2028).

Incidentele budgetten

Voor de incidentele budgetten geldt dat in de jaren 2025, 2026 en 2027 de incidentele lasten hoger zijn dan de incidentele baten. Voor 2025 kan het tekort aan éénmalige middelen binnen de begroting worden opgevangen binnen het overschot aan structurele middelen. De totale begrotingsuitkomst is en blijft dan namelijk positief. Alle éénmalige activiteiten voor 2026 en 2027 kunnen alleen doorgang vinden als een beroep op de algemene reserve wordt gedaan. Dit omdat ook de structurele uitkomsten een tekort laten zien. In aanloop naar- en ten tijde van -het opstellen van de kadernota 2026-2029 en/of begroting 2026-2029 kan op basis van de actuele inzichten bezien worden of het nu verwachte tekort aan incidentele middelen zich dan nog voordoet. Mocht dit zo zijn dan kan op dat moment besloten worden de algemene reserve hiervoor in te zetten, dan wel kan een heroverweging plaatsvinden ten aanzien van de opgenomen incidentele lasten.

2.2 Financieel perspectief na 2028

Hoewel de ramingen naarmate deze verder in de tijd komen te liggen steeds 'zachter' worden, is het verstandig om ook naar ontwikkelingen te kijken die we als gemeente na 2028 op ons af zien komen en die op de langere termijn een grote invloed kunnen gaan hebben op het financieel meerjarenperspectief van onze gemeente. In de aanbiedingsnota bij de begroting 2025-2028 is onderstaand perspectief geschetst.

Figuur 7 Indicatie verwacht structureel begrotingsresultaat na 2028

In bovenstaande figuur is op de donkerblauwe lijn het structurele begrotingsresultaat weergegeven zoals die in tabel 1 is weergegeven. De blauwe stippellijn geeft een indicatie van het verwachte structurele begrotingsresultaat, rekening houdend met diverse grootschalige ontwikkelingen (o.a. scholenontwikkeling, MFA's , zwembaden en woningbouwopgave & mobiliteit) waar op dit moment al aan gewerkt wordt en waarvan duidelijk is dat deze in de toekomst investeringslasten met zich zullen meebrengen. Deels heeft hier nog geen definitieve besluitvorming over plaatsgevonden. Zoals in paragraaf 1.3.2 is geschetst vindt de besluitvorming hierover voornamelijk in 2025 en 2026 plaats. Aan de andere kant kunnen er in de komende jaren ook nog zaken naar voren komen waar nu helemaal nog geen rekening mee is gehouden. Het toekomstperspectief is niet meer dan een indicatie.

Wel maakt bovenstaande figuur de noodzaak van dit onderzoek duidelijk. Hoewel het 'ravijnjaar 2026' minder diep is dan bij sommige andere gemeenten, worden op basis van de huidige inzichten vooral vanaf 2030 forse tekorten voorzien. Vanaf 2031 gaat het om ruim € 6 miljoen. Dit maakt dat het richting de komende begrotingsjaren nodig is om de mogelijkheden tot het vergroten van de structurele begrotingsruimte te verkennen. Zodat er bewust en weloverwogen invulling gegeven kan worden aan de ambities van de gemeente op de langere termijn.

2.3 Nader inzicht in de baten en lasten

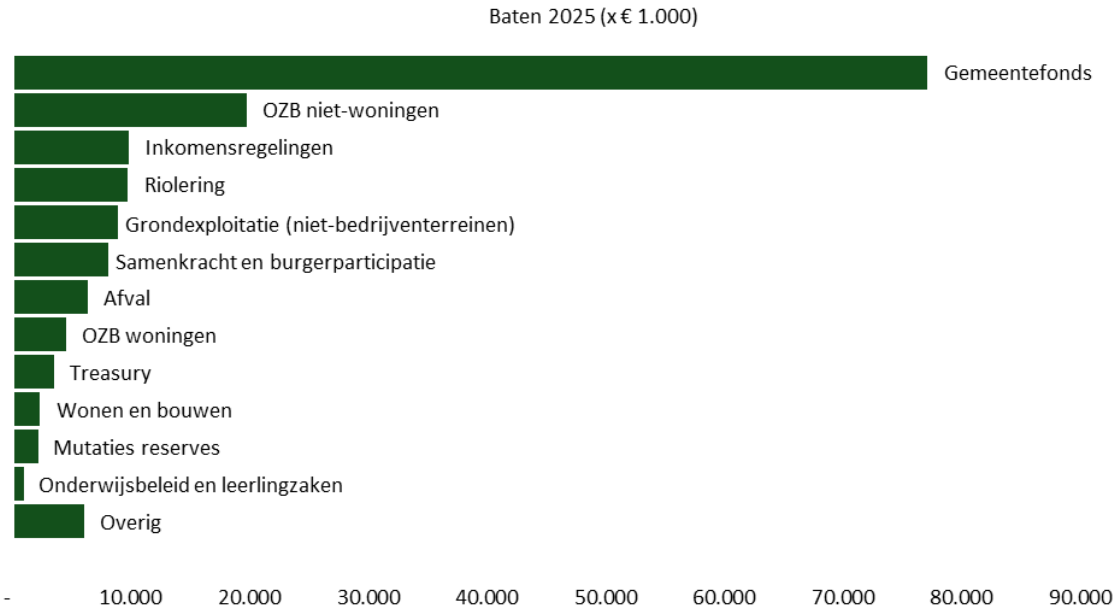
De begrotingsresultaten zoals die in voorgaande paragrafen zijn weergegeven zijn opgebouwd uit de totale jaarlijkse baten en lasten van onze gemeente. Indien er in een jaar meer/minder baten dan lasten worden verwacht resulteert dit in een positief /negatief begrotingsresultaat in die jaren.

De gemeentelijke baten en lasten kunnen onderverdeeld worden in diverse beleidsterreinen (zogenaamde taakvelden). Gemeenten zijn vanuit de (BBV) wetgeving verplicht om hun baten en lasten per taakveld inzichtelijk te maken. Het voordeel hiervan is dat gemeentelijke baten en lasten op een eenduidige manier geordend worden, waarbij het uitgangspunt is dat de financiële cijfers van gemeenten beter onderling te vergelijken zijn. Ook het Rijk en het CBS gebruiken deze informatie.

In deze paragraaf wordt (op hoofdlijnen) nader inzicht gegeven in de opbouw van de baten en lasten van de gemeente Moerdijk.

2.3.1 Baten

De totale baten zijn voor 2025 begroot op circa € 162 miljoen. Wanneer de baten worden onderverdeeld in de (wettelijk voorgeschreven) taakvelden, levert dat onderstaand beeld op.

Figuur 8 Begrote baten 2025 (per taakveld)

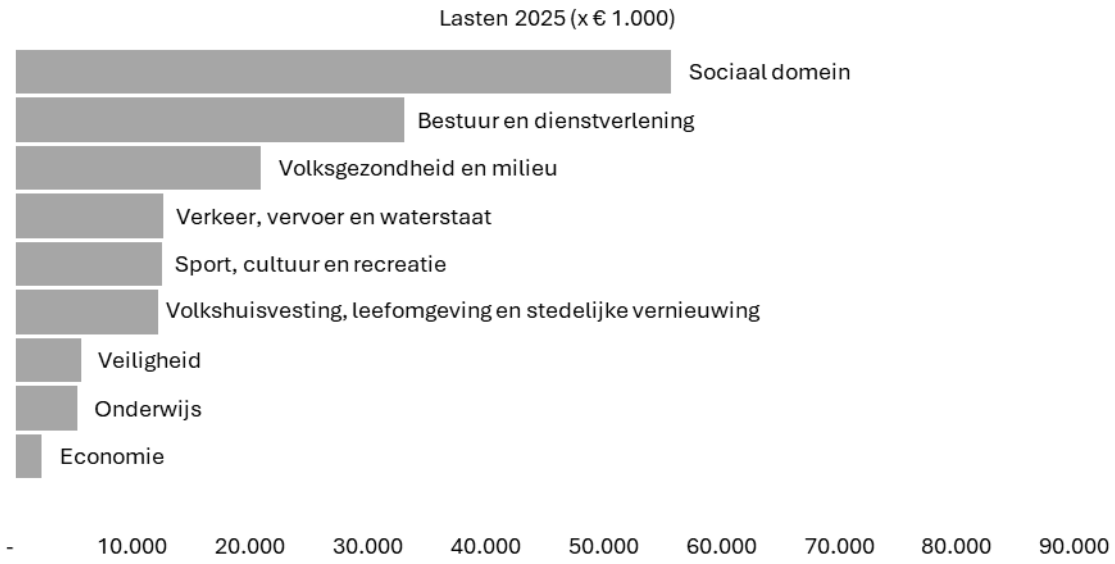
Net als andere gemeenten zijn we in grote mate afhankelijk van de middelen die we van het Rijk uit het gemeentefonds ontvangen. Deze baten vormen met circa € 78 miljoen veruit de grootste inkomstenbron. Deze middelen zijn door de gemeente vrij te besteden. Daarnaast ontvangen we vanuit het Rijk ook middelen voor de bekostiging van het verstrekken van bijstandsuitkeringen (taakveld ‘inkomensregelingen’), de opvang van Oekraïners (taakveld ‘samenkracht en burgerparticipatie’) en de bestrijding van onderwijsachterstanden (taakveld ‘onderwijsbeleid en leerlingzaken’).

Verder vormen de gemeentelijke belastingen en heffingen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. De ozb vormt daarbij veruit de grootste inkomstenbron. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de baten die betrekking hebben op woningen (circa € 5 miljoen) en niet-woningen (circa € 20 miljoen). Vooral de ozb baten uit niet-woningen zijn binnen onze gemeente relatief hoog. Dit vanwege

het specifieke karakter van de gemeente Moerdijk met de 4e grootste zeehaven van Nederland en het grote industrieterrein. Tot slot heeft de gemeente diverse overige baten uit bijv. de grondexploitaties.

2.3.2 Lasten

De totale lasten zijn voor 2025 begroot op circa € 162 miljoen. Net als bij de baten kunnen de lasten ook per taakveld (beleidsterrein) worden uitgesplitst. Dit levert voor de lasten onderstaand beeld op:

Figuur 9 Begrote lasten 2025 (per taakveld)

Net als bij andere gemeenten vormt het sociaal domein met circa € 55 miljoen aan lasten veruit het grootste taakveld van de gemeente Moerdijk. Gemeenten hebben binnen het sociaal domein een brede verantwoordelijkheid om kwetsbare inwoners te ondersteunen. Taken op het gebied van jeugd, zorg, wonen en werk staan hierbij centraal.

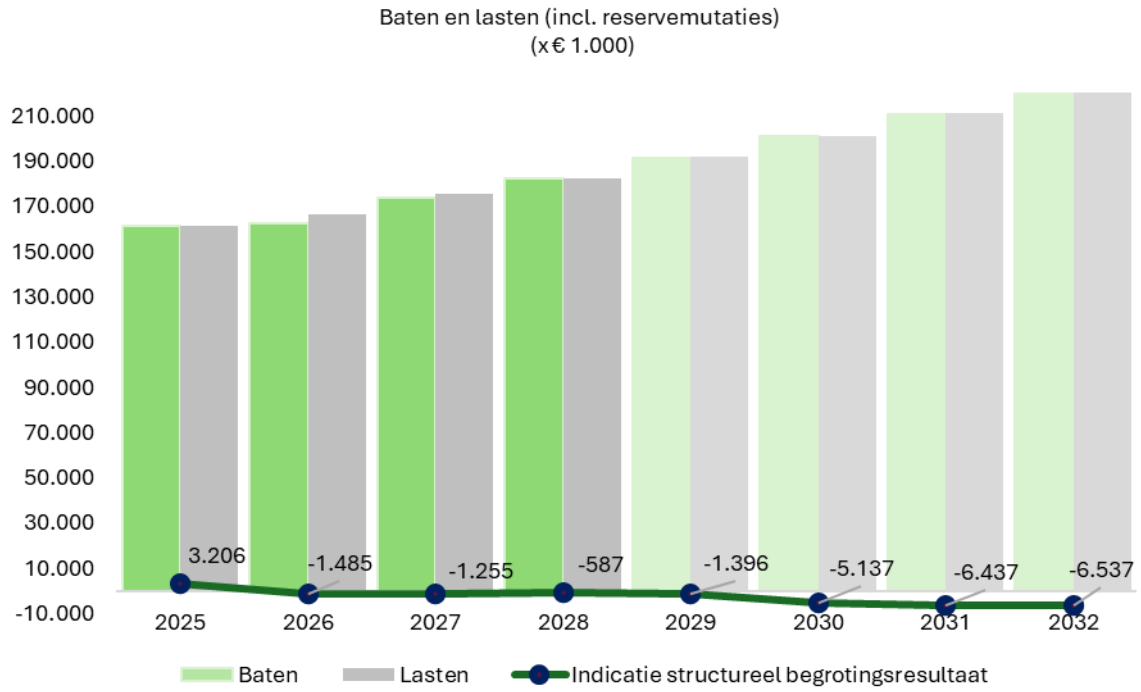
Na het sociaal domein vormt ‘bestuur en dienstverlening’ met circa € 35 miljoen aan lasten het grootste taakveld. Dit taakveld kan gezien worden als alle (overhead)lasten die gemaakt worden om de gemeente draaiende te houden. Onder dit taakveld vallen o.a. de lasten t.b.v. het gemeentehuis, het college, burgerzaken, treasury, ICT en de personeelslasten van alle ondersteunende afdelingen (P&O, Financiën, etc.).

‘Volksgezondheid en milieu’ vormt met circa € 21 miljoen aan lasten het derde taakveld. Dit betreft voornamelijk de lasten t.b.v. de inzameling van afval en het aanleggen en onderhouden van de riolen. Deze lasten worden op basis van het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid doorberekend in de riool- en afvalstoffenheffing. Daarnaast vallen de lasten t.b.v. milieubeheer, begraafplaatsen en volksgezondheid onder dit taakveld.

Tot slot zijn er nog diverse relatief kleinere taakvelden. Deze taakvelden hebben betrekking op het brede takenpakket van gemeenten op het gebied van verkeer, vervoer en waterstaat, sport, cultuur en recreatie, volkshuisvesting, veiligheid, onderwijs en economie.

2.4 Hoe verhoudt het verwachte begrotingsresultaat zich tot de totale baten en lasten en wat zegt dit over de urgentie van dit project?

In onderstaande figuur zijn de totale baten en lasten (inclusief reservemutaties) weergegeven. Daarbij is op de donkerblauwe lijn het verwachte structurele begrotingsresultaat weergegeven zoals die in figuur 7 is gepresenteerd.

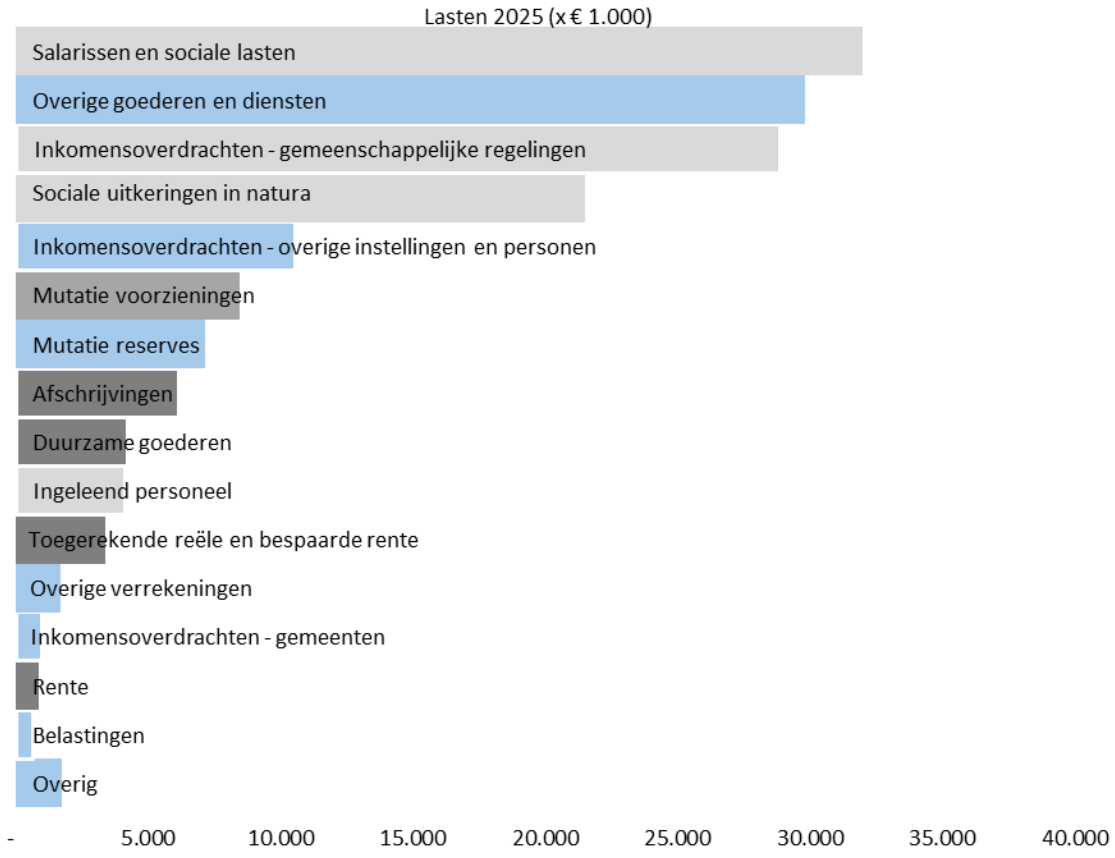
Figuur 10 Begrote baten en lasten in relatie tot indicatie structureel begrotingsresultaat

De totale begrotingsomvang bedraagt in 2025 circa € 162 miljoen en loopt de komende jaren op naar circa € 182 miljoen in 2028. Wanneer de omvang van de begroting jaarlijks met circa 5% blijft toenemen zou de begrotingsomvang in 2032 naar verwachting circa € 220 miljoen bedragen. Wanneer dit afgezet wordt tegen de indicatie van het structurele begrotingsresultaat zoals dat in de vorige paragraaf is geschetst, levert dat bovenstaand beeld op. De structurele tekorten die worden verwacht bedragen in de periode 2026-2029 circa 1% van het begrotingstotaal, waarna de verwachte structurele tekorten vanaf 2030 zouden neerkomen op circa 2 á 3% van de totale begrotingsomvang.

Hoewel dit een en ander in perspectief plaatst, betekent dit niet dat er geen aandacht nodig is voor het structurele begrotingsresultaat van de komende jaren. Gedeputeerde Staten (GS) houden in elke provincie toezicht op de ontwikkeling van de financiële positie van gemeenten. Indien gemeenten een begroting hebben die structureel niet in evenwicht is, dan kunnen zij onder zogenaamd preventief financieel toezicht worden geplaatst. De provincie focust zich primair op de vraag of de begroting reëel in evenwicht is voor wat betreft de structurele baten en lasten.

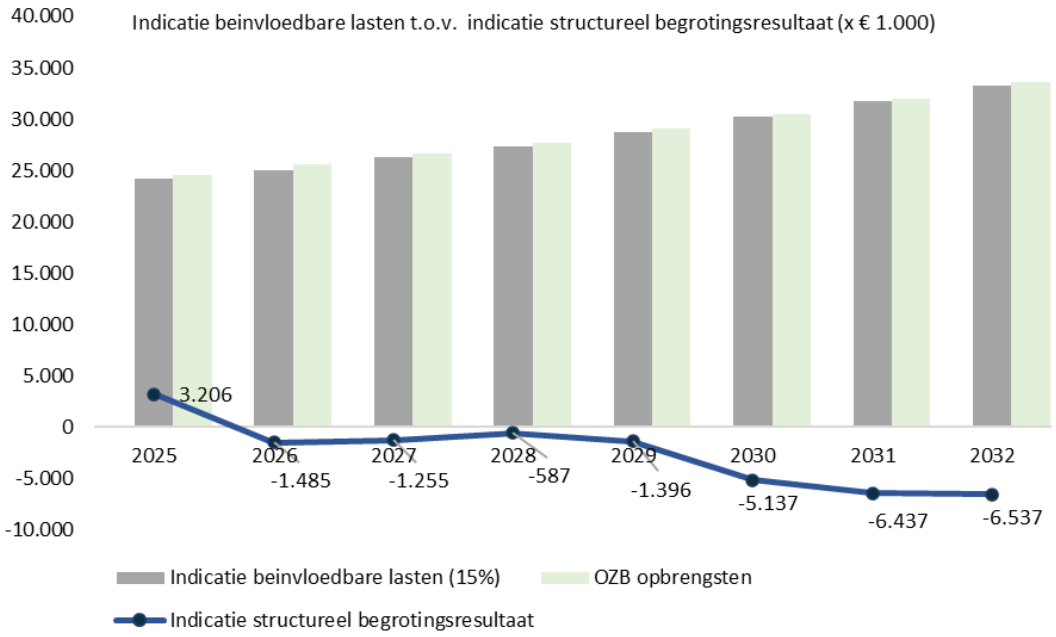
Daarnaast is een aanzienlijk deel van de lasten van de gemeente slechts in beperkte mate te beïnvloeden. Dit wordt duidelijk als we de lasten van de gemeente onderverdelen in de diverse soorten lasten (zogenaamde economische categorieën).

Voor diverse gemeentelijke lasten geldt dat deze (op korte-middellange termijn) beperkt te beïnvloeden zijn. Zo wordt in onderstaande figuur duidelijk dat o.a. de personeel gerelateerde lasten, bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en kapitaallasten een groot aandeel hebben in de totale jaarlijkse lasten. Deze lasten vormen samen bijna de helft van de gemeentelijke lasten waarbij deze in de praktijk niet of in beperkte mate (op korte – middellange termijn) te beïnvloeden zijn. Hierbij speelt ook mee dat gemeenten op basis van wetgeving verplicht zijn om diverse wettelijk opgelegde taken uit te voeren. Hierbij hebben gemeenten (ondanks enige beleidsvrijheid ten aanzien van de intensiteit en kwaliteit) doorgaans relatief weinig beleidsvrijheid.

Figuur 11 Begrote lasten 2025 (per economische categorie)

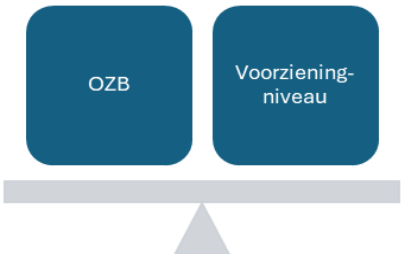
Kortom, de onderdelen waarin gezocht kan worden om de structurele begrotingsruimte te vergroten zijn niet oneindig doordat diverse lasten niet of in beperkte mate te beïnvloeden zijn op de korte / middellange termijn en diverse gemeentelijke taken wettelijk zijn opgelegd. Zoals in hoofdstuk 4 zal worden toegelicht, bestaat er geen absoluut objectieve maat voor het vaststellen van de mate van beleidsvrijheid. Als zeer grove indicatie kan gesteld worden dat ca. 15% van de gemeentelijke lasten op korte / middellange termijn te beïnvloeden zijn. Daarnaast geldt dat aan de batenkant de ozb in de praktijk de belangrijkste knop is om als gemeente aan te kunnen draaien. Wanneer de indicatie van het structurele begrotingsresultaat hiertegen wordt afgezet, levert dat onderstaand beeld op.

Figuur 12 Indicatie urgentie project

Hoewel er in bovenstaande figuur een aantal aannames zijn gemaakt, geldt dat dit een indicatie geeft van de urgentie van dit project. Op basis van de indicatie zoals die in de begroting 2025-2028 was afgegeven worden de komende jaren (beperkte) tekorten verwacht die richting 2031 naar verwachting oplopen tot ruim € 6 miljoen. Tegelijkertijd geldt dat slechts een beperkt deel van de gemeentelijke lasten op korte / middellange termijn te beïnvloeden is. Ook aan de batenkant zijn de baten beperkt te beïnvloeden. Veruit de grootste inkomstenpost van de gemeente (het gemeentefonds) is niet te beïnvloeden. In de praktijk is de ozb de voornaamste knop waaraan een gemeente zelf kan draaien om extra baten te genereren.

Hierbij geldt dat het verdeelmodel van het gemeentefonds als uitgangspunt heeft om iedere gemeente een gelijkwaardige financiële uitgangspositie te geven, zodat gemeenten een gelijkwaardig voorzieningenniveau kunnen realiseren tegen gelijke belastingdruk. Gemeenten met relatief dure woningen kunnen met eenzelfde ozb tarief meer baten genereren dan gemeenten met relatief goedkope woningen. Daarom ontvangen gemeenten minder geld uit het gemeentefonds als ze veel vermogen (belastingcapaciteit) hebben om belastingen te heffen. De achterliggende gedachte hiervan is dus dat als een gemeente een relatief hoger voorzieningenniveau wil aanbieden, dit logischerwijs zou betekenen dat de ozb tarieven in die gemeente ook relatief hoger zullen liggen dan in gemeenten met een lager voorzieningenniveau.

Figuur 13 Verdelingssystematiek gemeentefonds

Al met al onderstrepen bovenstaande inzichten het belang van dit project om nader inzicht te krijgen in de wijze waarop de structurele begrotingsruimte kan worden vergroot.

2.5 Welke ‘spaarpotjes’ (reserves en voorzieningen) heeft de gemeente?

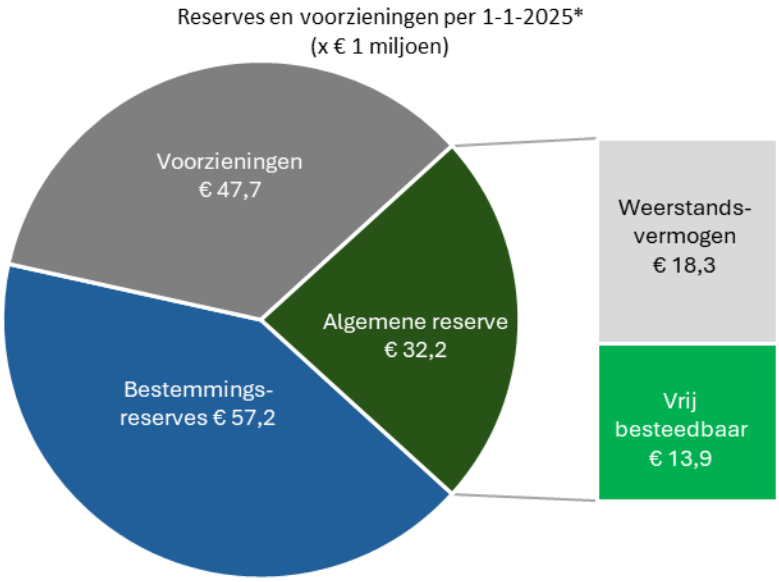
Naast de vraag in hoeverre de jaarlijkse lasten gedekt kunnen worden uit de jaarlijkse baten (zie paragraaf 2.4), dienen ook een aantal andere aspecten te worden bekeken om een goed inzicht te krijgen in de financiële positie van de gemeente.

In deze paragraaf wordt nader inzicht gegeven in de reserves en voorzieningen die we als gemeente aanhouden. Dit kan gezien worden als de ‘spaarpotjes’ van de gemeente.

Dit is grofweg op te delen in:

- Middelen die bedoeld zijn voor lasten die zeker komen (voorzieningen);
- Middelen die door de raad met een bepaald doel zijn gereserveerd (bestemmingsreserves);
- Middelen in de algemene reserve die bedoeld zijn om tegenvallers op te vangen en waarin een stuk vrije ruimte resteert waar de raad over kan beslissen.

De reserves en voorzieningen van de gemeente Moerdijk zien er als volgt uit:

Figuur 14 Reserves en voorzieningen

**Op het moment dat dit document wordt opgesteld is de jaarrekening 2024 nog niet afgerond waardoor de werkelijke standen per 1-1-2025 nog niet bekend zijn. In bovenstaande grafiek is uitgegaan van de cijfers zoals die in de begroting 2025-2028 verwacht werden.*

2.5.1 Voorzieningen

De gemeente beschikt over een aantal voorzieningen. Op basis van de begroting 2025-2028 (raadsvergadering 7 november 2024) is de verwachte stand van de voorzieningen per 1-1-2025 circa € 47,7 miljoen.

Voorzieningen worden aangehouden voor het afdekken van kwantificeerbare onzekerheden of verplichtingen (bijv. verliesverwachtingen binnen een grondexploitatie) en om een gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren te verkrijgen (zoals de voorziening voor wegen, gebouwen en de riolering).

De vorming van voorzieningen is vastgelegd in de (BBV) wetgeving. Daarbij moet de omvang van de voorziening overeenkomen met de onderliggende verplichting. Hier wordt door de accountant dan ook op gecontroleerd.

Doordat aan voorzieningen verplichtingen voor de toekomst ten grondslag liggen, zijn deze niet vrij besteedbaar. Het niet vrij besteedbare karakter heeft tevens tot gevolg dat voorzieningen als vreemd vermogen worden aangemerkt, terwijl reserves onderdeel uitmaken van het eigen vermogen van een gemeente.

In bijlage 1 is een specificatie opgenomen van de voorzieningen.

2.5.2 Reserves

De reserves vormen het eigen vermogen van een gemeente. Op basis van de begroting 2025-2028 (raadsvergadering 7 november 2024) is de verwachte stand van de totale reserves (en dus het eigen vermogen) van de gemeente Moerdijk per 1-1-2025 circa € 89,4 miljoen.

In tegenstelling tot voorzieningen zijn reserves vrij te besteden. Dat wil zeggen dat het de raad vrij staat de bestemming van reserves te wijzigen. Vanuit de wetgeving worden twee soorten reserves onderscheiden, te weten de bestemmingsreserves en de algemene reserve.

- Bestemmingsreserves
  Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Een bestemmingsreserve heeft weliswaar een vastgelegde toekomstige bestemming, maar is geen financiële verplichting. De bestemming kan door de raad worden gewijzigd. Bestemmingsreserves kunnen worden gevormd ter realisatie van bestuurlijke ambities (omdat de financiële positie van de gemeente niet altijd voldoende ruimte biedt is het soms noodzakelijk om hiervoor te sparen), ter egalisatie van lasten (om grote schommelingen in de jaarlijkse baten en lasten op te vangen) of ter dekking van afschrijvingslasten. De totale omvang van de bestemmingsreserves van de gemeente Moerdijk bedraagt per 1-1-2025 naar verwachting circa € 57,2 miljoen. In bijlage 2 is een specificatie opgenomen van de bestemmingsreserves.

- Algemene reserve
  De algemene reserve bestaat uit componenten waaraan de raad (nog) geen bestemming heeft gegeven. Deze reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers en vormt een belangrijk deel van het weerstandsvermogen van de gemeente. Op basis van de raadsbesluiten tot en met de gemeenteraad van 13 maart 2024 bedraagt de totale omvang van de algemene reserve van de gemeente Moerdijk circa € 32,2 miljoen. Daarvan wordt circa € 18,3 miljoen aangehouden t.b.v. het benodigde weerstandsvermogen (zie ook paragraaf 2.6). Daarmee resteert een ‘vrije ruimte’ van circa € 13,9 miljoen.

In principe kunnen reserves alleen ingezet worden ter dekking van incidentele lasten. Dit vanuit de gedachte dat structurele lasten gedekt moeten worden uit structurele baten. Indien de structurele lasten jaarlijks hoger zouden zijn dan de structurele baten, zouden de reserves (en daarmee het eigen vermogen) namelijk afnemen en op den duur zelfs negatief worden.

De enige uitzondering hierop vormen de bestemmingsreserves die een gemeenteraad instelt ter dekking van afschrijvingslasten. De dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten die uit een investering voortkomen mogen namelijk als structurele dekking aangemerkt worden. Op deze systematiek wordt in paragraaf 10.5.1 nader ingegaan.

Daarnaast hebben het Rijk en de VNG afspraken gemaakt over de inzet van het vrij besteedbare deel van de algemene reserve, waarmee gemeenten enige flexibiliteit hierin wordt geboden. Van dit vrij besteedbare deel zou een gemeente onder voorwaarden jaarlijks maximaal 10% mogen inzetten voor het dekken van structurele lasten. Op deze systematiek wordt in paragraaf 10.5.2 nader ingegaan.

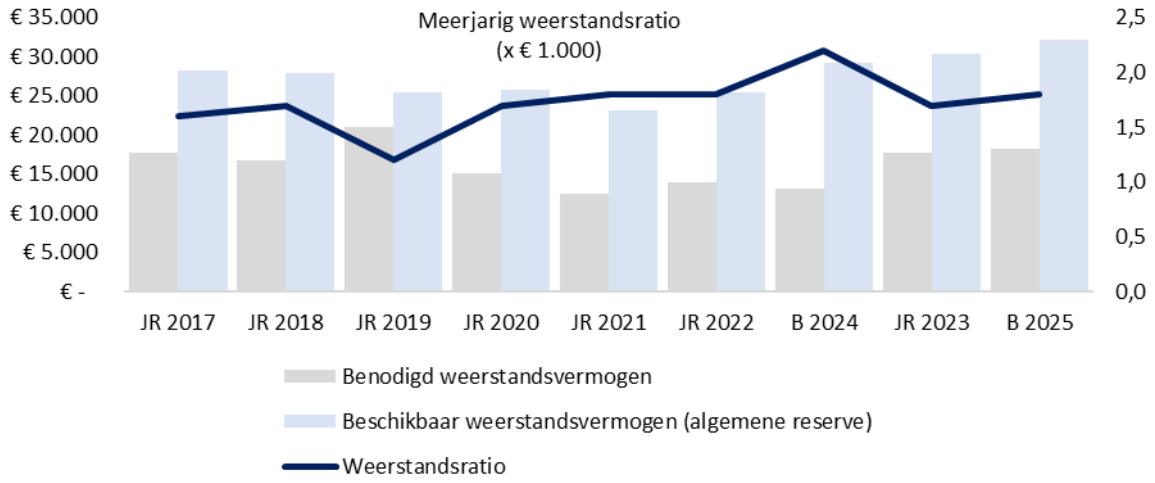

2.6 Welke risico's lopen we en hoe verhoudt zich dit tot ons weerstandsvermogen?

Periodiek wordt in de begroting en jaarrekening (in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing') ingegaan op de vraag in hoeverre de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen. Om dat te kunnen beoordelen is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de aanwezige risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit.

Jaarlijks worden de belangrijkste risico's minimaal één keer geïnventariseerd. De laatste keer dat dit heeft plaatsgevonden was bij de begroting 2025-2028. De gemeenteraad heeft bepaald dat de weerstandratio minimaal 1,0 moet zijn. Dit betekent dat de buffer binnen de algemene reserve voor het opvangen van risico's minimaal gelijk moet zijn aan het benodigde weerstandsvermogen.

In onderstaande grafiek is de meerjarige ontwikkeling van het weerstandsratio weergegeven.

Figuur 15 Meerjarige ontwikkeling weerstandsratio

**In bovenstaande figuur is de jaarrekening 2023 na de begroting 2024 weergegeven. Dit komt doordat de risico-inventarisatie voor de jaarrekening 2023 (begin 2024) na de risico-inventarisatie van de begroting 2024 (medio 2023) is uitgevoerd.*

De weerstandsratio (donkerblauwe lijn) ligt de afgelopen jaren gemiddeld genomen op 1,7 (1,0 is voldoende en 2,0 is uitstekend). De ratio kwam in de begroting 2025 uit op 1,8. De weerstandsratio was licht gestegen ten opzichte van de jaarrekening 2023. De risico's m.b.t. projecten en bedrijfsvoering (hogere inschatting impact risico informatieveiligheid) werden hoger ingeschat, maar het beschikbare weerstandsvermogen (algemene reserve) was ook gestegen.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de begroting 2025-2028.

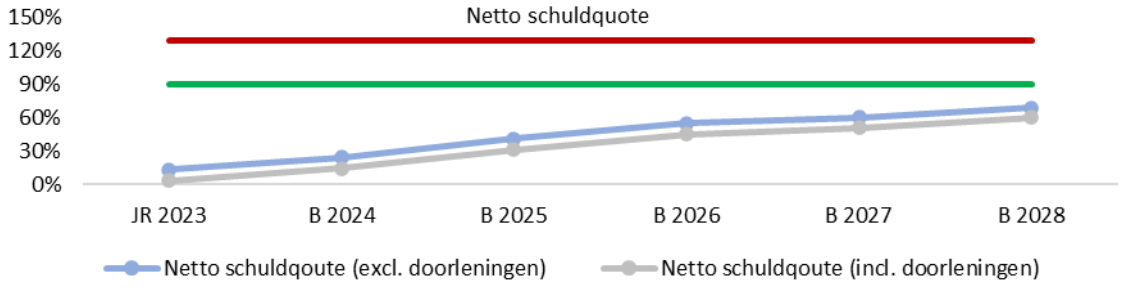
2.7 Wat zeggen diverse kengetallen over onze financiële positie?

Bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente kan ook gekeken worden naar diverse financiële kengetallen. Deze kengetallen drukken de verhouding uit tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie. Gemeenten zijn vanuit de (BBV) wetgeving verplicht om in de begroting en jaarrekening diverse kengetallen op te nemen. Er zijn geen wettelijke normen vastgelegd voor de kengetallen. Wel zijn er een aantal signaleringswaarden geformuleerd die kunnen helpen bij de beoordeling van de kengetallen.

Twee kengetallen worden hieronder kort uitgelicht.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In de praktijk wordt de netto schuldquote als 'goed' gezien als deze onder de 90% uitkomt en als 'slecht' gezien als deze boven de 130% uitkomt.

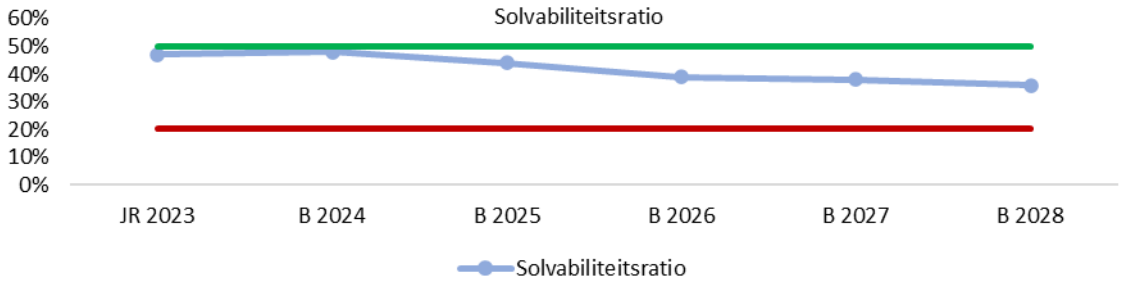

Figuur 16 Netto schuldquote

De netto schuldquote (excl. doorleningen) bedroeg eind 2023 13%. In de komende jaren stijgt dit kengetal naar verwachting tot ongeveer 60%-70%, wat nog steeds als 'goed' aangemerkt kan worden. De verwachte stijging komt voornamelijk door de investeringen die we als gemeente de komende jaren doen. Deze kunnen deels gefinancierd worden met de (betaal)middelen die we als gemeente hebben uitstaan bij het ministerie (schatkistbankieren). Wel verwachten we dat er de komende jaren geldleningen nodig zijn voor de financiering van de investeringen.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen van de gemeente. Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. In de praktijk wordt het solvabiliteitsratio als 'goed' gezien als deze boven de 50% uitkomt en als 'slecht' gezien als deze onder de 20% uitkomt.

Figuur 17 Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio van de gemeente Moerdijk daalt de komende jaren naar verwachting van 47% in 2023 naar 36% in 2028. Daarmee kan deze als ‘gemiddeld’ worden beschouwd en ligt nog ruim boven de signaleringswaarde van 20%. De daling wordt niet veroorzaakt door een verwachte daling van het eigen vermogen, maar komt voort uit de investeringen die de gemeente de komende jaren verwacht te doen. Door de investeringen neemt de totale balansomvang (bezittingen) van de gemeente toe, waarbij voor de financiering van deze investeringen naar verwachting (deels) geldleningen (vreemd vermogen) nodig zijn. Door deze ontwikkelingen neemt de totale balanswaarde de komende jaren naar verwachting sneller toe dan het eigen vermogen, waardoor het aandeel tussen het eigen en vreemd vermogen daalt.

Voor een nadere toelichting op de financiële kengetallen wordt verwezen naar de paragraaf ‘Weerstandsvermogen en risicobeheersing’ in de begroting 2025-2028.

2.8 Welke conclusies kunnen we trekken wat betreft de financiële positie van de gemeente Moerdijk?

De diverse aspecten die in dit hoofdstuk zijn toegelicht moeten in samenhang worden bezien. Het beschikbare weerstandsvermogen laat zien dat we in staat zijn onze risico's op te vangen. Daarnaast resteert per 1-1-2025 naar verwachting circa € 13,9 miljoen vrije ruimte in de algemene reserve. De netto schuldquote laat zien dat we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit geeft aan dat we een gezonde verhouding hebben tussen het eigen en vreemd vermogen. Wel is de verwachting dat de kengetallen de komende jaren wat minder positief worden als gevolg van investeringen die we de komende jaren als gemeente doen en die (deels) gefinancierd moeten worden met geldleningen. Deze kengetallen blijven desondanks ook aankomende jaren ruimschoots onder de signaleringswaarde. Tot slot is er ook sprake van een structureel sluitende begroting in 2025 waarbij de structurele lasten in dat jaar ruimschoots gedekt kunnen worden met de structurele baten.

De combinatie van deze inzichten laat zien dat onze financiën op dit moment gezond zijn, waarbij er aandacht nodig is voor de ontwikkeling van onze financiële positie in de komende jaren. Dit rekening houdend met de gepresenteerde financiële uitkomsten voor de jaren 2026-2028, maar ook met het oog op een aantal ambities die we als gemeente hebben en de daaruit voortkomende investeringen die we na 2028 op ons af zien komen. In de aanbiedingsnota van de begroting 2025-2028 was op basis hiervan de indicatie afgegeven dat het structurele tekort hierdoor de komende jaren oploopt tot ruim € 6 miljoen vanaf 2031. De noodzakelijke aandacht voor de structurele begrotingspositie wordt versterkt vanuit de wetenschap dat slechts een beperkt deel van de gemeentelijke lasten en baten op korte / middellange termijn te beïnvloeden is.

3. Vergelijking met andere gemeenten

In hoofdstuk 2 is ingegaan op het financieel perspectief van de gemeente Moerdijk. In dit hoofdstuk staat de vraag centraal hoe dit zich verhoudt ten opzichte van andere gemeenten. Dit met als doel om op hoofdlijnen een beeld te krijgen en eventuele rode draden te kunnen waarnemen, die vervolgens aanleiding kunnen geven om specifieke verschillen nader te onderzoeken.

3.1 Aandachtspunten bij het vergelijken van gemeenten

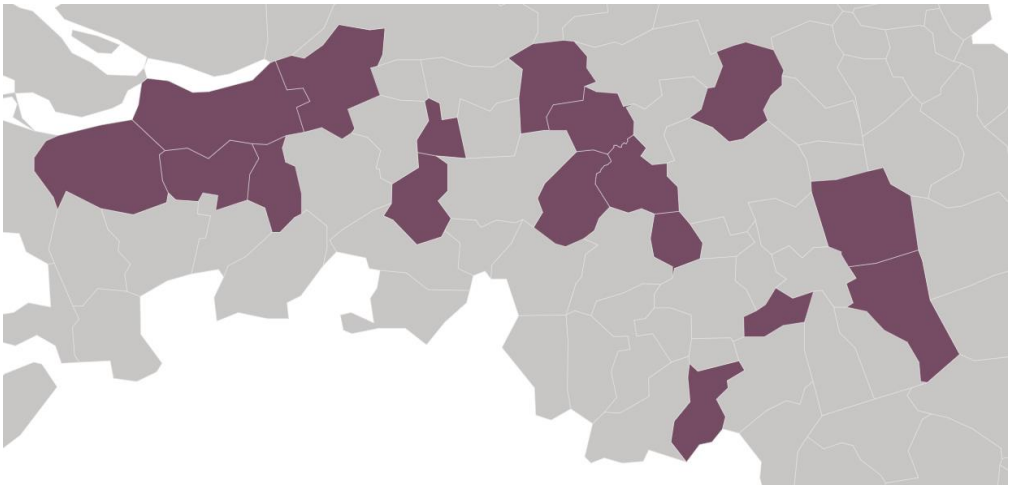
Allereerst dient te worden opgemerkt dat financiële gegevens van gemeenten onderling niet altijd goed te vergelijken zijn. Een veelgebruikte maatstaf om gemeenten onderling te vergelijken is het aantal inwoners. Gemeenten met hetzelfde inwoneraantal kunnen echter alsnog zeer verschillend van elkaar zijn door een aantal belangrijke factoren. Zonder hierbij volledig te zijn kan hierbij o.a. gedacht worden aan:

- Sociaal-demografische samenstelling: Een gemeente met veel jonge gezinnen zal andere voorzieningen (scholen, kinderopvang) hebben dan een gemeente met veel ouderen (ouderenzorg, aanpassingen in de openbare ruimte).
- Economische structuur en werkgelegenheid: Een gemeente met veel bedrijven en werkgelegenheid kan meer baten uit lokale belastingen genereren dan een gemeente zonder veel bedrijvigheid. Ook kan een hogere werkloosheid in bepaalde gemeenten leiden tot hogere uitgaven voor sociale voorzieningen.
- Stedelijke vs. landelijke ligging: Stedelijke gemeenten hebben vaak hogere lasten voor zaken als infrastructuur, verkeersbeheer en woningbouw. Landelijke gemeenten kunnen juist hogere lasten hebben voor het onderhouden van een uitgespreid wegennet of het bieden van voorzieningen op grotere afstanden.
- Woningmarkt en grondbeleid: Gemeenten met een dure of krappe woningmarkt halen meer baten uit onroerendezaakbelasting (ozb) en grondverkoop of -ontwikkeling.
- Historische schulden en investeringen: Sommige gemeenten hebben in het verleden grote investeringen gedaan (bijv. in grote bouwprojecten of culturele voorzieningen) en dragen nog steeds de lasten daarvan, terwijl andere gemeenten minder schulden of langlopende verplichtingen hebben.
- Beleidskeuzes en prioriteiten: Gemeenten hebben autonomie in hoe ze hun beleid vormgeven. De ene gemeente kan veel investeren in cultuur en sport, terwijl een andere gemeente zich (meer) richt op onderwijs en zorg.
- Toerisme en evenementen: Gemeenten met toeristische trekpleisters of veel evenementen krijgen vaak te maken met extra lasten voor zaken als handhaving, infrastructuur en schoonmaak. Tegelijkertijd kunnen ze hier ook meer baten uit halen door bijv. toeristenbelasting.
- Regionale samenwerking en voorzieningen: Sommige gemeenten hebben samenwerkingsverbanden, waarbij lasten en voorzieningen worden gedeeld. Dit beïnvloedt de begroting, omdat de lasten en baten van bepaalde voorzieningen verschillen per regio.
- Subsidies en specifieke uitkeringen: Gemeenten ontvangen soms specifieke subsidies of uitkeringen van het Rijk of de provincie voor bepaalde projecten. Deze specifieke gelden zijn vaak tijdelijk en kunnen van jaar tot jaar verschillen, wat het moeilijk maakt om structurele vergelijkingen te maken.
- Afwijkende boekhoudkundige methoden: Hoewel gemeenten moeten voldoen aan landelijke richtlijnen (o.a. BBV wetgeving), kunnen er in de praktijk verschillen ontstaan in hoe bepaalde uitgaven worden geboekt. Sommige gemeenten kunnen bepaalde posten bijv. anders rubriceren of verantwoorden, wat de vergelijkbaarheid beïnvloedt.

Kortom, zelfs als twee gemeenten hetzelfde aantal inwoners hebben en op het eerste gezicht vergelijkbaar zijn, zorgen al deze factoren ervoor dat hun financiële situatie en beleidskeuzes sterk uiteen kunnen lopen. Het vergelijken van gemeentelijke financiële gegevens vraagt daarom om een zorgvuldige analyse. Dit ligt buiten de scope van dit onderzoek. Het doel van dit hoofdstuk is niet om een allesomvattende vergelijking te maken waarin alle verschillen volledig verklaard en geduid worden. Het doel is voornamelijk om op hoofdlijnen een beeld te krijgen en eventuele rode draden te kunnen waarnemen, die vervolgens aanleiding kunnen geven om specifieke verschillen nader te onderzoeken.

3.2 Referentiegroep

Ondanks de hierboven toegelichte kanttekeningen, is als referentiegroep alle Noord-Brabantse gemeenten geselecteerd die tussen 25.000 en 50.000 inwoners tellen. Dat resulteert in onderstaande referentiegroep, waaronder ook een aantal buurgemeenten van de gemeente Moerdijk (zoals gemeente Steenbergen, Halderberge, Etten-Leur en Drimmelen). Voor de vergelijking wordt gebruik gemaakt van de meest recente landelijke cijfers (in dit geval de realisatiecijfers 2023).

Figuur 18 Gehanteerde referentiegroep

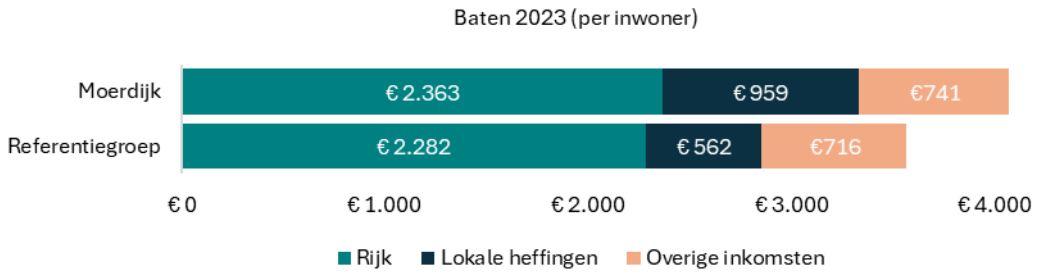
3.3 Vergelijking baten

In deze paragraaf worden de baten van de gemeente Moerdijk vergeleken met de referentiegroep.

3.3.1 Globale vergelijking

De baten van gemeenten bestaan grotendeels uit middelen die vanuit het Rijk worden ontvangen. Daarnaast hebben gemeenten ook eigen baten. De eigen baten bestaan uit de lokale heffingen en diverse overige baten.

Wanneer we de diverse inkomstenbronnen van de gemeente Moerdijk vergelijken met de referentiegroep levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 19 Vergelijking totale baten per categorie

In bovenstaande figuur valt een aantal zaken op:

- Allereerst geldt dat gemeenten in grote mate afhankelijk zijn van de middelen die vanuit het Rijk worden ontvangen. Circa 60% van de gemeentelijke baten bestaan uit de bijdragen vanuit het Rijk. Het bedrag per inwoner ligt daarbij in lijn met de referentiegroep.
- Wel is de afhankelijkheid van het Rijk bij de gemeente Moerdijk iets lager ten opzichte van de referentiegroep. Dit komt doordat de we als gemeente in 2023 circa 14% meer baten per inwoner (€ 4.063) hadden dan de referentiegroep (€ 3.560). Omgerekend komt dat neer op circa € 19 miljoen hogere jaarlijkse baten.
- De hogere baten komen voornamelijk voort uit hogere baten uit de lokale heffingen. Dit zijn de lokale heffingen die geïnd worden bij inwoners en bedrijven ter bekostiging van gemeentelijke voorzieningen en diensten. Binnen de gemeente Moerdijk is circa 24% van de baten afkomstig uit de lokale heffingen, terwijl dit bij de referentiegroep circa 16% bedraagt.

3.3.2 Nadere duiding - Lokale heffingen

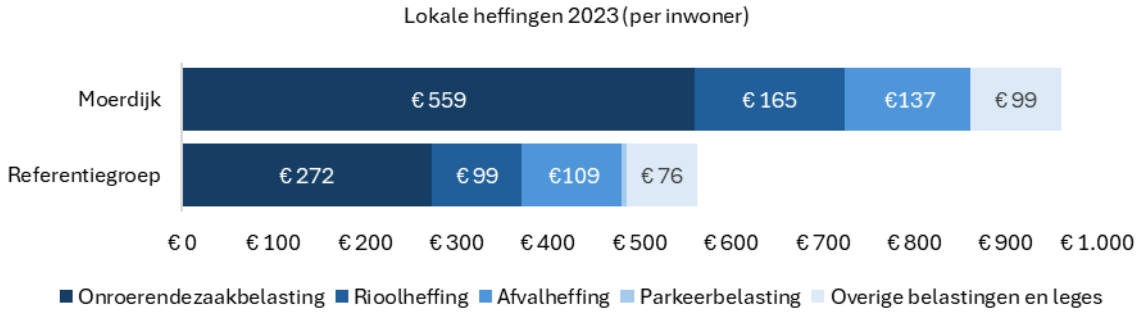
In onderstaande figuur wordt extra duidelijk dat de baten uit de lokale heffingen voor de gemeente Moerdijk substantieel hoger liggen dan de referentiegemeenten.

Figuur 20 Vergelijking lokale heffingen

Verreweg de meeste baten uit de lokale heffingen komen voort uit de onroerende zaakbelasting (ozb), rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de ozb geldt dat de gemeente deze baten vrij mag besteden. Voor de heffingen (zoals rioolheffing en afvalstoffenheffing) geldt dat de totale baten van deze heffingen niet meer mag zijn dan de totale lasten die de gemeente ermee betaalt (maximaal 100% kostendekkend). Deze baten mogen dan ook niet aan andere onderwerpen besteed worden.

Wanneer we de opbouw van de baten uit de lokale heffingen nader bekijken, levert dat onderstaand beeld op:

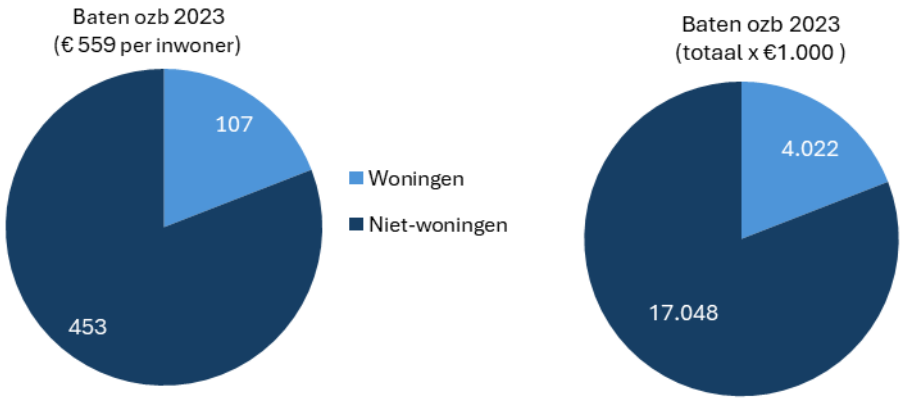

Figuur 21 Nadere vergelijking lokale heffingen

In bovenstaande figuur vallen een aantal zaken op die hieronder nader geduid worden.

Hogere baten onroerendezaakbelasting (ozb)

De ozb vormt veruit de grootste inkomstenbron binnen de lokale heffingen. Wie op 1 januari van een jaar een bedrijfspand (niet-woning) in eigendom heeft of gebruikt, moet ozb betalen. Bij woningen betreft dit alleen de eigenaar. In onderstaande figuur is weergegeven hoe de baten per inwoner (€ 559) binnen de gemeente Moerdijk zijn opgebouwd. De totale ozb baten bedroegen in 2023 circa € 21 miljoen. Hiervan had circa € 17 miljoen betrekking op 'niet woningen' en circa € 4 miljoen op 'woningen'.

Figuur 22 Specificatie ozb baten gemeente Moerdijk 2023

De relatief hoge ozb baten vanuit de niet-woningen is een logisch gevolg van de specifieke kenmerken van de gemeente Moerdijk. Door de aanwezigheid van de 4e grootste zeehaven van Nederland en het grote industrieterrein zijn er (vooral in verhouding tot het aantal inwoners) relatief veel niet-woningen binnen de gemeente Moerdijk. Ter indicatie: in de jaarstukken 2023 van de gemeente Roosendaal (circa 77.000 inwoners) is te lezen dat de baten uit de ozb niet-woningen in 2023 circa € 5,9 miljoen bedroeg. Dit ten opzichte van circa € 17 miljoen in de gemeente Moerdijk.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat gemeenten minder geld uit het gemeentefonds krijgen als ze veel vermogen (belastingcapaciteit) hebben om belastingen te heffen. Dit vanuit de gedachte dat iedere gemeente in staat moet zijn om een vergelijkbaar voorzieningenniveau te kunnen realiseren. Concreet wordt de belastingcapaciteit voor de woningen vastgesteld op 80% van de totale WOZ-waarden. Voor de niet-woningen wordt de belastingcapaciteit vastgesteld op 70% van de totale WOZ-waarden, waarbij deze wordt afgetopt op € 35.000 per inwoner. De verlaging die hiervoor door het Rijk is toegepast op de algemene uitkering uit het gemeentefonds bedroeg in 2023 voor de gemeente Moerdijk circa € 3,8 miljoen voor woningen en € 4,5 miljoen voor niet-woningen. De correctie voor de niet-woningen is voor de gemeente Moerdijk dus relatief beperkt. Dit komt doordat de belastingcapaciteit voor de niet-woningen wordt afgetopt op € 35.000 per inwoner. Indien de totale WOZ-waarde daar (zoals bij de gemeente Moerdijk) boven ligt, wordt over het meerdere dus geen correctie toegepast. Uiteraard loopt de gemeente Moerdijk met de omvang en het soort bedrijven wat op het Havengebied gevestigd is ook een groter risico. Zoals in paragraaf 3.4 zal blijken heeft de gemeente Moerdijk ten opzichte van referentiegemeenten dan ook hogere lasten op het gebied van o.a. veiligheid.

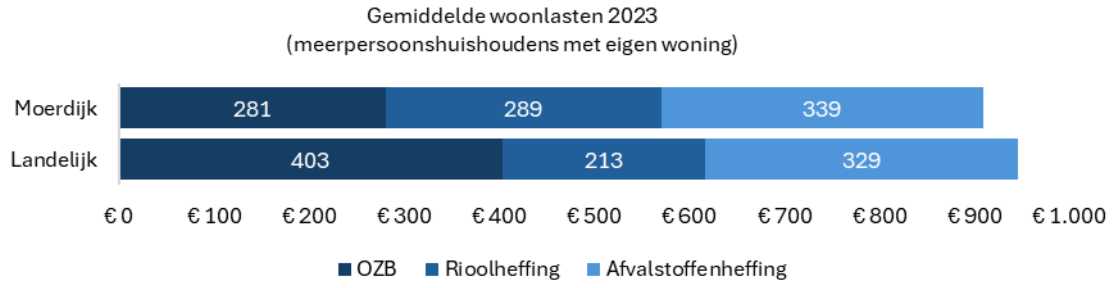
Hogere baten rioolheffing en afvalstoffenheffing

Verder valt in figuur 21 op dat de baten per inwoner uit de rioolheffing en afvalstoffenheffing binnen de gemeente Moerdijk hoger liggen dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. Hierbij is sprake van een wettelijke verplichting , waarbij het uitgangspunt is dat de lasten die hiermee gemoeid gaan gedekt worden uit de baten die hiervoor via de heffingen in rekening worden gebracht (100% kostendekkendheid). Hierbij is er dus een nadrukkelijke relatie met de gemeentelijke uitgaven die hiervoor worden gedaan. Voor dit onderdeel worden daarom (in paragraaf 3.4.2) de verschillen in zowel de baten als lasten in samenhang bekeken.

Hoe verhouden onze gemeentelijke woonlasten zich tot de landelijke gemiddelden?

Zoals hierboven is toegelicht heeft de gemeente Moerdijk ten opzichte van de referentiegroep in 2023 hogere baten per inwoner vanuit lokale heffingen. Een aanzienlijk deel van de baten is te herleiden naar de aanwezigheid van het grote haven- en industrieterrein. De hogere baten per inwoner betekenen dan ook niet dat de gemeentelijke woonlasten voor een huishouden in de gemeente Moerdijk daarmee hoger zijn dan in de referentiegemeenten.

In onderstaande figuur zijn voor 2023 de gemiddelde woonlasten in beeld gebracht van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning. Deze situatie is een veelgebruikt uitgangspunt in landelijke benchmarks om gemeentelijke woonlasten met elkaar te kunnen vergelijken.

Figuur 23 Vergelijking gemiddelde woonlasten

De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning bedroegen in de gemeente Moerdijk in 2023 circa € 909. Daarmee lagen de gemiddelde woonlasten iets onder het landelijke gemiddelde (€ 945) en iets boven het gemiddelde van Noord-Brabant (€ 877). Wel valt op dat de gemiddelde ozb aanslag in de gemeente Moerdijk (€ 281) fors lager ligt dan het landelijk gemiddelde (€ 403). Daar staat tegenover dat de gemiddelde rioolheffing in de gemeente Moerdijk (€ 289) juist hoger ligt dan het landelijk gemiddelde (€ 213). Ook de gemiddelde afvalstoffenheffing (€ 339) ligt iets boven het landelijk gemiddelde (€ 329).

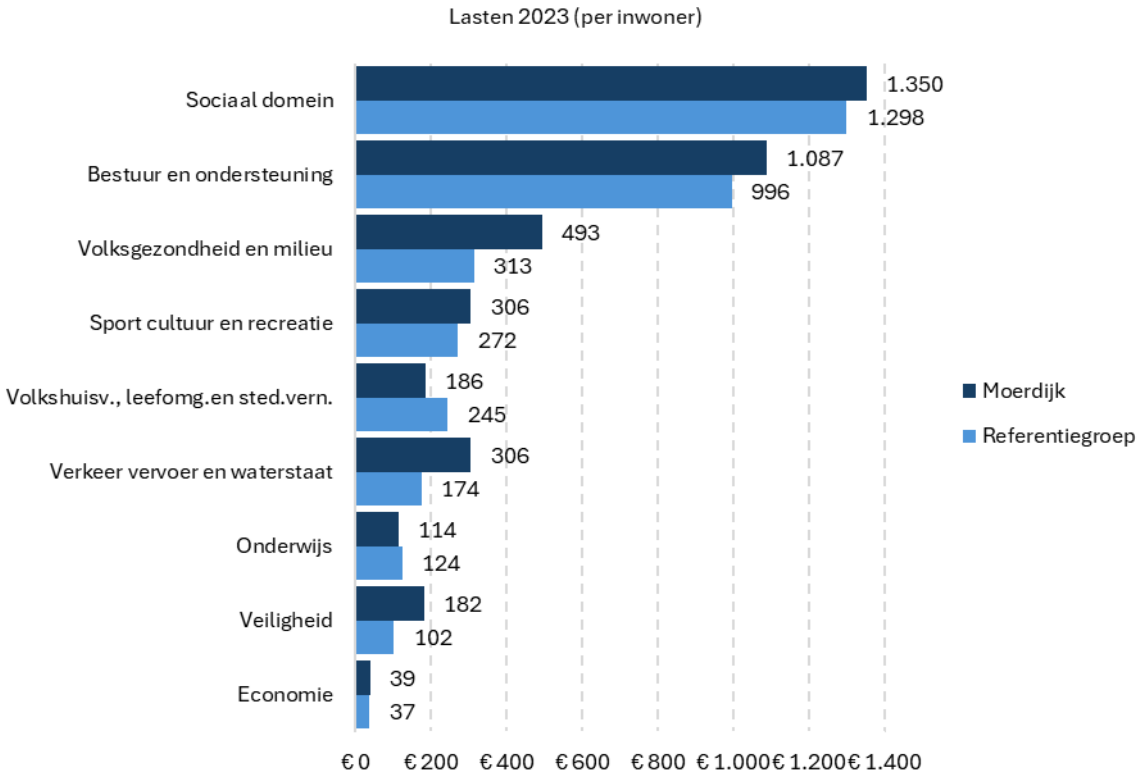
Voor meer informatie en (landelijke) vergelijkingen wordt ook verwezen naar de Atlas lokale lasten die jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere overheden (COELO) wordt opgesteld. In hoofdstuk 9 zal ook nog nader ingegaan worden op de lokale heffingen.

3.4 Vergelijking lasten

In deze paragraaf worden de lasten van de gemeente Moerdijk vergeleken met de referentiegroep.

3.4.1 Globale vergelijking

De lasten van gemeenten kunnen onderverdeeld worden in de diverse (wettelijk voorgeschreven) taakvelden (beleidsvelden). Wanneer we voor de diverse taakvelden de lasten van de gemeente Moerdijk vergelijken met de referentiegroep levert dat over 2023 onderstaand beeld op:

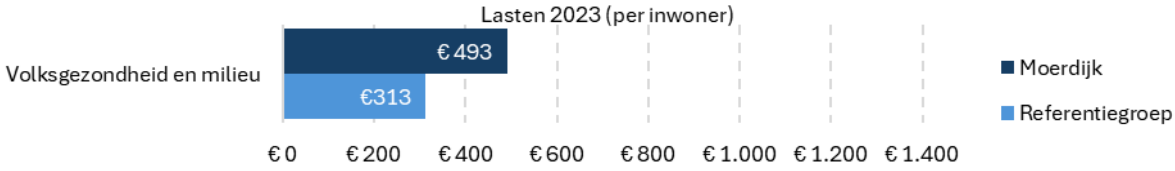
Figuur 24 Vergelijking totale lasten per taakveld

In bovenstaande figuur vallen een aantal zaken op:

- De totale lasten bedroegen in 2023 in de gemeente Moerdijk circa € 4.063 per inwoner. Dit is circa 14% hoger dan het gemiddelde van de referentiegroep (€ 3.561). Omgerekend gaat het daarbij in totaal om circa € 19 miljoen hogere lasten. Zoals in paragraaf 3.3 is geschetst staat daar tegenover dat ook de totale baten van de gemeente Moerdijk circa € 19 miljoen hoger liggen dan in de referentiegemeenten.
- Verreweg de meeste lasten gaan gemoeid met de taakvelden ‘sociaal domein’ en ‘bestuur en ondersteuning’. Dit beeld zien we ook terug bij de referentiegemeenten, waarbij de lasten voor deze taakvelden circa 60% van de totale lasten van de gemeente Moerdijk uitmaken.
- Binnen enkele taakvelden zijn er substantiële verschillen (>25%). Bij de taakvelden ‘volksgezondheid en milieu’, ‘verkeer, vervoer en waterstaat’ en ‘veiligheid’ waren de lasten in 2023 substantieel hoger dan bij de referentiegemeenten terwijl de lasten binnen het taakveld ‘volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing’ juist substantieel lager waren. Op deze verschillen wordt op de volgende pagina’s nader ingegaan.

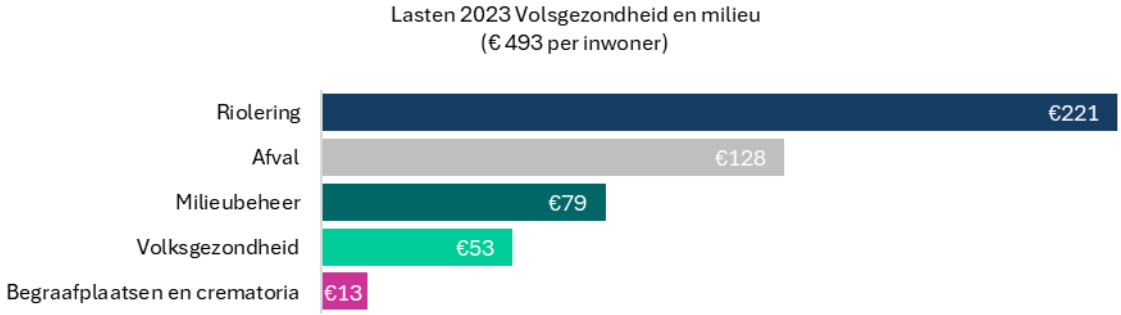
3.4.2 Nadere duiding – hogere lasten volksgezondheid en milieu

Zoals in paragraaf 3.4.1 al was te zien waren binnen het taakveld 'volksgezondheid en milieu' de lasten per inwoner als volgt:

Figuur 25 Vergelijking taakveld volksgezondheid en milieu

De lasten binnen dit taakveld lagen in 2023 binnen de gemeente Moerdijk circa 58% hoger dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. Wanneer we nader ingaan op de opbouw van de lasten binnen dit taakveld, levert dat voor de gemeente Moerdijk onderstaand beeld op:

Figuur 26 Specificatie taakveld volksgezondheid en milieu

Een groot deel van de lasten binnen dit taakveld hebben betrekking op de taken die we als gemeente hebben op het gebied van riolering en afval. Hierbij is sprake van een wettelijke verplichting, waarbij het uitgangspunt is dat deze lasten gedekt worden uit baten die hiervoor via de heffingen in rekening worden gebracht (100% kostendekkendheid). Tegenover deze lasten staan dus corresponderende baten.

Riolering

Zoals we (in paragraaf 3.3.2) ook al bij de ozb baten zagen, is de invloed van de grote zeehaven en het industrieterrein ook bij de baten en lasten van de riolering duidelijk zichtbaar. Van de totale lasten t.b.v. de riolering had in 2023 circa €1,7 miljoen (€ 44 per inwoner) betrekking op het Havenbedrijf. De riolering op het haven- en industrieterrein Moerdijk is binnen de financiering van de gemeentelijke rioleringszorg een op zichzelf staand onderdeel met eigen baten en lasten. De aanwezige riolering is in eigendom van het Havenbedrijf Moerdijk en voor de bekostiging van het beheer en onderhoud ontvangt het Havenbedrijf jaarlijks een deel van de baten uit de gemeentelijke rioolheffing. Hiervoor wordt sinds de verzelfstandiging van het Havenbedrijf in 2017 in de gemeentelijke verordening voor de heffing en invordering van rioolheffing onderscheid gemaakt tussen de percelen die binnen het beheersgebied van het Havenbedrijf liggen en de percelen die zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering. De hogere lasten ten opzichte van de referentiegroep worden dus deels verklaard door de aanwezigheid van het grote haven- en industrieterrein. Tegenover deze lasten staan (vanuit het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid) corresponderende baten uit de rioolheffing.

Verder geldt dat in de realisatiecijfers 2023 een vertekend beeld is ontstaan als gevolg van de boekhoudkundige verwerking van de voorziening riolering. Voorheen werden alle rioleringsinvesteringen geactiveerd waarbij de jaarlijkse rente- en afschrijvingslasten doorbelast werden aan de rioleringsbegroting. Dit leidde tot het ontstaan van langjarige verplichtingen (kapitaallasten). Binnen de (BBV) wetgeving is het mogelijk om vooraf te sparen voor rioleringsinvesteringen. Een nieuwe investering wordt dan rechtstreeks gedekt uit een opgebouwde spaarvoorziening, waardoor er geen nieuwe kapitaallasten meer ontstaan. In plaats daarvan wordt jaarlijks gedoteerd aan de spaarvoorziening om de toekomstige vervangingen te kunnen bekostigen. Sinds de vaststelling van het Gemeentelijk Rioleringsplan Moerdijk (raadsvergadering 24 september 2020) wordt deze financieringssystematiek gehanteerd. In 2023 heeft op basis daarvan een storting van € 3,1 miljoen in de voorziening 'riolering sparen' plaatsgevonden welke gedekt is uit de 'reguliere egalisatievoorziening riolering'. Doordat de storting in de voorziening 'riolering sparen' boekhoudkundig als last wordt aangemerkt en de onttrekking uit de 'reguliere egalisatievoorziening riolering' als een baat, geeft dit in 2023 een vertekend beeld. Dit terwijl dit per saldo alleen een budgettair neutrale overheveling betrof tussen twee voorzieningen.

Bovenstaande aspecten hebben dus een rol gespeeld in het feit dat de lasten binnen dit taakveld in 2023 hoger lagen dan bij de referentiegemeenten. Desalniettemin geldt dat de gemiddelde rioolheffing van een meerpersoonshuishouden in 2023 binnen de gemeente Moerdijk hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. Zoals in paragraaf 3.3.2 is toegelicht bedroeg in 2023 de gemiddelde rioolheffing van een meerpersoonshuishouden in de gemeente Moerdijk € 289 per jaar, ten opzichte van het landelijke gemiddelde van € 213 per jaar. In hoofdstuk 9 wordt nader ingegaan op de lokale heffingen en de gemiddelde woonlasten.

Afval

Een andere grote post binnen dit taakveld betreft de taken op het gebied van afval (zoals afvalscheiding en recycling, vuilophaal en vuilstort en verwerking). Net zoals bij de riolering geldt dat de lasten die hiermee gemoeid gaan (op basis van het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid) volledig gedekt worden uit de baten vanuit de afvalstoffenheffing.

Zoals in paragraaf 3.3.2. is toegelicht bedroeg in 2023 de gemiddelde afvalstoffenheffing voor een meerpersoonshuishouden in de gemeente Moerdijk € 339. Daarmee lag dit iets hoger dan het landelijk gemiddelde (€ 329).

Overige aspecten

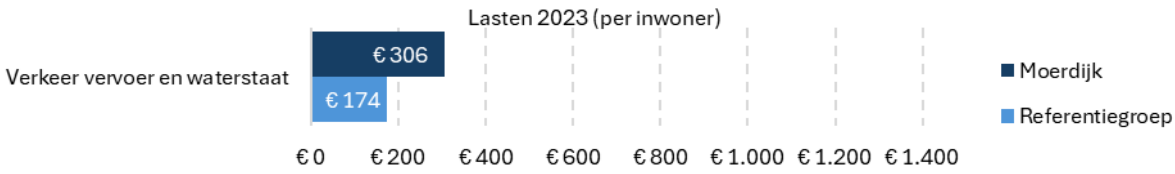
Na de riolering en afval vormen de lasten m.b.t. milieubeheer en volksgezondheid de grootste post binnen dit taakveld.

De lasten m.b.t. milieubeheer bedroegen in 2023 circa € 79 per inwoner (totaal circa € 3 miljoen). Deze lasten bestaan voor ongeveer de helft uit de gemeentelijke bijdrage aan de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB). Het is aannemelijk dat de aanwezigheid van de grote zeehaven en industrieterrein een rol spelen in het feit dat de lasten t.b.v. milieubeheer voor de gemeente Moerdijk doorgaans hoger zullen liggen dan de referentiegemeenten.

Tot slot bedroegen de lasten m.b.t. volksgezondheid in 2023 circa € 53 per inwoner (totaal circa € 2 miljoen). Deze lasten bestaan grotendeels uit de gemeentelijke bijdrage aan de GGD West-Brabant en Thuiszorg West-Brabant.

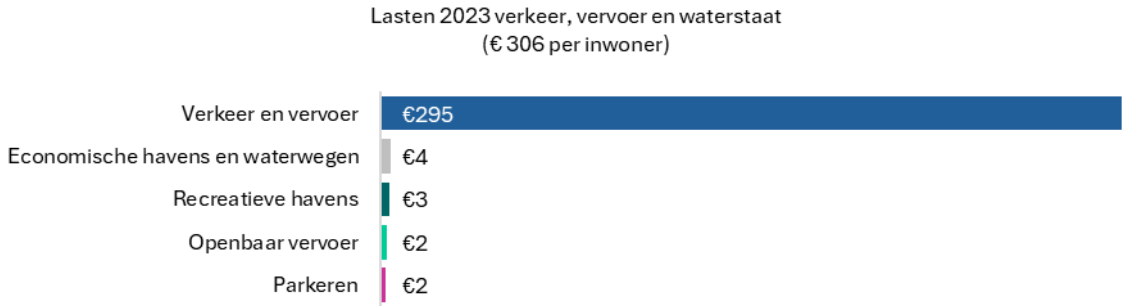
3.4.3 Nadere duiding – hogere lasten verkeer, vervoer en waterstaat

Zoals in paragraaf 3.4.1 al was te zien waren binnen het taakveld 'verkeer, vervoer en waterstaat' de lasten per inwoner als volgt:

Figuur 27 Vergelijking taakveld verkeer, vervoer en waterstaat

De lasten binnen dit taakveld lagen in 2023 binnen de gemeente Moerdijk circa 75% hoger dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. Wanneer we nader ingaan op de opbouw van de lasten binnen dit taakveld, levert dat voor de gemeente Moerdijk onderstaand beeld op:

Figuur 28 Specificatie taakveld verkeer, vervoer en waterstaat

Veruit de meeste lasten binnen dit taakveld hebben betrekking op verkeer en vervoer. Hier valt een grote diversiteit aan gemeentelijke taken onder zoals het wegbeheer, openbare verlichting, bruggen, onkruidbeheersing, straatreiniging, verkeersborden en het maaien van de bermen. De omvang van deze taken heeft een nadrukkelijke relatie met de oppervlakte van een gemeente. Vanuit dat oogpunt is het niet vreemd dat de lasten per inwoner voor Moerdijk (een gemeente met het op 1 na grootste oppervlakte van Noord-Brabant) relatief hoger zullen liggen dan een gemiddelde andere gemeente met hetzelfde aantal inwoners.

Daarnaast geldt dat de lasten t.b.v. verkeer en vervoer grotendeels betrekking hebben op het wegbeheer. Juist m.b.t. het wegbeheer zijn we als gemeente bezig met een inhaalslag. In de raadsvergadering van 17 juni 2021 is de notitie 'Wegbeheer Moerdijk 2021-2025' vastgesteld. Daarbij is vastgesteld dat de afgelopen 10 jaar de kwaliteit van de wegen is achteruitgegaan waarbij een onderhoudsachterstand was ontstaan die hersteld moest worden. Door middel van functioneel beheer en risico gestuurd onderhoud wordt de onderhoudsachterstand gefaseerd ingelopen. In paragraaf 6.2.2 wordt hier nader op ingegaan.

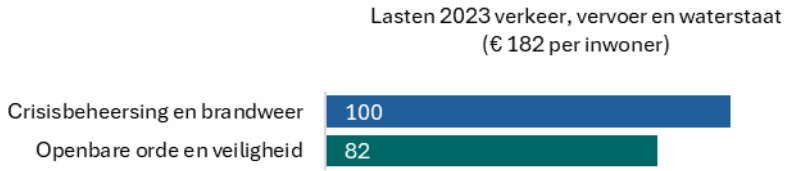
3.4.4 Nadere duiding– hogere lasten veiligheid

Zoals in paragraaf 3.4.1 al was te zien waren binnen het taakveld ‘veiligheid’ de lasten per inwoner als volgt:

Figuur 29 Vergelijking taakveld veiligheid

De lasten binnen dit taakveld lagen in 2023 binnen de gemeente Moerdijk circa 78% hoger dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. Wanneer we nader ingaan op de opbouw van de lasten binnen dit taakveld, levert dat voor de gemeente Moerdijk onderstaand beeld op:

Figuur 30 Specificatie taakveld veiligheid

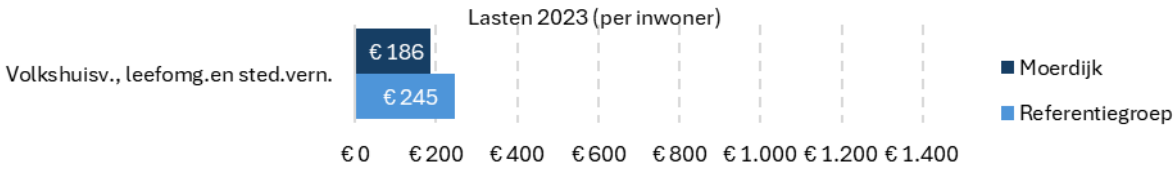
Het is aannemelijk dat de aanwezigheid van de grote zeehaven en industrieterrein een rol spelen in het feit dat de lasten t.b.v. veiligheid voor de gemeente Moerdijk doorgaans hoger zullen liggen dan de referentiegemeenten. Dit wordt ook duidelijk als we de onderliggende lasten nader bekijken.

De lasten m.b.t. crisisbeheersing en brandweer bedroegen in 2023 circa € 100 per inwoner (totaal circa € 3,8 miljoen). Deze lasten bestaan voor ongeveer 75% (circa € 2,8 miljoen) uit de gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio Midden- en West- Brabant. Verder geven de lasten een wat vertekend beeld doordat in 2023 circa € 0,5 miljoen incidentele lasten zijn gemaakt naar aanleiding van de brand die in december 2022 plaatsvond aan de Huijzersdijk in Zevenbergen.

De lasten m.b.t. openbare orde en veiligheid bedroegen in 2023 circa € 82 per inwoner (totaal circa € 3,1 miljoen). Hiervan heeft circa € 1 miljoen (circa € 25 per inwoner) betrekking op de zogenoemde mainportaanpak. De zeehavens van Zeeland (Borsele, Terneuzen en Vlissingen) en West-Brabant (Moerdijk) trekken samen op om de kwetsbaarheden te bestrijden en ondermijnende criminaliteit tegen te gaan. Omdat deze activiteiten aansluiten op het beleid van het ministerie van Justitie en Veiligheid, worden vanuit het Rijk hier middelen voor beschikbaar gesteld. Tegenover deze lasten staan dus corresponderende baten. Verder zijn in 2023 lasten gemaakt t.b.v. de opsporing van Conventionele Explosieven. In 2023 ging het om circa € 0,7 miljoen (circa € 17 per inwoner). Ook tegenover deze lasten staat een bijdrage vanuit het Rijk. Op grond van de zogenoemde bommenregeling kunnen gemeenten een bijdrage vanuit het Gemeentefonds ontvangen voor het opsporen van Conventionele Explosieven.

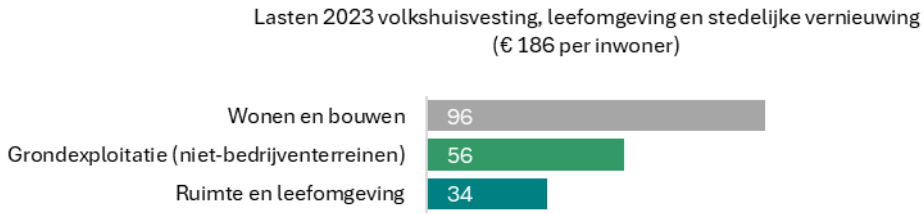
3.4.5 Nadere duiding – lagere lasten volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

Zoals in paragraaf 3.4.1 al was te zien waren binnen het taakveld 'volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing' de lasten per inwoner als volgt:

Figuur 31 Vergelijking taakveld volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

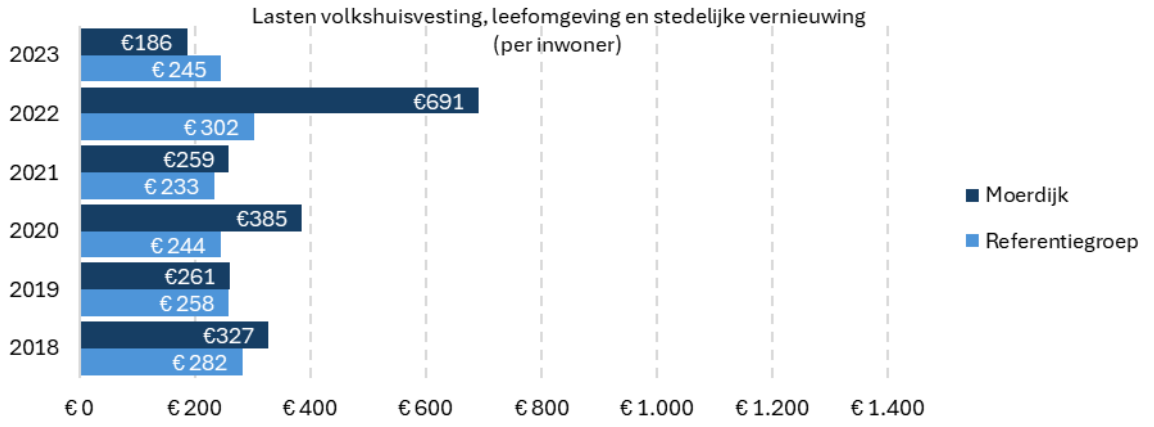
De lasten binnen dit taakveld lagen in 2023 binnen de gemeente Moerdijk circa 24% lager dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. Wanneer we nader ingaan op de opbouw van de lasten binnen dit taakveld, levert dat voor de gemeente Moerdijk onderstaand beeld op:

Figuur 32 Specificatie taakveld volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

De lasten die binnen dit taakveld worden verantwoord hebben veelal een raakvlak met het grondbeleid van een gemeente. Zo wordt via bestemmingsplannen bepaald welke grond voor welk gebruik geschikt is en zijn grondexploitaties financiële en ruimtelijke instrumenten waarmee gemeenten grond verwerven, ontwikkelen en uitgeven voor woningbouw, infrastructuur en andere publieke functies. Hier zijn grote bedragen mee gemoeid, die jaarlijks sterk kunnen fluctueren. Vanuit de gedachte dat gemeenten niet onbeperkt baten uit grondexploitaties kunnen genereren en er ook risico's mee gemoeid gaan, worden lasten en baten uit de grondexploitaties als incidenteel aangemerkt. Ook de administratieve verwerking van grondexploitaties is aan nadere regels gebonden. Hierbij geldt dat het resultaat van de grondexploitaties in een bepaald jaar niet altijd een accuraat beeld geeft van de totale winstgevendheid van een grondexploitatie over de volledige looptijd. Tussentijdse winstnemingen hebben bijv. een effect op het huidige jaar maar dat hoeft niet te betekenen dat het totale resultaat over de gehele looptijd van een grondexploitatie daarmee ook direct wijzigt.

In onderstaande figuur is duidelijk de grote jaarlijkse fluctuatie binnen dit taakveld te zien. Hieruit blijkt ook dat de lagere lasten in 2023 een vertekend beeld geven. In 2022 was ten opzichte van de referentiegemeenten bijv. juist sprake van fors hogere lasten. Deze incidenteel hogere lasten waren voornamelijk het gevolg van verliesvoorzieningen die zijn gevormd voor de grondexploitaties Waterfront Moerdijk en Westschans Klundert (die in 2022 door de gemeenteraad zijn vastgesteld).

Figuur 33 Meerjarige vergelijking taakveld volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

3.5 Conclusie vergelijking met andere gemeenten

In dit hoofdstuk is op hoofdlijnen inzicht gegeven in hoe de baten en lasten van de gemeente Moerdijk zich verhouden tot andere gemeenten. Hierbij geldt als aandachtspunt dat financiële gegevens van gemeenten onderling niet altijd goed te vergelijken zijn. Zo kunnen gemeenten met hetzelfde inwoneraantal alsnog zeer verschillend van elkaar zijn door specifieke kenmerken van de betreffende gemeenten. Het doel van de vergelijking is dan ook niet om een allesomvattende vergelijking te maken waarin alle verschillen volledig verklaard en geduid worden. Wel levert de vergelijking op hoofdlijnen een aantal inzichten op.

Net als de referentiegemeenten is de gemeente Moerdijk in grote mate afhankelijk van de baten vanuit het Rijk. Circa 60% van de gemeentelijke baten bestaan uit de bijdragen vanuit het Rijk. Een andere overeenkomst met de referentiegemeenten is dat veruit de meeste lasten betrekking hebben op de taakvelden ‘sociaal domein’ en ‘bestuur en ondersteuning’. Circa 60% van de gemeentelijke lasten heeft betrekking op deze twee taakvelden.

De globale vergelijking levert echter ook een aantal verschillen op. Ten opzichte van de referentiegemeenten heeft de gemeente Moerdijk relatief veel baten. Daar staat tegenover dat ook de lasten binnen onze gemeente relatief hoger liggen.

De hogere baten hebben voornamelijk betrekking op hogere baten uit de lokale heffingen, die voornamelijk voortkomen uit hogere ozb baten m.b.t. de niet-woningen. De relatief hoge ozb baten vanuit de niet-woningen zijn een logisch gevolg van de specifieke kenmerken van de gemeente Moerdijk. Door de aanwezigheid van de 4e grootste zeehaven van Nederland en het grote industrieterrein zijn er (vooral in verhouding tot het aantal inwoners) relatief veel niet-woningen binnen de gemeente Moerdijk. De hogere lokale heffingen betekenen dan ook niet dat de gemiddelde woonlasten in de gemeente Moerdijk hoger liggen ten opzichte van de landelijke gemiddelden. De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning bedroegen in de gemeente Moerdijk in 2023 circa € 909. Daarmee lagen de gemiddelde woonlasten iets onder het landelijke gemiddelde (€ 945) en iets boven het gemiddelde van Noord-Brabant (€ 877).

Aan de lastenkant geldt dat voor de taakvelden ‘volksgezondheid en milieu’, ‘verkeer, vervoer en waterstaat’ en ‘veiligheid’ de lasten in 2023 substantieel hoger waren dan bij de referentiegemeenten. Dit terwijl de lasten binnen het taakveld ‘volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing’ juist substantieel lager waren. Deze verschillen zijn op hoofdlijnen te herleiden naar de specifieke kenmerken van de gemeente Moerdijk zoals de aanwezigheid van de 4e grootste zeehaven van Nederland en het grote industrieterrein en de grote oppervlakte van de gemeente met meerdere kernen. Verder is naar voren gekomen dat voor diverse taakvelden de verschillen over 2023 een vertekend beeld geven door incidentele lasten of financieel technische boekingen die in dat jaar hebben plaatsgevonden.

Al met al levert de vergelijking die in dit hoofdstuk is gedaan nuttige inzichten op, waarbij de in beeld gebrachte verschillen geen concrete aanleiding geven om die verschillen nog verder te analyseren en uit te zoeken. Dat neemt niet weg dat in de komende hoofdstukken diverse begrotingsposten van de gemeente Moerdijk nader in beeld worden gebracht. Dit vanuit het doel van het onderzoek om richtinggevende mogelijkheden in beeld te brengen die kunnen bijdragen aan het vergoten van de structurele begrotingsruimte.

4. Welke begrotingsposten gaan we nader in beeld brengen?

In de voorgaande hoofdstukken is nader inzicht verkregen in de opbouw van de begroting van de gemeente Moerdijk en is op hoofdlijnen ingegaan op de verschillen ten opzichte van andere gemeenten. De globale inzichten die daarin zijn opgedaan helpen om in dit hoofdstuk een selectie te maken van de begrotingsposten die we nader in beeld willen gaan brengen. Dit vanuit het oogpunt dat het niet wenselijk en efficiënt is om alle begrotingsposten volledig door te lichten. Dit sluit ook niet aan bij de doelstelling van dit onderzoek. Het doel is immers niet om met een lijst met concrete en specifieke ombuigingsmaatregelen te komen, maar om in eerste instantie vanuit een breder perspectief mogelijkheden te onderzoeken die kunnen bijdragen aan het vergoten van de structurele begrotingsruimte. Dit zodat de gemeenteraad hier voortijdig in meegenomen kan worden en deze inzichten kan betrekken bij de behandeling van de kadernota 2026-2029, als opmaat naar het opstellen van de uiteindelijke begroting 2026-2029.

4.1 Selectiecriteria

De nader in beeld te brengen begrotingsposten worden geselecteerd op basis van twee criteria, de financiële omvang en de mate van beïnvloedbaarheid.

4.1.1 Financiële omvang

De betreffende begrotingspost moet van voldoende omvang zijn. Het ligt voor de hand dat een begrotingspost waar vele miljoenen in omgaan eerder in aanmerking komt om nader in beeld te brengen dan een begrotingspost waar relatief weinig financiële middelen mee gemoeid gaan.

4.1.2 Beinvloedbaarheid

Daarnaast moeten de betreffende baten of lasten door de gemeente voldoende te beïnvloeden zijn. Gemeentelijke taken kunnen grofweg onderverdeeld worden in twee hoofdcategorieën: medebewind en autonome taken.

Medebewind betekent dat gemeenten verplicht zijn om mee te werken aan de uitvoering van landelijke wetten. Ze moeten dan een taak uitvoeren volgens de door het Rijk vastgestelde regels. Voorbeelden zijn het uitkeren van bijstand, de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de taken op het gebied van Jeugdzorg. De beleidsvrijheid is bij medebewind beperkter, waarbij gemeenten vaak weinig ruimte hebben om van de landelijke kaders af te wijken, maar soms binnen bepaalde marges wel keuzes kunnen maken.

Autonome taken betreft taken waarbij de gemeente zelf in grote mate bepaalt hoe zij binnen haar grondgebied hier uitvoering aan geeft. Hierin hebben gemeenten meer beleidsvrijheid om in te spelen op lokale behoeften en omstandigheden. Voorbeelden zijn sport- en cultuur, de ondersteuning van de lokale economie en andere taakvelden voor zover er vanuit de wetgeving geen verplichtingen zijn opgelegd.

Hoewel gemeenten dus een bepaalde mate van beleidsvrijheid hebben, is er een grote afhankelijkheid van de financiële middelen die gemeenten vanuit het Rijk ontvangen. Gemeenten krijgen een groot deel van hun baten uit het gemeentefonds. Juist op dat onderwerp heerst momenteel een landelijke discussie. Analyses van o.a. BMC, de VNG, en de Raad voor het Openbaar Bestuur tonen een grote disbalans tussen de taken en de middelen die gemeenten hiervoor ontvangen.

Verder is beleidsvrijheid een relatief begrip waarbij er niet altijd een eenduidige grens is tussen medebewind en autonome taken. Ook hebben gemeenten zich niet alleen aan wet- en regelgeving te houden maar moet ook rekening gehouden worden met maatschappelijke normen. Hierbij speelt de vraag in hoeverre inwoners, bedrijven en andere instellingen eventuele verschillen in bijv. het voorzieningenniveau ten opzichte van buurgemeenten acceptabel vinden.

De Raad voor het openbaar bestuur (ROB) stelt over beleidsvrijheid in haar Adviesrapport Beleidsvrijheid geduid (d.d. 18-3-2019) : '*Er is geen absoluut objectieve maat voor het vaststellen voor de mate van beleidsvrijheid. Wel kan inzichtelijk gemaakt worden welke factoren de mate van beleidsvrijheid bepalen, door consequent na te gaan in hoeverre de betrokken overheid vrij is om zelf de beleidsdoelen te bepalen. Dit kan worden afgeleid uit wat in wet en regelgeving is bepaald over met name de taak en de beleidsdoelen. Bij de taak gaat het er om wat voor het bereiken van beleidsdoelen moet worden gedaan. De mate waarin nauwkeuriger is bepaald hoe de taak moet worden uitgevoerd, of aan welke eisen de besluitvorming moet voldoen of en hoe er al dan niet moet worden samengewerkt, geven een indicatie in welk mate de gemeente vrij is zelf de uitkomst van het beleid te bepalen. Als het Rijk bepaalt dat een gemeente een taak moet uitvoeren, dan is de beleidsvrijheid per definitie klein. De mate waarin de gemeente vrij zelf haar beleidsdoelen en daarmee verbonden taak kan vaststellen wordt bepaald door de mate waarin zij zelf aanvullende regels kan stellen, gehouden is aan uitvoeringsregels, regels over besluitvorming en/of vrij is te kiezen in de samenwerking. Dit kan per onderdeel variëren van geheel vrij, wenselijk, dwingend tot verplicht.*

4.2 Beoordeling omvang en beïnvloedbaarheid begrotingsposten

Op basis van de gehanteerde criteria is een afweging gemaakt welke taakvelden in de komende hoofdstukken nader in beeld gebracht worden. Dit vanuit de gedachte dat deze taakvelden op basis van de financiële omvang en beïnvloedbaarheid in potentie de meeste impact kunnen hebben op (het vergroten van) de structurele begrotingsruimte. De gemaakte afweging kan als volgt worden samengevat. In bijlage 3 is een nadere onderbouwing opgenomen van de afweging die hierin is gemaakt.

Taakveld	**Financiële omvang**	**Beïnvloed-baarheid**	**Nader in beeld brengen?**
Sociaal Domein	5/5	2/5	**Ja** (hoofdstuk 5)
Bestuur en dienstverlening	4/5	2/5	**Deels:** - Gemeenschappelijke regelingen (o.a. ICT WBW, WBA) (paragraaf 10.1) - Overhead (personeelslasten) (paragraaf 10.2) - Stelpost nieuw beleid (paragraaf 10.4) - Reservemutaties (paragraaf 10.5)
Volksgezondheid en milieu	4/5	2/5	**Deels:** - Gemeenschappelijke regelingen (o.a. OMWB en GGD) (paragraaf 10.1) - Afval en riolering vanuit oogpunt structurele begrotingsruimte minder relevant i.v.m. 100% kostendekkendheid.
Verkeer, vervoer en waterstaat	3/5	4/5	**Ja** (hoofdstuk 6)
Sport, cultuur en recreatie	3/5	4/5	**Ja** (hoofdstuk 7)
Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	3/5	4/5	**Nee,** vanwege incidentele karakter grondexploitaties en maximaal 100% kostendekkendheid leges omgevingsvergunningen.
Veiligheid	2/5	2/5	**Deels:** - Gemeenschappelijke regelingen (o.a. Veiligheidsregio) (paragraaf 10.1)
Onderwijs	2/5	2/5	**Nee,** wel een link met investeringen op het gebied van scholenontwikkelingen (paragraaf 10.4)
Economie	1/5	4/5	**Nee**, gezien financiële omvang en recente raadsbesluiten (centrummanagement vitale centra, toeristische markering, Powerport, stedelijke regio's)
Baten gemeentefonds	5/5	1/5	**Ja** (hoofdstuk 8)
Baten lokale heffingen	4/5	4/5	**Ja** (hoofdstuk 9)
Overige baten	3/5	3/5	**Deels:** Reservemutaties (paragraaf 10.5)

Tabel 2 Beoordeling omvang en beïnvloedbaarheid begrotingsposten

4.3 Nader in beeld te brengen begrotingsposten

Op basis van de gemaakte selectie worden in de komende hoofdstukken de volgende begrotingsposten nader in beeld gebracht:

- Sociaal domein (hoofdstuk 5)
- Verkeer, vervoer en waterstaat (hoofdstuk 6)
- Sport, cultuur en recreatie (hoofdstuk 7)
- Gemeentefonds (hoofdstuk 8)
- Lokale heffingen (hoofdstuk 9)

Gemeente brede onderwerpen (hoofdstuk 10)

- Verbonden partijen (paragraaf 10.1)
- Personeelslasten (paragraaf 10.2)
- Kapitaallasten (paragraaf 10.3)
- Nieuw beleid (paragraaf 10.4)
- Reserves (paragraaf 10.5)

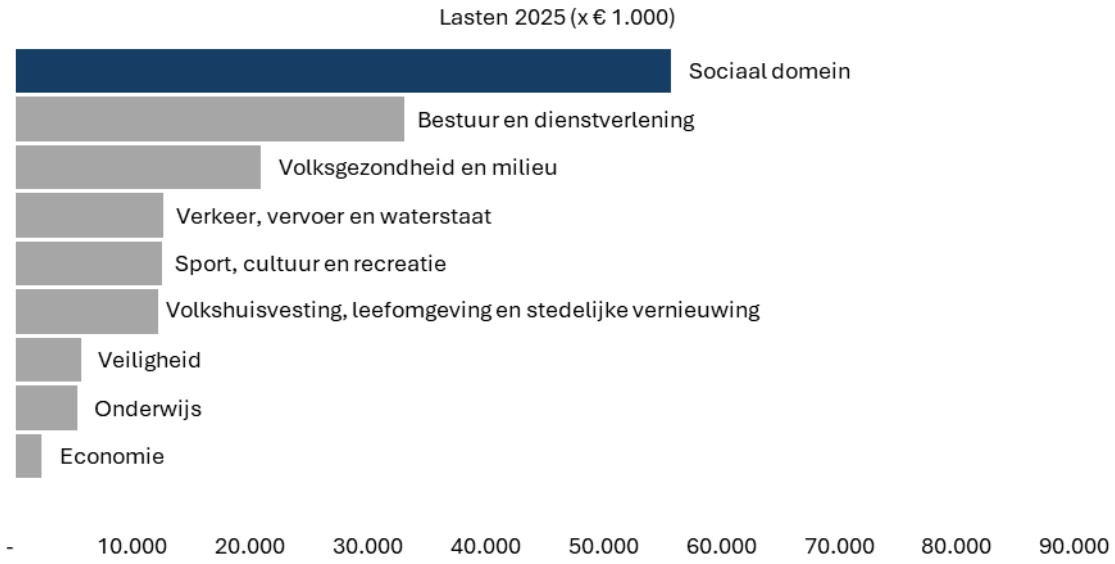
Hierbij dient te worden opgemerkt dat het doel hiervan niet is om voor bovenstaande begrotingsposten met specifieke ombuigingsvoorstellen te komen. In lijn met de doelstelling van dit onderzoek, is het doel om nader inzicht te creëren zodat op basis daarvan richtinggevende mogelijkheden in beeld gebracht kunnen worden die als basis kunnen dienen voor het gesprek over de (on)wenselijkheid van eventuele toekomstige vervolgstappen.

5. Sociaal domein

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op het taakveld sociaal domein.

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Sinds de decentralisaties in het sociaal domein (1 januari 2015) zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de Wmo & Jeugdzorg. Maar naast de taken en verantwoordelijkheden die uit deze twee wetten voortvloeien, speelt de gemeente ook nog een belangrijke rol als het gaat om inkomensondersteuning en de (re-)integratie naar werk. Al de hieraan gerelateerde baten & lasten zijn terug te vinden binnen dit taakveld.'*

Wanneer de lasten t.b.v. dit taakveld worden afgezet tegen de totale lasten levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 34 Aandeel taakveld sociaal domein in totale lasten

Het sociaal domein is binnen de gemeente Moerdijk (net als bij andere gemeenten) veruit het grootste taakveld met circa € 55 miljoen aan jaarlijkse lasten. Gemeenten hebben binnen het sociaal domein een brede verantwoordelijkheid om kwetsbare inwoners te ondersteunen. Taken op het gebied van jeugd, zorg, wonen en werk waarbij maatwerk, preventie en samenwerking centraal staan. Een aanzienlijk deel daarvan komt voort uit de omvangrijke decentralisaties die sinds 1 januari 2015 binnen het sociaal domein hebben plaatsgevonden. Dit betekende een forse uitbreiding van de gemeentelijke verantwoordelijkheid op het gebied van de Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdhulp.

5.1 Sociaal domein vanuit breder perspectief

Voordat in dit hoofdstuk nader ingegaan wordt op de diverse onderdelen binnen het sociaal domein en de opbouw van de baten en lasten die hiermee gemoeid gaan, wordt eerst expliciet stil gestaan bij het bredere perspectief binnen het sociaal domein, de Scan mens en Maatschappij en hoe dit zich verhoudt tot dit onderzoek.

5.1.1 De decentralisaties en samenhang binnen het sociaal domein

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet vormen samen de kern van het sociaal domein. De taakgebieden binnen het sociaal domein kunnen niet als losstaande onderdelen worden gezien. Hoewel deze wetten formeel gescheiden zijn, richten ze zich allemaal op het versterken van de zelfredzaamheid, participatie en ondersteuning van kwetsbare groepen. Daarnaast kunnen er ook raakvlakken zijn met diverse andere gemeentelijke taken die (in)direct het welzijn van burgers raken (zoals schuldhulpverlening, onderwijs etc.).

De decentralisaties die in 2015 zijn doorgevoerd gingen gepaard met grote verwachtingen. De decentralisaties hadden als doel om zorg en ondersteuning dichter bij de burger, efficiënter en meer op maat te organiseren. Omdat gemeenten dichter bij de burger staan was de gedachte dat zij de hulp en ondersteuning beter en goedkoper kunnen bieden waarbij er meer verbindingen gelegd kunnen worden tussen de verschillende domeinen en de problemen van burgers in samenhang kunnen worden aangepakt. Hierbij wordt van burgers verwacht dat zij meer vanuit de ‘eigen kracht’ doen waarbij het sociale netwerk een belangrijke rol speelt. Uiteindelijk moest dit alles leiden tot een beter functionerend en financieel houdbaar stelsel.

In de afgelopen jaren zijn diverse rapporten verschenen waaruit het landelijke beeld naar voren komt dat de beoogde resultaten van de decentralisatie tot op heden niet of slechts gedeeltelijk zijn verwezenlijkt (zie bijv. het rapport 'Sociaal domein op koers?' (d.d. 16 november 2020) van het Sociaal en Cultureel Planbureau). In de Eindrapportage van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG is over de samenhang en complexiteit binnen het sociaal domein o.a. te lezen: *’Bij de decentralisaties staat integrale zorg op maat hoog in het vaandel. Het zorgaanbod moet aansluiten bij de behoeften van inwoners en problemen in samenhang aanpakken. Eén gezin, één plan, één regisseur is het streven. Dit moet leiden tot een vitale samenleving met actief participerende burgers. De praktijk blijkt weerbarstig. Al jaren wordt hard gewerkt aan het inrichten en optimaliseren van het sociaal domein. Gemeenten zetten in op de kracht van de samenleving en richten zich daarbij steeds meer op normaliseren en preventieve, laagdrempelige zorg. Tegelijkertijd is de maakbaarheid van de samenleving maar beperkt en blijkt de complexiteit van het sociaal domein groot. In de praktijk is het behalen van ambitieuze doelen een zaak van lange adem en ervaren veel gemeenten hoe lastig het is om tegelijkertijd greep op de kosten te houden. Dit geldt overkoepelend voor de hele linie in het sociaal domein, maar extra in de jeugdzorg.’*

Ook de komende jaren blijven de ontwikkelingen binnen het sociaal domein een actueel vraagstuk. Zo bevat de Hervormingsagenda Jeugd een omvangrijk pakket aan afspraken met als doel de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezond te maken en richt het houdbaarheidsonderzoek Wmo zich op de houdbaarheid van de Wmo 2015 als stelselwet. Vanuit een breder perspectief werken gemeenten, GGD’en, zorgverzekeraars en VWS samen aan een gezond en actief leven (GALA) voor iedereen en de ambitie van het IZA is om de zorg voor iedereen toegankelijk, kwalitatief goed en betaalbaar te houden.

5.1.2 Scan Mens en Maatschappij

De omvang, complexiteit en hoge lasten van het sociaal domein stelt gemeenten landelijk voor de vraag: hoe houden we er grip op? Gemeente Moerdijk ontwikkelde hiertoe de Scan Mens en Maatschappij. Deze Scan (die in de periode 2021 t/m 2023 in drie delen is opgesteld) betrof een inventarisatie van feiten, inzichten en kansen op sociaal-maatschappelijk vlak. We wilden inzicht krijgen in het profiel van onze gemeente, in de problematiek die leeft in onze kernen en in het buitengebied. Daarnaast wilden we duidelijk krijgen wat nu precies onze wettelijke taken en bestuursopdrachten zijn in het hele brede sociaal-maatschappelijke domein. We hadden behoefte aan zicht op hoe we onze taken uitvoeren, hoe dat nog beter en meer in samenhang kan en òf we onze doelstellingen halen.

Naar aanleiding van de Scan heeft de gemeenteraad negen uitgangspunten voor het sociaal-maatschappelijk domein vastgesteld die ook zijn opgenomen in het Bestuursakkoord Moerdijk.

1. **Eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid:**
   Het vraagt een scherpere, meer kritische blik van ons: wat heeft iemand werkelijk nódig? Er is geen vanzelfsprekend recht op (professionele) hulp of voorzieningen. Kan een inwoner het zelf oplossen?
2. **Normaliseren:**
   Is elke 'afwijking' een probleem of hoort het bij het normaal opgroeien en leven? Niet elk probleem of elke diagnose heeft (meteen) gespecialiseerde zorg nodig. Soms kunnen gewone, dagelijkse activiteiten ook helpen.
3. **Reablement:**
   Inzet van ouderenzorg, niet gericht op een probleem maar op een oplossing en het (weer deels) voor zichzelf zorgen. Herstelgerichte zorg ofwel opnieuw leren van vaardigheden om weer voor jezelf te zorgen.
4. **Normeren:**
   Wanneer zijn wij tevreden als gemeente. Wat vinden wij van deze cijfers? Wanneer vinden wij dat we een wet of taak voldoende uitvoeren? Zijn gemiddelde scores goed voor ons?
5. **Verdieping op de (afwijkende) cijfers:**
   Naar leefstijl bijvoorbeeld. Leidt dat tot andere keuzes?
6. **Investeren in preventie:**
   Ook al is dat moeilijk te becijferen in dalende cijfers: de kwaliteit van leven gaat er mee omhoog.
7. **Investeren in de samenwerking met de maatschappelijke partners** om samen dezelfde koers te varen.
8. **1 gezin, 1 plan, 1 regisseur**
9. **Administratieve lasten zoveel als mogelijk verminderen**

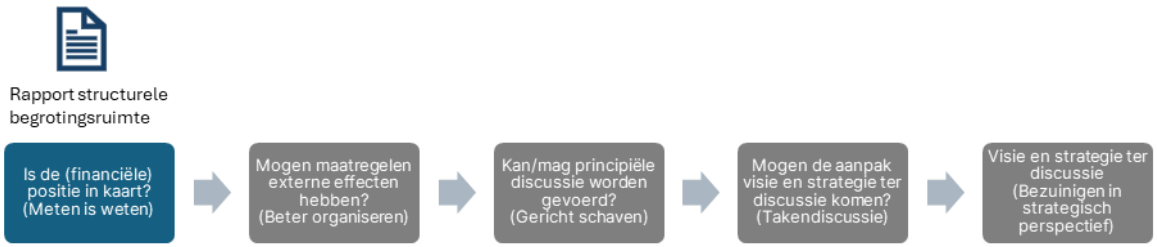
Deze uitgangspunten vormen de basis bij het maken en uitvoeren van toekomstig beleid. Ze vormen als het ware 'de lat' waarlangs we ons dagelijks werk uitvoeren.

De Scan had een financiële aanleiding, maar de uitwerking is vooral inhoudelijk. De financiële taakstelling bestond uit een besparing van € 1,7 miljoen tot en met 2024, ten opzichte van 1 januari 2021. Een taakstelling die inmiddels volledig is gerealiseerd. Dat neemt echter niet weg dat verder gegaan wordt met de inhoudelijke kansen die uit de Scan naar voren zijn gekomen. Zoals in de begroting 2025-2028 is aangegeven: *'De doorontwikkeling van het Sociaal Domein, op grond van de uitgangspunten en alle inzichten en kansen zoals geformuleerd in de Scan Mens en Maatschappij, krijgt in 2025 vorm.' 'Naast preventie zijn integraliteit, vindbaarheid, een stevige sociale structuur en zoveel mogelijk het 'normale' leven met het gezin, in heldere taal voor alle betrokkenen sleutelwoorden.'*

5.1.3 Hoe verhoudt dit onderzoek zich tot de Scan Mens en Maatschappij?

In de Scan Mens en Maatschappij is de afgelopen jaren een omvangrijke inventarisatie gedaan. Dit kan de vraag oproepen hoe dit onderzoek zich daartoe verhoudt. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit onderzoek geen herhaling of nadere uitwerking is van de scan Mens en Maatschappij. Dit onderzoek is namelijk vanuit een ander perspectief ingestoken.

In hoofdstuk 1 zijn de mogelijke aanpakken geschetst die gemeenten kunnen hanteren in relatie tot de financiële uitdagingen waar zij landelijk voor staan. Daarbij is toegelicht dat de methode 'meten is weten' het beste aansluit bij de doelstelling van dit onderzoek.

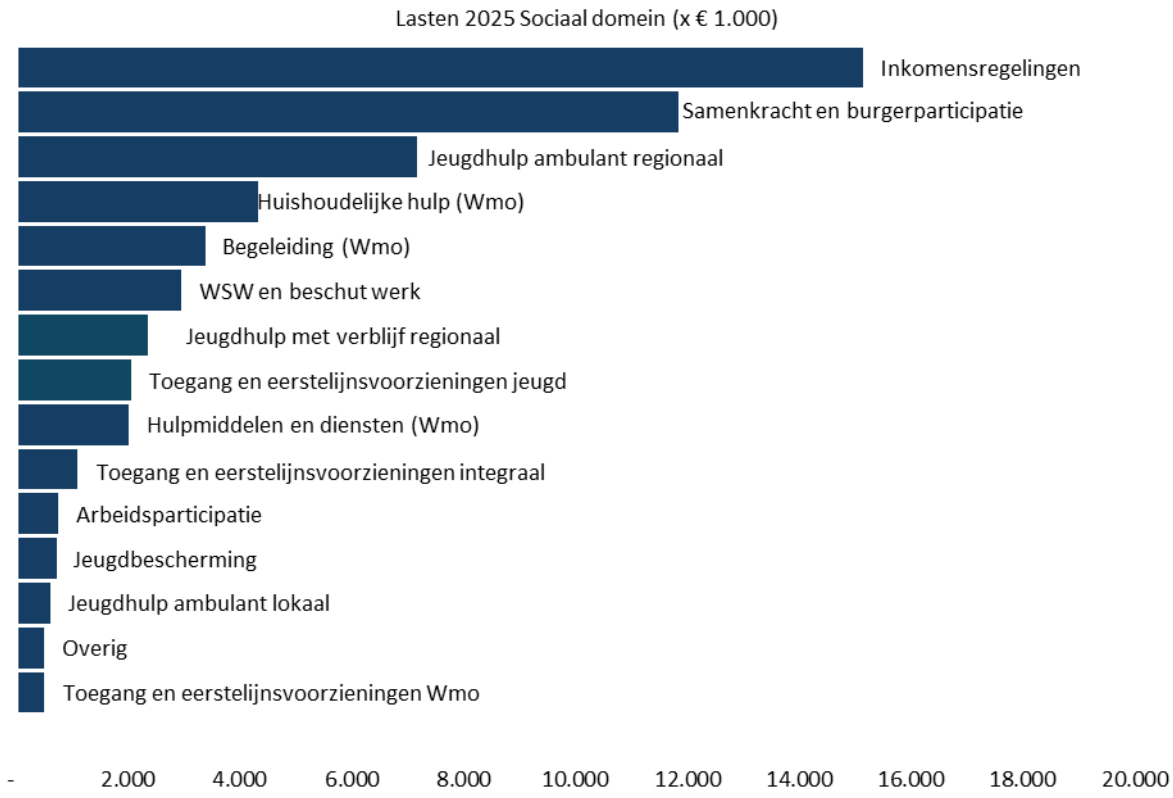
Figuur 35 Het onderzoek in relatie tot de verschillende ombuigingsmethoden

De omvangrijke inventarisatie die in de Scan Mens en Maatschappij is uitgevoerd ging verder dan alleen 'meten is weten'. De Scan bestond immers niet alleen uit een inventarisatie van feiten en inzichten maar (vooral) ook uit het in beeld brengen en verzilveren van kansen die gericht waren op de dienstverlening binnen het sociaal domein.

Hoewel dit onderzoek minder diepgaand is dan de Scan Mens en Maatschappij betekent dit niet dat dit onderzoek geen aanvullende inzichten kan opleveren. Juist doordat dit onderzoek vanuit een ander perspectief is opgezet kan dit mogelijk aanvullende inzichten opleveren. In het komende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de opbouw van de baten en lasten binnen de diverse onderdelen binnen het sociaal domein. Dit vanuit de doelstelling van dit onderzoek om op hoofdlijnen nader inzicht te bieden in de (on)mogelijkheden voor het vergroten van de structurele begrotingsruimte. De inzichten die hieruit voortkomen kunnen daarbij (net als de inzichten uit de Scan Mens en Maatschappij) een zinvolle basis vormen voor het afwegen van eventuele toekomstige vervolgstappen. Vervolgstappen die (rekening houdend met de landelijke financiële ontwikkelingen) mogelijk nodig zijn voor het in de toekomst kwalitatief goed en duurzaam betaalbaar houden van het sociaal domein.

5.2 Hoe zijn de totale lasten binnen dit taakveld opgebouwd?

De lasten binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Figuur 36 Opbouw totale lasten taakveld sociaal domein

Het sociaal domein vormt met circa € 55 miljoen aan lasten veruit het grootste taakveld van de gemeente Moerdijk. Gemeenten hebben binnen het sociaal domein een brede verantwoordelijkheid om kwetsbare inwoners te ondersteunen. Taken op het gebied van jeugd, zorg, wonen en werk waarbij maatwerk, preventie en samenwerking centraal staan. In bovenstaande figuur wordt deze brede verantwoordelijkheid ook duidelijk in de grote diversiteit aan taken die hiervoor wordt uitgevoerd. Een aanzienlijk deel daarvan komt voort uit de omvangrijke decentralisaties die sinds 1 januari 2015 binnen het sociaal domein hebben plaatsgevonden. Dit betekende een forse uitbreiding van de gemeentelijke verantwoordelijkheid op het gebied van de Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdhulp.

De lasten binnen het onderdeel inkomensregelingen betreffen hoofdzakelijk de lasten t.b.v. het verstrekken van bijstandsuitkeringen op grond van de Participatiewet. De uitvoering hiervan ligt bij het Werkplein. Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen hiervan. Ook de lasten die voortkomen uit de gemeentelijke verantwoordelijkheid vanuit de Wet sociale werkvoorziening (WSW) vallen binnen dit taakveld. Ook hier worden gemeenten vanuit het Rijk voor gecompenseerd.

De lasten m.b.t. de Wmo, zijn grofweg onder te verdelen in huishoudelijke hulp (ondersteuning bij dagelijkse huishoudelijke taken), begeleiding (en dagbesteding voor inwoners met bijv. een beperking

of chronische ziekte) en hulpmiddelen en diensten (bijv. vergoeding of ondersteuning bij woningaanpassingen).

De lasten die t.b.v. de Jeugdzorg worden gemaakt komen voort uit taken op het gebied van jeugdhulp (zoals begeleiding en behandeling van kinderen en jongeren met psychische problemen, gedragsproblemen, een beperking of een ontwikkelachterstand), jeugdbescherming (zoals uitvoering van maatregelen zoals ondertoezichtstelling en begeleiding van jongeren) en pleegzorg (zoals organiseren van opvang voor kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen).

Tot slot vormt het onderdeel samenkracht en burgerparticipatie ook een omvangrijk onderdeel binnen het sociaal domein. Dit betreft o.a. de lasten die worden gemaakt in verband met de opvang van Oekraïense ontheemden en de inburgering van nieuwkomers. Gemeenten worden hiervoor vanuit het Rijk gecompenseerd. Daarnaast bestaan de lasten binnen dit onderdeel vooral uit de jaarlijkse subsidies die we als gemeente aan diverse (professionele) instellingen en verenigingen verstrekken.

Al met al is het sociaal domein dus een breed taakveld, waarbij dit qua financiële omvang verreweg het grootste taakveld is. Daarbij geldt wel dat de beïnvloedbaarheid van de lasten over het algemeen relatief beperkt is. Veel verplichtingen die gemeenten hierin hebben zijn vastgelegd in wetgeving. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Participatiewet, Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning, Wet sociale werkvoorziening (Wsw), Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, Wet inburgering 2021 en sinds 2024 verplichtingen vanuit de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne. Binnen de wettelijke kaders hebben gemeenten wel enige vrijheid ten aanzien van kwaliteit en intensiteit van de uitvoering van deze taken.

In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op de (qua financiële omvang) grootste (sub) taakvelden binnen het sociaal domein. Achtereenvolgens wordt nader ingegaan op de inkomensregelingen, WSW en beschut werk, jeugdhulp, Wmo en samenkracht en burgerparticipatie.

5.3 Inkomensregelingen

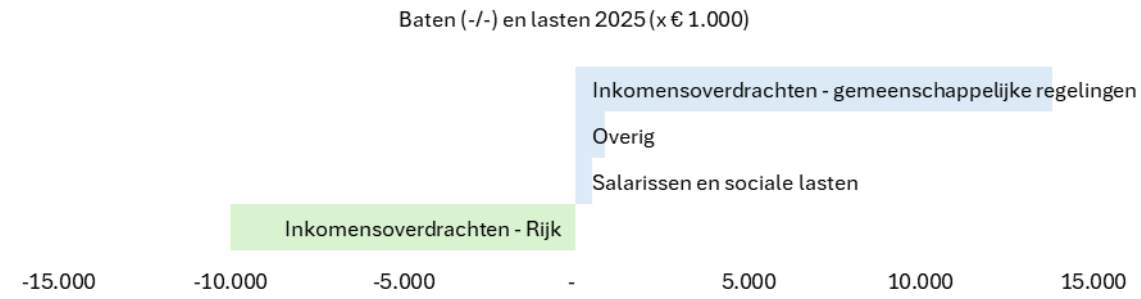
Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

De meeste lasten binnen het sociaal domein hebben betrekking op de inkomensregelingen. Tot dit (sub)taakveld behoren alle inkomens- en bijstandsvoorzieningen:

- inkomensvoorzieningen en loonkostensubsidies op grond van de Participatiewet;
- geneeskundige en andere adviezen in verband met de bijstandsverlening;
- IOAW (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers);
- IOAZ (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen);
- kosten van levensonderhoud uit het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz 2004);
- kosten levensonderhoud voor startende ondernemers uit Bbz 2004;
- sociale zekerheidsregelingen van het rijk zoals bijvoorbeeld eenmalige uitkeringen voor minima;
- schuldhulpverlening;
- gemeentelijk armoedebeleid: bijzondere bijstand, kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen, korting op musea, sportclubs etc., meerkosten bij werk in geval van handicap of chronische ziekte, etc.

5.3.1 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Ten behoeve van het (sub)taakveld inkomensregelingen zijn in de begroting 2025 circa € 15,2 miljoen lasten en € 10 miljoen baten begroot. Wanner deze baten en lasten nader worden gespecificeerd levert dit onderstaand beeld op:

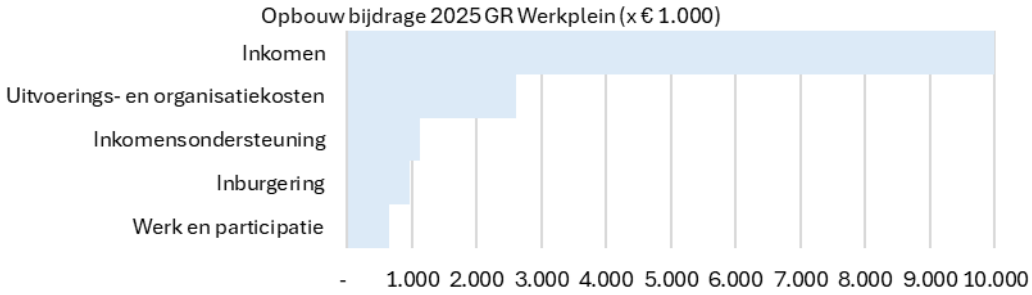

Figuur 37 Baten en lasten (sub)taakveld inkomensregelingen

Uit bovenstaande figuur wordt duidelijk dat de lasten t.b.v. inkomensregelingen vrijwel volledig bestaan uit de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen. Dit betreft de bijdrage aan het Werkplein.

5.3.2 Bijdrage GR werkplein

De jaarlijkse bijdrage aan het Werkplein kan onderverdeeld worden aan de hand van de diverse programma's zoals die in de begroting 2025 van het Werkplein worden gehanteerd.

Figuur 38 Opbouw deelnemersbijdrage 2025 Werkplein

Hieronder wordt nader ingegaan op de diverse programma's.

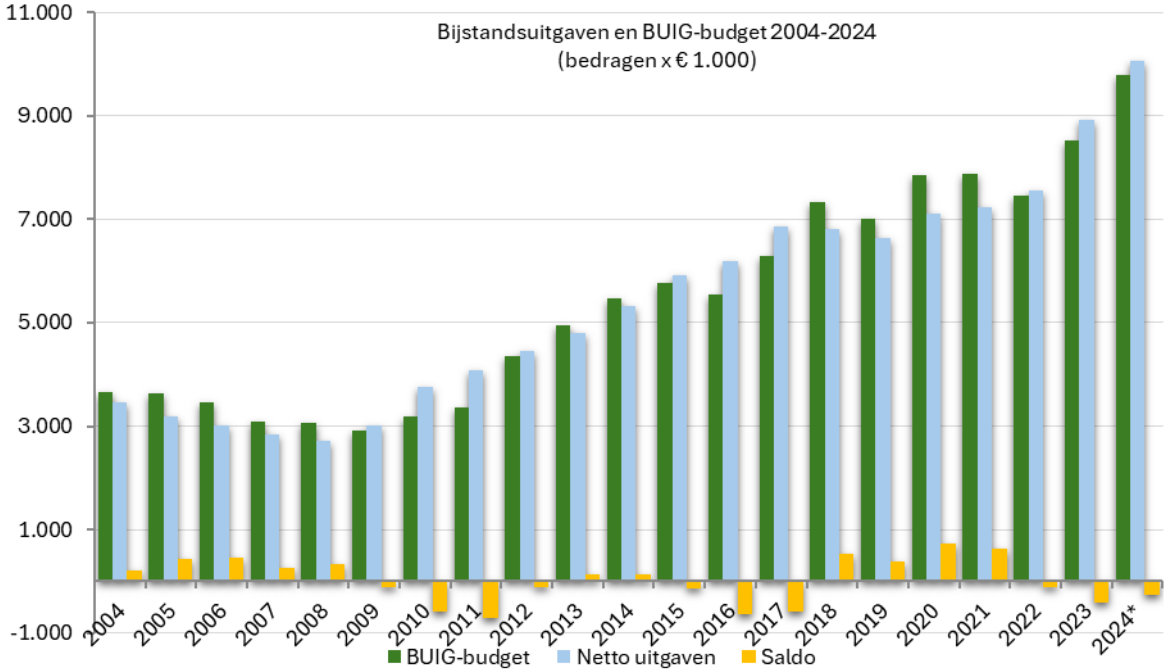
Programma inkomen

Circa € 10 miljoen van de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein heeft betrekking op het programma inkomen. Dit betreft voornamelijk de inkomensvoorzieningen en loonkostensubsidies die op grond van de Participatiewet door het Werkplein worden verstrekt.

Voor het bekostigen hiervan stelt het Rijk jaarlijks een landelijk (BUIG) budget vast dat volgens een verdeelsystematiek onder gemeenten wordt verdeeld. Gemeenten mogen een eventueel overschot vrij besteden, maar moeten een tekort in beginsel ook zelf opvangen. Dit kan zich voordoen als er ten opzichte van de landelijke cijfers bijv. meer / minder inwoners een beroep doen op een bijstandsuitkering. In onze begroting hanteren we jaarlijks het uitgangspunt dat de (BUIG) middelen die we vanuit het Rijk ontvangen gelijk zijn aan de uitgaven voor de bijstandsverstrekking. In figuur 37 is dan ook te zien dat de bijdrage die vanuit het Rijk wordt ontvangen (circa € 10 miljoen) overeenkomt met de bijdrage die aan het Werkplein t.b.v. het programma inkomen wordt gedaan (figuur 38). Aan de

hand van de definitieve vaststelling van de BUIG middelen en tussentijdse begrotingswijzigingen van het Werkplein wordt deze inschatting indien nodig bijgesteld en verwerkt in de gemeentelijke bestuursrapportages. In de jaarrekening wordt het definitieve overschot of tekort gepresenteerd.

In onderstaande figuur is de meerjarige ontwikkeling van de BUIG middelen die de gemeente Moerdijk vanuit het Rijk heeft ontvangen, afgezet tegen de jaarlijkse netto uitgaven. Hierin is te zien dat er in de meeste jaren sprake is geweest van een overschot en in enkele jaren sprake was van een tekort. Over het algemeen geldt echter dat de BUIG middelen in lijn liggen met de netto uitgaven.

Figuur 39 Meerjarige ontwikkeling BUIG middelen ten opzichte van netto uitgaven (2024 is een voorlopig cijfer)*

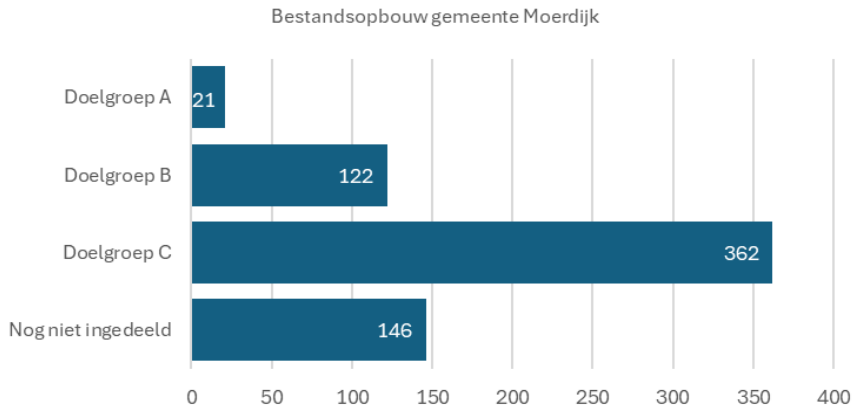
Door de uitstroom naar werk te bevorderen en de instroom te beperken dalen logischerwijs de bijstandslasten, wat doorwerkt in de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein. Bij de vraag in hoeverre gemeenten mogelijkheden hebben om deze uitgaven te beïnvloeden, spelen een aantal aspecten een rol.

- Allereerst kunnen landelijke ontwikkelingen van invloed zijn op de omvang van het uitkeringsbestand op gemeentelijk niveau. Wat is het landelijke beeld van de ontwikkeling van de Nederlandse economie? Hoe ontwikkelt de inflatie zich? Wat betekent dat voor de werkgelegenheid en de kosten van levensonderhoud? Deze factoren kunnen van invloed zijn op de instroom en uitstroomcijfers in de lokale gemeenten.
- Verder staat het verstrekken van bijstandsuitkeringen niet op zichzelf maar heeft een brede samenhang met andere onderdelen binnen het sociaal domein. Het landelijke beeld is dat mensen in de bijstand vaak niet alleen problemen hebben op het gebied van werk en inkomen. In de publicatie ‘een brede blik op bijstand’ (d.d. 9-6-2023) van het sociaal en cultureel planbureau is hierover o.a. te lezen: *‘Wanneer de Participatiewet het vizier primair blijft richten op de uitstroom naar betaald werk, hoe belangrijk ook, dan blijft problematiek op andere levensdomeinen mogelijk buiten beeld. Een integrale benadering is noodzakelijk, en dat vraagt niet alleen van de uitvoering, maar ook vanuit het wettelijk kader, om een brede blik op bijstand.’* Ook het Werkplein ziet steeds

meer dat er bredere problemen spelen als mensen zich melden met een vraagstuk op het gebied van inkomen. Denk daarbij aan problemen op het gebied van schulden, jeugd en de Wmo. Vanuit dat oogpunt is in 2023 door het Werkplein o.a. gestart met de brede intake wat deel uitmaakt van het nieuwe poortproces, waarbij tijdens de intake wordt ingegaan op meerdere leefgebieden. Hierbij worden al vroegtijdig eventuele problemen gesignaleerd. Denk daarbij aan problemen op het gebied van schulden, jeugd en de Wmo.

- Daarnaast geldt dat het landelijke beeld is dat de kans op uitstroom afneemt naarmate mensen langer in de bijstand zitten waarbij ook achtergrondkenmerken een rol spelen. Voor deze groep is het in de praktijk moeilijk(er) om deze mensen (op korte termijn) uit de bijstand te laten uitstromen. In de notitie 'langdurig in de bijstand' (d.d. juni 2023) van het SEO Economisch Onderzoek wordt hierover gesteld: *'De verkennende data-analyse toont aan dat mensen die langer in de bijstand zitten een kleinere kans hebben om uit te stromen dan mensen die pas kort bijstand ontvangen.' 'Verder zien we dat binnen de populatie van alle bijstandsontvangers enkele achtergrondkenmerken sterk samenhangen met langdurig bijstandsgebruik. Specifiek mensen met een hogere leeftijd, eenouderhuishoudens, mensen met een niet-Westerse migratieachtergrond en mensen met psychische problematiek (wat tot uiting komt in gebruik van ggz of medicatie tegen depressie) hebben een relatief hoge kans op een lange duur in de bijstand.'*

  In onderstaande figuur is de bestandsopbouw van de gemeente Moerdijk weergegeven.

Figuur 40 Bestandsopbouw gemeente Moerdijk

In de 2e bestuursrapportage 2024 van het Werkplein is hierover toegelicht*: 'Doelgroep A zijn de inwoners die binnen een half jaar met enige ondersteuning naar werk bemiddelbaar zijn. Inwoners die in categorie B zijn gecategoriseerd hebben nog een heel traject te doorlopen om zich verder te ontwikkelen richting werk of participatie. Inwoners in categorie C zijn veelal niet bemiddelbaar naar betaald werk. Doel is om een stabiele leefsituatie te creëren. We zien dat inwoners veelal op verschillende vlakken hulpvragen hebben. Indien de leefsituatie stabiel is kunnen inwoners kleine stapjes zetten naar participatie en wellicht dat er op termijn meer mogelijk. Daarnaast zijn er nog inwoners die niet in een categorie ingedeeld zijn.'*

Wat betreft de bestandsbeheersing en het bevorderen van de uitstroom naar werk, is in de begroting 2025 van het Werkplein o.a. te lezen: *'We zetten in 2024 en 2025 in op een aantal extra projecten gericht op bestandsbeheersing. Hiermee zetten we extra in op ontwikkeling van onze inwoners.' 'Een deel van deze projecten heeft een doorloop in 2025. We verwachten in 2025 dus ook extra ontwikkeling, participatie en uitstroom te realiseren.'*

Uitvoerings- en organisatiekosten

Circa € 2,6 miljoen van de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein heeft betrekking op de uitvoerings- en organisatiekosten. Dit betreft de personeelslasten en andere bedrijfsvoeringlasten die het Werkplein maakt t.b.v. de uitvoering van de bij hen belegde taken. In de begroting geeft het Werkplein jaarlijks inzicht in de opbouw en ontwikkeling van de personele formatie. Dit conform de jaarlijkse richtlijnen die door de gemeenteraad aan het Werkplein worden meegegeven. In de regionaal opgestelde financiële richtlijnen voor de budgetcyclus 2026 (raadsvergadering 17 oktober 2024) is net als in voorgaande jaren aan het Werkplein verzocht om *'in de bijlage van de begroting een overzicht op te nemen met het verloop van de vaste en tijdelijke formatie sinds 2015. Hieruit blijkt welke mutaties er sinds 2015 in de formatie zijn doorgevoerd, met welke reden en de besluitvorming hierover.'* In de begroting 2025 van het Werkplein is te lezen dat de formatie in 2024 194,6 fte bedraagt ten opzichte van 122,2 fte in 2015.

Hoewel de personele capaciteit in theorie een knop is om aan te kunnen draaien, is het zonder nader onderzoek niet eenduidig aan te geven in hoeverre het wenselijk en realistisch is om hier daadwerkelijk besparingen in te realiseren. Daarbij geldt ook dat hier afstemming en commitment op moet zijn met de andere deelnemende gemeenten (Roosendaal, Etten-Leur, Halderberge, Rucphen en Zundert). Vanuit dit oogpunt is er dit jaar door de gemeenteraad een aanvullende financiële richtlijn t.b.v. alle gemeenschappelijke regelingen vastgesteld. Deze richtlijn luidt als volgt: *'In verband met de verwachte neerwaartse bijstelling van het gemeentefonds in 2026 beschrijft de gemeenschappelijke regeling in de kadernota en de begroting 2026 in hoeverre de bijdrage van de gemeente/deelnemers gelijk blijft aan c.q. beperkt stijgt ten opzichte van de bijdrage voor 2025. Dit kan door besparingen voor te stellen of beleidsinhoudelijke keuzes aan te geven.'* In paragraaf 10.1 wordt vanuit een breder perspectief ingegaan op de gemeenschappelijke regelingen.

Programma inkomensondersteuning

Circa € 1,1 miljoen van de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein heeft betrekking op het programma 'inkomensondersteuning'. Dit betreft o.a. de bijzondere bijstand. Waar de algemene bijstand er in voorziet dat bijstandsgerechtigden voldoende geld hebben om in het levensonderhoud te voorzien, is de bijzondere bijstand een bijdrage voor bijzondere kosten die men door bijzondere omstandigheden niet kan betalen (zoals kosten voor rechtsbijstand, energiekosten of verhuizing). De gemeente kan in deze gevallen bijzondere bijstand verlenen. Verder maken de lasten t.b.v. de collectieve zorgverzekering onderdeel uit van dit programma. Onder voorwaarden komen mensen in aanmerking voor de collectieve zorgverzekering die vanuit het Werkplein wordt aangeboden voor een lage(re) premie.

Op dit vlak is er voor gemeenten relatief meer beleidsvrijheid om keuzes te maken in de omvang en intensiteit van de ondersteuning die aan de burgers wordt geboden. Hierbij geldt dat (vanuit de doelstelling dat minder inwoners in armoede leven) het gebruik van landelijke- en lokale armoede- en minimaregelingen momenteel juist meer wordt gestimuleerd. Via regionale communicatie wordt meer bekendheid gegeven aan de diverse regelingen voor huishoudens die moeten rondkomen van een laag inkomen. Een concreet voorbeeld is de implementatie van de Voorzieningenwijzer vanaf het voorjaar 2024, waarbij op basis van persoonlijke adviesgesprekken en met behulp van een softwareapplicatie wordt gecheckt op welke landelijke en lokale armoede- en minimaregelingen inwoners aanspraak kunnen maken. In vervolg op het advies vanuit de Voorzieningenwijzer worden inwoners ook geholpen en ondersteund bij het feitelijk indienen van de betreffende aanvragen. De extra inspanningen op dit gebied betekenen logischerwijs iets voor de lasten die hiermee gemoeid gaan. Zoals het Werkplein in de begroting 2025 verwoord: *'Alle hiervoor beschreven inspanningen van de gemeenten en het Werkplein bieden nieuwe kansen om de armoedeproblematiek bij onze inwoners te verkleinen en de*

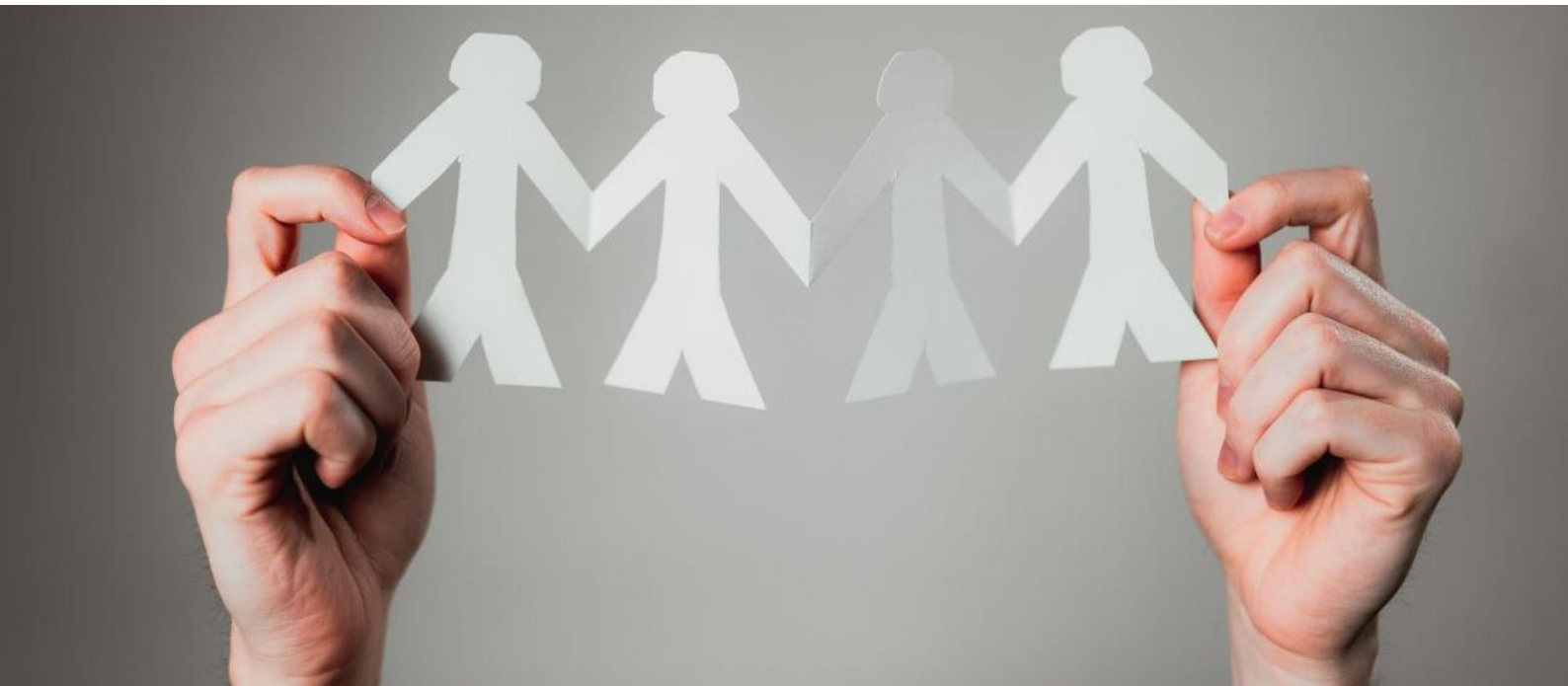
bestaanszekerheid te vergroten. Het stimuleren en vergroten van het gebruik van landelijke -en lokale armoede-en minimaregelingen leidt uiteraard tot verhoogde lasten. Op dit moment is nog niet te voorspellen hoe hoog die extra lasten zullen gaan worden.'

Programma inburgering

Circa € 1 miljoen van de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein heeft betrekking op het programma 'inburgering'. De taken op dit gebied vallen onder het (sub)taakveld ' samenkracht en burgerparticipatie' (zie paragraaf 5.7). De gemeente ontvangt van het Rijk een specifieke uitkering om de kosten van de inburgeringsvoorzieningen op grond van de Wet inburgering 2021 te bekostigen. De bijdrage aan het Werkplein voor het programma inburgering is gelijk aan het bedrag dat de gemeente aan rijksvergoeding ontvangt.

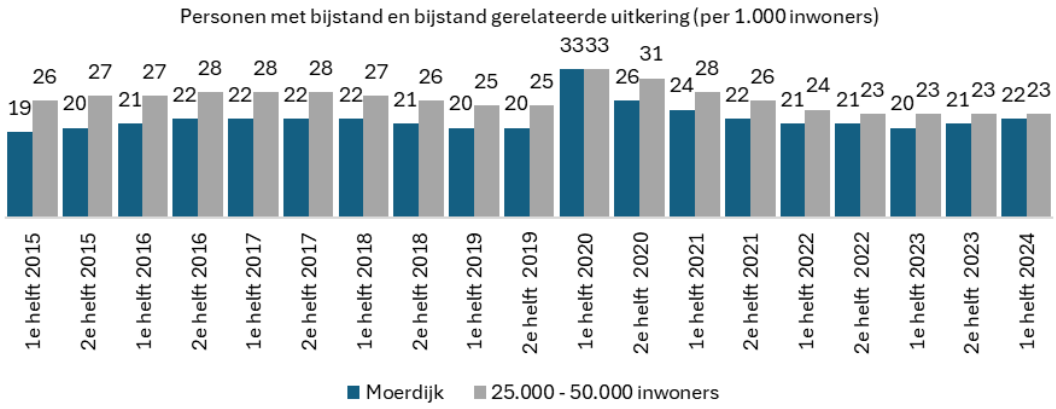
Programma werk en participatie

Tot slot heeft circa € 0,6 miljoen van de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein betrekking op het programma 'werk en participatie'. Dit betreft de begeleiding en ondersteuning van inwoners op het gebied van arbeidsparticipatie. Hierbij is de ontwikkeling naar betaald werk het hoogste doel waarbij er ook voor inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt voldoende ontwikkelmogelijkheden zijn. De ondersteuning van inwoners is steeds meer gericht op maatwerk. In de begroting 2025 van het Werkplein is te lezen: *'We zien dat de doelgroep die het Werkplein ondersteunt steeds grotere en complexere problemen heeft. Dit betekent dat er aandacht nodig is op meerdere leefgebieden en er regelmatig meerdere (zorg)partijen betrokken zijn rondom een inwoner. Dit heeft tot gevolg dat trajecten die voor deze inwoners ingezet worden ook intensiever zijn en een langere doorlooptijd hebben. Dit heeft ook gevolgen voor de kosten. Hierdoor is het belangrijk om meer kennis te krijgen van welke interventies bij welke doelgroep tot de beste resultaten leiden. Dit doen we onder andere door succesverhalen te delen. Hierdoor kunnen professionals van elkaar leren. Het Leerplein en intervisie dragen hier ook aan bij.'*

5.3.3 Hoe verhouden de cijfers zich tot referentiegemeenten?

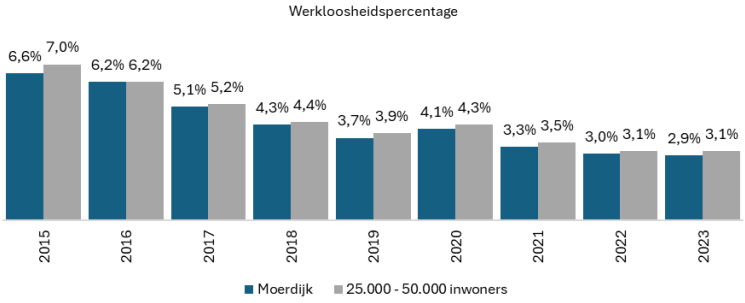
Wanneer we naar de (meerjarige) ontwikkeling van het aantal personen met bijstand en een bijstand gerelateerde uitkering kijken, levert dat onderstaand beeld op.

Figuur 41 Meerjarige ontwikkeling personen met bijstand en bijstand gerelateerde uitkering.
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)

In bovenstaande figuur is te zien dat het aantal personen met bijstand in de gemeente Moerdijk vanaf 2015 (m.u.v. 2020) redelijk constant is. Per 1.000 inwoners zijn er gemiddeld 21 personen met een bijstand gerelateerde uitkering. Daarnaast is te zien dat het aantal sinds 2015 lager ligt dan het gemiddelde van de referentiegemeenten, waarbij het verschil de afgelopen jaren wel minder is geworden. In de 1e helft van 2020 valt op dat het aantal bijstand gerelateerde uitkeringen incidenteel fors toenam. Hoewel dit in het kader van dit onderzoek niet nader is onderzocht ligt het voor de hand dat de effecten van Covid-19 hierin een nadrukkelijke rol hebben gespeeld. Daarnaast heeft de instroom van statushouders een effect op het aantal uitkeringsgerechtigden. Vanaf 2022 is het Werkplein ook verantwoordelijk voor inburgering van deze inwoners. Het eerste half jaar van 2023 zijn 73 inburgeraars ingestroomd. Deze inwoners zijn veelal jaren uitkeringsafhankelijk. Een aanzienlijk deel van deze groep inwoners is moeilijk bemiddelbaar. Dit komt door de taalachterstand, het lang niet hebben gewerkt en überhaupt geen werkervaring hebben in Nederland. Ook het verschil in cultuur speelt een grote rol.

Ook wanneer we kijken naar het werkloosheidspercentage is te zien dat dit percentage in de gemeente Moerdijk sinds 2015 lager ligt dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. Zowel bij de referentiegemeenten als de gemeente Moerdijk is dit percentage de laatste jaren afgenomen.

Figuur 42 Meerjarige ontwikkeling werkloosheidspercentage.
Bron: CBS - Arbeidsdeelname (gemeente)

5.4 WSW en beschut werk

Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

Tot dit (sub)taakveld behoren voorzieningen ter bevordering van maatschappelijke participatie die niet gericht zijn op doorstromen naar arbeid:

- beschut werken;
- bestaande werkverbanden sociale werkvoorziening, bestaande Wsw en begeleid werken dienstbetrekkingen.
- arbeidsmatige dagbesteding.

5.4.1 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Ten behoeve van het (sub)taakveld WSW en beschut werk zijn voor 2025 circa € 3 miljoen lasten begroot. Deze lasten hebben volledig betrekking op de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling WVS.

5.4.2 Bijdrage GR WVS

De Wet sociale werkvoorziening (WSW) is bedoeld voor mensen die door een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap niet onder normale omstandigheden kunnen werken. Sinds 1 januari 2015 kunnen er geen nieuwe mensen meer instromen in de WSW. Alleen mensen die voor die datum al een WSW-indicatie hadden en in WSW-verband aan de slag waren, komen in aanmerking voor verlenging van die indicatie. Gemeenten begeleiden mensen met een arbeidsbeperking na 1 januari 2015 op grond van de Participatiewet zoveel mogelijk naar regulier werk.

WVS voert vanuit de Participatiewet, de Wet sociale werkvoorziening en het beschut werken uit. Daarnaast ontwikkelt WVS mensen die de route naar werk niet zelfstandig kunnen maken. Het gezamenlijke doel van de samenwerking met de ISD Brabantse Wal en het Werkplein is om meer inwoners in ontwikkeling te zetten. De lasten van de WVS bestaan voornamelijk uit loonkosten. Volgens het jaarverslag 2023 van de WVS werken er circa 2.000 mensen bij WVS. Wanneer er landelijk wijzigingen in het minimumloon worden doorgevoerd heeft dit direct gevolgen voor de begroting van WVS waarbij niet altijd (volledige) compensatie van het Rijk volgt. Voor de taken op het gebied van beschut werk en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) ontvangen gemeenten middelen vanuit het Rijk via de integratie-uitkering Participatiewet. Deze middelen worden 1 op 1 doorbetaald aan de gemeenschappelijke regeling WVS. In paragraaf 10.1 wordt vanuit een breder perspectief ingegaan op de gemeenschappelijke regelingen.

5.5 Jeugdzorg

Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

De lasten t.b.v. jeugdzorg komen voort uit een breed takenpakket wat gemeenten hebben op dit gebied. Grofweg kunnen de taken als volgt onderverdeeld worden:

- Jeugdhulp
- Jeugdbescherming
- Jeugdreclassering
- Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

5.5.1 Welke (landelijke) ontwikkelingen spelen er?

De afgelopen jaren is er veel te doen over de ontwikkelingen binnen de jeugdzorg. Voordat nader ingegaan wordt op de diverse onderdelen binnen de jeugdzorg en de opbouw van de baten en lasten die hiermee gemoeid gaan, wordt eerst stil gestaan bij een aantal (landelijke) ontwikkelingen.

Landelijke financiering jeugdzorg

Sinds de decentralisatie van de jeugdzorg in 2015 is de verantwoordelijkheid voor jeugdzorg overgedragen van het Rijk naar gemeenten. Sinds 2015 is het aantal jongeren met jeugdzorg landelijk fors gestegen. Daarnaast zijn ook de lasten per jeugdzorgtraject fors toegenomen. De afgelopen jaren is er dan ook veel discussie over het budget wat gemeenten daar vanuit het Rijk voor ontvangen.

Omdat de uitgaven voor de jeugdzorg de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen in toenemende mate overtroffen, heeft het Rijk in mei 2019 voor de periode 2019 tot en met 2021 extra middelen ter beschikking gesteld aan gemeenten. Daarbij is ook afgesproken om een onderzoek in te stellen om te bepalen of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben voor de jeugdzorg.

In december 2020 is door AEF het onderzoek Stelsel in groei (d.d. 15 december 2020) gepubliceerd. De hoofdconclusie daaruit was dat de ontwikkeling van de uitgaven niet houdbaar is, waarbij meer nodig is dan alleen een bijstelling van het budget. Het is noodzakelijk om de effectiviteit en beheersbaarheid te vergroten door zowel aanpassingen aan het stelsel als door effectievere sturing.

In januari 2021 hebben de VNG en het Rijk besloten om aanvullend op het AEF-onderzoek een gezamenlijke stuurgroep in te stellen. Deze stuurgroep had als taak om maatregelen en varianten in beeld te brengen om de financiële beheersbaarheid van de Jeugdwet te versterken. In het daaruit voortkomende rapport maatregelen financiële beheersbaarheid jeugdwet (d.d. 8 april 2021) zijn maatregelen beschreven om de uitgaven aan de jeugdzorg te beperken en het jeugdzorgstelsel beheersbaarder te maken.

Omdat het Rijk en de gemeenten het niet eens werden over de structurele financiering van de jeugdzorg, werd in maart 2021 een arbitragezaak in gang gezet. Dit heeft geresulteerd in de uitspraak en advies van de Commissie van wijzen over het geschil tussen Rijk en gemeenten over de structurele financiering van de jeugdzorg (d.d. 18 mei 2021). Hierin is uitspraak gedaan over de structurele tekorten vanaf 2022 op de uitgaven voor de jeugdzorg en de compensatie hiervan door het Rijk. Daarnaast is uitgesproken dat gemeenten en Rijk aan de slag gaan met de inrichting en uitvoering van een ontwikkelagenda 2022-2028, waarbij (gezamenlijke) maatregelen uitgewerkt worden die tot een structurele besparing van € 1 miljard vanaf 2027 zouden leiden.

De hieruit voortgekomen Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 bevat een omvangrijk pakket afspraken met als doel dat de jeugdzorg betaalbaar, toegankelijk en effectiever wordt, met meer

aandacht voor preventie en normalisatie. Op basis van de uitspraak van de commissie over de landelijke financiële tekorten en de besparingen die op basis van de hervormingsagenda werden verwacht, zijn voor de jaren 2022 t/m 2025 door het Rijk aanvullende middelen voor de jeugdzorg toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor 2026 en verder heeft het Rijk een deel van de compensatie gereserveerd maar nog niet aan het gemeentefonds toegevoegd. Dit vindt plaats op basis van de voortgang en effectiviteit van de in de hervormingsagenda opgenomen maatregelen.

Om de voortgang te monitoren zijn verschillende instrumenten afgesproken, waaronder de monitor van de afspraken Hervormingsagenda Jeugd. Daarnaast is een onafhankelijke deskundigencommissie ingesteld met deskundigen op het gebied van jeugdzorg, openbare financiën en interbestuurlijke verhoudingen om zicht te krijgen op de implementatie en (structurele) opbrengsten van de maatregelen. Deze commissie brengt zwaarwegend advies uit aan het Rijk en de VNG ten aanzien van de uitvoering van de Hervormingsagenda Jeugd. De commissie heeft in januari 2025 haar eerste advies uitgebracht. In januari 2028 volgt het tweede advies.

Het eerste advies van de deskundigencommissie is op 30 januari 2025 uitgebracht en via een presentatie toegelicht. De commissie concludeert o.a. dat partners met volle overgave aan de slag zijn met de uitwerking van de maatregelen uit de Hervormingsagenda Jeugd. Echter heeft de commissie er onvoldoende vertrouwen in dat de huidige aanpak en voortgang van de Hervormingsagenda Jeugd en de financiële risicoverdeling die hierover is afgesproken tussen Rijk en gemeenten, tot de beoogde effecten gaan leiden. Wat betreft het financiële aspect heeft de commissie ernstige bedenkingen bij de haalbaarheid en het realisme van het meerjarig financieel kader dat onder de Hervormingsagenda Jeugd ligt. De verwachting dat de ingeplande substantiële besparingen vanaf 2026 gerealiseerd kunnen worden, acht de commissie niet reëel. Over de ontstane tekorten op de inzet van jeugdzorg in de jaren 2023 en 2024 adviseert de commissie (vanuit het oogpunt van een gedeelde verantwoordelijkheid van Rijk en gemeenten) dat Rijk en gemeenten beiden de helft van de verliezen voor hun rekening nemen. Tot slot is de commissie zich ervan bewust dat de financiering van de jeugdzorg onderdeel is van een bredere discussie over de financiële en interbestuurlijke verhoudingen tussen Rijk en gemeenten.

De VNG geeft aan dat het advies bevestigt dat gemeenten onvoldoende middelen hebben ontvangen om hulp te bieden aan gezinnen en kwetsbare kinderen en dat het advies een nieuw financieel kader geeft voor de komende tijd. Daarbij stelt de VNG wel dat het pijn doet dat de commissie oordeelt dat gemeenten 50% van de tekorten in 2023 en 2024 zelf moeten dragen en dat zij verwachten dat het kabinet de extra financiering van de jeugdhulp verwerkt in de Voorjaarsnota. Temeer omdat het kabinet al eerder (in het overhedenoverleg op 21 november 2024) heeft aangegeven dat het niet de vraag is óf, maar hoé de disbalans in ambities, taken en middelen voor de jeugdzorg wordt opgelost.

Tot die tijd is het onduidelijk in hoeverre gemeenten aanvullende middelen zullen gaan ontvangen vanuit het Rijk. Indien het Rijk in de Voorjaarsnota 2025 daadwerkelijk maatregelen neemt, zullen deze waarschijnlijk financieel verwerkt worden in de meicirculaire 2025. Op die manier zal dit dan ook verwerkt kunnen worden in de begroting 2026-2029 van de gemeente Moerdijk, aangezien wij de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds daarop baseren.

Regionale samenwerking

Het belang van regionale samenwerking binnen de jeugdzorg wordt landelijk erkend en is een van de maatregelen die onderdeel uitmaakt van de Hervormingsagenda Jeugd. Het wetsvoorstel ‘Verbetering beschikbaarheid jeugdzorg’ wat is ingediend bij de Tweede Kamer is een concrete uitwerking daarvan waarbij gemeenten verplicht worden om regionaal samen te werken bij de inkoop van specialistische jeugdzorg. De verplichte regionale samenwerking geldt voor de inkoop van kinderbeschermingsmaatregelen, jeugdreclassering en bepaalde vormen van specialistische

jeugdhulp. Het gaat dan om jeugdhulp die moeilijk op lokaal niveau te organiseren is, bijv. vanwege de schaarste van de vraag of de complexiteit van de problematiek.

In de jeugdhulpregio West- Brabant West werken negen gemeenten (Bergen op Zoom, Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert) samen op het gebied van Jeugdhulp. Sinds de decentralisatie jeugd in 2015 kopen de negen gemeenten gezamenlijk specialistische jeugdhulp in. De regiovisie vormt het strategisch beleidskader wat als leidraad dient voor alle acties die worden ondernomen om de zorg voor jeugd in West-Brabant West verder te optimaliseren en de kwaliteit te borgen. In 2025 wordt een nieuwe regiovisie opgesteld die de huidige regiovisie 2022-2025 vervangt. Ook zal de regionale samenwerking binnen de D9 worden geborgd in een gemeenschappelijke regeling.

Actieplan Jeugd

De landelijke ontwikkelingen en vraagstukken binnen de jeugdhulp hebben logischerwijs ook impact op onze gemeente. Op het gebied van inhoud van de casuïstiek, bedrijfsvoering en financiën zien we dat de complexiteit toeneemt en daarmee ook de financiële druk. In de raadsinformatiebijeenkomst van 28 november 2024 is de gemeenteraad geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen de Jeugdzorg. Daarbij is ingegaan op de cijfermatige ontwikkeling in het jeugdhulpgebruik in onze gemeente en is het actieplan Jeugd nader toegelicht.

Het actieplan Jeugd is begin 2024 opgestart en richt zich met name op uitvoering en bedrijfsvoering rondom het jeugddomein. Tegelijk zijn deze acties niet los te zien van de uitkomsten uit de scan Mens & Maatschappij en de Hervormingsagenda Jeugd. In het actieplan Jeugd zijn 12 actiepunten benoemd:

- Optimalisatie van het intakeproces en triage;
- Visiegroep binnen Centrum Jeugd en Gezin;
- Pilot Zorgdomein in de huisartsenroute;
- Intensievere samenwerking beleid, uitvoering en financiën;
- Personele capaciteit op orde brengen;
- Optimalisatie (preventief) aanbod bij complexe scheidingen;
- Analyse duurdere zorgpaden;
- Aansluiting zorgpaden 18-/18+;
- Onderzoek effecten afbouw jeugdzorgplus (gesloten jeugdzorg);
- Project Toekomstscenario;
- Onderzoek één toegang sociaal domein;
- Opgroeien Kansrijke Omgeving.

De acties uit het actieplan worden continue gemonitord en geëvalueerd. Via de Planning en Control (P&C) cyclus zal de gemeenteraad geïnformeerd worden over de ontwikkelingen en effecten van de acties uit het actieplan.

Rekenkameronderzoek Moerdijk

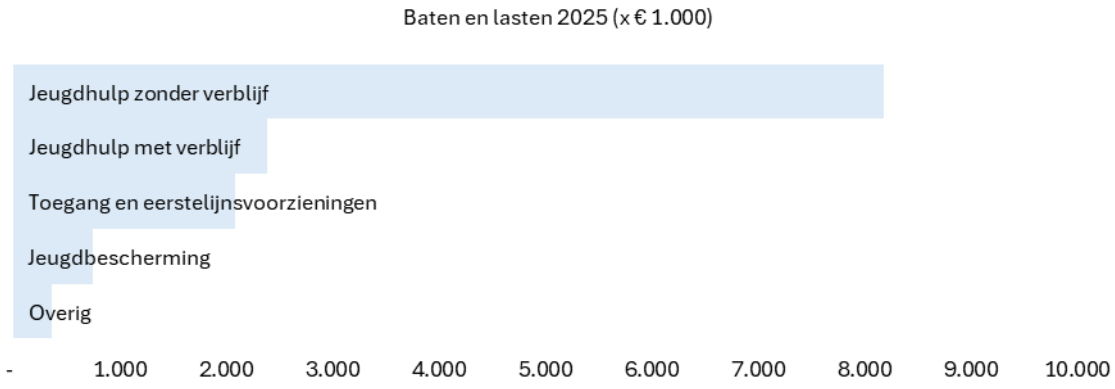
Tijdens de raadsvergadering van 4 december 2024 nam de gemeenteraad een motie aan waarin de Rekenkamer Moerdijk werd verzocht onderzoek te doen naar jeugdzorg. De rekenkamer heeft het onderwerp, doel en de achtergrond getoetst aan de selectiecriteria en wil graag een onderzoek uitvoeren naar het onderwerp ‘kosten van de jeugdzorg’. Jeugdzorg is alle jeugdzorg en dus ook jeugdbescherming en jeugdreclassering, waar de gemeente voor verantwoordelijk is. Met dit onderzoek wil de rekenkamer in beeld brengen hoe de jeugdzorg in de gemeente Moerdijk wordt uitgevoerd en meer inzicht bieden waardoor de toename in de lasten wordt veroorzaakt. Daarnaast wil de rekenkamer de gemeenteraad handvatten bieden hoe zij de kaderstellende en controlerende rol

inzake jeugdzorg goed kan vervullen en welke informatie daarbij nodig is. De centrale onderzoeksvraag hierbij luidt *"Wordt de jeugdzorg in de gemeente Moerdijk doelmatig uitgevoerd en hoe kan de gemeenteraad hierop toezien?"*

Bij het beantwoorden van deze vraag, stelt de rekenkamer een gefaseerde aanpak voor, waarbij eerst in beeld wordt gebracht op welke onderdelen van de jeugdzorg in de afgelopen 10 jaar een significante toename is geweest in de lasten. Dit is voornamelijk een kwantitatief onderzoek. In de tweede fase wordt op de vormen van jeugdzorg die in de afgelopen 10 jaar een significante toename laten zien een verdieping aangebracht om zicht te krijgen op handvatten voor de gemeenteraad.

5.5.2 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Ten behoeve van de (sub)taakvelden die betrekking hebben op jeugdzorg zijn in de begroting 2025 circa € 13,8 miljoen lasten begroot. Wanneer deze lasten nader worden gespecificeerd levert dit onderstaand beeld op:

Figuur 43 Baten en lasten (sub)taakveld Jeugdzorg

De lasten t.b.v. jeugdhulp kunnen grofweg worden onderverdeeld in jeugdhulp met of zonder verblijf.

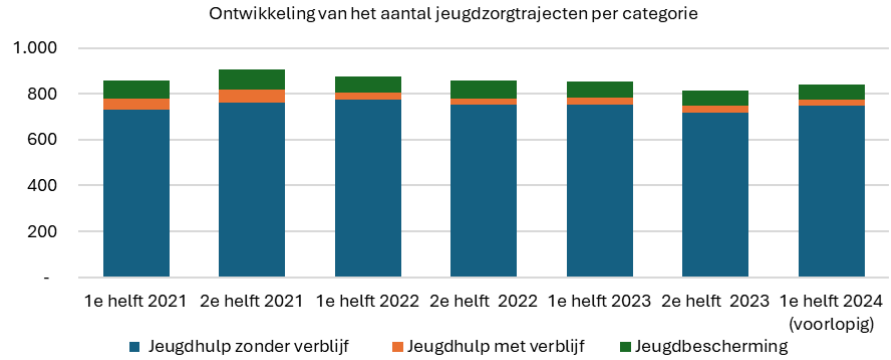
Bij jeugdhulp zonder verblijf gaat het om vormen van jeugdhulp waarbij een jongere thuis woont, dus niet bij de zorgaanbieder. Veruit de meeste lasten binnen de jeugdzorg hebben betrekking op deze vorm van jeugdhulp. Binnen de gemeente Moerdijk heeft circa € 8,1 miljoen (59% van de totale lasten t.b.v. jeugdhulp) betrekking op de jeugdhulp zonder verblijf.

Voor de jeugdhulp met verblijf zijn in 2025 circa € 2,4 miljoen aan lasten begroot. Dit betreft vormen van jeugdhulp waarbij de jongere formeel niet thuis in het eigen gezin, maar ergens anders overnacht (in pleeggezin, gezinsgericht verblijf, residentiële instelling of andere vorm van verblijf, waaronder crisisverblijf).

Verder heeft circa €2,1 miljoen van de lasten betrekking op de toegang en eerstelijnsvoorzieningen. Dit betreft grotendeels de inzet vanuit het centrum voor jeugd en gezin Moerdijk (CJG Moerdijk). De lasten t.b.v. de Jeugdbescherming (waarbij de rechter een maatregel oplegt) zijn begroot op circa € 0,8 miljoen. Tot slot zijn er diverse relatief kleinere lasten (circa € 0,4 miljoen).

5.5.3 Ontwikkeling aantal jeugdzorgtrajecten

Hieronder is de meerjarige ontwikkeling van het aantal jeugdzorgtrajecten binnen de gemeente Moerdijk in beeld gebracht:

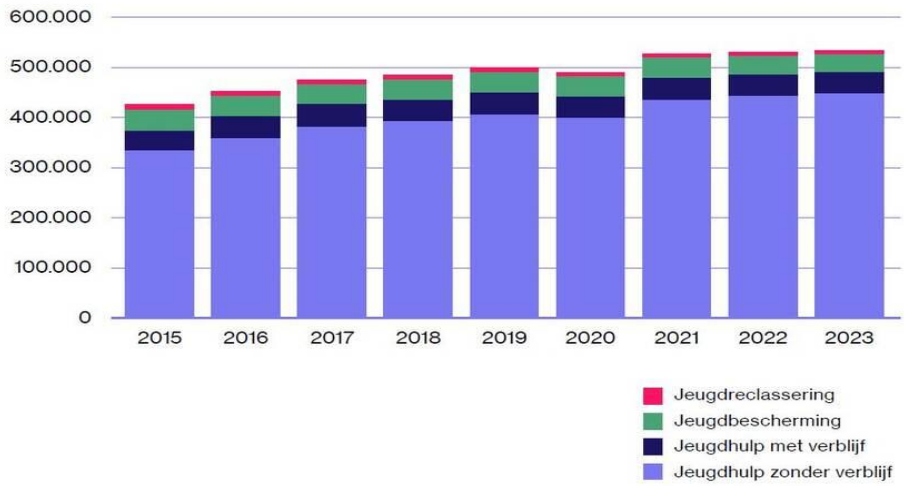

Figuur 44 Ontwikkeling aantal jeugdzorgtrajecten gemeente Moerdijk.
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)

In bovenstaande figuur is duidelijk te zien dat de jeugdzorgtrajecten zonder verblijf niet alleen qua lasten maar vooral ook qua aantallen veruit de grootste vorm van jeugdhulp vertegenwoordigd. In 2024 vertegenwoordigt deze vorm van jeugdhulp circa 89% van de totale jeugdzorgtrajecten binnen onze gemeente. Daarnaast is in bovenstaande figuur te zien dat het aantal jeugdzorgtrajecten sinds 2021 redelijk stabiel is. Dit komt overeen met het landelijke beeld dat het aantal jeugdigen wat gebruik maakt van jeugdhulp vooral tot 2021 fors is toegenomen. In de publicatie De Stand van de Jeugdzorg 2023 is te lezen: *'Ruim twee decennia geleden kreeg ongeveer 1 op de 27 jeugdigen een vorm van jeugdzorg en in 2009 was dit toegenomen tot ongeveer 1 op de 14. In 2015 was dit verder gestegen tot bijna 1 op de 12. Van een forse toename van het gebruik was dus al sprake lang voor de invoering van de Jeugdwet in 2015. De Jeugdwet heeft echter niet geleid tot een afname van het gebruik. Sinds 2015 is nog steeds sprake van een toename: in 2022 kreeg ruim 1 op de 10 jeugdigen een vorm van jeugdzorg.'*

In De Stand van de Jeugdzorg 2024 wordt door de Jeugdautoriteit geschetst dat de landelijke toename steeds minder wordt. Waar het gebruik in 2016 nog met 6% toenam ten opzichte van het voorgaande jaar, was de toename in 2022 en 2023 gedaald tot 1% ten opzichte van het vorig jaar. Dat beeld blijkt ook uit de meerjarige ontwikkeling van het landelijk aantal jeugdzorgtrajecten.

Figuur 45 Landelijke ontwikkeling aantal jeugdigen met jeugdzorg.
Bron: De Stand van de Jeugdzorg 2024

Dat betekent echter niet dat daarmee ook de (landelijke) lastenontwikkelingen afnemen. Tegelijkertijd wordt namelijk landelijk geconstateerd dat de lasten sterker toenemen dan het gebruik van jeugdzorg. De stijging van de lasten wordt dus niet veroorzaakt door alleen meer gebruik, maar de gemiddelde lasten per jeugdige nemen ook toe. Terwijl in de periode 2015-2022 het aantal jeugdigen met jeugdzorg landelijk toenam met 25% en het aantal jeugdzorgtrajecten met 32%, namen de landelijke lasten toe met 81%. De afgelopen jaren is dan ook veel discussie ontstaan over het budget wat gemeenten vanuit het Rijk hiervoor ontvangen. De gestegen landelijke lasten komen ook duidelijk naar voren in onderstaande figuur.

Figuur 46 Landelijke lastenontwikkelingen Jeugdzorg
Bron: VNG

In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op de jeugdzorgbudgetten waar in de gemeente Moerdijk de meeste lasten mee zijn gemoeid gaan.

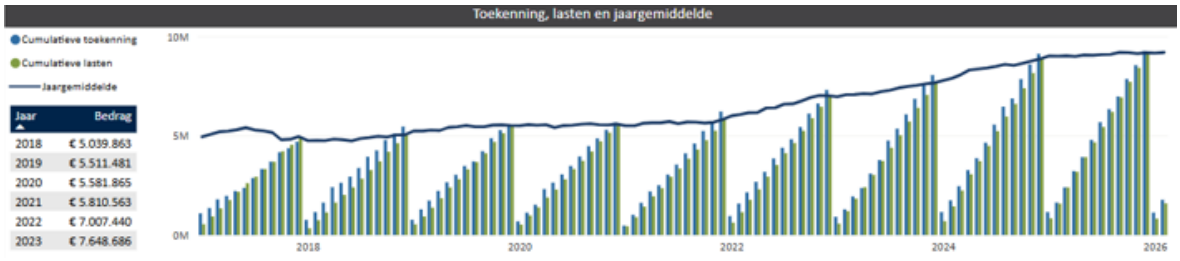
5.5.4 Jeugdhulp zonder verblijf

Zoals in voorgaande pagina's is geschetst hebben veruit de meeste jeugdzorgtrajecten betrekking op de jeugdhulp zonder verblijf. Hierbij gaat het om zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen of scheidingsproblematiek van de ouders waarbij de jongere thuis in het eigen gezin verblijft.

In 2024 vertegenwoordigt deze vorm van jeugdhulp met 750 trajecten circa 89% van de totale jeugdzorgtrajecten. Binnen de gemeente Moerdijk zijn hier in 2025 circa € 8,1 miljoen lasten voor begroot. Dit komt neer op gemiddeld circa € 10.900 per traject per jaar. Deze lasten bestaan voornamelijk uit de inzet die door de jeugdhulporganisaties wordt verleend.

Jeugdhulp zonder verblijf richt zich op het kind binnen het gezinssysteem. Naast een toename van jeugdigen met hulpvragen rondom mentale weerbaarheid zien we dat een deel van de jeugdhulp zich richt op stabilisatie van ouder gerelateerde problematiek. Denk hierbij aan relatie en/of scheidingsproblematiek (mediation), GGZ of verslavingsproblematiek bij ouders of financiële problemen. Deze gezinsgerichte aanpak is een gewenste ontwikkeling, waarbij een integrale aanpak ervoor zorgt dat niet alleen de symptomen, maar ook de oorsprong van de jeugdhulpvraag wordt aangepakt. Daarnaast wordt er vanuit de regiovisie jeugd gewerkt vanuit het uitgangspunt, hulp en ondersteuning zo thuis mogelijk en zijn looptijden van ondertoezichtstellingen en uithuisplaatsingen steeds korter. Dat vraagt een intensievere ondersteuning van het gezinssysteem. We zien de laatste jaren niet zozeer een toename in aantal unieke jeugdigen, als wel een verschuiving van zorggebruik naar deze vorm van jeugdhulp.

In onderstaande figuur is de meerjarige ontwikkeling in de lasten t.b.v. jeugdhulp zonder verblijf weergegeven.

Jaar	Bedrag
2018	€ 5.039.863
2019	€ 5.511.481
2020	€ 5.581.865
2021	€ 5.810.563
2022	€ 7.007.440
2023	€ 7.648.686

Figuur 47 Meerjarige ontwikkeling jeugdhulp zonder verblijf gemeente Moerdijk

De kostenstijging komt met name voort uit forse tariefswijzigingen, indexering en beperkte beschikbaarheid binnen het gecontracteerde zorgaanbod, waardoor er moet worden uitgeweken naar duurdere maatwerkvoorzieningen.

5.5.5 Jeugdhulp met verblijf

Bij een klein deel van de jeugdzorgtrajecten is sprake van jeugdhulp met verblijf waarbij de jongere niet thuis slaapt bij het eigen gezin. Het gaat daarbij om verblijfsvormen waarbij sprake is van een overnachting, zoals opvang in een pleeggezin, gezinsgerichte opvang of een vorm van gesloten jeugdhulp. Ook verblijf in logeerhuizen, alleen tijdens weekenden of juist doordeweeks, valt eronder.

In 2024 vertegenwoordigt deze vorm van jeugdhulp met 25 trajecten circa 3% van de totale jeugdzorgtrajecten. Binnen de gemeente Moerdijk zijn hier in 2025 circa € 2,4 miljoen lasten voor begroot. Dit komt neer op gemiddeld circa € 95.300 per traject per jaar. Deze vorm van jeugdhulp is dan

ook vele malen duurder dan de jeugdhulp zonder verblijf. Deze lasten bestaan voornamelijk uit de inzet die door de jeugdhulporganisaties wordt verleend.

Jeugdhulp met verblijf wordt ingezet wanneer jeugdigen tijdelijk of voor een langere periode niet thuis kunnen verblijven. De afgelopen jaren is er vanuit de woonzorgvisie jeugd gewerkt aan het afbouwen van residentiele plaatsen (denk hierbij aan leefgroepen, waar meerdere kinderen in een instelling bij elkaar verblijven) en wordt er meer toegeleid naar een gezinsgerichte vorm van opvang. Gezinshuizen en pleegzorg. Kinderen groeien op in een gezinssetting, wat bijdraagt aan een positieve ontwikkeling en deelname aan de maatschappij.

De afbouw van gesloten jeugdzorg en residentiele plaatsingen naar kleinschalige en gezinsvervangende settingen, veroorzaakt een stijging van kosten in het zorgarrangement woonzorg zwaar. Woonzorg zwaar is een intensievere vorm van begeleiding met kleinere groepen. Voor de open vorm van woonzorg is meer inzet van professionals nodig en moeten meer kleinschalige woonlocaties gecreëerd worden.

5.5.6 Jeugdbescherming

Tot slot zijn er ook jeugdzorgtrajecten waarbij sprake is van Jeugdbescherming. Hiervan is sprake als een rechter een dwingende maatregel oplegt wanneer een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jongere in de leeftijd van 0 tot 18 jaar (ernstig) wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet (voldoende) helpt. Het doel van de jeugdbeschermingsmaatregel is het opheffen van de bedreiging voor de ontwikkeling van het kind. Een rechter kan twee soorten maatregelen opleggen. Een ondertoezichtstelling (ots) waarbij ouders verplicht hulp en ondersteuning bij het opvoeden krijgen of een gezag beëindigende maatregel (voogdij) waarbij ouders het gezag over het kind verliezen.

In 2024 vertegenwoordigt deze vorm van jeugdhulp met 65 trajecten ca 8% van de totale jeugdzorgtrajecten. Binnen de gemeente Moerdijk zijn hier in 2025 circa € 0,8 miljoen lasten voor begroot. Dit komt neer op gemiddeld circa € 11.600 per traject per jaar. Deze lasten bestaan voornamelijk uit de inzet die in dit kader door de Gecertificeerde Instellingen wordt gedaan.

5.5.7 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen

Dit betreft de voorzieningen die zich richten op het bieden van vrij toegankelijke hulp en het geleiden naar de juiste maatwerkvoorziening. Hierbij kan gedacht worden aan voorlichting, advisering, cliéntondersteuning, toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen en zorgcoördinatie, preventieve taken en vroegsignalering, etc. Gemeenten kunnen zelf bepalen waar zij deze taken beleggen: bijv. in lokale teams, gemeentelijke loketten of Centra voor Jeugd en Gezin.

Voor 2025 zijn hier circa € 1,8 miljoen aan lasten voor begroot. Dit betreft grotendeels de inzet vanuit het centrum voor jeugd en gezin Moerdijk (CJG Moerdijk) waarbij de lasten voornamelijk bestaan uit de personele inzet (inhuur) van de jeugdprofessionals. De begrote lasten in 2025 zijn daarbij gebaseerd op 15,5 fte met een gemiddelde last van € 115.500 per fte. Het aantal fte is al jaren stabiel, waardoor de toename in aanmeldingen en complexiteit vooral wordt opgevangen door procesmatig werken en oplossingen binnen de bedrijfsvoering. Als gevolg van indexering van de loonkosten en verhoging van de inschaling van de functie (gekozen door Spring als werkgever) zijn de lasten voor de inhuur van jeugdprofessionals in de jaren 2023 tot en met 2025 gemiddeld met 7,9% per fte gestegen.

5.5.8 Overige lasten

Tot slot bestaan de overige baten en lasten binnen het (sub)taakveld jeugdzorg uit diverse relatief kleinere baten en lasten (€ 0,5 miljoen).

5.6 Wmo

Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

Op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn gemeenten verplicht om ondersteuning te bieden aan mensen met een beperking, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en deel kunnen nemen aan de maatschappij.

De ondersteuning kan plaatsvinden via een algemene voorziening of een maatwerkvoorziening.

- Een algemene voorziening is vrij toegankelijk, waarbij geen voorafgaand onderzoek plaatsvindt naar persoonlijke omstandigheden van de gebruikers. Voorbeelden hiervan zijn een buurtcentra of een boodschappendienst.
- Een maatwerkvoorziening is niet vrij toegankelijk. Hierbij wordt vooraf onderzoek gedaan naar persoonlijke behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van de betreffende burger. Voorbeelden hiervan zijn huishoudelijke hulp, het beschikbaar stellen van hulpmiddelen en het bieden van begeleiding.

Verder moeten gemeenten ervoor zorgen dat alle inwoners die dat nodig hebben, beschermd kunnen wonen. Beschermd wonen is bedoeld voor mensen met licht verstandelijke beperking (lvb), psychische en/of psychosociale problemen die zich tijdelijk niet op eigen kracht kunnen handhaven in de samenleving en 24 uur per dag hulp nodig hebben.

5.6.1 Welke (landelijke) ontwikkelingen spelen er?

Voordat nader ingegaan wordt op de diverse onderdelen binnen de Wmo en de opbouw van de baten en lasten die hiermee gemoeid gaan, wordt eerst stil gestaan bij een aantal (landelijke) ontwikkelingen.

Er zijn een aantal (landelijke) factoren die samen zorgen voor een landelijk groeiende vraag naar Wmo-voorzieningen en een toename van de uitgaven. De Nederlandse bevolking vergrijst, waardoor het aantal mensen dat ondersteuning nodig heeft groeit. Ouderen hebben vaker hulp nodig bij huishoudelijke taken, mobiliteit en persoonlijke verzorging. Daarnaast is de landelijke ontwikkeling dat ouderen langer thuis blijven wonen, wat leidt tot intensievere zorg- en ondersteuningsvragen. Tot slot heeft o.a. ook de krapte op de zorgarbeidsmarkt een opwaarts effect in de lasten. Deze ontwikkelingen zetten druk op de Wmo-ondersteuning die gemeenten kunnen bieden.

Houdbaarheidsonderzoek Wmo

In 2021 is door het ministerie van VWS en de VNG afgesproken om een gezamenlijk onderzoekstraject te starten naar de houdbaarheid van de Wmo 2015 op de lange termijn. Hierop is in 2022 een onderzoekstraject gestart waarbij in gezamenlijkheid onderzoek wordt gedaan naar de houdbaarheid van de Wmo en mogelijke maatregelen die de houdbaarheid kunnen vergroten. Dit omdat het nog niet precies duidelijk is hoe bovenstaande ontwikkelingen zich precies gaan vertalen in het Wmo gebruik voor de komende jaren.

Het houdbaarheidsonderzoek is breed opgezet en bestaat uit twee fases: (A) de analysefase en (B) de fase van duiding en het voorstellen van mogelijke beleidskeuzes. De analysefase bestaat uit diverse samenhangende (deel)onderzoeken. Dit betreft een historische analyse Wmo 2015, onderzoek naar de sociale basis en de houdbaarheid van de Wmo, een raming uitgevoerd door het CPB, onderzoek naar de samenhang met aanpalende beleidsterreinen en een onderzoek naar de diversiteit binnen de gemeentelijke uitvoeringspraktijk.

De uitkomsten van het eerste deelonderzoek zijn in januari 2024 opgeleverd in het rapport 'Historische analyse Wet maatschappelijke ondersteuning 2015' (d.d. 2 januari 2024). De historische analyse bevat o.a. de voorgeschiedenis en context van de Wmo (de inhoud van de wet, relevante maatschappelijke ontwikkelingen, raakvlakken met andere wetten en communicerende vaten), feiten en cijfers en voorlopige conclusies en reflecties.

De uitkomsten van het tweede deelonderzoek zijn opgeleverd in het rapport 'de sociale basis en de houdbaarheid van de Wmo' (d.d. 31 augustus 2024). In dit onderzoek staat de vraag centraal wat de relatie is tussen (gemeentelijke beleidskeuzes in) de sociale basis en de Wmo maatwerkvoorzieningen. Het onderzoek dient meer inzicht te geven in de (ontwikkeling van) sturing van gemeenten ten aanzien van de sociale basis, hoe de sociale basis zich verhoudt tot de maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo 2015, en welke lasten hiermee gepaard gaan.

De planning is om het onderzoekstraject eind 2025 af te ronden met een eindrapport waarin aanbevelingen staan die een (fundamentele) bijdrage kunnen leveren aan de houdbaarheid van de Wmo 2015.

Indexering gemeentefonds

Onderdeel van een toekomstbestendige Wmo is ook passende financiering. Naast het houdbaarheidsonderzoek is de VNG in overleg gegaan met het Rijk over de gewenste groei van het gemeentefonds. Het rijk heeft onlangs de systematiek daarvoor aangepast, waarbij de jaarlijkse groei van de algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt gebaseerd op de (meerjarige) ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Vanuit de VNG is aangekaart dat de jaarlijkse groei van het gemeentefonds daarmee onvoldoende is om de groei van de lasten op te vangen. Als gevolg van vergrijzing nemen de lasten van gemeenten voor de uitvoering van de Wmo sneller toe dan de bbp ontwikkeling.

In de meicirculaire 2024 is afgesproken dat voor een nader te bepalen deel van de Wmo in de toekomst een aparte financiering wordt gehanteerd die beter aansluit bij de lastenontwikkelingen. Afhankelijk van de gekozen bekostigingsvorm wordt een passende indexering onderzocht (die aansluit bij de raming die het CPB doet in het kader van het houdbaarheidsonderzoek) en daardoor ook rekening houdt met lastenontwikkeling en demografie/vergrijzing. Het streven is dat er met ingang van 2026 nadere afspraken zijn, waarbij dit ook in samenhang wordt gezien met het houdbaarheidsonderzoek. Vooruitlopend op de uitwerking hiervan heeft het Rijk in de septembercirculaire 2024 aanvullende middelen toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor de gemeente Moerdijk ging dit om circa € 0,1 miljoen (2026), € 0,3 miljoen (2027) en € 0,4 miljoen (2028).

Invoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage

Sinds 2019 is voor de meeste Wmo voorzieningen een abonnementstarief ingevoerd. Dit betekent dat inwoners die gebruik maken van Wmo voorzieningen een vast maandbedrag betalen ongeacht hun inkomen of vermogen. In 2025 bedraagt het abonnementstarief maximaal € 21 per maand. Het doel van het abonnementstarief was voornamelijk om zorg toegankelijker te maken en administratieve lasten te verlagen. De invoering van het abonnementstarief heeft landelijk geleid tot een toename van het aantal Wmo vragen (met name bij huishoudelijke hulp) en daarmee hogere lasten voor gemeenten. Door het Cbs werd destijds becijferd dat in de eerste helft van 2023 ruim 485.000 mensen gebruik maakten van Hulp bij het huishouden, wat 27% meer is dan in de eerste helft van 2019. In de praktijk leidt het gestegen gebruikt ertoe dat de toegankelijkheid van Wmo-voorzieningen onder druk komt te staan, juist voor kwetsbare groepen.

In 2023 heeft het toenmalige kabinet aangekondigd om het abonnementstarief te vervangen door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Dit met als doel om de gemeentelijke Wmo-dienstverlening beschikbaar te houden voor inwoners die hulp en ondersteuning het hardst nodig hebben en niet vanuit 'eigen kracht' kunnen organiseren. In eerste instantie was het plan om alleen voor huishoudelijke hulp een inkomensafhankelijke eigen bijdrage in te voeren met als ingangsdatum 1 januari 2025. Doordat werd besloten om de inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor alle Wmo-voorzieningen waarop het abonnementstarief van toepassing is in te voeren, werd de ingangsdatum uitgesteld naar 1 januari 2026. Inmiddels heeft staatsecretaris Maeijer in een brief aan de tweede kamer (d.d. 20 december 2024) bekend gemaakt dat de invoering is uitgesteld naar 1 januari 2027. Dit naar aanleiding van het advies van de raad van state (d.d. 28 augustus 2024) waarbij o.a. is geadviseerd om het wetsvoorstel overtuigender te motiveren en zo nodig aan te passen of deels te heroverwegen. De financiële consequenties van het verschuiven van de beoogde implementatiedatum naar 1 januari 2027 wordt door het kabinet besproken bij de aankomende voorjaarsbesluitvorming.

5.6.2 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Voor de diverse taken die de gemeente op het gebied van de Wmo verleend zijn in de begroting 2025 in totaal circa € 10,1 miljoen lasten en € 0,3 miljoen baten begroot. Wanneer deze baten en lasten verder gespecificeerd worden levert dit onderstaand beeld op:

Figuur 48 Baten en lasten (sub)taakveld Wmo

Veruit de meeste lasten binnen de Wmo hebben betrekking op de maatwerkvoorzieningen die worden verstrekt op het gebied van huishoudelijke hulp (circa € 4,4 miljoen), begeleiding (circa € 3,5 miljoen) en het beschikbaar stellen van hulpmiddelen en diensten (circa € 2,1 miljoen).

Sinds 2019 is voor de meeste Wmo voorzieningen een abonnementstarief ingevoerd. Dit betekent dat gemeenten aan inwoners die gebruik maken van Wmo voorzieningen een vast maandbedrag kunnen vragen ongeacht hun inkomen of vermogen. In 2025 bedraagt het abonnementstarief maximaal € 21 per maand. De eigen bijdragen zijn in 2025 begroot op circa € 0,3 miljoen. het CAK draagt de geïnde eigen bijdragen maandelijks aan de gemeente af.

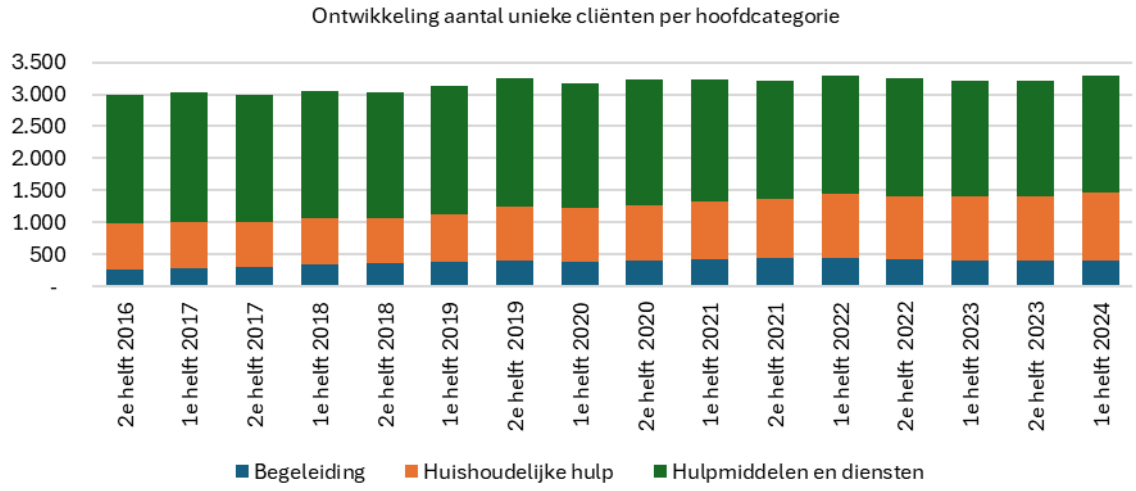
Circa € 0,5 miljoen van de lasten betrekking op de toegang en eerstelijnsvoorzieningen. Dit betreft grotendeels de budgetsubsidies die aan diverse instellingen (o.a. Surplus en GGz Breburg) worden verstrekt t.b.v. de algemene voorzieningen die zij hiervoor aan inwoners bieden.

Tot slot zijn voor beschermd wonen in 2025 circa € 0,6 miljoen negatieve lasten begroot. De gemeente Breda is als centrumgemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van beschermd wonen voor de

inwoners van de regio Breda (Altena, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Moerdijk, Oosterhout en Zundert). Conform de afspraken in de Gemeenschappelijke Regeling Beschermd Wonen regio Breda stelt de gemeente Breda jaarlijks een begroting op, waarin de middelen die gemeente Breda vanuit het Rijk ontvangt via de integratie uitkering beschermd wonen de belangrijkste inkomstenbron zijn. De begroting van de beschermd wonen regio Breda laat een structureel overschot zien, wat op basis van het aantal inwoners wordt uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten.

5.6.3 Ontwikkeling aantal Wmo-voorzieningen

In het algemeen geldt dat het aantal cliënten dat gebruik maakt van de diverse voorzieningen de afgelopen jaren is toegenomen. De (meerjarige) ontwikkeling van het aantal cliënten dat binnen de gemeente Moerdijk gebruik maakt van huishoudelijke hulp, begeleiding en hulpmiddelen en diensten ziet er als volgt uit:

Figuur 49 Ontwikkeling aantal Wmo voorzieningen gemeente Moerdijk.
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)

Het aantal voorzieningen is ten opzichte van 2016 met circa 10% toegenomen (van 2.995 cliënten in 2016 naar 3.295 cliënten in 2024). Deze stijging ligt in lijn met de landelijke ontwikkelingen waarbij een aantal factoren (o.a. vergrijzing, het langer blijven thuis wonen van ouderen en krapte op de arbeidsmarkt) samen zorgen voor een landelijk groeiende vraag naar Wmo-voorzieningen en een toename van de uitgaven. Deze landelijke ontwikkelingen zetten druk op de Wmo-ondersteuning die gemeenten kunnen bieden.

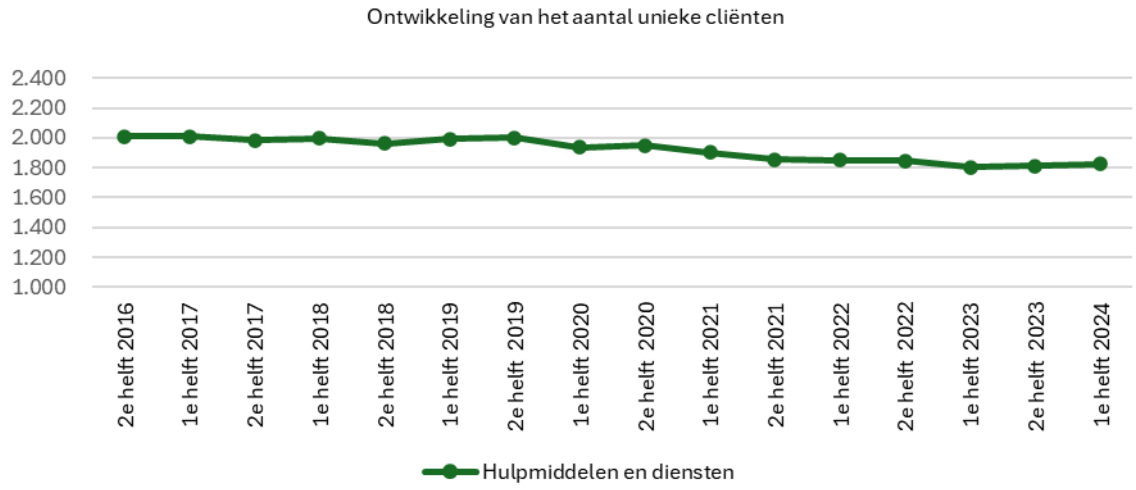
Verder is in bovenstaande figuur te zien dat verreweg de meeste voorzieningen betrekking op de hulpmiddelen en diensten (1.825 cliënten in 2024), gevolgd door de huishoudelijke hulp (1.055 cliënten in 2024) en begeleiding (415 cliënten in 2024). In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op deze voorzieningen.

5.6.4 Hulpmiddelen en diensten

Verreweg de meeste Wmo voorzieningen hebben betrekking op de hulpmiddelen en diensten die aan mensen met fysieke beperkingen worden verstrekt om zelfstandig te kunnen (blijven) functioneren. Voorbeelden hiervan zijn woondiensten, rolstoelvoorzieningen, vervoersvoorzieningen, woonvoorzieningen en overige hulpmiddelen.

In 2024 vertegenwoordigen deze voorzieningen met 1.825 cliënten circa 55% van de totale maatwerkvoorzieningen binnen de gemeente Moerdijk. Tegelijkertijd geldt dat hier ten opzichte van de andere maatwerkvoorzieningen relatief minder lasten mee gemoeid gaan. In 2025 zijn hier circa € 2,1 miljoen lasten voor begroot. Dit komt neer op gemiddeld circa € 1.900 per cliënt per jaar. Dit betreft dan ook voornamelijk het beschikbaar stellen van rolstoelen, scootmobielen en (elektrische) fietsen en de aanschaf en het onderhoud van trapliften, waarbij de gemiddelde lasten per voorziening relatief laag zijn. Ook de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Regio West-Brabant t.b.v. Kleinschalig Collectief Vervoer (circa € 0,7 miljoen) valt hieronder. Tot slot bestaan de lasten voor circa € 0,5 miljoen uit personeelslasten. De personele inzet vanuit de gemeente wordt op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse (sub) taakvelden van de gemeente. In dit geval betreft dit voornamelijk de personele inzet van het team Maatschappelijke ondersteuning.

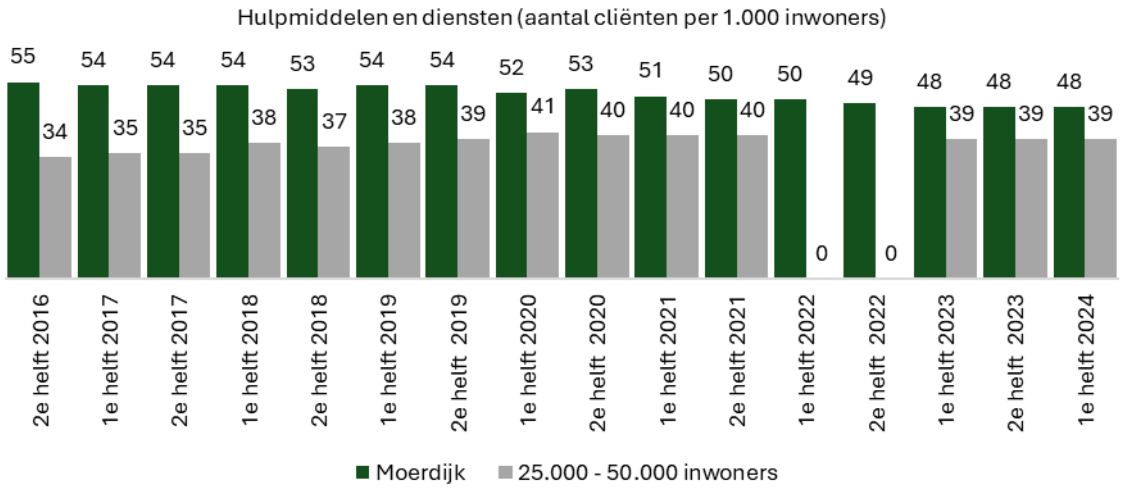
Wanneer de (meerjarige) ontwikkeling van het aantal cliënten nader wordt bekeken levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 50 Ontwikkeling aantal cliënten voorziening hulpmiddelen en diensten (gemeente Moerdijk).
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)

Ten opzichte van 2016 is het aantal cliënten met circa 9% gedaald. Waar er in 2016 nog 2.010 cliënten gebruik maakten van deze voorziening zijn dat er 1.825 in 2024. Sinds 2022 is het aantal cliënten redelijk stabiel.

Wanneer het aantal cliënten binnen de gemeente Moerdijk wordt vergeleken met de referentiegemeenten levert dat onderstaand beeld op. Hierin is ook duidelijk de daling te zien die zich binnen de gemeente Moerdijk heeft voorgedaan ten opzichte van 2016. Daarbij geldt wel dat het aantal cliënten binnen de gemeente Moerdijk nog steeds hoger ligt dan het gemiddelde van de referentiegemeenten.

Figuur 51 Ontwikkeling aantal cliënten voorziening hulpmiddelen en diensten (vergelijking).
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Voor 2022 is het landelijke cijfer onbekend, onvoldoende betrouwbaar of niet toonbaar i.v.m. herleidbaarheid tot personen (privacy).

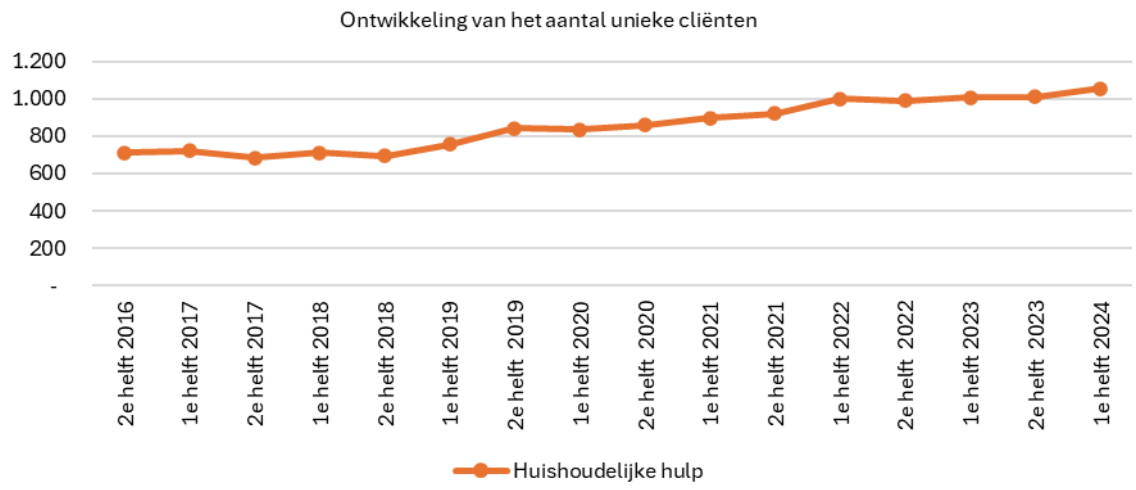

5.6.5 Huishoudelijke hulp

Na de hulpmiddelen en diensten vormt de huishoudelijke hulp (qua aantal cliënten) de tweede grootste groep aan maatwerkvoorzieningen. Dit betreft voornamelijk de hulp die aan burgers wordt geboden bij het opruimen, schoonmaken en ramen zemen.

In 2024 vertegenwoordigen deze voorzieningen met 1.055 cliënten circa 32% van de totale maatwerkvoorzieningen binnen de gemeente Moerdijk. In 2025 zijn hier circa € 4,4 miljoen aan lasten voor begroot. Dit komt neer op gemiddeld circa € 4.200 per cliënt per jaar. Deze lasten bestaan voornamelijk uit de inzet die door de zorgaanbieders wordt verleend. Verder bestaan de lasten voor circa € 0,5 miljoen uit personeelslasten. De personele inzet vanuit de gemeente wordt op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse (sub) taakvelden van de gemeente. In dit geval betreft dit voornamelijk de personele inzet van het team Maatschappelijke ondersteuning.

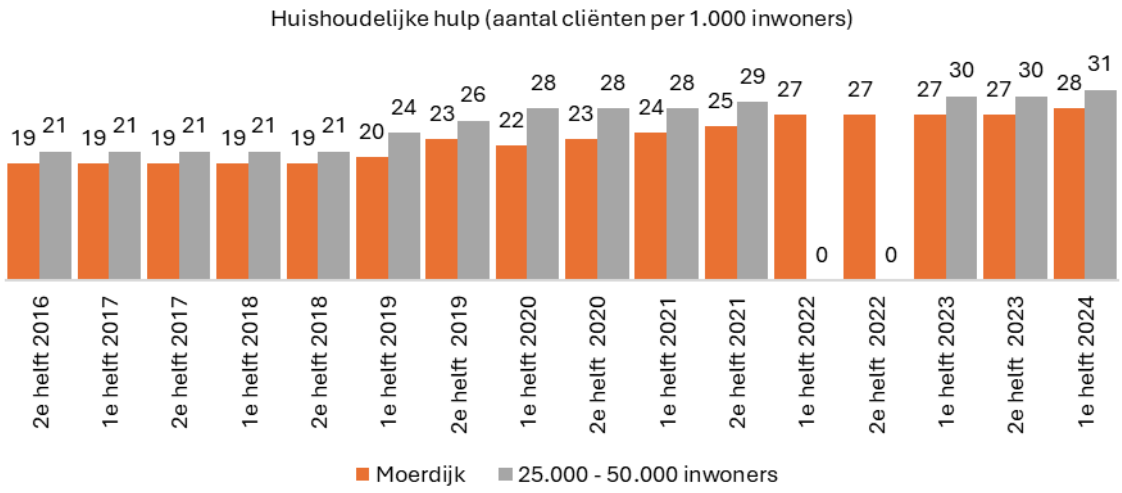
Wanneer de (meerjarige) ontwikkeling van het aantal cliënten nader wordt bekeken levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 52 Ontwikkeling aantal cliënten voorziening huishoudelijke hulp (gemeente Moerdijk).
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)

Ten opzichte van 2016 is het aantal cliënten met circa 49% toegenomen. Waar er in 2016 nog 710 cliënten gebruik maakten van deze voorziening zijn dat er 1.055 in 2024. Uit de grafiek blijkt de redelijke constante lijn tot en met 2018 en de stijging vanaf 2019 toen landelijk het abonnementstarief werd ingevoerd. De invoering van het abonnementstarief heeft met name bij huishoudelijke hulp landelijk geleid tot een toename van het aantal Wmo vragen. Verder is in de grafiek te zien dat vanaf 2022 sprake is van een minder sterke groei, waarbij het aantal cliënten vooral in 2022 en 2023 stabiel was.

Wanneer het aantal cliënten binnen de gemeente Moerdijk wordt vergeleken met de referentiegemeenten levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 53 Ontwikkeling aantal cliënten voorziening hulpmiddelen en diensten (vergelijking).
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Voor 2022 is het landelijke cijfer onbekend, onvoldoende betrouwbaar of niet toonbaar i.v.m. herleidbaarheid tot personen (privacy).

In bovenstaande figuur is te zien dat de stijging die zich ten opzichte van 2016 binnen de gemeente Moerdijk heeft voorgedaan overeenkomt met het beeld bij de referentiegemeenten. Zoals in paragraaf 5.6.1 is toegelicht zorgen een aantal landelijke factoren (o.a. vergrijzing, het langer blijven thuis wonen van ouderen) samen voor een landelijk groeiende vraag naar Wmo-voorzieningen. Daarnaast heeft de invoering van het abonnementstarief met name bij huishoudelijke hulp landelijk geleid tot een toename van het aantal Wmo vragen en is (mede door de problemen/wachtlijsten in de GGZ) sprake van een toename aan/verergering van psychische/psychiatrische problematiek in de samenleving. Dit levert o.a. meer/een grotere ondersteuningsbehoefte op het vlak van begeleiding (en ook huishoudelijke ondersteuning) op.

Desondanks geldt dat het aantal cliënten binnen de gemeente Moerdijk in 2024 nog wel altijd circa 10% lager ligt dan bij de referentiegemeenten. Een mogelijke verklaring hiervoor zijn de investeringen in onder meer ergotherapie bij de Wmo huishoudelijke ondersteuning en het bredere uitgangspunt van re-ablement: aanleren wat iemand nog zelf kan en daardoor mogelijk lichtere hulp nodig heeft. Hierdoor kunnen aanvragen voor huishoudelijke ondersteuning zonder of met een lichtere Wmo-indicatie opgelost worden. Daarnaast kunnen de lastenstijgingen worden beheerst door een andere mix van type indicaties voor huishoudelijke ondersteuning. Door bijv. minder (duurdere) indicaties HO stabilisatie en meer (goedkopere) indicaties HO stabilisatie light zijn de lastenstijgingen voor Wmo begeleiding en voor Wmo huishoudelijke hulp in de begroting 2025 lager uitgevallen dan dat op basis van de tariefontwikkelingen het geval zou zijn geweest.

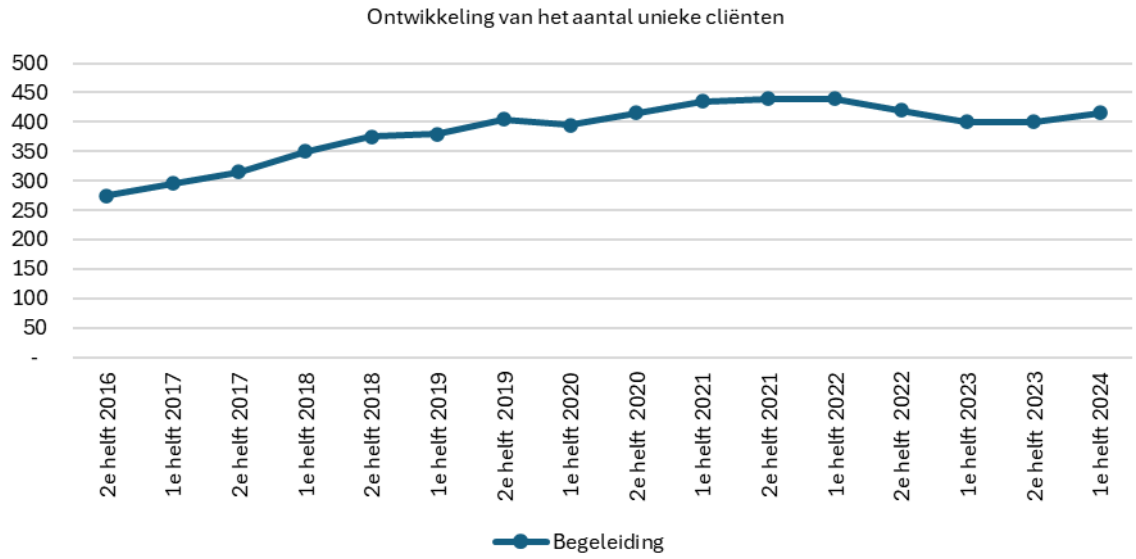
Naast de ontwikkeling van het aantal (en soort) indicaties hebben de arbeidskrapte en stijgende lasten waar aanbieders mee te maken hebben een grote rol in de gemeentelijke uitgaven. Op grond van de AMvB's Reële tarieven Wmo en Jeugdwet moeten gemeenten bij het afsluiten én bij de verlenging van contracten voor de inkoop van Wmo-ondersteuning en jeugdhulp een zorgvuldige afweging maken om een reëel tarief te kunnen bepalen. Een van de belangrijkste elementen hierin is de loonontwikkeling. De VNG publiceert ieder jaar een bericht met daarin informatie over de reële tarieven voor Wmo- en jeugdhulp en de jaarlijkse indexatie daarvan door middel van het zogenaamde OVA-percentage.

5.6.6 Begeleiding

De begeleiding vormt qua aantal cliënten de derde groep aan maatwerkvoorzieningen. Bij begeleiding leert een cliënt om allerlei dagelijkse handelingen zelf te doen, of krijgt ondersteuning hierbij. Deze hulp wordt meestal ingezet in het geval van psychische problemen, een verstandelijke of een zintuigelijke beperking. Begeleiding kan gaan over ondersteuning bieden bij het plannen en organiseren van de dag, het omgaan met een ziekte of beperking, geldzaken en administratie, of het dagelijks leven thuis.

In 2024 vertegenwoordigen deze voorzieningen met 415 cliënten circa 13% van de totale maatwerkvoorzieningen binnen de gemeente Moerdijk. In 2025 zijn hier circa € 3,5 miljoen aan lasten voor begroot. Dit komt neer op gemiddeld circa € 8.400 per cliënt per jaar. Daarmee liggen de gemiddelde lasten per cliënt fors hoger dan bij de hulpmiddelen en hulp bij het huishouden. Dit betreft dan ook de meest intensieve vorm van ondersteuning. Deze lasten bestaan voornamelijk uit de inzet die door de zorgaanbieders wordt verleend. Verder bestaan de lasten voor circa € 0,5 miljoen uit gemeentelijke personeelslasten. De personele inzet vanuit de gemeente wordt op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse (sub) taakvelden van de gemeente. In dit geval betreft dit voornamelijk de personele inzet van het team Maatschappelijke ondersteuning.

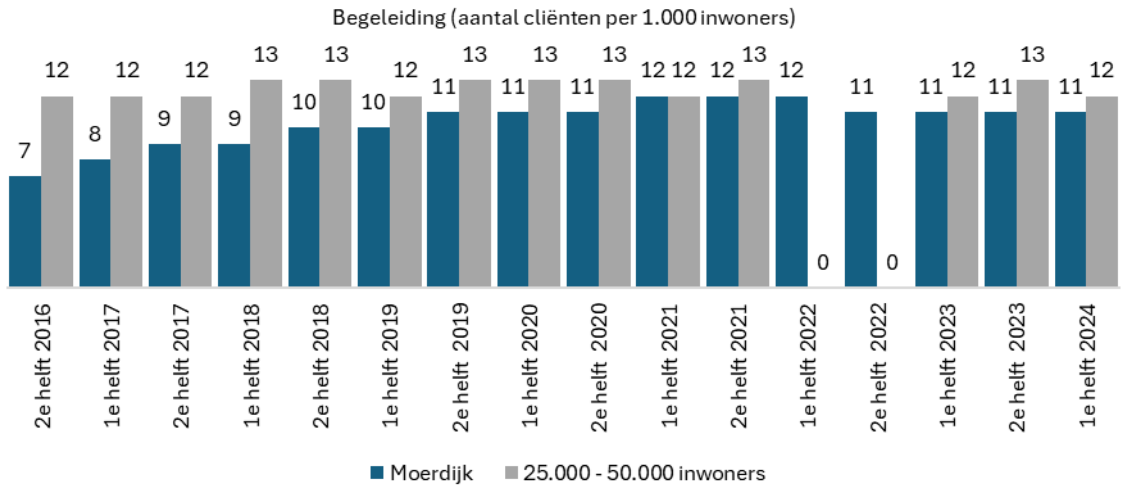
Wanneer de (meerjarige) ontwikkeling van het aantal cliënten nader wordt bekeken levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 54 Ontwikkeling aantal cliënten voorziening begeleiding (gemeente Moerdijk).
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD)

Ten opzichte van 2016 is het aantal cliënten met circa 51% toegenomen. Waar er in 2016 nog 275 cliënten gebruik maakten van deze voorziening zijn dat er 415 in 2024. Wel geldt dat vanaf 2021 de ontwikkeling in het aantal cliënten is gestabiliseerd, waarbij in 2022 en 2023 zelfs sprake was van een lichte daling.

Wanneer het aantal cliënten binnen de gemeente Moerdijk wordt vergeleken met de referentiegemeenten levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 55 Ontwikkeling aantal cliënten voorziening hulpmiddelen en diensten (vergelijking).
Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Voor 2022 is het landelijke cijfer onbekend, onvoldoende betrouwbaar of niet toonbaar i.v.m. herleidbaarheid tot personen (privacy).

In bovenstaande figuur is duidelijk de stijging te zien die zich binnen de gemeente Moerdijk heeft voorgedaan ten opzichte van 2016, waarbij de ontwikkeling in het aantal cliënten vanaf 2021 is gestabiliseerd en in 2022 en 2023 zelfs sprake was van een lichte daling.

Zoals in paragraaf 5.6.1 is toegelicht zorgen een aantal landelijke factoren (o.a. vergrijzing, het langer blijven thuis wonen van ouderen) samen voor een landelijk groeiende vraag naar Wmo-voorzieningen. Daarnaast is (mede door de problemen/wachtlijsten in de GGZ) sprake van een toename aan/verergering van psychische/psychiatrische problematiek in de samenleving. Dit levert o.a. meer/een grotere ondersteuningsbehoefte op het vlak van begeleiding en Huishoudelijke ondersteuning op.

Het aantal cliënten binnen de gemeente Moerdijk ligt desondanks nog steeds circa 8 % lager dan het gemiddelde van de referentiegemeenten. Net zoals bij de huishoudelijke hulp kan een mogelijke verklaring hiervoor gevonden worden in de investeringen die worden gedaan vanuit het bredere uitgangspunt van re-ablement: aanleren wat iemand nog zelf kan en daardoor mogelijk lichtere hulp nodig heeft. Door minder (duurdere) indicaties HO stabilisatie en meer (goedkopere) indicaties HO stabilisatie light zijn de lastenstijgingen voor Wmo begeleiding en voor Wmo huishoudelijke hulp in de begroting 2025 lager uitgevallen dan dat op basis van de tariefontwikkelingen het geval zou zijn geweest.

Tot slot speelt ook bij de Wmo begeleiding de arbeidskrapte en stijgende lasten waar aanbieders mee te maken hebben een grote rol in de gemeentelijke uitgaven, waarbij (op grond van de AMvB's Reële tarieven Wmo en Jeugdwet) reële tarieven gehanteerd moeten worden bij het afsluiten én bij de verlenging van contracten voor de inkoop van Wmo-ondersteuning.

5.7 Samenkracht en burgerparticipatie

Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

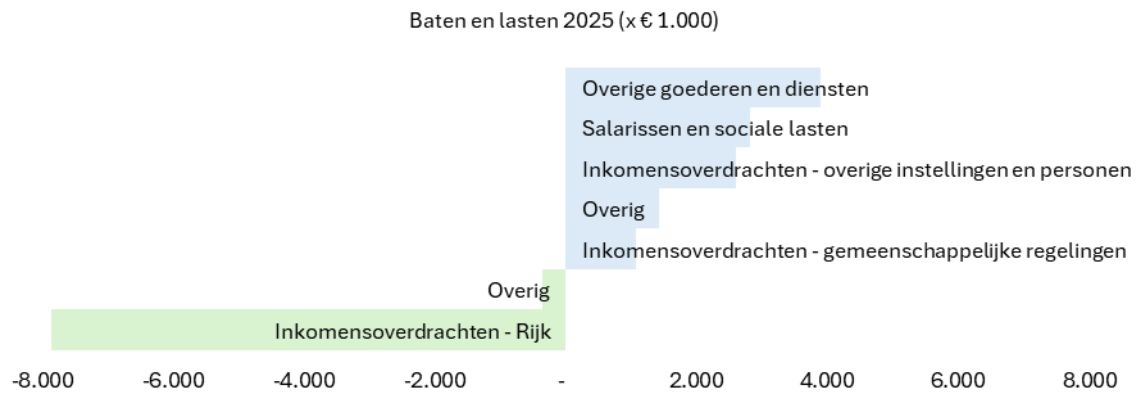
Dit taakveld bestaat uit een breed palet aan voorzieningen, diensten, activiteiten en initiatieven gericht op het bieden van een sociale basis. Vaak hebben voorzieningen in deze sociale basis meerdere doelen en zijn ze daarmee van belang voor meerdere domeinen.

Tot dit taakveld behoren bijvoorbeeld:

- ondersteuning van op participatie gerichte burgerinitiatieven, ondersteuning vrijwilligers en mantelzorg;
- sociaal en cultureel werk, Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW), wijkopbouw, jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk, straathoekwerk;
- preventie op het gebied van participatie (bijv. eenzaamheidsbestrijding), preventie op het gebied van GGZ, aanpak risicojongeren, vroegsignalering;
- buurt- en clubhuizen;
- collectief aanvullend vervoer, alleen als dit vervoer als algemene voorziening wordt aangeboden;
- toegankelijkheid voorzieningen (inclusie);
- kinderopvang: toezicht op en handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang en peuteropvang;
- aanvraag en verstrekking kinderopvangtoeslag Sociaal Medische Indicatie;
- activiteiten volgend uit de Wet Inburgering;
- noodopvang vluchtelingen;
- beleid en activiteiten gericht op vreemdelingen;

5.7.1 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Ten behoeve van het (sub)taakveld samenkracht en burgerparticipatie zijn in de begroting 2025 circa € 11,8 miljoen lasten en € 8,2 miljoen baten begroot. Deze baten en lasten kunnen onderverdeeld worden in diverse soorten lasten (ook wel economische categorieën genoemd). Dit levert voor 2025 onderstaand beeld op:

Figuur 56 Baten en lasten (sub)taakveld samenkracht en burgerparticipatie

5.7.2 Overige goederen en diensten en inkomensoverdrachten Rijk

Binnen het (sub)taakveld samenkracht en burgerparticipatie worden circa € 3,9 miljoen van de lasten geclassificeerd als 'overige goederen en diensten'. Deze lasten hebben grotendeels betrekking op de opvang van nieuwkomers. De lasten bestaan voor een groot deel uit de huurvergoeding die aan ontwikkelaar KaFra Housing wordt betaald t.b.v. de drie flexwoontorens voor Oekraïense ontheemden aan de Schansdijk. Tegenover de lasten die voor de opvang van Oekraïense ontheemden gemaakt worden staat een bijdrage vanuit het Rijk.

Gemeenten ontvangen een normbedrag voor zowel de Gemeentelijke Opvang Oekraïners (GOO) als de Particuliere Opvang Oekraïners (POO). De hoogte van de normbedragen is in 2022 vastgesteld en wordt jaarlijks herijkt, steeds op basis van onafhankelijk onderzoek. Bij de start van de opvang in 2022 bedroegen deze normbedragen nog € 100 per dag per gerealiseerde opvangplek (GOO) en € 210 per maand per persoon waaraan een verstrekking was gedaan (POO). Met ingang van 1 januari 2025 bedraagt het normbedrag voor de GOO € 44 per dag per gerealiseerde opvangplek en voor de POO € 48 per maand per persoon. De component leefgeld voor de personen in de GOO is vanaf 2024 uit het normbedrag gehaald en wordt sindsdien op basis van werkelijke lasten vergoed. Het leefgeld voor de personen in de POO werd vanaf 2022 al op basis van werkelijke lasten vergoed.

Het saldo van alle lasten en baten in het kader van de opvang van nieuwkomers wordt conform raadsbesluit verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Het saldo van de lasten (€ 3,9 miljoen) en baten (€ 6,8 miljoen) wordt voor 2025 begroot op circa € 2,9 miljoen voordelig. Momenteel bedraagt de omvang van de bestemmingsreserve opvang nieuwkomers circa € 8 miljoen, wat de komende jaren naar verwachting verder oploopt. Hoewel deze middelen zijn afgezonderd in een bestemmingsreserve, heeft de gemeenteraad de mogelijkheid om deze middelen indien gewenst een andere bestemming te geven (bijv. een gedeeltelijke overheveling naar de algemene reserve). In paragraaf 10.5 wordt vanuit breder perspectief ingegaan op het onderwerp reserves.

5.7.3 Salarissen en sociale lasten

Circa € 2,8 miljoen van de lasten binnen het (sub)taakveld samenkracht en burgerparticipatie heeft betrekking op de salarissen en sociale lasten. De personele inzet wordt op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend aan de diverse (sub) taakvelden van de gemeente. In dit geval betreft dit voornamelijk de personele inzet van de teams Jeugd en Ruimtelijke en economische ontwikkeling. Daarnaast heeft circa € 0,8 miljoen betrekking op de opvang van nieuwkomers (zie ook hierboven). In paragraaf 10.2 wordt vanuit een breder perspectief nader ingegaan op de totale personeelslasten.

5.7.4 Inkomensoverdrachten – overige instellingen en personen

Circa € 2,6 miljoen van de lasten binnen het (sub)taakveld samenkracht en burgerparticipatie betreft inkomensoverdrachten aan overige instellingen en personen. Dit betreft subsidies en overige bijdragen aan instellingen en verenigingen.

Een groot deel hiervan (circa € 1,6 miljoen) heeft betrekking op (budget)subsidies die aan uitvoeringsorganisaties worden verstrekt. Dit is een subsidie, waarbij de instelling of organisatie een gemaximeerd taakstellend bedrag krijgt om een tevoren overeengekomen activiteitenaanbod uit te voeren. Deze budgetsubsidies worden gehanteerd bij professionele instellingen en vrijwilligersorganisaties. Met een budgetgesubsidieerde instelling of organisatie worden jaarlijks prestatieafspraken gemaakt. De instelling of organisatie dient jaarlijks een jaarrekening, inhoudelijk verslag en een accountantsverklaring (bij een subsidie vanaf € 50.000) te overleggen. De budgetsubsidie aan Surplus (€ 1,4 miljoen) is veruit de grootste budgetsubsidie. Surplus ontvangt deze subsidie voor o.a. maatschappelijk werk, wijkgerichte dienstverlening / huizen van de wijk,

mantelzorgondersteuning, de buurtkamers, de vrijwilligerscentrale en ondersteuning bij financiële of juridische vragen.

Daarnaast worden aan diverse andere instellingen en verenigingen subsidies en bijdragen verstrekt. De exploitatiebijdragen die aan De Parel Sports & Events BV in Fijnaart en Trefpunt meer Moerdijk in Zevenbergen worden verstrekt zijn hiervan de grootste voorbeelden. Ook de initiatiefsubsidies (een bijdrage in de kosten van losse activiteiten die voor en door inwoners en/of organisaties in een kern worden opgepakt) vallen binnen dit (sub)taakveld.

Periodiek wordt in de begroting en jaarrekening (in de paragraaf subsidies) nader inzicht gegeven in de subsidies die de gemeente jaarlijks verstrekt.

5.7.5 Inkomensoverdrachten – gemeenschappelijke regelingen

Circa € 1,1 miljoen van de lasten binnen het (sub)taakveld samenkracht en burgerparticipatie betreft inkomensoverdrachten aan gemeenschappelijke regelingen. Dit betreft grotendeels (circa € 1 miljoen) de bijdrage die aan het Werkplein wordt gedaan t.b.v. de taken die zij uitvoeren op het gebied van inburgering.

Met de invoering van de Wet inburgering 2021 hebben gemeenten een belangrijke rol bij de begeleiding van nieuwkomers die inburgeringsplichtig zijn. Het doel hiervan is dat inburgeringsplichtigen zo snel mogelijk meedoen in Nederland. En dat ze daarnaast zo snel mogelijk werk vinden. De uitvoering van deze is sinds 2022 een nieuwe taak voor het Werkplein. In de begroting 2025 van het Werkplein is te lezen: *'Het Werkplein begeleid onder de inburgeringswet 2021 twee groepen inburgeraars; de statushouders en gezins- en overige migranten. De eerste groep valt onder de taakstelling huisvesting die gemeenten opgelegd krijgen. De tweede groep gaat om inburgeraars die bij een Nederlandse partner gaan wonen of om geestelijk dienaren. Het Werkplein heeft de volgende gemeentelijke taken voor inburgeraars: brede intake, PIP, begeleiding en voortgang van het inburgeringstraject, participatieverklaringstraject (PVT), module arbeidsmarkt en participatie (MAP), leerroute zowel gericht op taal als participatie (alleen voor statushouders), maatschappelijke begeleiding (alleen voor statushouders) en handhaving gedurende het inburgeringstraject. Wat betreft het financieel ontzorgen passen we maatwerk toe voor bijstandsgerechtigde statushouders.'* Verder schetst het werkplein in de begroting 2025 de ontwikkelingen die op dit gebied spelen in relatie tot de spreidingswet die vanaf 1 februari 2024 is ingegaan en wordt inzicht gegeven in de aantallen inburgeraars die zij per gemeente de komende jaren verwachten. De gemeente ontvangt van het Rijk een specifieke uitkering voor de inburgeringsvoorzieningen.

5.7.6 Overige

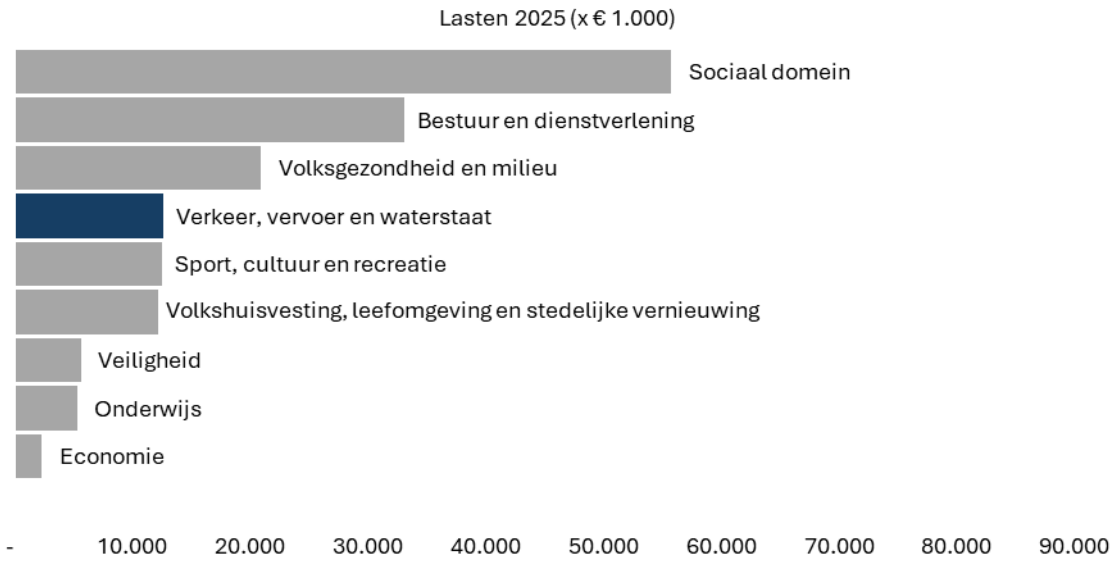
Tot slot bestaan de overige baten en lasten binnen dit (sub)taakveld uit diverse relatief kleinere baten en lasten. Enkele voorbeelden hiervan zijn de exploitatielasten, kapitaallasten en huurbaten van diverse gemeentelijke accommodaties (gemeenschapshuizen) en de vergoedingen waar aanspraak op kan worden gemaakt als kinderopvang noodzakelijk is vanwege een sociale of medische situatie van de ouder of het kind.

6 Verkeer, vervoer en waterstaat

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op het taakveld verkeer, vervoer en waterstaat.

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Alle kosten die de gemeente maakt rondom mobiliteit van voertuigen worden geboekt op dit hoofdtaakveld. Binnen dit taakveld worden vooral veel lasten geboekt voor de aanleg, en het onderhoud, van wegen en (fiets) paden. Kosten die gemeenten maken voor parkeergarages en parkeermeters vallen ook onder dit taakveld, net als het openbaar vervoer. Naast deze mobiliteit ter land, valt ook de (recreatieve) vaart onder dit taakveld, zoals het onderhouden van havens en waterwegen.'*

Wanneer de lasten t.b.v. dit taakveld worden afgezet tegen de totale lasten levert dat onderstaand beeld op:

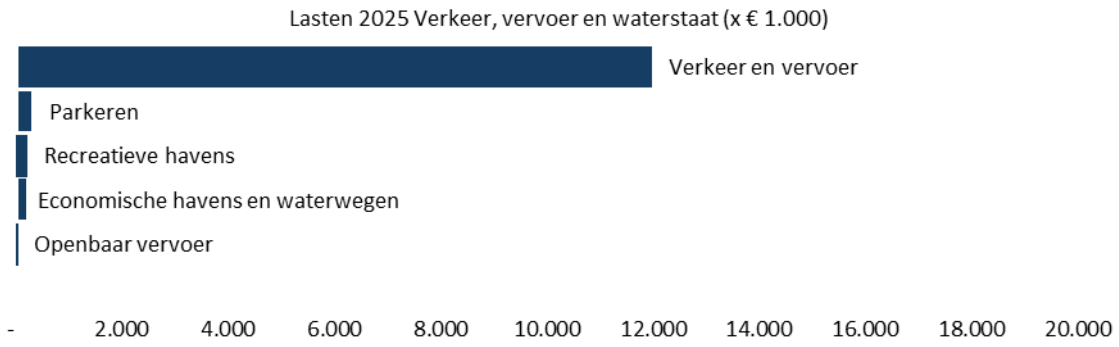

Figuur 57 Aandeel taakveld verkeer vervoer en waterstaat in totale lasten

6.1 Hoe zijn de totale lasten binnen dit taakveld opgebouwd?

De lasten binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Figuur 58 Opbouw totale lasten taakveld verkeer, vervoer en waterstaat

De totale lasten binnen dit taakveld (circa € 12,8 miljoen) bestaan grotendeels uit de lasten m.b.t. verkeer en vervoer (circa € 12 miljoen). Dit betreft alle taken op het gebied van verkeer te land en de bijbehorende infrastructuur. De meeste lasten (circa € 5,5 miljoen) gaan hierbij gemoeid met de aanleg, reconstructie en het onderhoud van wegen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen. Andere posten binnen dit taakveld hebben betrekking op taken t.b.v. civieltechnische kunstwerken (inspectie, beheer en onderhoud van bruggen, duikers en tunnels), straatreiniging, onkruidbeheersing, het maaien van de bermen, de openbare verlichting (aanleg, beheer en onderhoud), gladheidbestrijding (sneeuwruimen en strooien) en het treffen van verkeersmaatregelen (variërend van het beïnvloeden van verkeersgedrag met het oog op verkeersveiligheid via verkeersplannen tot aan de verkeersborden, bewegwijzering en het straatmeubilair t.b.v. de verkeersregulering).

Al met al omvat het (sub)taakveld ‘verkeer en vervoer’ een breed en divers takenpakket. In de volgende paragraaf wordt hier nader op ingegaan.

6.2 Verkeer en vervoer

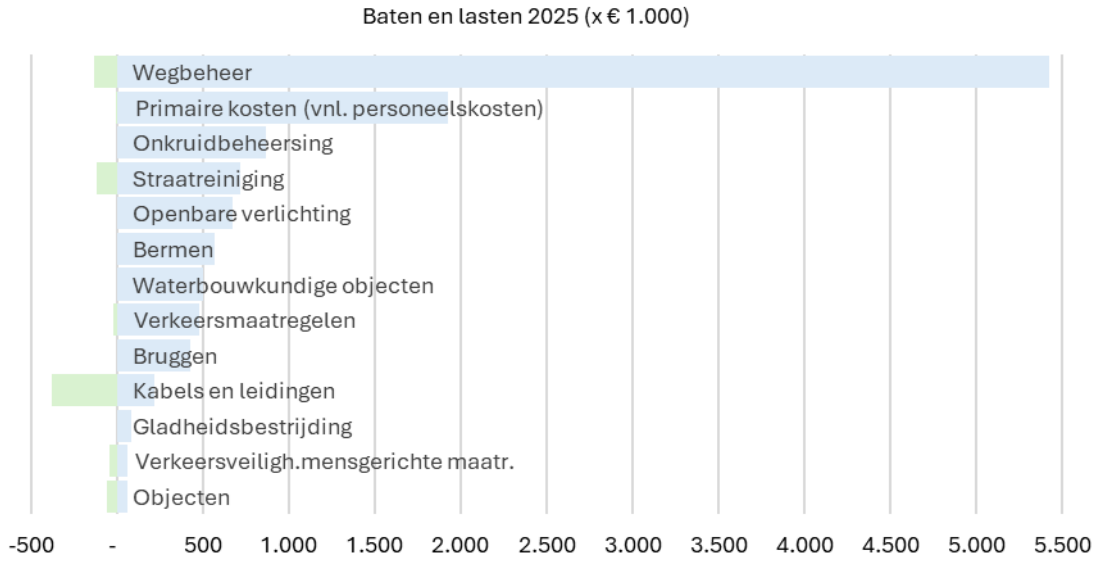
Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

Tot dit taakveld behoren de taken op het gebied van verkeer te land (inclusief voetgangers) en bijbehorende droge infrastructuur:

- verkeersmaatregelen: verkeersborden, -regelinstallaties, bewegwijzering en straatmeubilair in het bijzonder voor verkeersregulering;
- beïnvloeden van verkeersgedrag met het oog op verkeersveiligheid;
- aanleg, reconstructie en onderhoud van verharde openbare ruimte: wegen, pleinen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen;
- civiel technische kunstwerken: inspectie, beheer en onderhoud van bruggen, duikers, tunnels spoorwegovergangen, voorzieningen voor openbaar vervoer en dergelijke;
- openbare verlichting: aanleg, beheer en onderhoud; - openbare laadpalen voor elektrische voertuigen; - gladheidbestrijding: sneeuwruimen en strooien;
- straatreiniging: schoonmaken en (toezien op) schoonhouden van de openbare ruimte van veeg- en zwerfafval;
- reguleren openbare ruimte: (omgevings)vergunningen voor inritten, aanleg kabels, verhuren standplaatsen (grond, benzinestations);
- verwijderen verkeersobstakels en vergunningen voor het tijdelijke plaatsen van voorwerpen op de openbare weg;
- leges: (ontheffingen wegenverkeerswet; kabels en leidingen; ondergrondse ordening/graafwerkzaamheden in de openbare ruimte; telecommunicatie.)

6.2.1 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Ten behoeve van het (sub)taakveld ‘verkeer en vervoer’ zijn in de begroting 2025 circa € 12 miljoen lasten en circa € 0,8 miljoen baten begroot. Wanneer deze baten en lasten nader worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

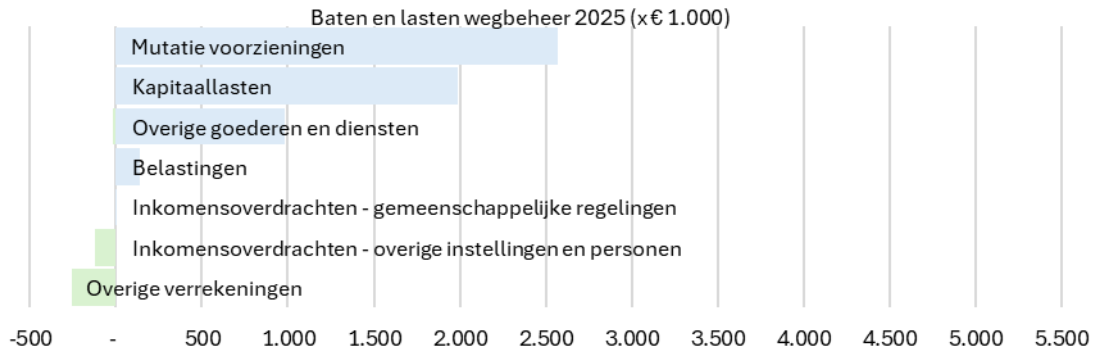
Figuur 59 Baten en lasten (sub)taakveld verkeer en vervoer

6.2.2 Wegbeheer

Verreweg de meeste lasten t.b.v. verkeer en vervoer hebben betrekking op het wegbeheer (circa € 5,4 miljoen). Dit betref de lasten die gepaard gaan met de aanleg, reconstructie en het onderhoud van wegen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen.

Gemeenten hebben op basis van artikel 16 en 18 van de Wegenwet de verplichting om de gemeentelijke wegen goed te onderhouden. De CROW-normen zijn een veelgebruikte norm om te beoordelen in hoeverre sprake is van goed onderhoud. Daarbij worden vijf onderhoudsniveaus (van A+ tot D) onderscheiden. Binnen de wettelijke onderhoudsplicht heeft de gemeenteraad beleidsvrijheid voor het bepalen van de na te streven kwaliteitsniveaus.

Wanneer de baten en lasten t.b.v. het wegbeheer nader worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 60 Baten en lasten wegbeheer

Grofweg kan onderscheid gemaakt worden tussen lasten die voortkomen uit regulier (klein) onderhoud, groot onderhoud, achterstallig onderhoud en (vervangings)investeringen. Vanuit de (BBV) wetgeving gelden voorschriften voor de wijze waarop deze lasten in de gemeentelijke administratie verwerkt moeten worden.

Regulier (klein) onderhoud

De lasten van regulier (klein) onderhoud moeten in het jaar van uitvoering ten laste van de exploitatie (jaarlijkse budgetten) worden gebracht. Hierbij moet worden gedacht aan maatregelen die noodzakelijk zijn om het object blijvend te laten functioneren. In figuur 60 vallen deze lasten onder de post ‘overige goederen en diensten’.

Groot onderhoud (onderhoudsvoorziening)

De lasten t.b.v. groot onderhoud kunnen ten laste gebracht worden van een daarvoor ingestelde voorziening. Het gaat hierbij om een zogenaamde onderhoudsvoorziening die door de gemeenteraad is ingesteld om de lasten van groot onderhoud over meerdere begrotingsjaren te egaliseren, waardoor sterke fluctuaties kunnen worden voorkomen. De voorziening wordt, voorafgaand aan de onderhoudsactiviteiten, systematisch ten laste van de exploitatie gevoed met zodanige bedragen dat de voorziening over de gehele looptijd genomen voldoende is voor het bekostigen van de uitvoering van groot onderhoud. Voorwaarde voor het hebben van een onderhoudsvoorziening is dat hier een recent meerjarig beheer- of onderhoudsplan ten grondslag moet liggen. In het geval van de gemeente Moerdijk is dat de notitie ‘Wegbeheer Moerdijk 2021-2025’ die in de raadsvergadering van 17 juni 2021 is vastgesteld.

Zoals in figuur 60 is te zien is een jaarlijkse storting van circa € 2,6 miljoen in deze voorziening begroot. Daarmee vormt dit een aanzienlijk deel van de jaarlijkse lasten t.b.v. het wegbeheer. De daadwerkelijke lasten die t.b.v. het groot onderhoud worden gemaakt worden uit deze voorziening gedekt. Periodiek wordt gemonitord in hoeverre de jaarlijkse storting voldoende is en blijft ter bekostiging van de geplande onderhoudswerkzaamheden.

Achterstallig onderhoud

Naast de lasten t.b.v. groot onderhoud (waar jaarlijks middelen voor in de onderhoudsvoorziening worden gestort), hebben we in de gemeente Moerdijk ook een voorziening t.b.v. achterstallig onderhoud.

In de raadsvergadering van 17 juni 2021 is de notitie 'Wegbeheer Moerdijk 2021-2025' vastgesteld. Daarbij is geconstateerd dat de kwaliteit van de wegen achteruit was gegaan en een inhaalslag nodig was in het onderhoud. In het betreffende raadsvoorstel was dit als volgt verwoord: *'De kwaliteit van de wegen is de afgelopen 10 jaar in die mate achteruitgegaan, dat deze niet langer voldoet aan de vastgestelde beeldkwaliteit. Erger nog, op veel plaatsen is er een achterstand in het onderhoud en een dusdanige lage kwaliteit ontstaan dat het onveilig kan worden voor het regulier gebruik. We hebben een onderhoudsachterstand die hersteld moet worden. Niet alleen omdat wij dat noodzakelijk vinden, maar ook omdat we daar wettelijk toe verplicht zijn. De gemeente heeft 3.432.000 m2 aan verhard areaal, 650.000 m2 (20%) hiervan heeft een slechte tot zeer slechte kwaliteit. Om deze verhardingen weer op een minimaal kwaliteitsniveau te krijgen (veilig), dient een aanpassing plaats te vinden in de wijze waarop het wegbeheer nu wordt uitgevoerd. De komende jaren gaan we daarom een flinke inhaalslag maken in het onderhoud.'*

Om dit te realiseren is gekozen om met behulp van functioneel beheer en risico gestuurd onderhoud de onderhoudsachterstand gefaseerd in te lopen. Naast een ophoging van de bestaande onderhoudsbudgetten, is een storting van € 6,9 miljoen gedaan in een voorziening achterstallig onderhoud zodat vanuit die voorziening het achterstallig onderhoud bekostigd kan worden.

Ook in de periode daarna zijn door de gemeenteraad aanvullende middelen beschikbaar gesteld t.b.v. wegbeheer. In de raadsvergadering van 13 juli 2023 zijn de budgetten opgehoogd naar aanleiding van de extreme prijsstijgingen die zich destijds voordeden in de grond-, weg- en waterbouwsector (GWW). Dit betrof o.a. een aanvullende storting van circa € 0,5 miljoen in de voorziening achterstallig onderhoud. Verder heeft de gemeenteraad in de raadsvergadering van 1 februari 2024 extra middelen beschikbaar gesteld voor de reconstructie van de Postbaan, Oude Heijningsedijk en Vlaaksedijk. Dit omdat naar aanleiding van nadere onderzoeken bleek dat daar de benodigde onderhoudsmaatregelen zwaarder en uitgebreider waren dan aanvankelijk was gedacht.

In de raadsvergadering van 1 februari 2024 is via het document 'Evaluatie kwaliteit verhardingen' inzicht gegeven in de stand van zaken m.b.t. het wegwerken van de onderhoudsachterstanden en welke opgaven er nog voor ons ligt op het gebied van wegbeheer. Verder is in een raadsinformatiebijeenkomst (d.d. 23 januari 2025) ook de stand van zaken m.b.t. het wegbeheer toegelicht. Daarbij is toegelicht dat de beheerachterstanden op wegen buiten de bebouwde kom ingelopen worden. De achterstanden zijn op dit moment nog circa 10%, waarbij de verwachting is dat dit over enkele jaren volledig is ingelopen. Voor wegen binnen de bebouwde kom geldt dat op dit moment circa 30% van de wegen niet aan de vastgestelde ambitie voldoet. De achterstanden binnen de bebouwde kom zijn t.o.v. 2020 niet ingelopen waarbij het risico bestaat dat er verdere achterstanden kunnen ontstaan. De voornaamste reden hiervoor is dat het planbaar groot onderhoud niet wordt behaald. In een reguliere situatie waarbij er geen sprake is van achterstallig onderhoud dient

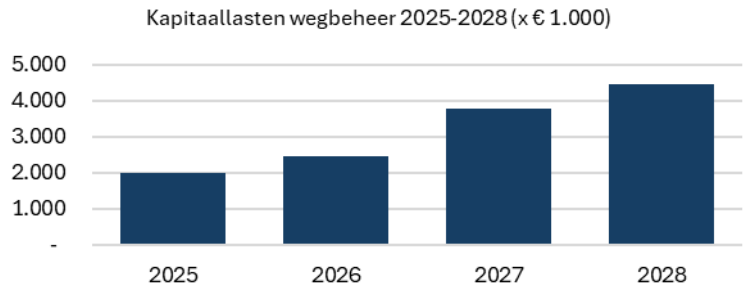
jaarlijks circa 5% aan onderhoud te worden uitgevoerd. Om de achterstand van circa 30% in te lopen dient bovenop het reguliere onderhoud aanvullend onderhoud te worden uitgevoerd.

Hierbij geldt dat financiële middelen op dit moment niet het probleem zijn. Zoals hierboven ook is geschetst zijn er op het gebied van wegbeheer de afgelopen jaren extra middelen door de gemeenteraad beschikbaar gesteld. De voornaamste reden waarom de achterstanden op de binnenwegen niet ingelopen worden, zijn capaciteitstekorten. Door de krapte op de arbeidsmarkt wordt het (zowel voor de gemeente als de opdrachtgevers en aannemers) steeds lastiger om aan voldoende geschikt personeel te komen. Daarnaast speelt de energietransitie een rol. Circa 35% van alle straten moeten de komende 10 jaar op de schop t.b.v. het verzwaren van de elektriciteitsnetwerken. Ook is er de komende jaren een grote vervangingsopgave voor wijken uit de jaren ’60 en ’70, waarbij de ondergrondse infrastructuur aan vervanging toe is. Een integrale aanpak hiervan vraagt afstemming met de diverse (nuts)partijen waarbij de planningen zo goed mogelijk op elkaar afgestemd worden. Dit om eventuele koppelkansen te benutten waarbij de overlast voor de omgeving zo beperkt mogelijk wordt gehouden door te voorkomen dat de straat meerdere keren opengebroken moet worden. De extra tijd die hiermee gemoeid gaat staat soms haaks op de urgentie om het achterstallig onderhoud op te pakken vanuit de gemeentelijke verantwoordelijkheid om onveilige situaties te voorkomen.

Kapitaallasten

Wanneer een aanpassing leidt tot een significante kwaliteitsverbetering, is er geen sprake van groot onderhoud, maar van een investering (bijv. een renovatie). Jaarlijks wordt bij de vaststelling van de begroting aan de gemeenteraad voorgesteld om de benodigde vervangingsinvesteringen beschikbaar te stellen. Deze investeringen moeten geactiveerd worden, waarna deze afgeschreven worden op basis van de verwachte levensduur. De hieruit voortkomende kapitaallasten (afschrijvingen en rente) worden voor 2025 begroot op circa € 2 miljoen.

Wanneer de meerjarige verwachte ontwikkeling van de kapitaallasten t.b.v. wegbeheer in beeld gebracht wordt levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 61 Kapitaallasten wegbeheer

Hierin is duidelijk te zien dat kapitaallasten t.b.v. wegbeheer de komende jaren naar verwachting fors toenemen. In 2025 zijn circa € 2 miljoen aan kapitaallasten begroot terwijl deze in 2028 zijn begroot op circa € 4,4 miljoen. De toename van 2025 naar 2026 betreft voornamelijk de kapitaallasten van de (vervangings)investeringen (circa € 6,9 miljoen) die bij de vaststelling van de begroting 2025-2028 voor het jaar 2025 beschikbaar zijn gesteld. De kapitaallasten nemen in 2027 en 2028 naar verwachting verder toe als gevolg van diverse andere omvangrijke investeringen die de komende jaren gepland staan. Dit betreft bijv. de aanleg van het fietspad Zevenbergen-Moerdijk (raadsvergadering d.d. 13-7-

2023), de aanleg van de Randweg Klundert (raadsvergadering d.d. 3 november 2022) en de verlengde Zuidrand (raadsvergadering d.d. 28 september 2023).

Algehele beeld wegbeheer

Al met al zijn er met het wegbeheer jaarlijks veel middelen gemoeid. Vanuit het oogpunt van het vergroten van de structurele begrotingsruimte is (net als bij diverse andere onderdelen binnen de openbare ruimte) het bijstellen van de kwaliteitsniveaus een van de knoppen waar een gemeente aan zou kunnen draaien. Hoewel gemeenten beleidsvrijheid hebben om de kwaliteitsniveaus bij te stellen geldt dat er voor wegbeheer juist een forse opgave ligt. Naast de reguliere onderhouds- en vervangingstaken ligt er een opgave om de achterstanden (verder) in te lopen. Zoals in deze paragraaf is toegelicht geldt tegelijkertijd dat krapte op de arbeidsmarkt en landelijke ontwikkelingen (zoals de energietransitie) uitdagingen met zich meebrengen om al het werk uit te kunnen (laten) voeren. Vanuit dat oogpunt is het extra van belang om hier in de begroting zo goed mogelijk rekening mee te houden waarbij een zo realistisch mogelijke raming opgesteld wordt van het geplande onderhoud en vervangingsinvesteringen. Niet vanuit het doel om onderhoud of vervangingsinvesteringen uit te stellen, maar om op basis van de gegeven situatie een zo realistisch mogelijke inschatting te doen van het werk wat in een jaar weggezet kan worden. Dit zodat voorkomen wordt dat middelen in een bepaald jaar een beslag leggen op de structurele begrotingsruimte terwijl die middelen na afloop van een jaar niet volledig blijken te zijn besteed. In paragraaf 10.3 wordt vanuit een breder perspectief ingegaan op het belang van het realistisch ramen van de kapitaallasten.

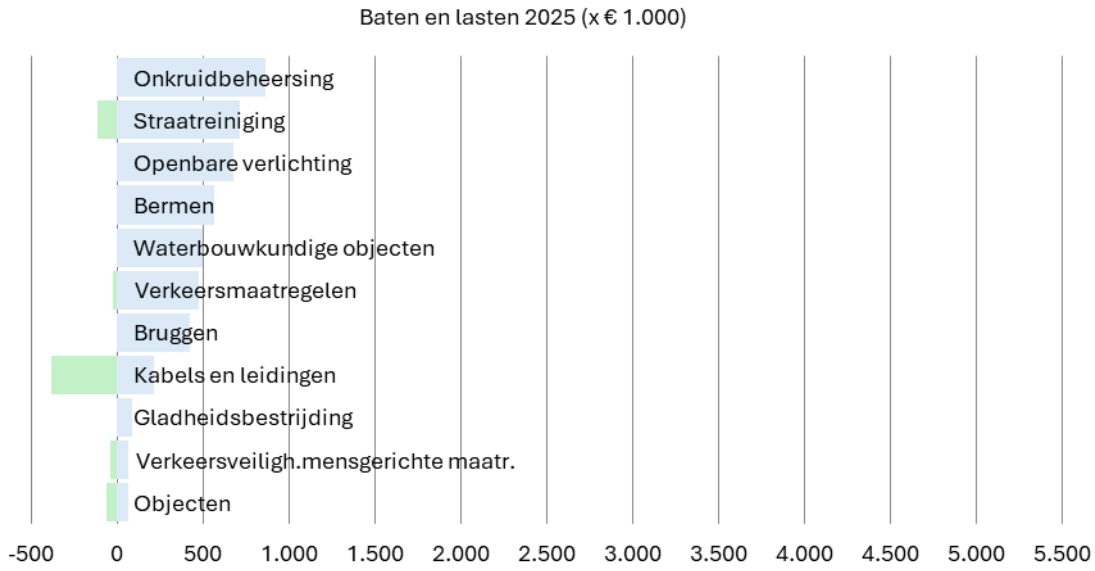
6.2.3 Primaire kosten (vnl. personeelslasten)

Circa € 1,9 miljoen van de lasten t.b.v. het taakveld verkeer en vervoer heeft betrekking op de zogenaamde ‘primaire kosten’. Dit betreft nagenoeg volledig de personeelslasten die op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend worden aan de diverse (sub) taakvelden van de gemeente. In dit geval betreft dit voornamelijk de personele inzet van het team Openbare Ruimte. In paragraaf 10.2 wordt vanuit een breder perspectief ingegaan op de totale personeelslasten.

6.2.4 Overige

Tot slot zijn er in totaal circa € 4,7 miljoen aan lasten begroot voor diverse overige taken die binnen het (sub)taakveld ‘verkeer en vervoer’ vallen. Wanneer de baten en lasten van deze taken worden gespecificeerd levert dit onderstaand beeld op:

Figuur 62 Overige baten en lasten binnen (sub)taakveld verkeer en vervoer

Onkruidbeheersing en straatreiniging

Voor onkruidbeheersing geldt dat dit een nadrukkelijke relatie heeft met het beheer van het openbaar groen. Omdat de lasten t.b.v. openbaar groen onder het taakveld ‘sport, cultuur en recreatie’ vallen, wordt hier in paragraaf 7.2.2 nader op ingegaan. De onkruidbeheersing (circa € 0,9 miljoen lasten) en straatreiniging (circa € 0,7 miljoen lasten) maken onderdeel uit van de aanbesteding van het groenbeheer (het zogenaamde groenplusbestek). De reden waarom dit in het groenplusbestek zit is dat het beide om verzorgende beheermaatregelen gaat. Het uitgangspunt van het groenplusbestek is geweest om zoveel mogelijk van het verzorgende onderhoud in een onderhoudsbestek onder te brengen. Daarnaast hebben onkruidbeheersing en straatreiniging invloed op elkaar qua afstemming (eerst borstelen en daarna vegen).

Openbare verlichting

Voor de openbare verlichting geldt dat de jaarlijkse lasten (circa € 0,7 miljoen) bestaan uit circa € 0,4 miljoen energielasten, circa € 0,2 miljoen kapitaallasten die voortkomen uit benodigde (vervangings)investeringen en circa € 0,1 miljoen onderhoudslasten. Aan deze lasten ligt het beheerplan vervanging masten en armaturen (raadsvergadering d.d. 11 mei 2023) ten grondslag, waarbij rekening gehouden wordt met de technische eisen, veiligheidseisen en levensduren van de masten en armaturen. Voor de energielasten geldt dat in de begroting reeds rekening gehouden wordt met een verwachte daling als gevolg van de keuze voor energiezuinigere verplichtingsbronnen.

Bermen

De lasten t.b.v. de bermen (circa € 0,6 miljoen) hebben betrekking op de verplichting die we als gemeente hebben om de bermen langs de gemeentelijke wegen periodiek te maaien. Voor de aanbesteding van deze taken zijn we aangesloten bij een samenwerkingsverband tussen 14 gemeenten en Waterschap Brabantse Delta. De afgelopen jaren zijn deze werkzaamheden fors duurder geworden door op ecologisch verantwoorde manier de bermen te maaien. Dit is tegenwoordig ook een verplichting waarbij met name de lasten voor de afvoer van het maaisel de afgelopen jaren fors zijn gestegen. In februari 2025 is een nieuw aanbestedingsvoorstel ontvangen, op basis waarvan de budgetten voor de komende twee jaar toereikend zijn.

Waterbouwkundige objecten

De lasten t.b.v. waterbouwkundige objecten (circa € 0,5 miljoen) hebben betrekking op de inspectie en het beheer en onderhoud van o.a. diepwanden, damwanden, steigers en aanmeervoorzieningen. De lasten bestaan voor circa € 0,2 miljoen uit kapitaallasten die voortkomen uit benodigde (vervangings)investeringen. Verder wordt jaarlijks circa € 0,2 miljoen in de voorziening gestort zodat (toekomstige) lasten t.b.v. groot onderhoud daaruit gedekt kunnen worden. Tot slot zijn circa € 0,1 miljoen lasten begroot t.b.v. regulier (klein) onderhoud. Deze lasten zijn gebaseerd op het beheerplan waterbouwkundige objecten 2024-2028 (raadsvergadering 14 december 2023).

Verkeersmaatregelen

De lasten t.b.v. verkeersmaatregelen (circa € 0,5 miljoen) bestaan voor circa € 0,2 miljoen uit kapitaallasten die voortkomen uit benodigde (vervangings)investeringen. Daarnaast is jaarlijks circa € 0,1 miljoen begroot t.b.v. het realiseren van kleine verkeersmaatregelen en circa € 0,1 miljoen t.b.v. de aanschaf en het onderhoud van o.a. verkeersborden. Tot slot is in 2025 circa € 0,1 miljoen begroot voor het uitvoeren van diverse onderzoeken op het gebied van verkeer en mobiliteit. Op basis van het bestuursakkoord zijn in de stelpost nieuw beleid middelen gereserveerd t.b.v. mobiliteit en verkeersveiligheid. In de stelpost nieuw beleid is vanaf 2025 een jaarlijks bedrag van € 0,5 miljoen gereserveerd. Dit in afwachting van een raadsvoorstel om de betreffende budgetten daadwerkelijk beschikbaar te stellen. Bij de vaststelling van de begroting 2025-2028 is door de gemeenteraad vanuit de stelpost nieuw beleid € 60.000 onderzoeksbudget voor 2025 beschikbaar gesteld t.b.v. het opstellen van het mobiliteitsprogramma. Met deze middelen kan het mobiliteitsplan verder uitgewerkt worden. T.b.v. dit onderwerp resteert daarmee voor 2025 € 0,44 miljoen en vanaf 2026 structureel € 0,5 miljoen in de stelpost nieuw beleid. In de raadsinformatiebrief (d.d. 11 februari 2025) is de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang van het mobiliteitsprogramma.

Bruggen

Tot slot bestaan de lasten t.b.v. bruggen (circa € 0,4 miljoen) voor circa € 0,2 miljoen uit kapitaallasten die voortkomen uit benodigde (vervangings)investeringen en circa € 0,2 miljoen jaarlijkse lasten t.b.v. inspectiewerkzaamheden en het benodigde onderhoud. Aan deze lasten ligt het beheerplan civiele kunstwerken 2020-2024 ten grondslag (raadsvergadering d.d. 2 juli 2020).

6.2.5 Programma Fysieke leefomgeving

De kapitaalgoederen in de openbare ruimte spelen een belangrijke rol bij de huidige maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen. Veel opgaven (van klimaatadaptatie tot biodiversiteit, van een gezonde leefomgeving tot een veilige omgeving en van verduurzaming tot participatie) moeten gerealiseerd worden in de bestaande openbare ruimte. De beheerder heeft hiermee een unieke positie bij tal van opgaven en transities. Dit vraagt om een omslag, van focus op technische- en functionele instandhouding, naar sturen op effecten en maatschappelijke opgaven. Ook vraagt dit om een ontwikkeling van sectoraal naar integraal beheer.

In een raadsinformatiebijeenkomst (d.d. 23 januari 2025) is de gemeenteraad geïnformeerd over het programma Fysieke leefomgeving. Het doel van het programma Fysieke leefomgeving is de bestaande, losse beheerplannen te positioneren in één document. De basis op orde, in de huidige situatie. Hierna wordt de koppeling gemaakt met de maatschappelijke opgaven. De overgang van sectoraal naar integraal beheer gaat niet op een dag. Als gemeente hebben we te maken met een overgang waarbij we tegen vraagstukken en dilemma's lopen. En er komen grote maatschappelijke opgaven op ons af, waar we geen invloed op hebben en zeker niet leidend zijn. Denk hierbij aan de energietransitie, woningnood en een krappe arbeidsmarkt. De verwachting is dat het programma medio 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt aangeboden.

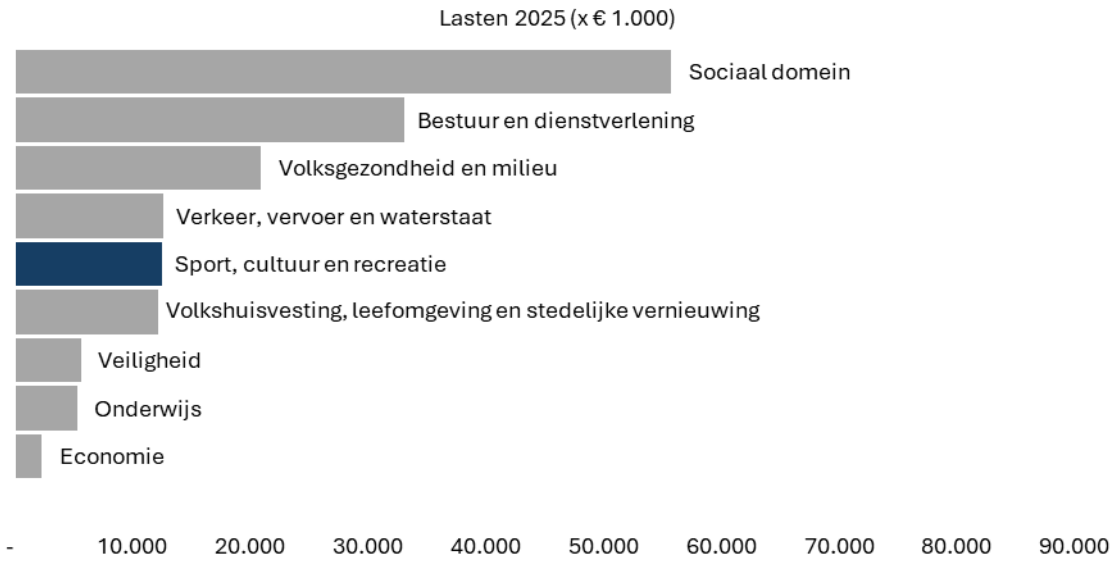

7 Sport, cultuur en recreatie

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op het taakveld sport, cultuur en recreatie.

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Op dit taakveld worden uitgaven geboekt die te maken hebben met een breed scala aan voorzieningen. Variërend van sportzalen, tot musea en van openbaar groen tot de lokale media. Een breed taakveld dus, maar wel met allemaal leuke, belangrijke zaken die het leven in de Nederlandse gemeenten aangenamer maakt.'*

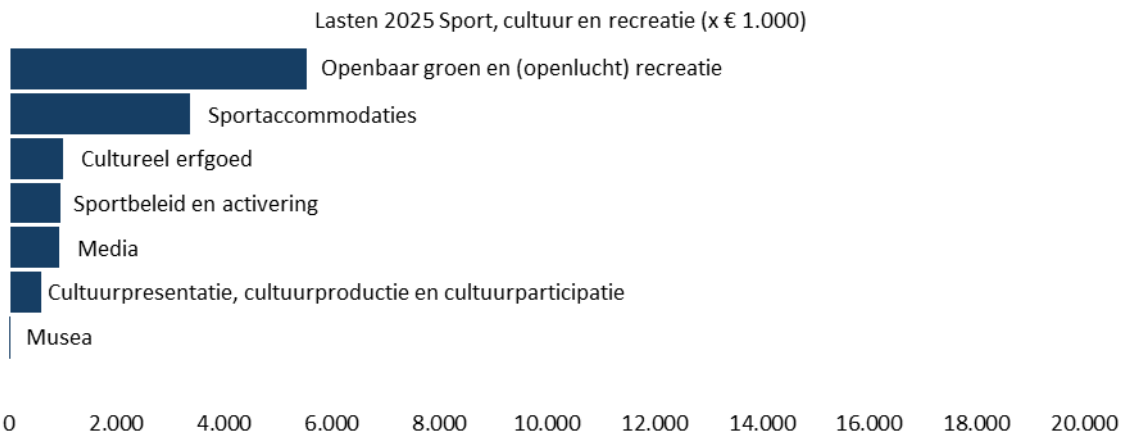
Wanneer de lasten t.b.v. dit taakveld worden afgezet tegen de totale lasten levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 63 Aandeel taakveld sport, cultuur en recreatie in totale lasten

7.1 Hoe zijn de totale lasten binnen dit taakveld opgebouwd?

De lasten binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Figuur 64 Opbouw totale lasten taakveld sport, cultuur en recreatie

Binnen dit taakveld vallen diverse onderwerpen waarbij de totale lasten zijn begroot op circa € 12,7 miljoen.

Het openbaar groen en recreatie (circa € 5,6 miljoen) en sportaccommodaties (circa € 3,4 miljoen) zijn veruit de grootste begrotingsposten. Binnen het openbaar groen en recreatie gaan veruit de meeste lasten gemoeid met de aanleg en het onderhoud van het openbaar groen. Binnen de sportaccommodaties gaat het om lasten i.v.m. de aanleg en het onderhoud van de diverse buitensportaccommodaties, gymaccommodaties en zwembaden.

Daarnaast vallen binnen dit taakveld diverse onderwerpen waar (relatief) minder lasten mee gemoeid gaan. Dit betreft taken op het gebied van cultureel, sportbeleid en activering, media (o.a. de bibliotheek), cultuur en musea.

Er gelden relatief weinig wettelijke voorschriften m.b.t. de onderwerpen binnen dit taakveld. Gemeenten hebben hierbij dan ook relatief veel beleidsvrijheid. Zo heeft de gemeenteraad m.b.t. het openbaar groen beleidsvrijheid in het bepalen van de na te streven kwaliteitsniveaus. Daarnaast kan de gemeente zelf bepalen hoeveel subsidies worden verstrekt op het gebied van sport en cultuur. Wel hebben gemeenten een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het bevorderen van sport en beweging. Los van de mate van beleidsvrijheid speelt de maatschappelijke norm hierbij ook een rol. Bewoners verwachten namelijk een bepaalde mate van voorzieningen, waarbij grote verschillen ten opzichte van buurgemeenten mogelijk niet acceptabel worden geacht.

In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op de (qua financiële omvang) grootste taakgebieden binnen dit taakveld. Achtereenvolgens wordt nader ingegaan op de (sub)taakvelden ‘openbaar groen en (openlucht)recreatie’ en ‘sportaccommodaties’.

7.2 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

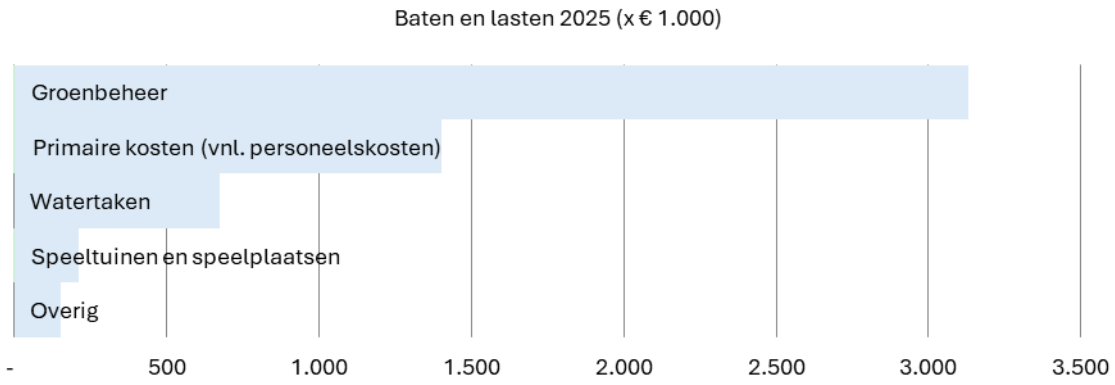
Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

Tot dit taakveld behoren openbaar groen, natuur en recreatie:

- natuur- en landschapsbescherming, onderhoud bos en overige natuurgebieden, natuurwachten;
- aanleg, onderhoud openbaar groen, parken, graslanden zonder bestemming inclusief het plaatsen en onderhouden van kunstwerken in de openbare ruimte, gemeentetuin;
- aanleg en onderhoud van niet doorgaande openbare waterwegen: vijvers, sloten en overig water, waaronder onderhouden taluds en betuining;
- aanleg en onderhoud van speelvoorzieningen (zoals speeltuinen, speelplaatsen, speelwerktuigen) en recreatievoorzieningen (zoals hertenkampen, kinderboerderijen, vliegvelden uitsluitend voor sportvliegen, visvijvers, kampeerterreinen, watertappunten, dierentuinen, plantentuinen, volkstuinen, recreatiestranden, toeristische fiets- en wandelpaden, vrijetijdsbesteding in de openlucht);
- leges kampeervergunning;
- leges jagen op gemeentegrond;
- boomplantdagen en volkstuinderverenigingen.

7.2.1 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Ten behoeve van het (sub)taakveld openbaar groen en (openlucht) recreatie zijn in de begroting 2025 circa € 5,6 miljoen lasten en circa € 0,01 miljoen aan baten begroot. Wanneer deze baten en lasten nader worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 65 Baten en lasten (sub)taakveld openbaar groen en (openlucht)recreatie

7.2.2 Groenbeheer

Verreweg de meeste lasten (circa € 3,1 miljoen) hebben betrekking op het groenbeheer. Hierbij gaat het om het onderhoud van bomen, plantsoenen, heggen, grasvelden in straten, woonwijken, parken en speelplaatsen. Deze lasten hebben voornamelijk betrekking op de jaarlijkse (onderhoud)lasten. De gemeente Moerdijk heeft een contract met Krinkels die verantwoordelijk is voor het onderhoud van het openbaar groen. Ook de taken op het gebied van onkruidbeheersing en straatreiniging (zie paragraaf 6.2.4) vallen hieronder. Voor de begraafplaatsen is er een onderhoudscontract, wat nu is aangenomen door de WVS. Verder is de raamovereenkomst bomen door Krinkels aangenomen en hebben we een begrazingsbestek lopen welke is aangenomen door Van Driel. Tot slot zijn in 2025 circa € 0,3 miljoen

aan kapitaallasten begroot die voortkomen uit gedane (vervangings)investeringen en zijn er diverse kleinere budgetten begroot t.b.v. inspectie en de bestrijding van ziekten en plagen.

Voor het beheer van de openbare ruimte geldt als uitgangspunt het 'Beleidskader beeldkwaliteit Gemeente Moerdijk' (raadsvergadering d.d. 14 september 2017). Binnen dat kader zijn in 2017 het groenstructuurplan, het boombeheerplan en het groenbeheerplan vastgesteld. Verder is in 2023 gestart met de vergroeningsplannen voortkomend uit onze Klimaatstrategie (raadsvergadering d.d. 15 juli 2021). Deels wordt de uitvoering hiervan gevonden binnen de vervangingsbudgetten (slechte bomen vervangen voor nieuwe, andere soorten e.d.). Voor extra groen is geen budget beschikbaar. Bij de vaststelling van de klimaatstrategie is namelijk geen aanvullend budget beschikbaar gesteld. In december 2024 is de gemeenteraad via een raadsinformatiebrief (d.d. 17 december 2024) geïnformeerd over het feit dat begin 2024 is gestart met de herziening van het beheerplan en dat deze in vergevorderd stadium is. Tegelijkertijd spelen er diverse ontwikkelingen (zoals de omgevingsvisie en de klimaatstrategie) die een grote impact hebben op het groenbeheer. Zoals in de informatiebrief is toegelicht worden stappen gezet naar een integrale aanpak van onze openbare ruimte, het programma Fysieke leefomgeving (zie ook paragraaf 6.2.5). Vanwege de komst van het programma Fysieke leefomgeving en daarmee de grote overlap en het korte tijdspad dat tussen de vaststelling van beide plannen zou hebben gelegen, is besloten om de herziening van het groenbeheerplan niet te laten vaststellen eind 2024 maar te wachten op de vaststelling van het programma in het tweede kwartaal van 2025 en daaropvolgend het nieuwe groenbeheerplan te laten vaststellen (verwachting derde kwartaal 2025).

In de raadsinformatiebijeenkomst (d.d. 23 januari 2025) is de stand van zaken m.b.t. het openbaar groen toegelicht. Geconstateerd is dat er een achteruitgang in het bestaande openbaar groen is te zien, waarbij wordt gemerkt dat de beschikbare financiële middelen t.b.v. het vervangingsbeheer (die gebaseerd zijn op het in 2017 vastgestelde beheerplan) niet (meer) toereikend zijn. Hierbij spelen ambities op het gebied van de klimaatstrategie ook een rol waarbij meer groen het uitgangspunt is. Tot slot is er een samenhang met de ontwikkelingen binnen het wegbeheer (zie paragraaf 6.2.2), waarbij het de intentie is om zoveel mogelijk gebruik te maken van koppelkansen door bijv. gelijktijdig met de aanpak van een weg ook het openbaar groen aan te pakken. Deze ontwikkelingen maken het dat de toereikendheid van de beschikbare middelen (om voor het bestaande groen het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau te handhaven) onder druk komt te staan. Desondanks wordt het openbaar groen op dit moment conform het vastgestelde kwaliteitsniveau beheerd. Op momenten dat de groeipiek in het voorjaar erg hoog is, brengt dit qua capaciteit bij de aannemer uitdagingen met zich mee. Daarbij speelt ook het verbod op chemische bestrijding een rol. In het op te stellen programma Fysieke leefomgeving en het daaropvolgende nieuwe beheerplan worden deze aspecten en ontwikkelingen meegenomen en wordt een financiële doorvertaling gemaakt voor de toekomstige jaren.

7.2.3 Primaire kosten (vnl. personeelslasten)

Circa € 1,4 miljoen van de lasten heeft betrekking op de zogenaamde 'primaire kosten'. Dit betreft nagenoeg volledig de personeelslasten die op basis van de verwachte urenbesteding toegerekend worden aan de diverse (sub) taakvelden van de gemeente. In dit geval betreft dit voornamelijk de personele inzet van het team Openbare Ruimte. In paragraaf 10.2 wordt vanuit een breder perspectief ingegaan op de totale personeelslasten.

7.2.4 Watertaken

Circa € 0,7 miljoen van de lasten heeft betrekking het onderhoud van watergangen (waaronder het schoonhouden van sloten en het onderhouden van taluds). Wanneer het Waterschap baggerwerkzaamheden uitvoert in oppervlaktewateren binnen de gemeentegrenzen, heeft de

gemeente de plicht om de verwijderde bagger in ontvangst te nemen. Of gemeenten dienen zelf hiervoor zorg te dragen indien zij eigenaar zijn van de watergang en hiervan het beheer niet is overgedragen. Vanaf 2026 is hier een jaarlijks bedrag van circa € 0,4 miljoen voor begroot. In 2025 bedraagt het budget circa € 0,5 miljoen in verband met een geconstateerde grotere hoeveelheid baggerspecie in de betreffende watergang. Zoals in de begroting 2025-2028 is toegelicht is er voor 2025 en de komende jaren een nieuw baggerbeheerplan nodig. In het verleden zijn keuzes gemaakt op basis van toen valide uitgangspunten. Echter nieuwe inzichten en veranderingen in wetgeving zorgen nu voor de noodzaak om het baggerbeheerplan te actualiseren. Dit maakt onderdeel uit van het programma Fysieke leefomgeving (zie ook paragraaf 6.2.5).

7.2.5 Overige

Tot slot zijn circa € 0,2 miljoen lasten begroot t.b.v. de aanleg en het onderhoud van speel- en recreatievoorzieningen en zijn er diverse kleinere budgetten begroot van in totaal circa € 0,2 miljoen.

7.3 Sportaccommodaties

Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

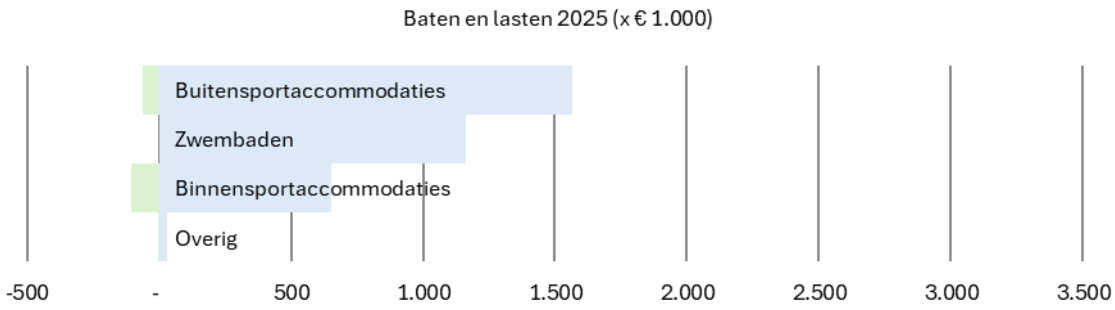
Tot dit taakveld behoren alle accommodaties voor sportbeoefening:

- sporthallen, zwembaden, schaatshallen etc.;
- (groene en kunst-)velden, terreinen en opstallen, inclusief faciliteiten en technische voorzieningen;
- trapveldjes in de wijk.

Gemeenten hebben een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het bevorderen van sport en beweging. Zo zijn gemeenten verplicht om scholen te voorzien van voldoende gymfaciliteiten voor lichamelijke oefening. Hoewel er m.b.t. het vrijetijdsgebruik van sportfaciliteiten relatief weinig wettelijke verplichtingen zijn, draagt de aanleg en onderhoud van voldoende sportfaciliteiten bij aan maatschappelijke doelen op het gebied van gezondheid, participatie en sociale samenhang.

7.3.1 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Ten behoeve van het (sub)taakveld sportaccommodaties zijn in de begroting 2025 circa € 3,4 miljoen lasten en circa € 0,2 miljoen baten begroot. Wanneer deze baten en lasten nader worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 66 Baten en lasten (sub)taakveld sportaccommodaties

7.3.2 Buitensportaccommodaties

Circa € 1,6 van de lasten heeft betrekking op de buitensportaccommodaties (voornamelijk voetbal- en tennisverenigingen). Circa € 0,6 miljoen hiervan heeft betrekking op het jaarlijkse onderhoud aan de sportvelden. Sinds het voorjaar van 2022 verzorgt Van Wijlen het onderhoud van alle elf sportcomplexen in de gemeente Moerdijk. Daarvoor is een rentmeester aangesteld. De rentmeester verzorgt de communicatie tussen de gemeente, aannemer en verengingen. Hij controleert het gewenste kwaliteitsniveau en bepaalt in overleg met de uitvoerder welke werkzaamheden nodig zijn. Zowel het contract met de aannemer als de rentmeester loopt in 2025 door. Twee keer per jaar worden de werkzaamheden van de aannemer door een onafhankelijk adviesbureau beoordeeld. Aan de hand van deze kwaliteitsopname dient de aannemer, indien noodzakelijk, een herstelplan op te stellen zodat de kwaliteit van de velden optimaal is. De kleine onderhoudswerkzaamheden dienen door de clubs zelf te worden uitgevoerd en hiervoor krijgen de verenigingen een vergoeding. We hebben ervaren dat op nog niet gerenoveerde velden de onkruidgroei sterk is toegenomen. Bij renovaties passen we de ondergrond zo aan dat onkruidgroei door de opbouw van het veld sterk wordt verminderd. Bij nieuwe gerenoveerde en nieuwe velden speelt dit probleem minder. In de begroting 2025-2028 zijn extra

middelen beschikbaar gesteld om onkruid intensiever te beheersen op de bestaande velden en daarmee de technische levensduur van de betreffende velden in stand te houden.

Wanneer een aanpassing leidt tot een significante kwaliteitsverbetering, is er geen sprake van onderhoud, maar van een investering (bijv. een renovatie). Deze (vervangings)investeringen moeten geactiveerd worden, waarna deze afgeschreven worden op basis van de verwachte levensduur. Op basis van de in het verleden gedane (vervangings)investeringen zijn in 2025 circa € 0,9 miljoen kapitaallasten begroot. De kapitaallasten lopen de komende jaren op naar circa € 1,2 miljoen. Dit als gevolg van de (vervangings)investeringen die in de begroting 2025-2028 voor 2025 beschikbaar zijn gesteld (raadsvergadering d.d. 7 november 2024) en de beschikbaar gestelde investeringskredieten t.b.v. Seolto (raadsvergadering d.d. 1 februari 2024) en de Kogelvangers (raadsvergadering d.d. 12 september 2024).

Verder zijn er circa € 0,1 miljoen lasten begroot voor zaken die buiten het rentmeesterschap vallen (bijv. bomen verwijderen, het onderhoud van beregeningsinstallaties en materiaal bij schades). Tot slot wordt van diverse sportverenigingen een bijdrage ontvangen voor het gebruik van de sportvelden. Hier zijn in 2025 in totaal circa € 0,1 miljoen baten voor begroot.

Bij de vaststelling van de begroting 2025-2028 (raadsvergadering d.d. 7 november 2024) zijn voor 2025 en 2026 € 0,2 miljoen middelen beschikbaar gesteld t.b.v. extra capaciteit op het gebied van buitensport. Met deze middelen kan de afhandeling van vragen van verenigingen beter belegd worden. In eerste instantie is voor twee jaar werkbudget gevraagd om te ervaren wat de meest wenselijke structurele invulling is. Hierbij is er een samenhang met het beleidskader ‘Toekomstig bestendige buitensportaccommodaties’. In de informatiebijeenkomst d.d. 26 september 2023 is de gemeenteraad geïnformeerd over dit beleidskader welke in het 2e kwartaal van 2025 wordt voorgelegd aan de gemeenteraad. Gelijktijdig wordt het meerjarenbeheerplan vastgesteld. Met de buitensportverenigingen dienen daarna nieuwe overeenkomsten te worden opgesteld waarin duidelijke afspraken gemaakt worden over onderhoud op de sportcomplexen.

7.3.3 Zwembaden

Circa € 1,2 miljoen van de lasten heeft betrekking op de vier gemeentelijk gefinancierde zwembaden in de gemeente Moerdijk. Dit betreft de zwembaden De Niervaert in Klundert, Het Buitendiep in Willemstad, De Oester in Fijnaart en De Bosselaar in Zevenbergen.

Veruit de meeste lasten hebben betrekking op De Niervaert in Klundert. Voor 2025 zijn de lasten begroot op circa € 0,7 miljoen. Dit betreft grotendeels (circa € 0,5 miljoen) de bijdrage die conform de exploitatieovereenkomst aan Optisport wordt verstrekt. Daarnaast is een jaarlijkse storting in de onderhoudsvoorziening begroot van circa € 0,2 miljoen. Voor de andere zwembaden zijn jaarlijks circa € 0,2 miljoen (De Oester in Fijnaart), € 0,1 miljoen (De Bosselaar in Zevenbergen) en € 0,1 miljoen (Het buitendiep in Willemstad) lasten begroot.

In december 2023 (raadsvergadering d.d. 14 december 2023) heeft de gemeenteraad een besluit genomen over de toekomst van de vier zwembaden. Hierbij is opdracht gegeven om de nieuwbouw van De Niervaert op de huidige locatie in Klundert nader uit te werken. Daarnaast is opdracht gegeven voor het uitwerken van een verduurzamings- en exploitatieplan met bijbehorende investering en de impact op de verwachtte exploitatiebijdrage voor de andere drie zwembaden.

In de raadsvergadering d.d. 17 oktober 2024 heeft de gemeenteraad het startdocument Nieuwbouw De Niervaert Klundert vastgesteld waarbij een voorbereidingskrediet van € 1,28 miljoen beschikbaar is gesteld. In de raadsvergadering d.d. 13 maart 2025 heeft de gemeenteraad de uitgangspunten voor het programma van eisen vastgesteld waarbij (inclusief het aangenomen amendement) een

kosteninschatting van € 25,6 miljoen (exclusief btw) is afgegeven. Over de verduurzamings- en exploitatieplannen van de overige gemeentelijke zwembaden is de gemeenteraad via de raadsinformatiebrief d.d. 24 december 2024 en daaropvolgende raadsinformatiebijeenkomst d.d. 15 januari 2025 geïnformeerd. Hierbij zijn de bevindingen en aanbevelingen die uit de rapportages van onderzoeksbureau Synarchis naar voren zijn komen toegelicht.

Afhankelijk van de uiteindelijke besluitvorming over de gemeentelijke zwembaden, geldt dat hier aanvullende (kapitaal)lasten uit voort zullen komen waar in de begroting op dit moment nog geen rekening mee is gehouden. In paragraaf 10.4 wordt vanuit een breder perspectief ingegaan op deze en diverse andere ontwikkelingen die worden voorzien en waarvan de besluitvorming naar verwachting de komende jaren gaat plaatsvinden.

7.3.4 Binnensportaccommodaties

Circa € 0,7 miljoen van de lasten heeft betrekking op de binnensportaccommodaties. Dit betreffen de onderhoudslasten, energielasten, schoonmaak, kapitaallasten en overige beheerslasten van de diverse gemeentelijke gymaccommodaties.

Gemeenten hebben een wettelijke taak om scholen te voorzien van voldoende gymfaciliteiten voor lichamelijke oefening. Ter realisering van toekomstbestendige gymaccommodaties in Zevenbergen zijn de afgelopen periode diverse raadsbesluiten genomen.

- In maart 2023 (raadsvergadering d.d. 2 maart 2023) heeft de gemeenteraad ingestemd met de hoofdopzet voor de nieuwe sporthal op het terrein van zwembad de Bosselaar en deze te laten uitwerken tot een ontwerp bouwplan inclusief de inrichting van de openbare ruimte en vervolgens in uitvoering te nemen. Hiertoe is een investeringskrediet beschikbaar gesteld van € 13,1 miljoen. De kapitaallasten zullen naar aanleiding hiervan vanaf 2027 met circa € 0,7 miljoen toenemen.
- In april 2024 (raadsvergadering d.d. 18 april 2024) heeft de gemeenteraad ingestemd met het uitwerken van een gymzaal inclusief turndeel en exclusief valkuil op het terrein bij basisschool de Regenboog in Zevenbergen, met als financieel kader het geraamde investeringsbedrag van € 3,1 miljoen. Afhankelijk van de uiteindelijke beschikbaar stelling van het investeringskrediet en de realisatie zullen de kapitaallasten hierdoor op termijn met circa € 0,2 miljoen toenemen.

Voor de binnensportaccommodaties geldt verder dat er een samenhang is met het Integraal huisvestingsplan onderwijs, wat in de loop van 2025 wordt opgesteld (zie ook paragraaf 10.4).

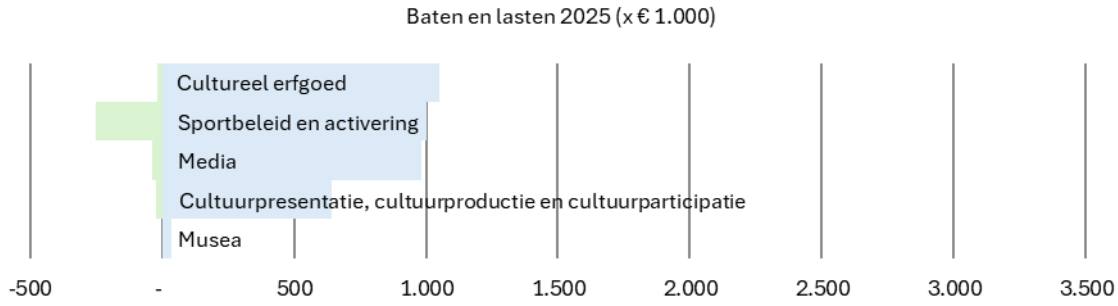
7.4 Overige lasten

Welke taken vallen binnen dit (sub)taakveld?

Tot slot zijn er diverse (qua financiële omvang) relatief kleinere onderdelen binnen het taakveld sport, cultuur en recreatie. Dit betreft taken op het gebied van cultureel erfgoed (conserveren en voor publiek toegankelijk maken van cultureel erfgoed), sportbeleid en activering (maatregelen ter stimulering van professionele- en amateursport), media (o.a. bibliotheken) en cultuur.

7.4.1 Hoe zijn de baten en lasten opgebouwd?

Voor deze onderdelen zijn in de begroting 2025 circa € 3,7 miljoen lasten en circa € 0,3 miljoen baten begroot. Wanneer deze baten en lasten nader worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 67 Baten en lasten overige (sub)taakvelden binnen sport, cultuur en recreatie

7.4.2 Cultureel erfgoed

Circa € 1,1 miljoen lasten hebben betrekking op de instandhouding van rijks- en gemeentelijke monumenten. Als gemeente beschikken we over een omvangrijke monumentale objectenportefeuille. Voor de eigenaar van een Rijksmonument geldt de instandhoudingsplicht overeenkomstig de Monumentenwet. Met de invoering van de Erfgoedwet, is de instandhoudingsplicht voor Rijksmonumenten aangescherpt. Het verplicht de eigenaar om het monument op zodanige wijze te onderhouden dat instandhouding wordt gewaarborgd.

In december 2023 (raadsvergadering d.d. 14 december 2023) is het 'Beheerplan gemeentelijk vastgoed 2024-2028' vastgesteld. Daarbij is t.b.v. het onderhoud van de (Rijks)monumentale objecten een voorziening ingesteld. Jaarlijks wordt daar op basis van de onderliggende onderhoudsplannen een bedrag in gestort zodat daar het toekomstige onderhoud uit gedekt kan worden. In de begroting is een jaarlijkse storting van circa € 0,3 miljoen hiervoor begroot. Dit betreft voornamelijk de onderhoudslasten t.b.v. de instandhouding van Fort Sabina, de forten, bunkers, kruithuizen etc.

Verder zijn circa € 0,3 miljoen kapitaallasten begroot. Dit betreft de afschrijvingslasten en rentelasten die voortkomen uit diverse gedane investeringen zoals de restauratie van de gevel van de kazerne en Tour Modele van fort Sabina (raadsvergadering d.d. 10 maart 2022) en de verbouwing van het Mauritshuis (raadsvergadering d.d. 6 juni 2019).

Tot slot bestaan circa € 0,5 miljoen van de lasten t.b.v. het cultureel erfgoed uit diverse overige lasten (zoals energielasten, personeelslasten, schoonmaak, verzekeringslasten etc.).

7.4.3 Sportbeleid en activering

Circa € 1,1 miljoen lasten hebben betrekking op sportbeleid en activering. Dit betreft subsidieverstrekkingen t.b.v. het bevorderen van sport. Hiervan heeft circa € 0,8 miljoen betrekking op de zogenaamde budgetsubsidies. Deze budgetsubsidies worden gehanteerd bij professionele instellingen en vrijwilligersorganisaties. Met een budgetgesubsidieerde instelling of organisatie worden jaarlijks prestatieafspraken gemaakt. De instelling of organisatie dient jaarlijks een jaarrekening, inhoudelijk verslag en een accountantsverklaring (bij een subsidie vanaf € 50.000) te overleggen. De budgetsubsidie aan S&W Moerdijk is veruit de grootste budgetsubsidie. T.b.v. sportbeleid en activering ontvangen gemeenten via specifieke uitkeringen middelen vanuit het Rijk. De totale rijksbijdragen binnen dit (sub)taakveld zijn in 2025 begroot op circa € 0,25 miljoen.

7.4.4 Media

Circa € 1 miljoen lasten hebben betrekking op het (sub)taakveld *'media'*. Dit betreft volledig de jaarlijkse budgetsubsidie die aan de bibliotheek West-Brabant wordt verstrekt.

7.4.5 Cultuurpresentatie, productie en participatie

Tot slot hebben circa € 0,6 miljoen lasten betrekking op het (sub)taakveld *'cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie'*. Dit betreft grotendeels de evenementensubsidies (€ 0,3 miljoen) en subsidies aan diverse andere culturele instellingen (€ 0,3 miljoen).

8 Gemeentefonds

Gemeenten zijn in grote mate afhankelijk van de inkomsten vanuit het Rijk. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de actuele ontwikkelingen binnen deze veruit grootste inkomstenbron van de gemeente.

8.1 Systematiek gemeentefonds

Bijna de helft van de jaarlijkse baten van de gemeente (circa € 77 miljoen in 2025) afkomstig uit de middelen die we vanuit het Rijk ontvangen uit het gemeentefonds. Het gemeentefonds kent een algemene uitkering en decentralisatie-uitkeringen (waaronder ook integratie-uitkeringen). De belangrijkste inkomstenstroom is de algemene uitkering (circa € 73,5 miljoen in 2025).

De omvang van het gemeentefonds dient mee te bewegen met verwachte volume- en prijsontwikkelingen. Dit vanuit de gedachte dat gemeenten gecompenseerd moeten worden voor een toenemend aantal inwoners, woningen, wegen etc. (volumeontwikkelingen) en prijsontwikkelingen. De jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds wordt het accres genoemd.

Het gemeentefonds wordt over gemeenten verdeeld aan de hand van diverse maatstaven (aantal inwoners, oppervlakte, aantal ouderen, aantal mensen in de bijstand etc.) Het verdeelmodel van het gemeentefonds heeft als doel om iedere gemeente een gelijkwaardige financiële uitgangspositie te geven, waarbij gemeenten een gelijkwaardig voorzieningenniveau kunnen realiseren tegen gelijke belastingdruk. Gemeenten met relatief dure woningen kunnen met eenzelfde ozb tarief meer baten genereren dan gemeenten met relatief goedkope woningen. Daarom ontvangen gemeenten minder geld uit het gemeentefonds als ze veel vermogen (belastingcapaciteit) hebben om belastingen te heffen.

De Rijksoverheid informeert gemeenten in mei, september en december via de zogenaamde circulaires over de omvang en de verdeling van het gemeentefonds. De raming van de uitkering uit het gemeentefonds wordt in de begroting– volgens een bestendige richtlijn – gebaseerd op de meicirculaire. Hiermee voldoen we aan de begrotingsrichtlijnen van de provincie als financieel toezichthouder. Eventuele bijstellingen gedurende het jaar worden verwerkt in de bestuursrapportages en jaarrekening, waarbij de gemeenteraad indien nodig ook tussentijds wordt geïnformeerd via raadsinformatiebrieven.

8.2 Ravijnjaar 2026

Voor 2026 en verder heerst veel onzekerheid over de (hoogte van de) algemene uitkering uit het gemeentefonds. Het vorige kabinet besloot o.a. tot een gewijzigde (landelijke) systematiek voor de wijze waarop het gemeentefonds meebeweegt met verwachte volume- en prijsontwikkelingen. In de nieuwe systematiek wordt dit gebaseerd op de (meerjarige) ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Ook was er lang grote onzekerheid over de opschalingskorting die tot en met 2025 was geschrapt, maar voor de jaren vanaf 2026 nog was gehandhaafd. Dit besluit zou leiden tot een forse daling van het gemeentefonds vanaf 2026. Als gevolg hiervan was berekend dat gemeenten hierdoor gezamenlijk geconfronteerd werden met een korting op het budget uit het gemeentefonds van ongeveer € 3 miljard in 2026 (ook wel het 'ravijnjaar' genoemd), wat in de jaren daarna met circa € 0,7 miljard per jaar toenam. Dit had tot gevolg dat begrotingen van gemeenten onder druk zijn komen te staan. Voor de gemeente Moerdijk ging het om een bedrag van circa € 5,5 miljoen in 2026 dat opliep tot een bedrag van € 9,5 miljoen in 2029.

Gedurende 2024 is er vanuit het Rijk enigszins duidelijkheid gekomen.

- In de meicirculaire 2024 is de opschalingskorting definitief geschrapt en is besloten om de nieuwe financieringssystematiek al vanaf 2024 in te voeren. In de nieuwe systematiek wordt het gemeentefonds geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product in plaats van trap-op trap-af (waarbij het gemeentefonds meegroeide met de uitgaven van het Rijk). Gemeenten worden tot en met 2029 gecompenseerd voor de effecten hiervan. Dit met uitzondering van 2025, waarin het gemeentefonds landelijk eenmalig € 675 miljoen lager is vastgesteld. Voor Moerdijk kwam dit neer op circa € 1,3 miljoen. De effecten hiervan zijn verwerkt in de begroting 2025-2028 (raadsvergadering 7 november 2024).
- In de septembercirculaire 2024 zijn o.a. extra middelen toegekend t.b.v. de lastenontwikkelingen binnen de Wmo. Als gevolg van vergrijzing nemen de lasten van gemeenten voor de uitvoering van de Wmo sneller toe dan de bbp ontwikkeling. Daarom is landelijk afgesproken dat in de toekomst (een nader te bepalen deel van) de Wmo niet langer via de algemene uitkering van het gemeentefonds gaat, maar via een aparte financiering. Dit zodat beperkt wordt dat het risico van een grote lastenstijging volledig bij gemeenten komt te liggen. Hiervoor zijn middelen toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor de gemeente Moerdijk ging dit om € 143.000 (2026), € 285.000 (2027) en € 428.000 (2028). Over de effecten van de septembercirculaire 2024 is de gemeenteraad via de raadsinformatiebrieven Septembercirculaire gemeentefonds 2024 (d.d. 8-10-2024) en Correctie septembercirculaire gemeentefonds 2024 geïnformeerd. De effecten hiervan op 2025 zullen verwerkt worden in de 1e bestuursrapportage 2025 en de effecten vanaf 2026 worden meegenomen in de Kadernota 2026-2029.

8.3 Aanhoudende onzekerheden - Taken, middelen en ambities uit balans

Ondanks het feit dat er met de mei- en septembercirculaire 2024 wat meer duidelijkheid en middelen zijn gekomen, is het landelijke financiële probleem van gemeenten nog niet opgelost. Landelijk zijn er nog steeds grote onzekerheden m.b.t. het gemeentefonds.

Zoals in het begrotingsadvies van de VNG (d.d. 11 juni 2024) was verwoord*: 'We moeten vaststellen dat taken, middelen en ambities vanaf 2026 uit balans zijn gebracht door eerdere besluiten.' ' Om taken en middelen vanaf 2026 weer in balans te brengen, is er nog veel werk te verzetten. In het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet zijn stappen in het herstellen van deze balans nog niet zichtbaar. Zoals in het akkoord te lezen is, zal het nieuwe kabinet met ons in gesprek moeten treden voor verdere uitwerking van het akkoord. Tot die tijd blijft de financiële toekomst voor gemeenten ongewis.'*

In het Overhedenoverleg op 19 augustus 2024 is o.a. gesproken over het proces van de totstandkoming van het regeerprogramma en hoe gemeenten en het Rijk goed samen kunnen werken bij de uitvoering hiervan. Er is uitgebreid gesproken over het belang van een goede balans tussen taken en middelen. Hierbij heeft de VNG benadrukt dat zij *'de ambities van het kabinet om te komen tot bestaanszekerheid, versterking voorzieningenniveau in alle gemeenten, aandacht voor de relatie tussen het zorgdomein en het sociaal domein en het versnellen van de woningbouwopgave delen, maar dat de bezuiniging op het gemeentefonds vanaf 2026 contrair is aan deze ambitie.'* Afgesproken is dat onderzocht gaat worden of de taken en middelen rond deze thema's in balans zijn en welke stappen gezamenlijk gezet moeten worden als blijkt dat er sprake is van een disbalans.

In het Overhedenoverleg op 21 november 2024 waren de dringende behoefte aan meer woningen, de beperkte beschikbare ruimte en de druk op de zorgsector de centrale thema's. Er zijn 4 hoofdthema's geïdentificeerd voor intensieve samenwerking (wonen en bereikbaarheid, zorg, bestaanszekerheid, natuur en klimaat). De uitwerking van samenwerkingsafspraken op deze terreinen wordt de komende maanden verder vormgegeven. De afspraken van 21 november vormen een basis voor de verdere overleggen die in 2025 plaatsvinden. De uitkomst zou wat de VNG betreft moeten leiden tot een financieel pakket voor medebewindtaken (waaronder jeugdzorg en Wmo) en een gezamenlijke 'Agenda voor Nederland', inclusief de randvoorwaarden die daarbij horen.

Inmiddels heeft de VNG een landelijke campagne gestart. Van 10 februari tot 26 maart voerde de VNG een uitgebreide campagne via de (sociale) media om de gevolgen van de korting op het gemeentefonds (nogmaals) onder de aandacht te brengen. Dit vanuit het oogpunt dat er op weg naar de voorjaarsbesluitvorming van het kabinet een aantal belangrijke momenten staan gepland. In een ledenbrief d.d. 20 februari 2025 heeft de VNG gemeenten opgeroepen om zichzelf in te zetten voor deze campagne. In de brief is verder te lezen: *'Op 11 maart staat het Overhedenoverleg gepland. In dit overleg spreekt voorzitter Sharon Dijksma met een brede afvaardiging vanuit het kabinet. In dit overleg benadrukken we nogmaals de grote gevolgen van de aanstaande korting op het gemeentefonds en vragen we duidelijkheid van het kabinet over het advies van de Commissie Van Ark over de jeugdzorg. Op 26 maart staat het Tweede Kamerdebat over de financiën van decentrale overheden gepland. In aanloop naar dit debat vinden gesprekken plaats met de fractievoorzitters van de Tweede Kamer. Medio april vindt naar verwachting de kabinetsbespreking over de Voorjaarsnota plaats.'* Het is belangrijk dat het Rijk in de Voorjaarsnota duidelijkheid geeft. Dit omdat eventuele maatregelen dan financieel verwerkt kunnen worden in de meicirculaire 2025. Op die circulaire baseren veel gemeenten de raming van het gemeentefonds in hun begrotingen.

In de tussentijd blijft de vraag in hoeverre er vanuit het Rijk de komende jaren daadwerkelijk extra middelen beschikbaar zullen worden gesteld aan gemeenten. Dit rekening houdend met de financiële ruimte en financiële kaders waar het Rijk zichzelf ook aan moet houden (o.a. een begrotingstekort van

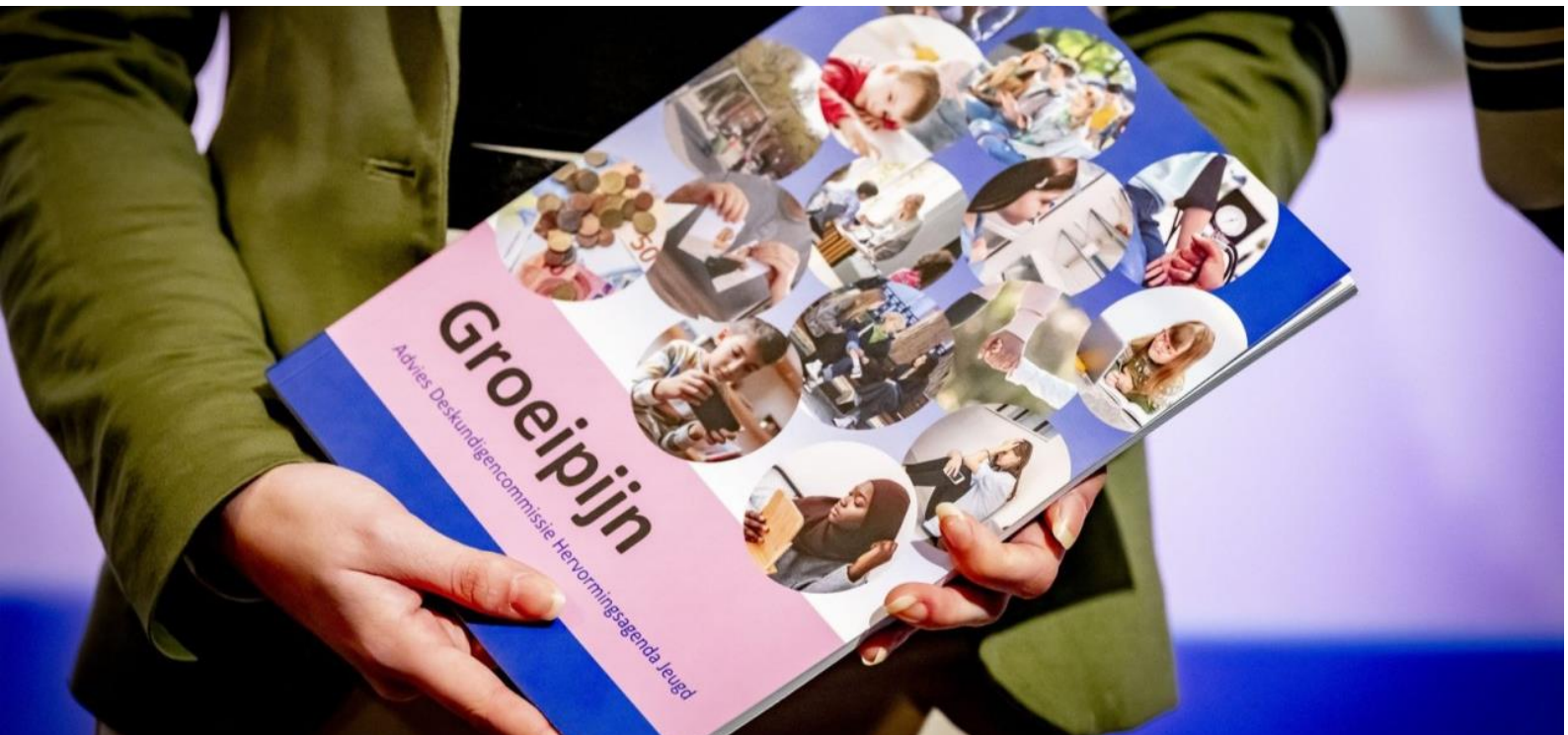
maximaal 3%). Op basis van de landelijke berichtgeving is het wat ons betreft op zijn plaats om er niet zonder meer vanuit te gaan dat het Rijk de komende jaren daadwerkelijk met aanvullende middelen zal komen. Het valt niet uit te sluiten dat het Rijk op basis van de (landelijke) economische ontwikkelingen op een bepaald moment zelfs tot bezuinigingen zal moeten overgaan.

8.4 Middelen Jeugdzorg

Een ander belangrijk onderwerp van gesprek zijn de lasten voor de uitvoering van de jeugdwet.

Zoals in paragraaf 5.5 is toegelicht, bevat de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 een omvangrijk pakket afspraken met als doel de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezond te maken. O.a. op basis van de in 2021 uitgebrachte uitspraak en advies van de Commissie van wijzen over het geschil tussen Rijk en gemeenten over de structurele financiering van de jeugdzorg (d.d. 18 mei 2021) zijn voor de jaren 2022 t/m 2025 aanvullende middelen voor de jeugdzorg toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor 2026 en verder heeft het Rijk een deel van de compensatie gereserveerd maar nog niet aan het gemeentefonds toegevoegd. De toevoeging voor 2026 en verder vindt plaats na het advies van de deskundigencommissie en de besluitvorming daarover. Deze externe deskundigencommissie volgt de uitvoering van de Hervormingsagenda op de voeten brengt zwaarwegend advies uit aan het Rijk en de VNG ten aanzien van de uitvoering van de maatregelen en de gepleegde inspanningen, vooral in relatie tot de uitgavenontwikkeling. De commissie heeft in januari 2025 haar eerste advies uitgebracht en zal in januari 2028 een tweede advies uitbrengen (zie paragraaf 5.5.1 voor een nadere toelichting). De vraag is in hoeverre het Rijk op basis van het eerste advies daadwerkelijk extra middelen aan gemeenten beschikbaar gaat stellen.

In de tussentijd staan de provinciale toezichthouders gemeenten toe om vanaf 2026 reeds rekening te houden met een extra rijksbijdrage ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. Voor de gemeente Moerdijk betekent dit concreet dat in de begroting 2025-2028 rekening is gehouden met een hogere uitkering uit het gemeentefonds van € 0,5 miljoen (2026), € 0,4 miljoen (2027) en € 0,5 miljoen (2028).

8.5 Specifieke uitkeringen

Een ander onderwerp waar momenteel veel over te doen is, zijn de zogenaamde specifieke uitkeringen (spuks). Regelmatig stelt het Rijk middelen in de vorm van een specifieke uitkering ter beschikking aan gemeenten en provincies om daarmee rijksbeleid tot stand te brengen. Het aantal specifieke uitkeringen is de afgelopen jaren fors toegenomen van 21 in 2017 naar 153 in 2023.

Gemeenten, maar ook het Rijk, willen al langer af van de wildgroei van het aantal specifieke uitkeringen. Doordat specifieke uitkeringen een vast omschreven doel hebben is er voor gemeenten weinig beleidsvrijheid om deze middelen naar eigen inzicht in te zetten. Daarnaast moeten gemeenten gedetailleerd rapporteren aan het Rijk over de besteding ervan, wat hoge administratieve lasten met zich meebrengt en waar ook de accountant verplichte controles op moet uitvoeren. Ook hebben specifieke uitkeringen doorgaans een tijdelijk karakter of worden jaarlijks aangepast. Dit bemoeilijkt langetermijnplanningen en investeringen. Tot slot ontstaat er door de veelheid aan specifieke uitkeringen een bepaalde mate van versnippering, wat kan leiden tot inefficiëntie zoals een overlap of tegenstrijdige doelen.

In het Regeerprogramma is door het Rijk als maatregel benoemd om nagenoeg alle specifieke uitkeringen over te hevelen naar het gemeentefonds. Hierbij zou deze overheveling gepaard gaan met een korting van 10% vanwege de veronderstelde vermindering van administratieve lasten en het verruimen van de bestedingsvrijheid door gemeenten. Door o.a. de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) zijn diverse kritische kanttekeningen gemaakt bij dit voornemen. De ROB stelt o.a. vast dat deze besparing niet is onderbouwd, niet realistisch is en de overheveling van specifieke uitkeringen niet in alle gevallen wenselijk dan wel mogelijk is, omdat het tot ongewenste maatschappelijke gevolgen kan leiden en/of tot ongewenste herverdeeleffecten.

Uit de Miljoenennota 2025 bleek al dat diverse specifieke uitkeringen (zoals de specifieke uitkering t.b.v. de opvang van Oekraïne ontheemden) buiten beschouwing blijven. Verder is in de brief van de minister aan de tweede kamer (d.d. 21 november 2024) o.a. aangegeven dat de omzetting van specifieke uitkeringen zal plaatsvinden via een zorgvuldig proces waarbij de VNG nauw betrokken wordt. In de brief is te lezen dat daarbij gebruik gemaakt wordt van een afwegingskader en er aandacht moet zijn voor het feit dat bij de overheveling van de middelen van een specifieke uitkering voldoende financiële middelen ter beschikking moeten worden gesteld voor de te bekostigen taken.

8.6 Verdeling gemeentefonds

Naast de omvang van het gemeentefonds, worden momenteel ook onderzoeken uitgevoerd naar de wijze waarop het gemeentefonds onder gemeenten verdeeld wordt. De verdeling van de middelen in het sociaal domein is de belangrijkste aanleiding voor het herijken van de bestaande verdeling. De verdeling in het sociaal domein was nog gebaseerd op de situatie van voor de decentralisaties, waardoor sommige achterliggende aannames waren achterhaald.

In 2021 is landelijk besloten tot de invoering van een nieuw verdeelmodel voor het gemeentefonds per 1 januari 2023. Daarbij is destijds een ingroeipad afgesproken (het pad waarmee gemeenten naar de nieuwe verdeling ingroeien). In het Advies van ROB over herverdeling gemeentefonds (d.d. 19 oktober 2021) is geadviseerd om een onderzoeksagenda in te stellen. In een brief aan de eerste kamer (d.d. 7 februari 2025) heeft de minister van BZK de eerste kamer geïnformeerd over het vervolgtraject van het verdeelmodel van het gemeentefonds per 1 januari 2026. In de brief is te lezen dat de huidige onderzoeksresultaten op dit moment niet voldoende houvast geven voor een concrete aanpassing van het verdeelmodel. Gezien de resultaten van de afgeronde onderzoeken, die laten zien dat verdere analyse nodig is, is besloten pas per 1 januari 2027 een volgende stap te zetten m.b.t. het ingroeipad.

8.7 In hoeverre zijn de baten te beïnvloeden? (btw compensatiefonds)

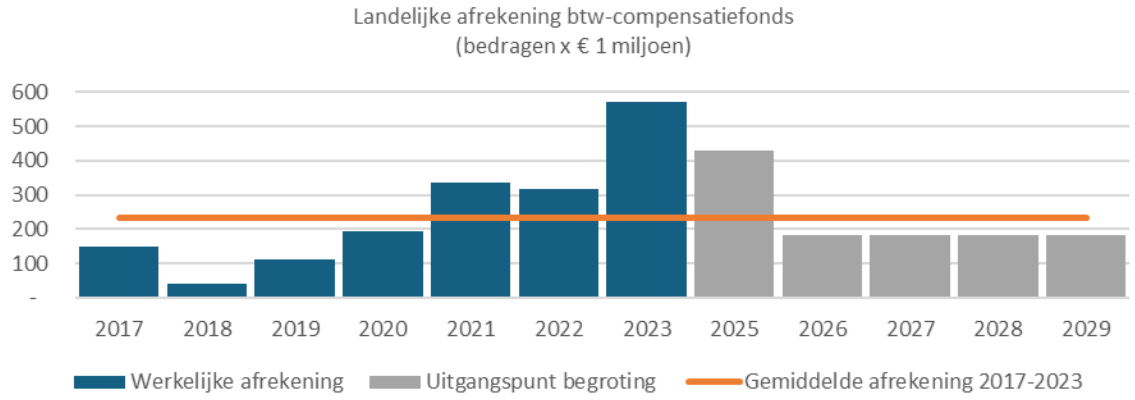
Het btw compensatiefonds (BCF) is een regeling waarmee gemeenten de betaalde btw voor bepaalde activiteiten kunnen terugvragen. De betaalde btw moet daarvoor aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo moet de btw betaald zijn over een niet-ondernemerstaak en mag er geen sprake zijn van verstrekking aan een individuele derde. Het doel van dit fonds is om te voorkomen dat btw een lastenpost vormt bij het uitvoeren van publieke taken omdat de btw van dergelijke taken niet teruggevraagd kunnen worden via de reguliere btw aangifte.

Met ingang van 2015 is het BCF geplafonneerd, waarbij het BCF en het gemeentefonds communicerende vaten zijn. Als de gezamenlijke btw-declaraties van gemeenten onder het plafond van het BCF blijven wordt het verschil in het gemeentefonds gestort. Bij overschrijding van het plafond volgt een uitname. In de afgelopen jaren was er steeds sprake van een ruimte onder het BCF-plafond.

Jaarlijks maakt het Rijk in de meicirculaire de afrekening over het voorgaande jaar bekend. In de meicirculaire 2024 is de afrekening over 2023 bekend gemaakt. De btw-declaraties lagen landelijk € 573 miljoen onder het plafond, wat fors hoger lag dan eerder werd verwacht. Dit bedrag is in 2024 dus toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor de gemeente Moerdijk kwam dat neer op circa € 1,1 miljoen.

Gemeenten mogen in hun begroting rekening houden met de (verwachte) afrekening van het BCF. Omdat de hoogte hiervan erg onzeker is zijn in het verleden afspraken tussen de provinciaal toezichthouders en het ministerie van BZK gemaakt over wat een reële hoogte van deze ruimte is. Afgesproken is dat de laatst gerealiseerde afrekening de maximaal toegestane ruimte is die gemeenten mogen ramen in hun begroting.

In de figuur hieronder is in beeld gebracht wat de werkelijke (landelijke) afrekeningen over de periode 2017-2023 zijn geweest (blauwe balken). Daarnaast is de gemiddelde afrekening over die periode weergegeven (oranje lijn) en is in beeld gebracht met welke (landelijke) afrekening we als gemeente Moerdijk in de begroting 2025-2028 rekening hebben gehouden.

Figuur 68 Landelijke afrekening btw-compensatiefonds

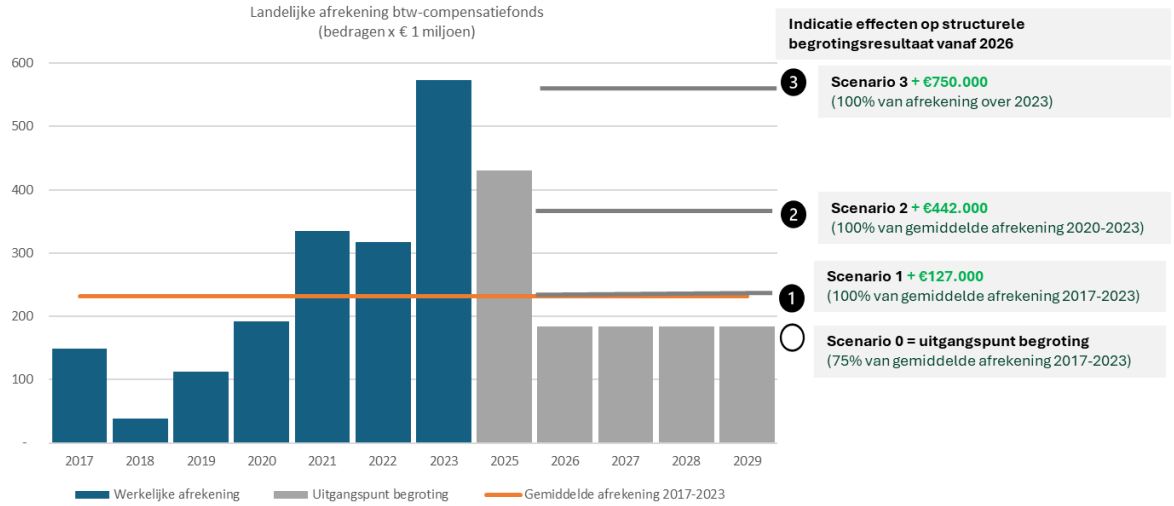
8.8.1 Huidig uitgangspunt begroting

Concreet mogen we als gemeente de komende jaren rekening houden met een (verwachte) afrekening van € 1,1 miljoen. Dit is ons aandeel in de landelijke afrekening over 2023 (€ 573 miljoen). Juist omdat de uiteindelijke afrekening erg onzeker is, hanteren we de afgelopen jaren de werkwijze dat wij hier meerjarig gedeeltelijk rekening mee houden. Concreet is in de begroting 2025-2028 rekening gehouden met een verwachte voordelige afrekening van circa € 0,8 miljoen in 2025. Dit 75% van ons aandeel in de landelijke afrekening over 2023 (€ 573 miljoen). Vanaf 2026 is rekening gehouden met

een verwachte voordelige afrekening van € 0,35 miljoen. Dit is 75% van ons aandeel in de gemiddelde landelijke afrekening over de afgelopen 7 jaar (€ 232 miljoen).

8.8.2 Alternatieve scenario's

Als gemeente zouden we de afweging kunnen maken om hier risicovoller in te gaan begroten. Hieronder zijn diverse scenario's opgesteld die allen voldoen aan de voorschriften van de provinciaal toezichthouder. Daarbij is telkens een indicatie gegeven welk positief effect dit heeft op de structurele begrotingsruimte.

Figuur 69 Scenario's raming btw compensatiefonds

8.8.3 Kantekening/risico's

In scenario 3 wordt ervan uitgegaan dat de toekomstige afrekening van het btw-compensatiefonds de komende jaren gelijk zal zijn aan de afrekening over 2023. Hoewel dit binnen de kaders vanuit de provinciaal toezichthouder is toegestaan, is scenario 3 het meest risicovol. Indien de afrekening over 2024 (die in de meicirculaire 2025 bekend wordt) lager uitvalt dan in 2023 zou direct een negatieve bijstelling nodig zijn in de begroting. Daarmee heeft dat direct een effect op het structurele begrotingsresultaat.

Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat in het weerstandsverogen rekening wordt gehouden met eventuele tegenvallers die jaarlijks m.b.t. het gemeentefonds kunnen ontstaan. Zoals in de begroting 2025-2028 (in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing) is toegelicht : *'vanwege de grilligheid van de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, zoals positieve of negatieve bijstellingen achteraf, is in het weerstandsvermogen een bedrag meegenomen van € 1,4 miljoen.'* Dit betekent concreet dat dit bedrag onderdeel uitmaakt van het totale bedrag wat binnen de algemene reserve wordt afgezonderd t.b.v. het benodigde weerstandsvermogen. Hier kunnen echter niet eventuele structurele tegenvallers uit gedekt worden. Hooguit kan in een bepaald jaar een incidentele dekking uit het weerstandsvermogen plaatsvinden, waarbij als het ware tijd wordt gekocht om tot een structurele oplossing te komen.

9 Lokale heffingen

De lokale heffingen bestaan uit de gemeentelijke belastingen en heffingen. De lokale heffingen vormen (na de middelen die we vanuit het Rijk ontvangen uit het gemeentefonds) de belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente.

In het verleden heeft de gemeenteraad als beleidslijn vastgesteld dat de gemeentelijke heffingen jaarlijks in ieder geval worden verhoogd met de (verwachte) inflatie. Als dat niet gebeurt, dan gaan de baten van de gemeente achterlopen op de lasten. Want als gemeente krijgen we bij onze lasten ook te maken met prijsstijgingen/inflatie. Als maatstaf voor die verwachte inflatie gebruiken we als gemeente al geruime tijd de geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp). Jaarlijks wordt in de kadernota het te hanteren indexcijfer vastgesteld. In de kadernota 2025-2028 is het indexcijfer voor 2025 berekend op 3,2%.

Jaarlijks stelt de gemeenteraad in december de belastingverordeningen vast. De belastingverordeningen voor 2025 zijn vastgesteld in de raadsvergadering d.d. 4 december 2024. Periodiek wordt in de begroting en jaarrekening (in de paragraaf lokale heffingen) inzicht gegeven in de opbouw en ontwikkeling van de lokale heffingen.

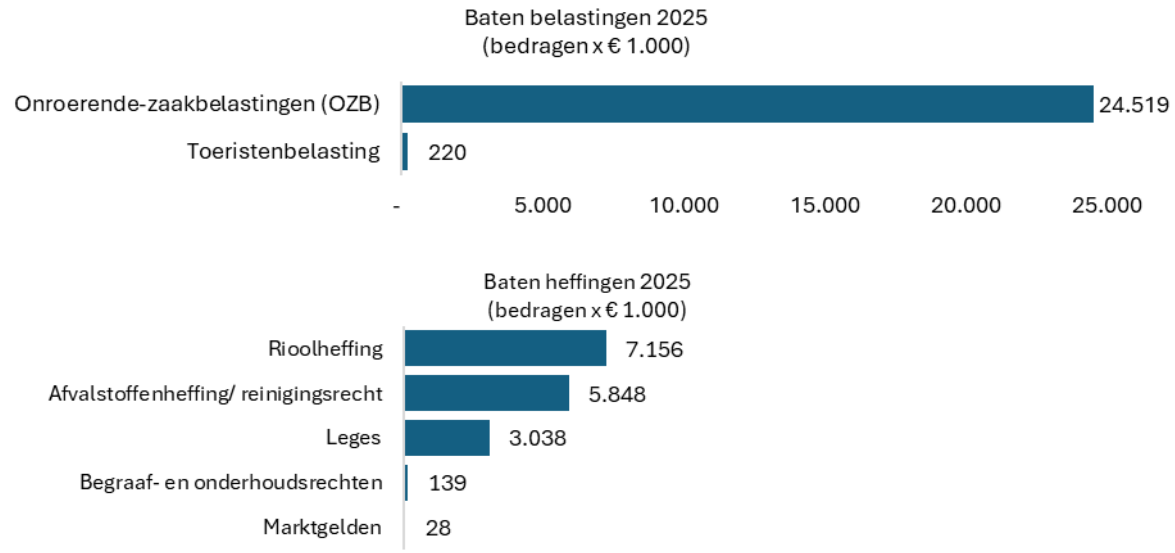

9.1 Hoe zijn de baten opgebouwd?

In de begroting 2025 zijn de totale baten uit de diverse belastingen en heffingen begroot op circa € 41 miljoen. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen belastingen en heffingen.

- Belastingen: bijv. onroerende zaakbelasting (ozb) en toeristenbelasting. De baten daarvan gaan naar de gemeente waarbij de gemeenteraad zelf kan besluiten waar de baten voor gebruikt worden.
- Heffingen: dit zijn rechten, tarieven en leges. Bijv. rioolheffing, afvalstoffenheffing of de leges voor een paspoort. De gemeente kan hier alleen de totale lasten vergoed krijgen die ze gemaakt heeft. De totale baten van deze heffingen mag, op basis van de begroting, dus niet meer zijn dan de totale lasten die de gemeente ermee betaalt (maximaal 100% kostendekkendheid).

Wanneer we de baten nader specificeren levert dat voor 2025 onderstaand beeld op:

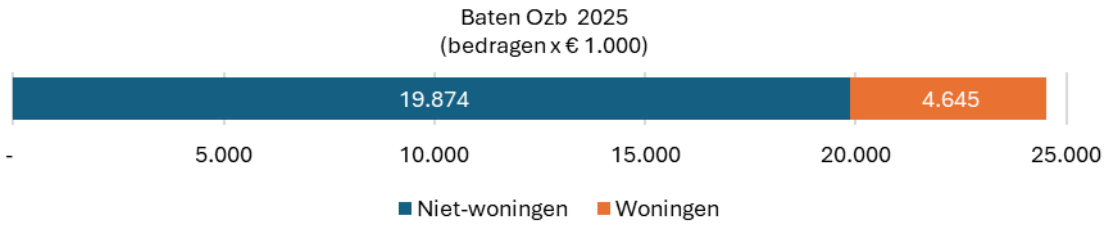
Figuur 70 Begrote baten belastingen en heffingen 2025

In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op de diverse belastingen en heffingen.

9.1.1 Onroerendezaakbelasting (ozb)

Circa € 24,5 miljoen van de lokale heffingen heeft betrekking op de onroerendezaakbelasting (ozb). De ozb vormt daarmee veruit de grootste inkomstenbron binnen de lokale heffingen. Wie op 1 januari van een jaar een bedrijfspand (niet-woning) in eigendom heeft of gebruikt, moet ozb betalen. Bij woningen betreft dit alleen de eigenaar. Jaarlijks stelt de gemeenteraad in december de belastingverordeningen vast. In december 2024 heeft de gemeenteraad voor de ozb de Verordening onroerendezaakbelasting Moerdijk 2025 vastgesteld.

Wanneer de begrote ozb baten voor 2025 worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 71 Specificatie begrote baten ozb 2025

Zoals in paragraaf 3.3.2 ook al in beeld is gebracht, heeft de gemeente Moerdijk in vergelijking met referentiegemeenten relatief veel ozb baten uit de niet-woningen. Circa 81% van de ozb baten heeft betrekking op niet-woningen. De relatief hoge ozb baten uit de niet-woningen is een logisch gevolg van de specifieke kenmerken van de gemeente Moerdijk. Door de aanwezigheid van de 4e grootste zeehaven van Nederland en het grote industrieterrein zijn er relatief veel niet-woningen binnen de gemeente Moerdijk.

Hierbij geldt dat gemeenten minder middelen uit het gemeentefonds ontvangen als ze veel vermogen (belastingcapaciteit) hebben om belastingen te heffen. Dit vanuit de gedachte dat iedere gemeente in staat moet zijn om een vergelijkbaar voorzieningenniveau te kunnen realiseren. Concreet wordt de belastingcapaciteit voor de woningen vastgesteld op 80% van de totale WOZ-waarden en voor niet-woningen op 70% van de totale WOZ-waarden. De verlaging die door het Rijk is toegepast op de algemene uitkering voor de gemeente Moerdijk bedraagt in 2025 circa € 4,3 miljoen voor woningen en circa € 5,1 miljoen voor niet-woningen. In verhouding tot de totale ozb baten is de correctie voor de niet-woningen beperkt. Dit komt doordat de belastingcapaciteit voor de niet-woningen wordt afgetopt op een bedrag van € 35.000 per inwoner. Indien die waarde (zoals bij de gemeente Moerdijk) daarboven ligt, wordt over het meerdere dus geen correctie toegepast in de algemene uitkering. Uiteraard loopt de gemeente Moerdijk met de omvang en het soort bedrijven wat op het Havengebied is gevestigd ook een groter risico. Zoals in paragraaf 3.4.4 inzichtelijk is gemaakt heeft de gemeente ten opzichte van referentiegemeenten dan ook hogere lasten op het gebied van o.a. veiligheid.

De ozb tarieven worden jaarlijks verhoogd met de (verwachte) inflatie. In de kadernota wordt jaarlijks het te hanteren indexcijfer berekend en vastgesteld (in 2025 is dat 3,2%). Bij de uiteindelijke vaststelling van de belastingverordeningen wordt voor de ozb rekening gehouden met de ontwikkeling van de WOZ-waarden. Jaarlijks worden de WOZ-waarden van alle objecten in de gemeente bepaald. Bij de berekening van de nieuwe tarieven wordt als uitgangspunt gehanteerd, dat bij een toename van de WOZ-waarden het tarief zal dalen met hetzelfde percentage, terwijl bij een afname van de WOZ-waarden het tarief zal stijgen met hetzelfde percentage. Dit zodat de gemiddelde ozb aanslag met het vastgestelde indexcijfer zal toenemen. Voor meer informatie over deze werkwijze wordt ook verwezen naar de presentatie zoals die is gegeven tijdens de raadsinformatiebijeenkomst d.d. 7 maart 2024.

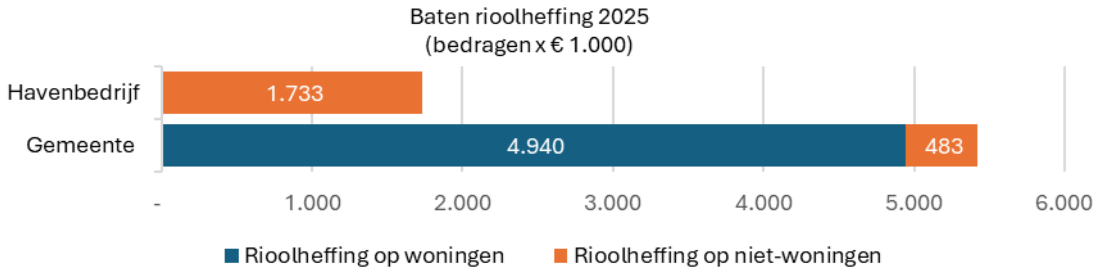
9.1.2 Rioolheffing

Circa € 7,2 miljoen van de lokale heffingen heeft betrekking op de rioolheffing. Bij de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering is aangesloten, wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de lasten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

a) de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en;
b) de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Jaarlijks stelt de gemeenteraad in december de belastingverordeningen vast. In december 2024 heeft de gemeenteraad de Verordening Riool- en Waterzorgheffing Moerdijk 2025 vastgesteld.

Wanneer de begrote baten uit de rioolheffing voor 2025 worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 72 Specificatie begrote baten rioolheffing 2025

Voor de rioolheffing geldt dat de totale baten, op basis van de begroting, niet meer mag zijn dan de totale lasten die de gemeente ermee betaalt (maximaal 100% kostendekkend). Deze baten mogen dan ook niet aan andere onderwerpen besteed worden. Gemeenten zijn wel vrij om eventueel een lagere kostendekkendheid te hanteren. Binnen de gemeente Moerdijk wordt als uitgangspunt 100% kostendekkendheid gehanteerd. Tegenover deze baten staan dus corresponderende lasten.

Zoals in bovenstaande figuur is te zien wordt onderscheid gemaakt tussen de gemeentelijke riolering en de riolering van het Havenbedrijf. De rioolheffing m.b.t. de gemeentelijke riolering bedraagt in 2025 circa € 5,4 miljoen. Hiervan heeft circa € 4,9 miljoen betrekking op woningen (waarvan 4.976 eenpersoonshuishoudens en 11.401 meerpersoonshuishoudens). Circa € 0,5 miljoen van de rioolheffing heeft betrekking op niet-woningen (bedrijven etc.).

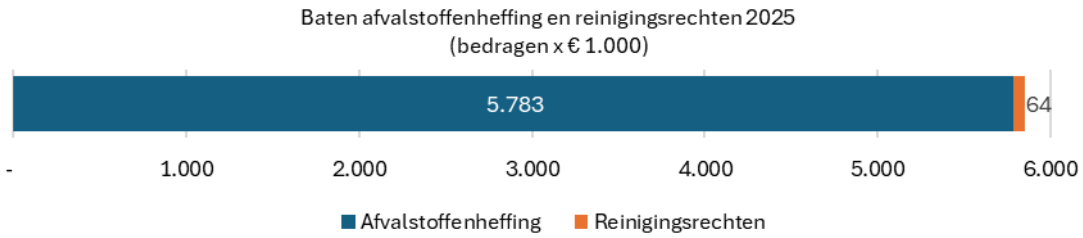
Verder geldt dat 24% (circa € 1,7 miljoen) van de totale rioolheffing betrekking heeft op de riolering op het haven- en industrieterrein Moerdijk. Dit is binnen de financiering van de gemeentelijke rioleringszorg een op zichzelf staand onderdeel met eigen baten en lasten. De aanwezige riolering hier is in eigendom van het Havenbedrijf Moerdijk en voor de bekostiging van het beheer en onderhoud ontvangt het Havenbedrijf jaarlijks een deel van de baten uit de gemeentelijke rioolheffing. Hiervoor wordt sinds de verzelfstandiging in 2017 (in de gemeentelijke verordening voor de heffing en invordering van rioolheffing) onderscheid gemaakt tussen de percelen die binnen het beheersgebied van het Havenbedrijf liggen en de percelen die zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering.

9.1.3 Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

Circa € 5,8 miljoen van de lokale heffingen heeft betrekking op de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten.

De afvalstoffenheffing is (evenals de wettelijk plicht huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen), geregeld in de Wet milieubeheer. Met de afvalstoffenheffing kunnen gemeenten de inzameling van het huishoudelijk afval bekostigen. Voor niet-verplichte diensten (bedrijfsafval) kan geen afvalstoffenheffing worden geheven. De lasten voor deze dienstverlening kan de gemeente dekken uit de reinigingsrechten. Jaarlijks stelt de gemeenteraad in december de belastingverordeningen vast. In december 2024 heeft de gemeenteraad de Verordening afvalstoffenheffing en reinigingsrechten Moerdijk 2025 vastgesteld.

Wanneer de begrote baten uit de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten voor 2025 worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 73 Specificatie begrote baten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten 2025

Voor de afvalstoffenheffing en reinigingsrechten geldt dat de totale baten niet meer mag zijn dan de totale lasten die de gemeente ermee betaalt (maximaal 100% kostendekkend). Deze baten mogen dan ook niet aan andere onderwerpen besteed worden. Gemeenten zijn wel vrij om eventueel een lagere kostendekkendheid te hanteren. Binnen de gemeente Moerdijk wordt als uitgangspunt 100% kostendekkendheid gehanteerd. Tegenover deze baten staan dus corresponderende lasten.

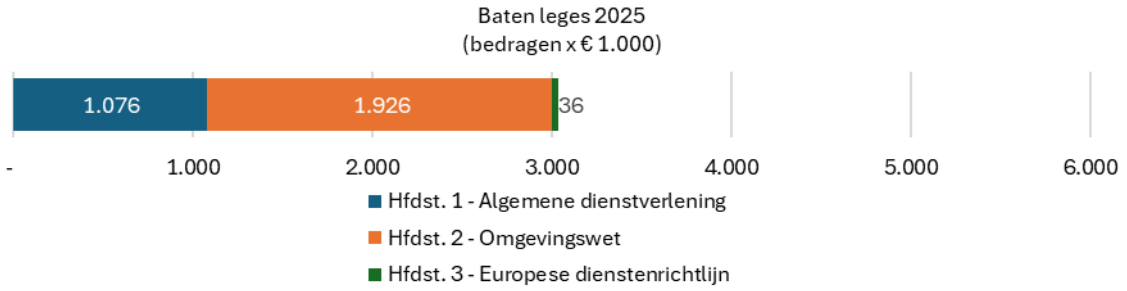
Veruit de meeste baten (circa € 5,8 miljoen) hebben betrekking op de afvalstoffenheffing. Dit betreft de afvalstoffenheffing die wordt opgelegd aan circa 11.600 meerpersoonshuishoudens en circa 5.000 éénpersoonshuishoudens in de gemeente Moerdijk. Een klein deel van de baten (circa € 0,1 miljoen) heeft betrekking op de reinigingsrechten. Dit betreft de inzameling van bedrijfsafval (circa 170 containers) van bedrijven en instellingen waarvoor geen afvalstoffenheffing kan worden geheven.

9.1.4 Leges

Circa € 3 miljoen van de lokale heffingen heeft betrekking op de diverse leges die op basis van de legesverordening worden geheven. Jaarlijks stelt de gemeenteraad in december de belastingverordeningen vast. In december 2024 heeft de gemeenteraad de Legesverordening gemeente Moerdijk 2025 vastgesteld.

Wanneer de begrote baten uit de leges voor 2025 worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 74 Specificatie begrote baten leges 2025

In de legesverordening wordt onderscheid gemaakt tussen drie hoofdstukken. In hoofdstuk 1 van de legesverordening zijn de tarieven vastgesteld t.b.v. de algemene dienstverlening. Dit betreft o.a. de leges t.b.v. de burgerlijke stand, reisdocumenten, identiteitskaarten, rijbewijzen, etc. In hoofdstuk 2 zijn de tarieven vastgesteld t.b.v. de dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet. Dit betreft voornamelijk de leges die worden geheven t.b.v. omgevingsvergunningen. Tot slot zijn in hoofdstuk 3 de tarieven vastgesteld t.b.v. de dienstverlening die onder de Europese dienstenrichtlijn (en niet onder hoofdstuk 2) valt. Dit betreft o.a.de leges t.b.v. horeca, evenementen, seksbedrijven etc.

9.1.5 Overige belastingen en heffingen

Tot slot zijn binnen de lokale heffingen diverse overige belastingen en heffingen waar in totaal circa € 0,4 miljoen baten voor zijn begroot. Dit betreft de toeristenbelasting (circa € 0,2 miljoen), begraaf- en onderhoudsrechten (circa € 0,1 miljoen) en de marktgelden (circa € 0,03 miljoen). Voor de toeristenbelasting geldt dat de baten (net als de ozb) naar eigen wens door de gemeenteraad ingezet kan worden. Voor de begraaf- en onderhoudsrechten en de marktgelden geldt het principe van maximaal 100% kostendekkendheid.

9.2 Hoe zien de gemiddelde woonlasten eruit?

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de gemiddelde woonlasten. Zoals in paragraaf 9.1 is toegelicht heeft circa 81% (circa € 19,9 miljoen) van de totale ozb baten betrekking op niet-woningen. Ook binnen de rioolheffing heeft een substantieel deel betrekking op niet-woningen en de riolering van het Havenbedrijf. De relatief hoge baten voor de gemeente betekenen niet per definitie dat de gemiddelde woonlasten van een individueel huishouden dan ook relatief hoog zijn.

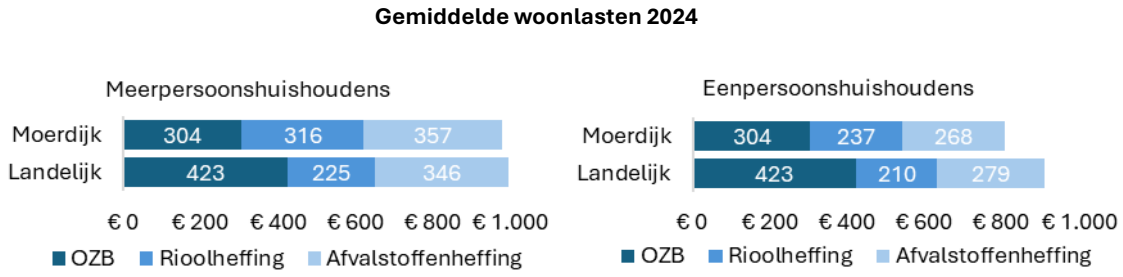
In de Atlas lokale lasten die jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere overheden (COELO) wordt opgesteld kunnen de woonlasten van gemeenten onderling vergeleken worden. Op het moment van het opstellen van dit rapport zijn de cijfers over 2024 het meest recent. Naar verwachting wordt de Atlas lokale lasten eind maart geactualiseerd met de cijfers over 2025.

Bij het onderling vergelijken van gemeentelijke tarieven dient in ogenschouw te worden genomen dat het vergelijken van tarieven op zich niet alles zegt over de uiteindelijke belastingdruk voor een huishouden. De gemiddelde ozb aanslag zal in een gemeente met een relatief laag ozb tarief en relatief dure woningen niet per definitie lager liggen dan in een gemeente met een hoger tarief en relatief goedkopere woningen. Zoals in paragraaf 9.1.1 is toegelicht, worden dergelijke verschillen in belastinggrondslag via het verdeelsysteem van het gemeentefonds gedeeltelijk gecompenseerd. Gemeenten die relatief veel vermogen (belastingcapaciteit) hebben om belastingen te heffen, krijgen daarbij een lagere uitkering uit het gemeentefonds. Dit vanuit de gedachte dat iedere gemeente in staat moet zijn om een vergelijkbaar voorzieningenniveau te kunnen realiseren.

Een vaak gebruikte maatstaf om gemeenten onderling te vergelijken zijn de gemiddelde woonlasten. Hieronder wordt voor diverse situaties in beeld gebracht hoe de gemiddelde woonlasten binnen de gemeente Moerdijk zich verhouden tot het landelijk gemiddelde.

9.2.1 Huishouden met eigen woning

Hieronder worden de gemiddelde woonlasten in beeld gebracht van een huishouden met een eigen woning. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een- en meerpersoonshuishoudens.

Figuur 75 Specificatie gemiddelde woonlasten huishoudens met eigen woning
Bron: Atlas lokale lasten 2024 (Coelo)

Voor meerpersoonshuishoudens bedroegen de gemiddelde woonlasten in de gemeente Moerdijk in 2024 € 977. Daarmee lagen de gemiddelde woonlasten iets onder het landelijke gemiddelde van € 994. Wel valt op dat de gemiddelde ozb aanslag in de gemeente Moerdijk (€ 304) fors lager ligt dan het landelijk gemiddelde (€ 423). Daar staat tegenover dat de gemiddelde rioolheffing in de gemeente Moerdijk (€ 316) juist hoger ligt dan het landelijk gemiddelde (€ 225). Ook de gemiddelde afvalstoffenheffing ligt met € 357 iets boven het landelijk gemiddelde (€ 346).

Voor eenpersoonshuishoudens bedroegen de gemiddelde woonlasten in de gemeente Moerdijk in 2024 € 809. Daarmee lagen de gemiddelde woonlasten onder het landelijke gemiddelde (€ 912). Voor

de ozb aanslag maakt het geen verschil of er sprake is van een één- of meerpersoonshuishoudens. In beide gevallen ligt de gemiddelde ozb aanslag in de gemeente Moerdijk (€ 304) fors lager dan het landelijk gemiddelde (€ 423). De rioolheffing en afvalstoffenheffing liggen in lijn met het landelijke gemiddelde. Wel is te zien dat de gemiddelde rioolheffing en afvalstoffenheffing in de gemeente Moerdijk voor een eenpersoonshuishouden circa 25% lager ligt dan voor een meerpersoonshuishouden. Landelijk zijn deze verschillen kleiner, waarbij de gemiddelde rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een eenpersoonshuishouden respectievelijk 7% en 19% lager ligt dan een meerpersoonshuishouden. Vooral binnen de afvalstoffenheffing wordt binnen de gemeente Moerdijk ten opzichte van de landelijke cijfers dus een groter onderscheid gemaakt tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens.

In zijn algemeenheid dient te worden opgemerkt dat het vergelijken van de afzonderlijke belastingen en heffingen een vertekend beeld kan geven. Indien bij andere gemeenten bijv. niet alle mogelijk toe te rekenen lasten worden meegenomen in de rioolheffing en afvalstoffenheffing of wanneer gemeenten ervoor kiezen om de tarieven niet 100% kostendekkend laten zijn, levert dat logischerwijs lagere tarieven op. Deze lasten moet de betreffende gemeente dan op een andere manier bekostigen. Hierbij is het aannemelijk dat deze lasten bijv. via de ozb alsnog (indirect) in rekening gebracht worden bij de inwoners.

9.2.2 Huishouden met huurwoning

Hieronder worden de gemiddelde woonlasten in beeld gebracht van een huishouden met een huurwoning. Ook hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen meerpersoonshuishoudens en eenpersoonshuishoudens.

Figuur 76 Specificatie gemiddelde woonlasten huishoudens met huurwoning
Bron: Atlas lokale lasten 2024 (Coelo)

Voor meerpersoonshuishoudens bedroegen de gemiddelde woonlasten in de gemeente Moerdijk in 2024 € 673. Daarmee lagen de gemiddelde woonlasten boven het landelijke gemiddelde van € 458. Voor eenpersoonshuishoudens waren de verschillen iets kleiner (€ 505 in de gemeente Moerdijk tegenover het landelijke gemiddelde van € 362).

Allereerst geldt dat er bij een huurwoning logischerwijs geen sprake is van een ozb aanslag. In paragraaf 9.2.1 was te zien dat juist de gemiddelde ozb aanslag in de gemeente Moerdijk fors lager ligt dan het landelijk gemiddelde.

Verder is te zien dat de gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens met een eigen woning en een huurwoning identiek zijn. Deze heffing wordt namelijk zowel landelijk als in de gemeente Moerdijk aan de gebruikers opgelegd.

De verschillen doen zich vooral voor bij de rioolheffing. Bij de rioolheffing hebben gemeenten de mogelijkheid om de lastenverzwaring tussen gebruikers en eigenaren te beïnvloeden. De rioolheffing kan van de eigenaar (aansluitrecht), van de gebruiker (afvoerrecht) of van allebei worden geheven. In

de gemeente Moerdijk wordt de rioolheffing aan de gebruiker opgelegd. Net als bij de afvalstoffenheffing is de gemiddelde rioolheffing in de gemeente Moerdijk dus identiek voor huishoudens met een huurwoning en eigen woning.

In onderstaande figuur zijn de verschillende tariefsystemen in beeld gebracht die gemeenten in 2024 hanteerden voor de eigenarenheffing van de rioolheffing.

Figuur 77 Gehanteerde tariefsystemen eigenarenheffing rioolheffing 2024.
Bron: Atlas lokale lasten 2024 (Coelo)

Bij gemeenten die een eigenarentarief hanteren, is dit doorgaans een vast bedrag (vastrecht). In een klein aantal gemeenten (23 gemeenten, met daarin 8 procent van de bevolking) is de eigenarenheffing afhankelijk van de WOZ-waarde. Tot slot zijn er ook gemeenten (zoals gemeente Moerdijk) die alleen een gebruikerstarief hanteren. In de afbeelding rechts is te zien dat dit in de buurgemeenten van de gemeente Moerdijk het meest gehanteerde tariefsysteem is.

Door de verschillende tariefststemen die door gemeenten worden gehanteerd zijn er in de landelijke gemiddelde rioolheffing verschillen te zien tussen huishoudens met een eigen woning en huishoudens met een huurwoning. Het landelijke gemiddelde van de rioolheffing lag voor huishoudens met een huurwoning circa 50% (voor meerpersoonshuishoudens) en circa 60% (voor eenpersoonshuishoudens) lager dan de huishoudens met een eigen woning. Deze differentiatie tussen huishoudens met en zonder eigen woning heeft overigens alleen het beoogde effect als huiseigenaren de gemeentelijke lasten niet volledig aan hun huurders doorberekenen. Daarnaast kan ook het kwijtscheldingsbeleid wat gemeenten hanteren een rol spelen in de uiteindelijke effectieve lastendruk voor een huishouden.

Al met al geldt dat de gemiddelde rioolheffing binnen de gemeente Moerdijk boven het landelijk gemiddelde ligt. Hierbij dient te worden opgemerkt dat hier ook corresponderende lasten tegenover staan. Voor de rioolheffing is namelijk sprake van maximaal 100% kostendekkendheid, waarbij gemeenten alleen de daadwerkelijk gemaakte lasten door mogen berekenen in de tarieven. Zoals in paragraaf 3.4.2. is toegelicht zijn de lasten t.b.v. riolering binnen de gemeente Moerdijk hoger dan de referentiegemeenten. Op basis van het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid worden deze lasten doorberekend in de tarieven. Daarnaast geldt in zijn algemeenheid dat het vergelijken van de afzonderlijke belastingen en heffingen een vertekend beeld kan geven. Indien bij andere gemeenten bijv. niet alle mogelijk toe te rekenen lasten worden meegenomen in de rioolheffing of wanneer gemeenten ervoor kiezen om de tarieven niet 100% kostendekkend laten zijn, levert dat logischerwijs lagere tarieven op. Deze lasten moet de betreffende gemeente dan op een andere manier bekostigen. Hierbij is het aannemelijk dat deze lasten bijv. via de ozb alsnog (indirect) in rekening gebracht worden bij de inwoners.

9.3 In hoeverre zijn de baten te beïnvloeden?

Zoals eerder in dit rapport is geschetst is de financiële positie van gemeenten landelijk onder druk komen te staan. In de landelijke media wordt in dit kader ook wel gesproken over het ‘ravijnjaar 2026’. Gemeenten ontvangen vanaf dat jaar vanuit het Rijk fors minder middelen uit het gemeentefonds.

Inmiddels zijn er diverse gemeenten die zich, met het oog op het ravijnjaar 2026, genoodzaakt zien om de gemeentelijke belastingen te verhogen. Hoewel hier binnen de gemeente Moerdijk op dit moment geen sprake van is, is dit wel een mogelijke knop waaraan de gemeenteraad kan draaien. In deze paragraaf wordt ingegaan op de mate waarin de gemeenteraad eventuele mogelijkheden heeft om de baten uit de lokale heffingen te beïnvloeden en wat hiervan het potentiële effect is op de structurele begrotingsruimte. Op de website Vng belastingkennis is ook veel informatie over dit onderwerp te vinden.

9.3.1 Mate van kostendekkendheid gemeentelijke heffingen

Een van de aspecten waar (vanuit het oogpunt van het vergroten van de structurele begrotingsruimte) naar gekeken kan worden is de mate waarin de diverse heffingen kostendekkend zijn. Voor diverse gemeentelijke heffingen (o.a. rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges) geldt dat deze maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Gemeenten mogen er ook voor kiezen om een lagere kostendekkendheid te hanteren, waarbij dus niet alle lasten door worden berekend in de tarieven. Hieronder wordt voor de diverse heffingen in beeld gebracht in welke mate deze binnen de gemeente Moerdijk kostendekkend zijn.

Riool- en afvalstoffenheffing

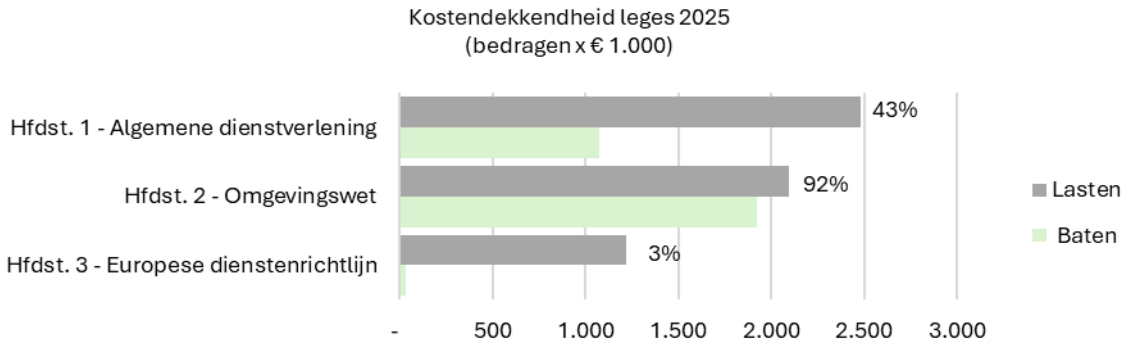
Voor de riool- en afvalstoffenheffing wordt binnen de gemeente Moerdijk het uitgangspunt van 100% kostendekkendheid toegepast. De kostendekkendheid kan dus niet verder worden verhoogd omdat dan niet meer wordt voldaan aan het uitgangspunt van maximaal 100% kostendekkendheid.

Wel geldt in theorie dat een eventuele verlaging van de lasten t.b.v. de riolering en afvalinzameling indirect zou kunnen leiden tot potentiële hogere baten. Bij een verlaging van de lasten (en daarmee de tarieven) voor de riool- en afvalstoffenheffing, zou dat een eventuele verhoging van de ozb kunnen rechtvaardigen omdat in die situatie de gemiddelde woonlasten niet zullen toenemen. Hierbij geldt overigens dat een zo doelmatig mogelijke besteding van de lasten t.b.v. de riolering en afvalverwerking uiteraard altijd het doel is, waarbij de tarieven in verhouding staan tot de kwaliteit en intensiteit van de gemeentelijke dienstverlening.

Leges

Ook bij de leges geldt het uitgangspunt van maximaal 100% kostendekkend. De kostendekkendheid voor de leges ziet er in de gemeente Moerdijk in 2025 als volgt uit, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen de diverse onderdelen van de legesverordening.

Figuur 78 Kostendekkendheid leges begrotingsjaar 2025

Bij de leges moet de kostendekkendheid per onderdeel (hoofdstuk) van de (leges)verordening worden beoordeeld. Dit komt voort uit het feit dat zowel landelijke als Europese regelgeving beperkingen stellen aan de kruissubsidiëring tussen de verschillende tarieven. De Europese Dienstenrichtlijn beperkt de mogelijkheden voor kruissubsidiëring bij leges die samenhangen met bedrijfsactiviteiten. De wetgeving over de omgevingsvergunning gaat ervan uit dat alleen binnen de omgevingsvergunning kruissubsidiëring kan worden toegepast. Verder gelden ook landelijke beperkingen voor diverse diensten die gemeenten in opdracht van het Rijk verrichten, zoals het verstrekken van paspoorten en rijbewijzen. Voor paspoorten en rijbewijzen gelden bijv. maximumtarieven.

Binnen het onderdeel ‘algemene dienstverlening’ is de kostendekkendheid 43%. Verreweg de belangrijkste leges binnen dit onderdeel zijn de reisdocumenten, identiteitskaarten en rijbewijzen. De tarieven voor deze documenten zijn gelimiteerd. Doordat we als gemeente reeds de maximale tarieven hanteren, zijn er weinig tot geen mogelijkheden om de kostendekkendheid binnen dit onderdeel te verhogen.

Binnen het onderdeel ‘omgevingsvergunningen’ is de kostendekkendheid 92%. De belangrijkste baten binnen dit onderdeel zijn de leges voor de omgevingsvergunningen. Bij een kostendekkendheid van 100% zouden de baten circa € 0,2 miljoen hoger liggen. Dat zou dan wel betekenen dat de tarieven met circa 8% toenemen. Het aantal vergunningen en de leges fluctueren jaarlijks. Zoals in de begroting 2025-2028 is toegelicht is enige marge aangehouden vanwege de onduidelijkheid van de effecten van de invoering van de Wet Kwaliteitsborging Bouw op de legesopbrengsten. Dit rekening houdend met het feit de leges maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Daarnaast dient de hoogte van de leges te worden bezien in relatie tot de hoogte van de leges in de regio. Een verhoging van de leges kan met name effect hebben op het vestigingsklimaat voor bedrijven. Ook kunnen voor particulieren de leges naar verhouding te hoog worden.

Binnen het onderdeel ‘Europese dienstenrichtlijn’ is de kostendekkendheid 3%. Binnen dit onderdeel vallen de diverse APV-vergunningen (o.a. evenementenvergunningen) en vergunningen op basis van de Drank- en horecawet. De kostendekkendheid is laag doordat de baten uit deze leges (circa € 36.000) relatief laag zijn in verhouding tot de gemeentelijke inzet die hiermee gemoeid gaat. De toerekenbare lasten hebben voornamelijk betrekking op personele inzet vanuit de gemeente (o.a. de inzet van de Boa’s). M.b.t. de personele inzet is in de begroting 2025-2028 0,6 fte extra formatie APV-vergunningen

beschikbaar gesteld om de professionaliseringslag op het gebied van de evenementen door te zetten. Hierbij geldt overigens dat er wettelijke restricties zijn aan de toe te rekenen lasten. Zo mogen alleen de lasten t.b.v. de eerste controle van de vergunning toegerekend worden. Overige controles mogen niet worden meegenomen in de tariefberekening omdat dit onder de reguliere werkzaamheden valt. Indien de kostendekkendheid voor dit onderdeel verhoogd wil worden, betekent dit een forse stijging van de tarieven. Ter indicatie: wanneer de tarieven met gemiddeld 50% zouden stijgen zou dit extra baten betekenen van circa € 8.000. Een ander argument om de kostendekkendheid niet te verhogen is dat een verhoging van de tarieven niet bijdraagt aan het vestigingsklimaat (voor o.a. startende bedrijven) en het organiseren van evenementen in de gemeente.

Overige heffingen

Tot slot geldt dat voor de begraaf- en onderhoudsrechten (circa € 0,1 miljoen) en de marktgelden (circa € 0,03 miljoen) relatief weinig baten zijn begroot. Een eventuele verhoging binnen de kaders van 100% kostendekkendheid zou daarbij tot relatief grote tariefstijgingen en relatief weinig extra baten leiden.

9.3.2 Hoogte van gemeentelijke belastingen

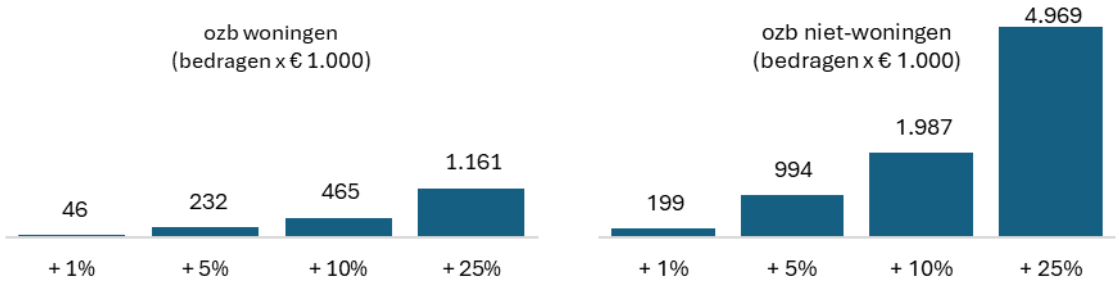
Een andere mogelijkheid om de baten uit de lokale heffingen te beïnvloeden is het verhogen/verlagen van de gemeentelijke belastingen. In de gemeente Moerdijk bestaan de belastingen uit de onroerende zaakbelasting (ozb) en de toeristenbelasting. De baten daarvan gaan naar de gemeente waarbij de gemeenteraad zelf kan besluiten waar deze voor gebruikt worden. Gemeenten hebben dan ook veel beleidsvrijheid bij het bepalen van de belastingtarieven.

Ozb

De ozb is binnen de lokale heffingen veruit de grootste inkomstenbron voor gemeenten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen woningen en niet-woningen. Zoals in paragraaf 9.1.1 is toegelicht bedragen de begrote ozb baten in de gemeente Moerdijk in 2025 circa € 4,6 miljoen voor woningen en circa € 19,9 miljoen voor niet-woningen.

Hieronder worden enkele grove indicaties gegeven van de financiële effecten als de ozb tarieven voor woningen en niet-woningen met respectievelijk 1%, 5%, 10% of 25% verhoogd zouden worden.

Indicatie effecten bij verhoging ozb tarieven

Figuur 79 Indicatie effecten bij diverse scenario's ozb verhoging

Wanneer de ozb tarieven voor woningen met 1% verhoogd zouden worden, resulteert dit in extra ozb baten van circa € 46.000. Bij een verhoging van 25% zou dat circa € 1,2 miljoen zijn. Doordat circa 81% van de ozb baten in de gemeente Moerdijk betrekking heeft op niet-woningen, zijn de potentiële effecten daar logischerwijs groter. Bij de niet-woningen leidt een verhoging van 1% tot circa € 0,2 miljoen hogere baten en bij een verhoging van 25% zou dat circa € 5 miljoen zijn.

Hierbij geldt dat bij een eventuele verhoging ook de effecten op de gemiddelde woonlasten of de lastendruk voor bedrijven betrokken dienen te worden. Bovenstaande cijfers zijn dan ook niet meer dan een grove indicatie. Wel blijkt hieruit nog maar eens het landelijke beeld dat gemeenten in grote mate afhankelijk zijn van de baten vanuit het Rijk. Hoewel de ozb tarieven voor een gemeente veruit de grootste inkomstenpost is waarop zij zelf invloed hebben, zouden gemeenten de ozb tarieven fors moeten verhogen om (substantiële) extra baten te realiseren. Ter indicatie: wanneer de uitkering uit het gemeentefonds met 1% zou toenemen, resulteert dat voor de gemeente Moerdijk in circa € 0,8 miljoen extra baten. Bij een toename van 5% zou dat circa € 3,9 miljoen zijn.

Toeristenbelasting

De baten uit de toeristenbelasting zijn in 2025 begroot op circa € 0,2 miljoen. Hoewel de gemeenteraad kan besluiten om de tarieven en daarmee de baten te verhogen, zijn de potentiële extra baten die hiermee gerealiseerd kunnen worden dus beperkt.

10 Diverse gemeentebrede onderwerpen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op diverse gemeentebrede onderwerpen die niet op één specifiek taakveld of begrotingspost betrekking hebben maar die een raakvlak hebben met diverse beleidsterreinen van de gemeente. Daarbij gaan met deze onderwerpen relatief veel middelen gemoeid, waardoor deze een nadrukkelijke invloed hebben op de structurele begrotingspositie van de gemeente.

Achtereenvolgens wordt in dit hoofdstuk nader ingegaan op:

- verbonden partijen (paragraaf 10.1);
- personeelslasten (paragraaf 10.2);
- kapitaallasten (paragraaf 10.3);
- nieuw beleid (paragraaf 10.4);
- de (inzet van) reserves (paragraaf 10.5).

10.1 Verbonden partijen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de diverse verbonden partijen van de gemeente Moerdijk.

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder een financieel belang wordt verstaan het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Onder een bestuurlijk belang wordt verstaan zeggenschap, via vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Dit houdt concreet in dat er sprake is van een bestuurlijk belang als een collegelid namens de gemeente in het bestuur van de verbonden partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

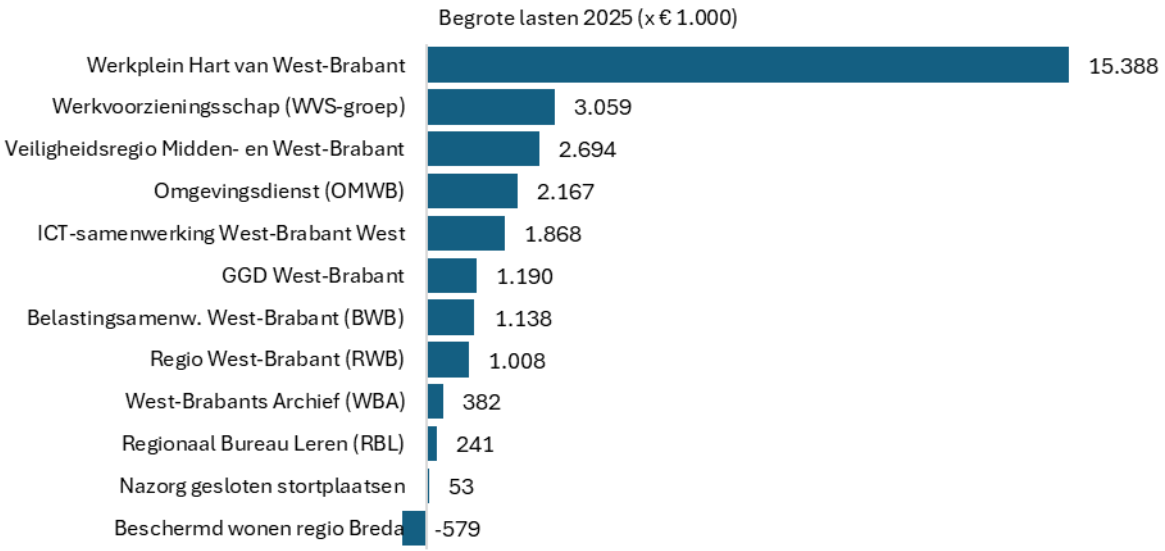
De verbonden partijen kunnen grofweg onderverdeeld worden in gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en stichtingen en verenigingen. In de begroting en jaarrekening wordt periodiek (in de paragraaf verbonden partijen) inzicht gegeven in de ontwikkelingen m.b.t. de verbonden partijen. Hieronder wordt nader ingegaan op de diverse verbonden partijen en wordt stil gestaan bij de vraag in hoeverre de hiermee gepaard gaande lasten te beïnvloeden zijn met het oog op de structurele begrotingsruimte.

10.1.1 Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regelingen zijn samenwerkingsverbanden waarin gemeenten (en soms andere overheden) afspraken maken om bepaalde taken of diensten gezamenlijk uit te voeren. Deze gemeenschappelijke regelingen voeren beleid uit voor de gemeente. Redenen voor het instellen van een gemeenschappelijke regeling kunnen o.a. zijn om gezamenlijke vraagstukken op te lossen, lasten te delen, expertise in te zetten en regionale of landelijke verplichtingen na te komen. Dit vanuit de gedachte dat taken beter, efficiënter en effectiever uitgevoerd kunnen worden.

De Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) vormt het kader en beschrijft de mogelijke vormen van samenwerking. De Wgr is aangepast per 1 juli 2022. Door deze wijziging zijn er voor o.a. de gemeenteraden meer en betere mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de besluitvorming in gemeenschappelijke regelingen en om hun controlerende taken uit te voeren. Het beoogde doel van deze wijziging is dat de lokale democratie hiermee meer grip krijgt op regionale samenwerking en zo wordt versterkt. In 2024 heeft de gemeenteraad de Nota verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden West-Brabant vastgesteld (raadsvergadering 30 mei 2024). Deze nota is een actualisering van de eerdere spelregels over hoe besluitvorming en bestuurlijke samenwerking in West-Brabant is geregeld, waarbij ook rekening is gehouden met de wijzigingen in de Wgr.

Voor de meeste verbonden partijen geldt dat gemeenten een jaarlijkse bijdrage doen ter bekostiging van de taken die door de betreffende regelingen worden uitgevoerd. De bijdragen die in de begroting 2025 van de gemeente Moerdijk zijn begroot kunnen als volgt gespecificeerd worden.

Figuur 80 Begrote deelnemersbijdragen gemeenschappelijke regelingen 2025

In totaal zijn er in 2025 circa € 28,6 miljoen bijdragen begroot aan de gemeenschappelijke regelingen. Daarvan heeft ruim de helft (circa € 15 miljoen) betrekking op het Werkplein Hart van West – Brabant, wat daarmee qua lasten veruit de grootste verbonden partij is. Daarnaast zijn er diverse gemeenschappelijke regelingen waarvoor de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage circa €1 á € 3 miljoen betreft. Tot slot zijn er enkele gemeenschappelijke regelingen waar (relatief) minder lasten mee gemoeid gaan.

10.1.2 Vennootschappen en overige verbonden partijen

Naast de gemeenschappelijke regelingen zijn er diverse andere verbonden partijen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft.

Bij de vennootschappen gaat het om de BNG Bank, Brabant Water NV, NV Rewin West-Brabant en Havenbedrijf Moerdijk NV. In deze vennootschappen is de gemeente aandeelhouder. Tot slot wordt de Stichting inkoopbureau West-Brabant als verbonden partijen aangemerkt.

Vooral in het Havenbedrijf heeft de gemeente een relatief groot belang. De gemeente is (via de gemeenschappelijke regeling Havenschap Moerdijk) materieel houder van 50% van de aandelen van het Havenbedrijf en staat voor 50% garant voor de aan te trekken financieringsmiddelen t.b.v. het Havenbedrijf. De begroting van de gemeenschappelijke regeling is sluitend, zonder dat een bijdrage van de deelnemers (Gemeente Moerdijk en Provincie Noord-Brabant) gevraagd wordt. Vanuit de gemeenschappelijke regeling wordt jaarlijks aan de deelnemers een garantiepremie van € 160.000 verstrekt. Vanuit het Havenbedrijf wordt alleen dividend uitgekeerd als de algemene vergadering daartoe besluit en indien dit past binnen de regels van het dividendbeleid.

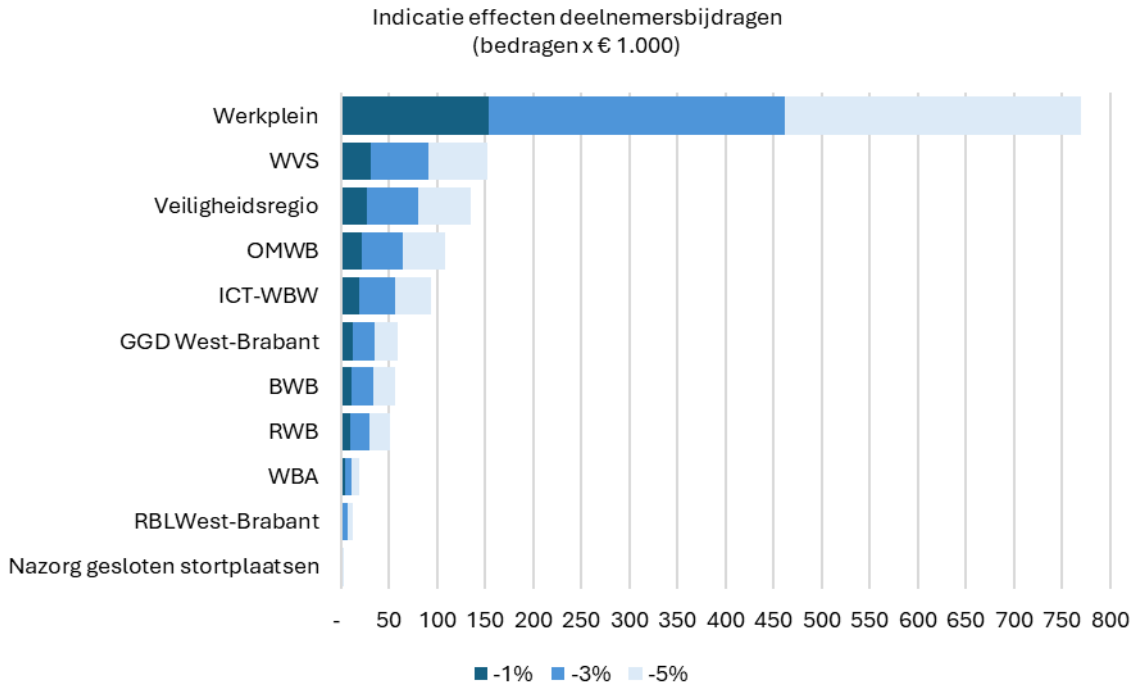
10.1.3 In hoeverre zijn de lasten te beïnvloeden?

Zoals eerder in dit rapport is toegelicht hebben gemeenten vanaf 2026 landelijk te maken met een grote terugval in de middelen die zij ontvangen vanuit het Rijk. Landelijk wordt inmiddels ook wel gesproken over het ‘ravijnjaar 2026’, waarbij diverse gemeenten met (forse) tekorten te maken hebben. Het ligt voor de hand dat daarbij ook wordt gekeken naar de bijdragen die gemeenten doen aan de gemeenschappelijke regelingen.

Door de grote diversiteit in de gemeenschappelijke regelingen en de taken die zij voor de gemeente uitvoeren, is het lastig en onwenselijk om hier een algemene aanpak voor te hanteren. Zo voert de Veiligheidsregio heel andere taken uit dan het Werkplein, waardoor de vraag in hoeverre mogelijke besparingen wenselijk en mogelijk zijn niet eenduidig beantwoord kan worden zonder naar de specifieke situatie van de gemeenschappelijke regelingen te kijken. Daarbij geldt ook dat in de gemeenschappelijke regelingen verschillende gemeenten deelnemen, waardoor onderlinge afstemming nodig is.

Jaarlijks stelt de gemeenteraad vast welke financiële en beleidsinhoudelijke richtlijnen zij aan verbonden partijen meegeven. De verbonden partijen stellen op basis van deze richtlijnen hun begrotingen op. In de raadsvergadering d.d. 17 oktober 2025 zijn de richtlijnen voor 2026 vastgesteld. Hierbij is dit jaar de volgende aanvullende financiële richtlijn opgenomen: *'In verband met de verwachte neerwaartse bijstelling van het gemeentefonds in 2026 beschrijft de gemeenschappelijke regeling in de kadernota en de begroting 2026 in hoeverre de bijdrage van de gemeente/deelnemers gelijk blijft aan c.q. beperkt stijgt ten opzichte van de bijdrage voor 2025. Dit kan door besparingen voor te stellen of beleidsinhoudelijke keuzes aan te geven.'*

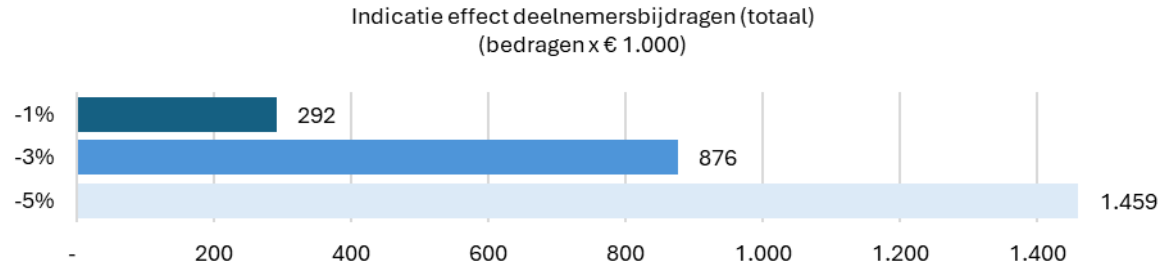
Dit sluit aan bij de gedachte dat per gemeenschappelijke regeling gekeken zal moeten worden naar de specifieke omstandigheden van die betreffende gemeenschappelijke regeling. Om enigszins een indicatie te krijgen van de potentiële effecten worden hieronder grove indicaties gegeven van de situaties waarin de jaarlijkse deelnemersbijdrage per gemeenschappelijke regeling met 1%, 3% en 5% zou dalen. In feite komt dit overeen met de situatie zoals die in bovenstaande richtlijn is vastgesteld. De gemeentelijke baten (voornamelijk gemeentefonds en lokale heffingen) zullen ten opzichte van 2025 namelijk toenemen als gevolg van indexering t.b.v. inflatie. Ook wanneer de deelnemersbijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen minder hard toenemen of gelijk blijven is naar verwachting dus effectief sprake van een verbetering van de gemeentelijke structurele begrotingsruimte.

Figuur 81 Indicatie mogelijke effecten deelnemersbijdragen

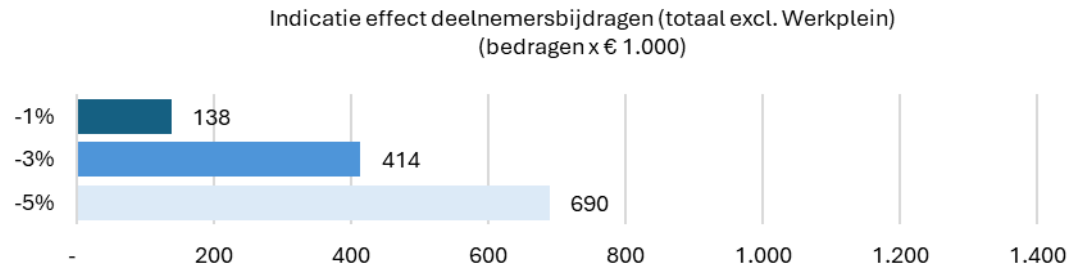
Het werkplein is met een jaarlijkse deelnemersbijdrage van ruim € 15 miljoen veruit de grootste gemeenschappelijke regeling. Logischerwijs heeft een procentuele daling van de deelnemersbijdrage daar dan ook het grootste effect. Verder is bij de overige gemeenschappelijke regelingen te zien dat bij een lastenverlaging van 5%, de indicatieve effecten maximaal € 0,15 miljoen per gemeenschappelijke regeling zullen bedragen.

Wanneer de indicatieve effecten voor alle gemeenschappelijke regelingen op totaalniveau worden bekeken levert dit onderstaand beeld op:

Figuur 82 Indicatie totaal effect deelnemersbijdragen

Zoals in paragraaf 5.3.2 is geschetst heeft circa € 10 miljoen van de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein betrekking op het programma inkomen. Dit betreft voornamelijk de inkomensvoorzieningen en loonkostensubsidies die op grond van de Participatiewet door het Werkplein worden verstrekt. Gemeenten ontvangen hier vanuit het Rijk (BUIG) middelen voor. Wanneer de totale indicatieve effecten exclusief het Werkplein worden bekeken levert dit onderstaand beeld op:

Figuur 83 Indicatie totaal effect deelnemersbijdragen (exclusief Werkplein)

Hierbij wordt benadrukt dat dit zeer grove indicaties zijn, waarbij geen rekening is gehouden met de individuele kenmerken van de gemeenschappelijke regelingen. Bovenstaande cijfers zijn dan ook niet meer dan een indicatie. De beantwoording van de vraag in hoeverre besparingen daadwerkelijk mogelijk en wenselijk zijn ligt buiten de scope van dit onderzoek.

10.2 Personeelslasten

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de personeelslasten. De personeelslasten vormen een grote kostenpost van de gemeente. Gemeenten hebben dan ook een breed takenpakket, variërend van het sociaal domein tot het beheer van het openbaar groen. De personeelslasten van de gemeente moeten conform (BBV) wetgeving toegerekend worden aan de taakvelden waar deze betrekking op hebben. De personeelslasten zijn dan ook in de begroting en jaarrekening niet als afzonderlijk budget terug te zien. Op basis van de (verwachte) urenbesteding van de medewerkers worden de personeelslasten verdeeld / toegerekend over de diverse taakvelden. Zo worden de personeelslasten van het team Openbare ruimte voornamelijk toegerekend aan de taakvelden ‘verkeer en vervoer’ en ‘openbaar groen’, terwijl de personeelslasten van het team Jeugd worden toegerekend aan het taakveld ‘jeugdzorg’.

10.2.1 Hoe zijn de lasten opgebouwd?

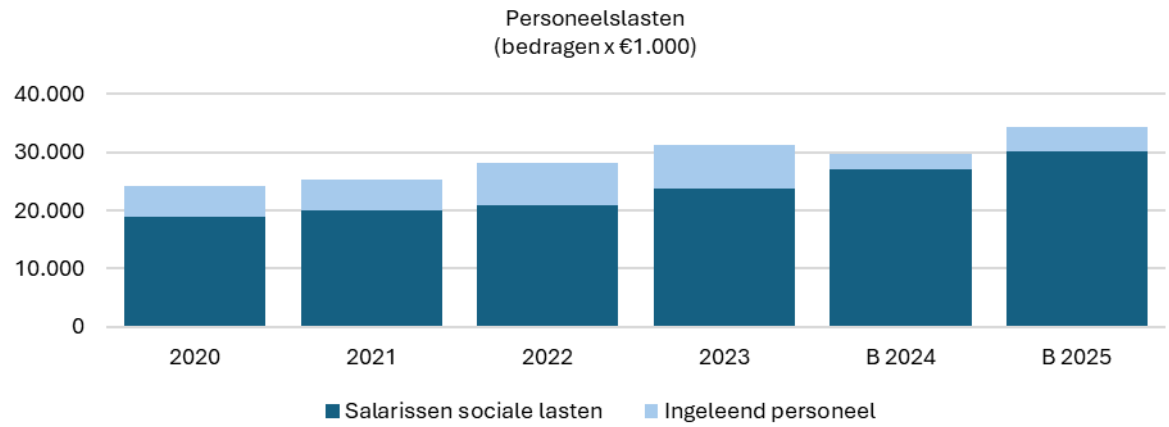
Bij het in beeld brengen van de personeelslasten is aangesloten bij de indeling in de landelijke IV3-voorschriften (Informatie voor derden). Naast de indeling in taakvelden (waar is de uitgave voor bedoeld) wordt hierin ook nog een onderscheid gemaakt tussen de economische categorieën. Hierbij gaat het niet om het doel van de uitgave, maar wordt gekeken naar het type uitgaven. Twee van deze categorieën betreffen ‘salarissen en sociale lasten’ en ‘ingeleend personeel’.

De Iv3 zegt over de categorie ‘salarissen en sociale’ lasten het volgende:
‘De salarissen en sociale lasten zijn vergoedingen voor geleverde arbeid. In het algemeen is daarvan sprake wanneer er een dienstverband bestaat of heeft bestaan. Naast de arbeidscontractanten dienen te worden vermeld de werknemers die tewerk zijn gesteld ingevolge sociale regelingen. Er is ook sprake van een verband als het gaat om vervulling van een politiek ambt, zoals wethouder of lid van de gemeenteraad, Provinciale Staten of Gedeputeerde Staten. Een dienstverband kan verder tijdelijk van aard zijn en / of een gedeelte van de normale werktijd opeisen (deeltijdarbeid). Een dienstverband bestaat niet met personeel van derden, zoals werknemers van ingenieurs- en adviesbureaus, het personeel van uitzendbureaus en zelfstandige gemeenschappelijke regelingen. Zij bestaat evenmin met personen met een vrij beroep, zoals artsen, accountants en architecten, voor zover zij niet in dienst zijn (van de betreffende gemeente, gemeenschappelijke regeling of provincie). De vergoedingen voor door hen geleverde diensten behoren tot de lastencategorieën die tot de goederen- en dienstentransacties worden gerekend.’

De Iv3 zegt over de categorie ‘ingeleend personeel’ het volgende:
‘Deze categorie bestaat uit de kosten van het inlenen van personeel. Deze kosten zijn daarbij in rekening gebracht op basis van een tarief. Er wordt dus betaald voor het aantal gewerkte uren door het ingeleende personeel, en niet voor de prestatie die het ingeleende personeel levert. Tot ingeleend personeel worden onder andere gerekend degenen die beschikbaar worden gesteld door andere overheidsinstellingen. Dit geldt ook voor degenen die beschikbaar worden gesteld door uitzendbureaus, advies- / ingenieursbureaus of sociale werkverbanden en voorts ingeleend schoonmaak- en onderhoudspersoneel. NB wanneer moet worden betaald voor datgene wat de inhuur voortbrengt (i.e. de prestatie die wordt geleverd in de vorm van een product of een dienst), dan moeten deze lasten, ook al zijn de arbeidskosten afzonderlijk in de rekening gebracht, worden verantwoord op (lasten) categorie 3.8 Overige goederen en diensten.’

10.2.2 Wat is de meerjarige ontwikkeling van de personeelslasten?

Wanneer de meerjarige ontwikkeling van de personeelslasten in beeld gebracht wordt levert dat onderstaand beeld op:

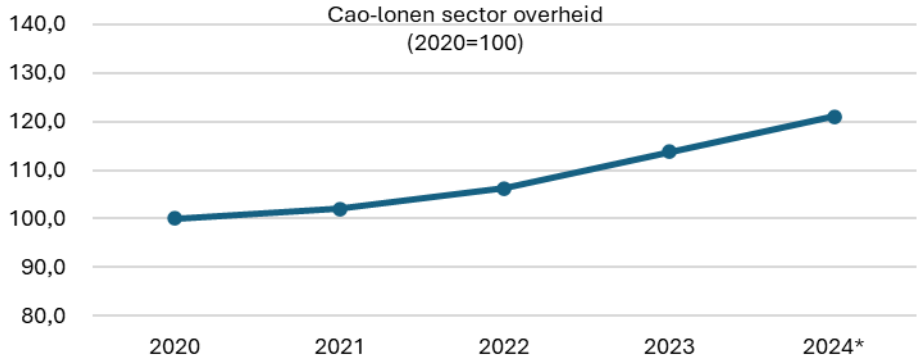

Figuur 84 Meerjarige ontwikkeling personeelslasten

Allereerst wordt opgemerkt dat in bovenstaande figuur te zien is dat het aandeel ingeleend personeel in de begrotingscijfers (2024-2025) lager ligt dan in de realisatiecijfers (2020-2023). Dit komt doordat geraamde formatie deels ingevuld wordt met ingeleend personeel. In de begroting wordt de volledige formatie geraamd onder de categorie 'salarissen en sociale lasten'. Als gevolg van vacatures en ziekte wordt een deel daarvan echter ingevuld door ingeleend personeel. In de begroting is op de categorie 'salarissen en sociale lasten' rekening gehouden met deze lasten. In de realisatie vallen deze lasten dus echter onder de categorie 'ingeleend personeel'.

Verder is in bovenstaande figuur over de periode 2020-2025 een stijging in de personeelslasten te zien. Gemiddeld genomen betreft dit een stijging van 7,6% per jaar.

- Een deel van de stijging kan verklaard worden door toenemende loonkosten als gevolg van de cao-verhogingen. De meerjarige ontwikkeling van de Cao-lonen binnen de sector overheid zag er de afgelopen jaren als volgt uit, waarbij duidelijk wordt dat de gemiddelde stijging circa 5,3% bedroeg.

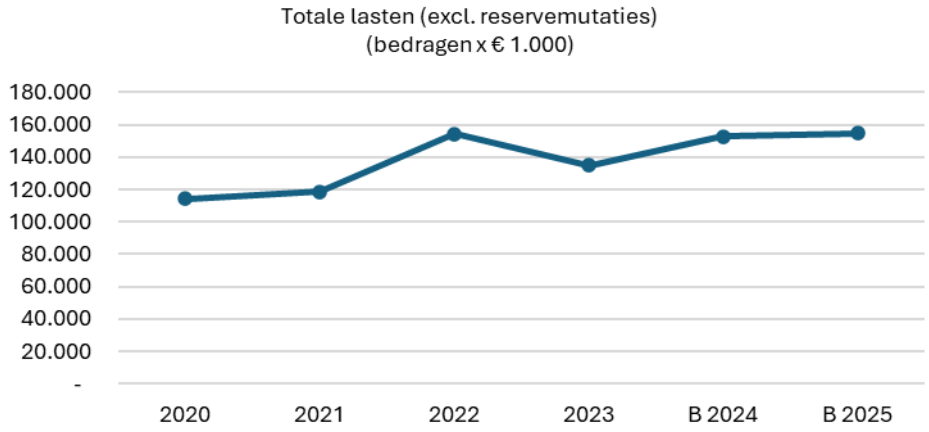

Figuur 85 Meerjarige ontwikkeling Cao-lonen sector overheid (2024 = voorlopig cijfer)*
Bron: cbs

- Daarnaast is er sprake van gestegen lasten voor de inhuur bij ziekte. Zoals in de 2e bestuursrapportage 2023 (raadsvergadering d.d. 14 december 2023) en de 2e bestuursrapportage 2024 (raadsvergadering d.d. 4 december 2024) is toegelicht is de oorzaak hiervan dat de organisatie te maken heeft met een aantal langdurig zieke medewerkers. Daarnaast is gebleken dat de tarieven voor inhuur van personeel aanzienlijk hoger zijn geworden.

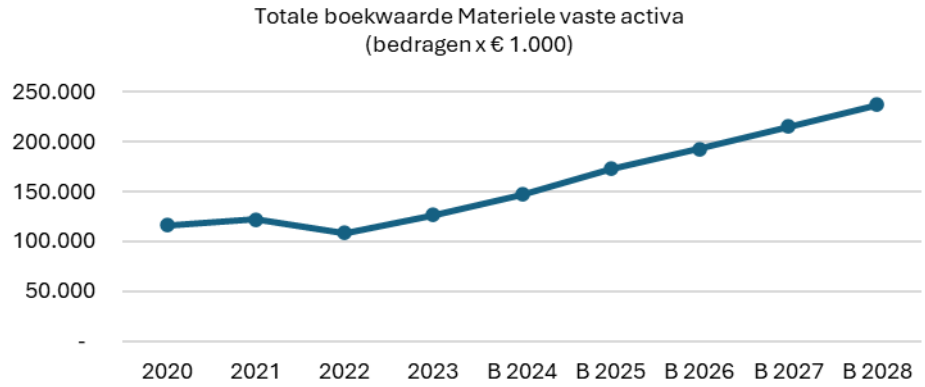
- Verder wordt de stijging veroorzaakt door de uitbreiding van de formatie die in de kadernota's van de afgelopen jaren is opgenomen en die bij de vaststelling van de betreffende begrotingen door de gemeenteraad beschikbaar is gesteld. Zo was in de kadernota 2025-2028 (raadsvergadering d.d. 27 juni 2024) toegelicht: *'In deze kadernota vraagt het college voor ca. 13 fte aan structurele formatie (variërend van 12,4 fte in 2025 tot 14,4 fte in 2027). Daarnaast wordt incidentele formatie gevraagd voor 2025 (4 fte), 2026 en 2027 (3 fte). De formatievraag valt uiteen in formatie voor nieuwe ambities, voor bestaande ambities en formatie om werk dat voortkomt uit autonome ontwikkelingen het hoofd te bieden. Het college heeft kritisch gekeken naar de formatieclaims maar komt tot de conclusie dat ze nodig zijn om de ambities van de raad, zoals vastgelegd in het bestuursakkoord, te kunnen realiseren. Bovenstaande ligt in lijn met de paragraaf bedrijfsvoering van de begroting 2024-2027 (november 2023) waarin reeds is benoemd dat 'de verwachting is dat het personeelsbestand de komende jaren zal blijven stijgen, o.a. vanwege de uitbreiding en verzwaring van gemeentelijke taken op het terrein van woningbouw, duurzaamheid en klimaat.'*

  In de praktijk is het lastig om een directe koppeling te maken tussen de omvang van de gemeentelijke taken en ambities en de personele capaciteit die daarvoor nodig is. Ter grove indicatie kan gekeken worden naar de begrotingsomvang van de gemeente. In onderstaande figuur is de meerjarige ontwikkeling van de totale lasten van de gemeente Moerdijk weergegeven. Hierin is te zien dat de totale omvang van de begroting sinds 2020 met circa 36% is toegenomen.

Figuur 86 Meerjarige ontwikkeling begrotingsomvang

Naast de ontwikkeling van de totale lasten kan ook gekeken worden naar de meerjarige ontwikkeling van de materiële vaste activa. In onderstaande figuur is de meerjarige ontwikkeling van de totale boekwaarde van de materiële vaste activa weergegeven.

Figuur 87 Meerjarige ontwikkeling boekwaarde Materiele vaste activa

Materiële vaste activa zijn de bezittingen van de gemeente. De vaste activa zijn onder te verdelen in investeringen met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Concreet gaat het hierbij dus om de boekwaarden van gronden en investeringen die de gemeente heeft gedaan (of gaat doen) in wegen, sportaccommodaties, openbaar groen etc. Deze investeringen worden op basis van de verwachte levensduur afgeschreven (zie ook paragraaf 10.3). Zoals in de begroting 2025-2028 (raadsvergadering d.d. 7 november 2024) is geschetst laat de boekwaarde van de materiële vaste activa in de komende jaren een forse stijging zien. De totale boekwaarden liggen in 2028 naar verwachting circa 203% hoger dan in 2020. Dit is het gevolg van diverse omvangrijke investeringen die (op basis van raadsbesluiten) de komende jaren gepland staan. Het ligt voor de hand dat dergelijke investeringsopgaven iets betekenen voor de gemeentelijke capaciteit die hiervoor nodig is.

Tot slot dient te worden opgemerkt dat een deel van de personeelslasten gedekt wordt uit bijv. specifieke uitkeringen vanuit het Rijk, een onttrekking uit een reserve (bijv. de reserve nieuwkomers) of door de gemeenteraad beschikbaar gestelde investeringskredieten.

10.2.3 Taakstellingen

Op dit moment zijn in de begroting 2025-2028 onderstaande taakstellingen m.b.t. de personeelslasten begroot.

Taakstelling (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
1.Organisatie i.v.m. nieuw werkplekconcept	0	200	200	200
2.Organisatie i.v.m. invoering Wkb	0	50	100	100

Tabel 3 Taakstellingen personeel

1. Taakstelling organisatie i.v.m. nieuw werkplekconcept

Deze taakstelling komt voort uit de invoering van het nieuwe werkplekconcept (raadsvergadering d.d. 22 april 2021). Daarbij is het oorspronkelijke investeringskrediet t.b.v. de verbouwing van het gemeentehuis beschikbaar gesteld. Verder is in 2023 het investeringskrediet opgehoogd (raadsvergadering d.d. 19 januari 2023). De verwachte efficiency op personeel maakte onderdeel uit van de businesscase. De taakstelling die hieruit voortkwam stond oorspronkelijk vanaf 2025 begroot.

Doordat de verbouwing nog niet volledig was afgerond is de taakstelling bij de vaststelling van de begroting 2025-2028 met een jaar doorgeschoven. In de aanbiedingsnota bij de begroting 2025-2028 was dit als volgt verwoord: '*In het raadsvoorstel 'realisatie gemeentehuis nieuwe stijl' (d.d. 19 januari 2023) is het definitieve ontwerp van het gemeentehuis nieuwe stijl vastgesteld. Daarbij is (extra) krediet beschikbaar gesteld en is een actualisatie gedaan van de verwachte kosten en opbrengsten. Als onderdeel daarvan is o.a. rekening gehouden met € 167.000 hogere huuropbrengsten (die naar verwachting ook gerealiseerd gaan worden). Daarnaast is rekening gehouden met een efficiencykorting op het personeelsbudget van 1% vanaf 2025. In de begroting is als gevolg hiervan vanaf 2025 een (generieke) taakstelling van € 200.000 ingeboekt. Deze taakstelling staat 'geparkeerd' op een afzonderlijke post waarbij de concrete invulling ervan nog bepaald moet worden. Geconstateerd moet worden dat het op dit moment nog te vroeg is om concrete invulling te kunnen geven aan die (generieke) taakstelling. De oplevering van het algehele project is ten opzichte van de oorspronkelijke planning wat vertraagd en zal ongeveer in februari/maart 2025 plaatsvinden. Dit is tevens het moment om te beoordelen in hoeverre en op welke manier de verbouwing daadwerkelijk tot concrete besparingen / efficiency leidt. Hierbij speelt ook mee dat de provincie zich als toezichthouder bij de beoordeling van de begroting primair richt op de vraag of de begroting 2025 reëel in evenwicht is voor wat betreft de structurele budgetten. Bij het onderzoek door de provincie wordt in ieder geval aandacht besteed aan de in de meerjarenbegroting opgenomen taakstellingen en stelposten. Vanuit dat oogpunt geldt dat taakstellingen die al in het aankomende begrotingsjaar (in dit geval 2025) zijn begroot, onderbouwd moeten kunnen worden. Zoals hierboven is toegelicht is hier op dit moment nog geen sprake van. Gezien bovenstaande is het voorstel om de efficiencykorting van € 200.000 voor het jaar 2025 incidenteel te schrappen en dit te verwerken in de 1e begrotingswijziging 2025.'* Op dit moment staat er in de begroting vanaf 2026 dus een taakstelling van € 200.000 hiervoor begroot.

Bij de beoordeling van de begroting 2025-2028 is inmiddels vanuit de provincie aangegeven dat deze taakstelling (nog) niet concreet onderbouwd is. Daarom merken zij deze taakstelling niet als structurele besparing aan. Per brief (d.d. 11 december 2024) is de gemeenteraad geïnformeerd over het feit dat zij dit dan ook gecorrigeerd hebben op de structurele begrotingsuitkomsten zoals die in de begroting 2025-2028 waren gepresenteerd.

2. Taakstelling organisatie i.v.m. invoering Wkb

Vanuit de verwachting dat als gevolg van de invoering van de Wkb (Wet kwaliteitsborging voor het bouwen) er minder vergunningen worden afgegeven en de inzet vanuit het team VVTH lager zal worden, is een aantal jaar terug een taakstelling opgenomen m.b.t. de invoering van de Wkb. Concreet is er op dit moment een taakstelling begroot van € 50.000 in 2026 en € 100.000 vanaf 2026.

In de begroting 2025-2028 is de taakstelling die in eerste instantie vanaf 2025 al stond begroot een jaar doorgeschoven. In de begroting 2025-2028 is hierover toegelicht: '*Een andere wetswijziging is dat per 1 januari 2024 de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking is getreden voor het onderdeel nieuwbouwwoningen. Voor verbouwingen is de wet uitgesteld tot 1 januari 2025. De minister heeft in de loop van 2024 besloten verbouw niet per 1 januari 2025 onder het stelsel van de Wkb te brengen. De minister heeft meer informatie nodig voor een zorgvuldige besluitvorming. Het integrale zicht op de effecten van verbouwactiviteiten onder kwaliteitsborging is nog onvoldoende. Dit komt mede omdat er nog niet volop mee geoefend is. Daarnaast ondersteunen de overlegpartijen invoering per 1 januari 2025 niet unaniem. De minister zal voor 1 december 2024 besluiten over de mogelijke invoering van verbouwactiviteiten onder de Wkb per 1 juli 2025. Het uitstel heeft gevolgen voor de personele bezetting en de legesinkomsten. Via de bestuursrapportages informeren wij u over deze gevolgen.*' Daarnaast geldt dat vrijwel het hele Logistiek Park Moerdijk in uitvoering is. Dit vraagt ook in 2025 forse extra inzet van toezichthouders en constructeur.

Bij de beoordeling van de begroting 2025-2028 is inmiddels vanuit de provincie aangegeven dat deze taakstelling (nog) niet concreet onderbouwd is. Daarom merken zij deze taakstelling niet als structurele besparing aan. Per brief (d.d. 11 december 2024) is de gemeenteraad geïnformeerd over het feit dat zij dit dan ook gecorrigeerd hebben op de structurele begrotingsuitkomsten zoals die in de begroting 2025-2028 waren gepresenteerd.

3. Overige

Tot slot zijn er twee andere taakstellingen die een raakvlak hebben met de personeelslasten.

- Allereerst geldt dat er een mogelijke toekomstige taakstelling is die niet tot uiting komt in de tijdsperiode van de huidige begroting 2025-2028, maar die mogelijk wel over een aantal jaar gaat spelen. Dit heeft betrekking op de versnelling van de woningbouwopgave. In 2022 (raadsvergadering d.d. 3 februari 2022) heeft de gemeenteraad o.a. ingestemd met een structurele personele uitbreiding (€ 734.000) t.b.v. de versnelling van de woningbouwopgave. In dat raadsbesluit is o.a. te lezen: '*De versnellingsopgave loopt in ieder geval tot 2031. Dat is ook het moment om vooruit te kijken of deze uitbreiding nog langer nodig is. Zo niet, dan ontstaat daarmee een taakstelling om het P-budget in omvang weer terug te brengen.*'
- Daarnaast geldt dat bij de vaststelling van de begroting 2021 (raadsvergadering d.d. 12 november 2020) een taakstelling op de organisatie van € 175.000 is ingeboekt. Aan deze taakstelling wordt invulling gegeven door dit bedrag jaarlijks in mindering te brengen op het begrote budget wat in de loop van het jaar beschikbaar komt vanuit ontstane vacatureruimte welke niet direct aansluitend weer ingevuld kan worden.

10.2.4 Rekenkameronderzoek naar externe inhuur

Momenteel vindt er door de rekenkamer een onderzoek plaats naar de externe inhuur van personeel. Zoals in het jaarplan 2025 van de Rekenkamer Moerdijk is toegelicht is hierbij de centrale vraag: *'In hoeverre zijn er binnen de gemeente Moerdijk voorwaarden en beleid aanwezig omtrent de inhuur van externen, zodanig dat er sprake is van een doeltreffende en doelmatige sturing op de inzet van externen én een toereikende verantwoording daarover aan de gemeenteraad?*'

10.3 Kapitaallasten

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de kapitaallasten (afschrijvings- en rentelasten). Allereerst staan we stil bij de diverse soorten investeringen waar de kapitaallasten uit voortkomen. Vervolgens wordt nader ingegaan op de wijze waarop de kapitaallasten in de begroting worden geraamd en hoe deze zijn opgebouwd. Tot slot wordt stil gestaan bij de vraag in hoeverre de kapitaallasten te beïnvloeden zijn met het oog op de structurele begrotingsruimte.

10.3.1 Investeringen en daaruit voortkomende kapitaallasten

De investeringen zijn onder te verdelen in vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen. De vervangingsinvesteringen komen voort uit het bestaand beleid. De nieuwe investeringen zijn het gevolg van nieuwe beleidskeuzes. Beide hebben als doel een bijdrage te leveren aan de in de begroting vastgestelde doelstellingen.

In artikel 5 van de financiële verordening (raadsvergadering 13 maart 2025) is het volgende bepaald:
- De lasten van voorziene nieuwe investeringen worden in de begroting opgenomen bij de stelpost nieuw beleid. De gemeenteraad ontvangt voor deze investeringen op een later moment een apart raadsvoorstel, waarbij autorisatie plaatsvindt van de benodigde middelen.
- Vervangingsinvesteringen worden bij de begrotingsbehandeling met het vaststellen van de begroting door de gemeenteraad geautoriseerd. De lasten gemoeid met deze vervangingsinvesteringen worden verwerkt op het bij het onderwerp behorende programma.

Een van de kenmerken van een investering is dat het gebruik/nut ervan zich uitstrekt over meerdere jaren. Investeringen verliezen naar mate de tijd verstrijkt hun waarde. Deze waardeverminderingen worden ‘afschrijvingen’ genoemd. In de notitie waarderings- en afschrijvingsbeleid 2024 (raadsvergadering d.d. 1 februari 2024) is het gemeentelijke beleid rondom activeren, waarderen en afschrijvingen van vaste activa (investeringen) vastgelegd. In bepaling 5 van die notitie is bepaald dat er op een investering wordt afgeschreven vanaf het boekjaar volgend op het jaar waarin de investering gereed komt/verworven wordt. Daarnaast bestaan de kapitaallasten uit de rentelasten die voortkomen uit de financiering van de investeringen.

De kapitaallasten (afschrijving en rente) komen jaarlijks ten laste van de exploitatie en hebben invloed op het structurele begrotingsresultaat.

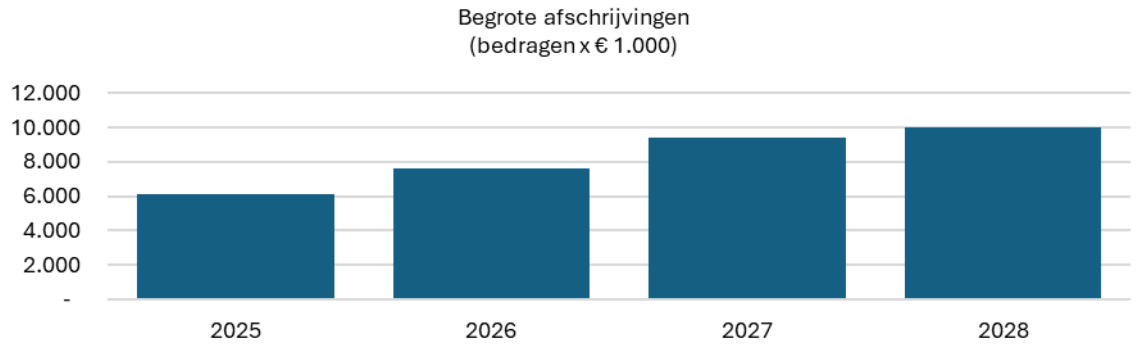
10.3.2 Hoe worden kapitaallasten geraamd in de begroting?

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting een prognose gemaakt van de toekomstige kapitaallasten. Hierin zijn vier categorieën te onderscheiden:

1. Afgesloten investeringen: hiervan is volledig duidelijk wat de hoogte van de kapitaallasten is.
2. Lopende investeringen: deze investeringen leveren (conform de notitie waarderings- en afschrijvingsbeleid) pas afschrijvingslasten op in het eerste jaar na afsluiting van de investering.
3. Nieuwe vervangingsinvesteringen: deze worden jaarlijks met het vaststellen van de begroting door de gemeenteraad beschikbaar gesteld. In de prognose van de kapitaallasten wordt er vanuit gegaan dat deze na 1 jaar zijn gerealiseerd, en het jaar daarna (het tweede boekjaar van de begroting) kapitaallasten opleveren.
4. Nieuwe investeringen: De gemeenteraad ontvangt voor deze investeringen op een later moment een apart raadsvoorstel, waarbij autorisatie plaatsvindt van de benodigde middelen. In de tussentijd wordt in de stelpost nieuw beleid rekening gehouden met de uit de investeringen voortvloeiende kapitaallasten. In paragraaf 10.4 wordt nader ingegaan op de stelpost nieuw beleid.

10.3.3 Hoe zijn de afschrijvingslasten opgebouwd?

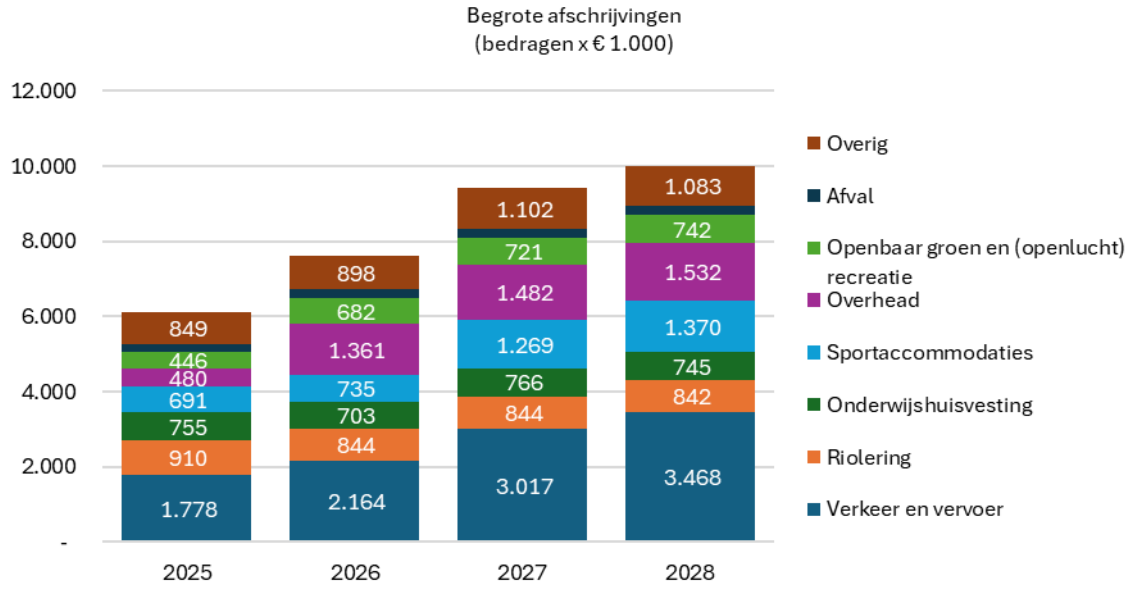
In de begroting 2025-2028 zijn de volgende afschrijvingslasten begroot:

Figuur 88 Begrote afschrijvingen 2025-2028

De totale afschrijvingslasten bedragen in 2025 circa € 6,1 miljoen. De komende jaren lopen de afschrijvingslasten naar verwachting op tot circa € 10 miljoen in 2028. Deze afschrijvingslasten hebben betrekking op de afgesloten investeringen, lopende investeringen en nieuwe vervangingsinvesteringen (onderdelen 1 t/m 3 in bovenstaande opsomming). De afschrijvingen van nieuwe investeringen (onderdeel 4) zitten hier niet in. Deze lasten maken namelijk onderdeel uit van de stelpost nieuw beleid die in paragraaf 10.4 nader wordt toegelicht.

Wanneer de afschrijvingslasten nader worden gespecificeerd levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 89 Specificatie begrote afschrijvingen 2025-2028

In bovenstaande figuur is te zien dat de toenemende afschrijvingslasten zich vooral voordoen binnen de taakvelden ‘verkeer en vervoer’, ‘sportaccommodaties’ en ‘overhead’.

De toenemende afschrijvingslasten t.b.v. verkeer en vervoer hebben o.a. betrekking op de vervangingsinvesteringen die de komende jaren worden voorzien voor wegbeheer, bruggen en

openbare verlichting (zie ook paragraaf 6.2). Vooral op het gebied van wegbeheer staan de komende jaren forse vervangingsinvesteringen begroot. De afschrijvingslasten nemen in 2027 en 2028 naar verwachting verder toe als gevolg van diverse andere omvangrijke investeringen die de komende jaren gepland staan en waarvoor de gemeenteraad investeringskredieten beschikbaar heeft gesteld. Zoals in paragraaf 6.2.2 is toegelicht betreft dit bijv. de aanleg van het fietspad Zevenbergen-Moerdijk (raadsvergadering d.d. 13-7-2023), de aanleg van de Randweg Klundert (raadsvergadering d.d. 3 november 2022) en de verlengde Zuidrand (raadsvergadering d.d. 28 september 2023).

Ook de afschrijvingslasten t.b.v. de sportaccommodaties nemen de komende jaren toe. Zoals in paragraaf 7.3.2 is toegelicht betreft dit de (vervangings)investeringen die in de begroting 2025-2028 voor 2025 beschikbaar zijn gesteld (raadsvergadering d.d. 7 november 2024) en de beschikbaar gestelde investeringskredieten t.b.v. Seolto (raadsvergadering d.d. 1 februari 2024) en de Kogelvangers (raadsvergadering d.d. 12 september 2024).

Tot slot nemen de afschrijvingslasten t.b.v. de overhead vooral van 2025 (circa € 0,5 miljoen) naar 2026 (circa € 1,4 miljoen) fors toe. Dit betreft grotendeels de afschrijvingslasten die ontstaan n.a.v. de verbouwing van het gemeentehuis. Doordat de verbouwing in 2025 wordt afgerond, wordt vanaf 2026 gestart met het afschrijven op deze investering.

Volledigheidshalve dient te worden opgemerkt dat de afschrijvingslasten niet volledig ten laste van het structurele begrotingsresultaat komen. Een deel van de investeringen worden namelijk (conform raadsbesluit) gedekt uit reserves of voorzieningen. Zo worden de afschrijvingen van diverse investeringen gedekt uit de reserve ‘afschrijvingslasten investeringen’ en worden de afschrijvingslasten m.b.t. afval en riolering vanuit het oogpunt van 100% kostendekkendheid doorberekend in de gemeentelijke tarieven.

10.3.4 Hoe zijn de rentelasten opgebouwd?

Naast de afschrijvingslasten bestaan de kapitaallasten ook uit rentelasten. Rentelasten ontstaan wanneer de gemeente financiering moet aantrekken voor bijv. de bekostiging van investeringen.

De gemeente Moerdijk kent diverse inkomstenbronnen om uitgaven te financieren. De belangrijkste inkomstenbronnen zijn de uitkeringen uit het gemeentefonds (zie hoofdstuk 9) en de lokale heffingen (zie hoofdstuk 10). De jaarlijks terugkerende inkomsten dienen in beginsel de jaarlijks terugkerende uitgaven te dekken. Omdat het tijdstip waarop inkomsten worden ontvangen niet altijd gelijkloopt met het tijdstip waarop de uitgaven worden gedaan, ontstaat er in sommige gevallen behoefte aan financieringsmiddelen. Grote investeringen en aflossingsverplichtingen van al opgenomen geldleningen kunnen ook een oorzaak zijn voor het ontstaan van financieringsbehoefte. Vanuit dit oogpunt is het onderscheid tussen de termen ‘financieren’ en ‘dekken’ van belang.

Voorbeeld: Het verschil tussen financieren en dekken

In de praktijk worden de termen ‘financieren’ en ‘dekken’ regelmatig door elkaar gebruikt. Aan de hand van een voorbeeld wordt het verschil tussen beide termen duidelijk.

Voorbeeld: De gemeente doet in 2025 een investering van € 10 miljoen waarbij de verwachte levensduur 20 jaar is. De jaarlijkse afschrijvingslasten die hieruit voortkomen bedragen € 0,5 miljoen (voor het gemak laten we de rentecomponent in dit voorbeeld buiten beschouwing). Doordat de gemeente in 2025 de investering doet van € 10 miljoen moeten deze middelen in dat jaar betaald worden aan de leveranciers, uitvoerders etc. Er is in 2025 dus een financieringsbehoefte van € 10 miljoen. Dat betekent echter niet dat de gemeente in 2025 € 10 miljoen dekking moet vinden in haar begroting. De investering wordt namelijk meerjarig afgeschreven, waarbij de afschrijvingslasten verdeeld worden over de komende 20 jaar. De gemeente moet de komende 20 jaar de structurele afschrijvingslasten (€ 500.000) dekken in haar begroting.

De rentelasten van de gemeente moeten conform (BBV) wetgeving toegerekend worden aan de diverse taakvelden van de gemeente. Deze rentetoerekening vindt plaats door middel van de renteomslag die jaarlijks met de begroting wordt vastgesteld en die conform de financiële verordening (raadsvergadering 13 maart 2025) als volgt wordt berekend: *’Het percentage van de omslagrente voor de toerekening van rente voor de financiering van de in gebruik zijnde activa, bedoeld in het eerste lid, wordt jaarlijks met de begroting vastgesteld. Het percentage van deze omslagrente wordt bepaald uit het gewogen gemiddelde van het bij de begroting geraamde rentepercentage van de rentekosten op de opgenomen langlopende en kortlopende geldleningen en het rentepercentage van de rentevergoeding over de reserves en voorzieningen.’* Kortgezegd worden de rentelasten van de gemeente dus verdeeld over de diverse gemeentelijke taakvelden (bijv. riolering, verkeer en vervoer etc.).

Periodiek wordt in de begroting en jaarrekening (in de paragraaf financiering) inzicht gegeven in de rentelasten en de berekening van de renteomslag. Zoals in de paragraaf financiering van de begroting 2025-2028 is toegelicht bedraagt de renteomslag voor 2025 2,7%. Dit percentage is berekend door de totale begrote rentelasten (circa € 4 miljoen) te delen door de boekwaarden van de activa (circa € 149,7 miljoen). Dit betreft voornamelijk de boekwaarden van de investeringen en de grondexploitaties.

De begrote rentelasten van € 4 miljoen hebben voor circa € 0,6 miljoen betrekking op de (netto) rentelasten die worden verwacht als gevolg van het aangaan van daadwerkelijke leningen. Dit zijn dus ‘echte’ rentelasten die de gemeente betaald. Veruit de meeste rentelasten (circa € 3,4 miljoen) hebben echter betrekking op de zogenaamde ‘bespaarde rente’. Conform de financiële verordening wordt bij de berekening van de renteomslag rekening gehouden met een (fictieve) rentevergoeding die gemeenten mogen doorberekenen over de eigen interne financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen). Deze fictieve rentelasten worden wel toegerekend aan de diverse taakvelden, maar hebben per saldo geen nadelig effect op het begrotingsresultaat. Bovenstaande betekent dan ook dat de rente die via de renteomslag wordt toegerekend niet per definitie hoeft overeen te komen met de daadwerkelijke rentelasten die de gemeente over aangegane leningen betaald.

10.3.5 In hoeverre zijn de lasten te beïnvloeden?

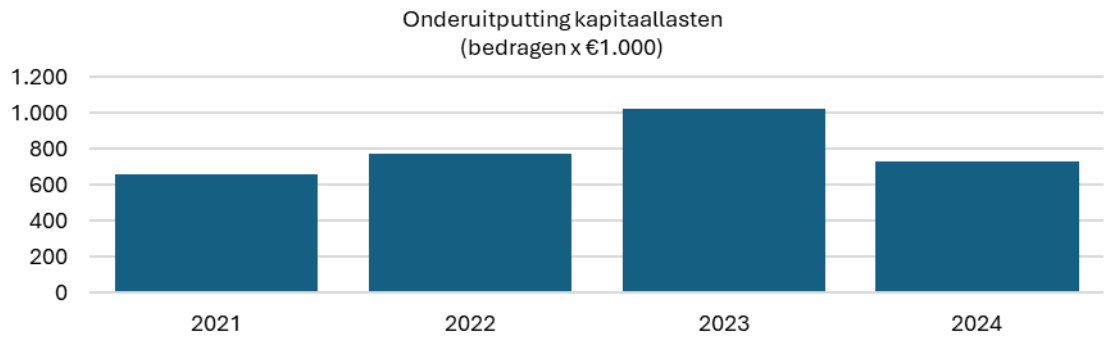
Kapitaallasten zijn structurele lasten die ten laste komen van het structurele begrotingsresultaat. Wanneer een investering gereed is moet daar op basis van de verwachte levensduur op afgeschreven worden. Die lasten liggen daarmee vast voor de komende tientallen jaren. Ook de rentelasten zijn beperkt te beïnvloeden. Dat neemt niet weg dat gemeenten een aantal mogelijkheden hebben om de kapitaallasten te beïnvloeden. Hieronder worden drie mogelijkheden toegelicht.

1. Nieuwe investeringen afwegen

   Allereerst geldt dat gemeenten een afweging kunnen maken in de omvang en het aantal investeringen die worden gedaan. Zowel voor vervangingsinvesteringen als nieuwe investeringen geldt dat de gemeenteraad kan besluiten welke investeringen op welk moment en voor welke bedragen worden gedaan. In paragraaf 10.4 wordt hier nader op ingegaan.

2. Reële(re) inschatting jaar van afronden investeringen

   Wanneer uiteindelijk besloten is om een investering te gaan uitvoeren, is het van belang om het verwachte jaar van afronden zo realistisch mogelijk in te schatten. De afgelopen jaren is het beeld dat er doorgaans sprake is van lagere kapitaallasten dan vooraf was ingeschat. In onderstaande figuur is de onderuitputting op de kapitaallasten in de jaren 2020-2024 weergegeven.

Figuur 90 Onderuitputting kapitaallasten 2021-2024

In bovenstaande figuur is te zien dat over de periode 2021-2024 de gemiddelde onderuitputting circa € 0,8 miljoen bedroeg. Dit is voornamelijk het gevolg van investeringen die pas later worden afgesloten dan in de begroting was ingeschat. Met name op het gebied van wegbeheer (zie ook paragraaf 6.2.2) en sportaccommodaties heeft dit zich de afgelopen jaren voorgedaan. Overigens speelt dit ook op andere gebieden, maar doordat de afschrijvingslasten van diverse investeringen uit de daarvoor ingestelde reserves worden gedekt of worden doorberekend in de gemeentelijke tarieven (bijv. riolering en afval) heeft dat niet altijd een effect op het jaarrekeningresultaat.

Omdat kapitaallasten structurele lasten zijn, heeft dit een effect op de structurele begrotingsruimte. Een onderuitputting van de kapitaallasten betekent in feite dat er een onnodig beslag op de structurele begrotingsruimte is gelegd. Dat dit vooral bij omvangrijke investeringen tot substantiële effecten kan leiden blijkt uit onderstaand voorbeeld.

Voorbeeld: verbouwing gemeentehuis

Op voorhand was ingeschat dat de verbouwing van het gemeentehuis in 2024 afgerond zou zijn. Op basis daarvan was in eerste instantie vanaf 2025 rekening gehouden met de afschrijvingslasten van € 723.000. Doordat de afronding van de verbouwing begin 2025 plaatsvindt, start de afschrijving van de investering pas in 2026. Zoals in de aanbiedingsnota bij de begroting 2025-2028 is toegelicht nam het structurele begrotingsresultaat voor het jaar 2025 hierdoor met € 723.000 toe.

Afschrijvingslasten (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028 e.v.
Afronding 2024	€ 723	€ 723	€ 723	€ 723
Afronding 2025	€ 0	€ 723	€ 723	€ 723
Verschil	**€ 723**	€ 0	€ 0	€ 0

Om ervoor te zorgen dat deze onderuitputting zich minder voordoet is het van belang een reële inschatting te maken van het jaar van afronding van een investering, zodat daar in de begroting rekening mee gehouden kan worden. Dit betekent niet dat investeringen uitgesteld worden. Het doel is om (op basis van een realistische inschatting van het verwachte jaar van afronden) een zo realistisch mogelijke raming van de kapitaallasten op te nemen in de begroting, waardoor dit voorkomt dat er onnodig beslag op de structurele begrotingsruimte wordt gelegd.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2024 is in beeld gebracht welke investeringen afgesloten kunnen worden en welke nog lopend zijn. Voor de lopende investeringen zal nadrukkelijk in beeld gebracht worden wat de reële inschatting is van het jaar van afronding. Dit zodat dit verwerkt kan worden in de begroting 2026-2029. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat indien een investering uiteindelijk toch eerder wordt afgesloten dan verwacht, dit voor de periode waarin de kapitaallasten nog niet geraamd waren een nadelig effect heeft op het begrotingsresultaat.

3. Realiteitsgehalte afschrijvingstermijnen

Tot slot kunnen de afschrijvingslasten in theorie beïnvloed worden door het aanpassen van de afschrijvingstermijn die voor een investering wordt gehanteerd. Wanneer een investering in 10 jaar wordt afgeschreven zullen de afschrijvingslasten twee keer zo hoog liggen als wanneer deze in 20 jaar wordt afgeschreven.

Hierbij geldt dat gemeenten niet volledig vrij zijn in het bepalen van de afschrijvingstermijnen. Op grond van de (BBV) wetgeving dienen investeringen jaarlijks afgeschreven te worden volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. De gebruiksduur is gelijk aan de verwachte economische of technische levensduur. Als een gebouw naar verwachting 40 jaar meegaat, moet deze dus in 40 jaar afgeschreven worden.

In de notitie waarderings- en afschrijvingsbeleid 2024 (raadsvergadering d.d. 1 februari 2024) zijn voor diverse soorten investeringen de afschrijvingstermijnen vastgelegd. Bij de vierjaarlijkse actualisering van deze notitie wordt beoordeeld in hoeverre de termijnen nog overeenkomen met

de feitelijke situatie binnen de gemeente Moerdijk. De gemeenteraad kan in specifieke gevallen besluiten om een afwijkende afschrijvingstermijn vast te stellen. Dit kan het geval zijn als zeer hoogwaardige, duurzame materialen worden gebruikt waardoor een investering een langere levensduur heeft.

De lokale situatie en omstandigheden zijn leidend bij de bepaling welke afschrijvingstermijnen voor de betreffende gemeente realistisch zijn. Desalniettemin zijn hieronder ter indicatie voor enkele veelvoorkomende investeringen de afschrijvingstermijnen van de gemeente Moerdijk vergeleken met buurgemeenten.

Soort investering	**Moerdijk**	**Halder-berge**	**Etten-Leur***	**Steen-bergen**	**Drimmelen**
Gebouwen (nieuwbouw permanent)	40 jaar	40 jaar	40 jaar	40 jaar	40 jaar
Vrijvervalriolering	60 jaar	70 jaar	60 jaar	60 jaar	60 jaar
Wegen	25 jaar	40 jaar	40 jaar	25 jaar	20 jaar
Masten openbare verlichting	46 jaar	40 jaar	20 jaar	40 jaar	25 jaar
Civieltechnische kunstwerken (tunnels, bruggen etc.)	25-80 jaar**	40 jaar	40 jaar	***	40 jaar
Technische installaties	20 jaar	15 jaar	20 jaar	15 jaar	15 jaar

Tabel 4 Globale vergelijking afschrijvingstermijnen

** Gemeente Etten-Leur maakt onderscheid tussen reguliere en maximale afschrijvingstermijnen. In de tabel zijn de maximale afschrijvingstermijnen weergegeven.*

*** Gemeente Moerdijk maakt onderscheid tussen civieltechnische kunstwerken van beton (80 jaar), bruggen van staal/hout (45 jaar) en bruggen van hout (25 jaar).*

**** Gemeente Steenbergen heeft geen specifieke afschrijvingstermijn hiervoor vastgelegd in het beleid.*

Uit de globale vergelijking komt naar voren dat de buurgemeenten vergelijkbare afschrijvingstermijnen hanteren. Bij wegen zijn de grootste verschillen te zien waarbij de afschrijvingstermijnen variëren van 20 jaar tot 40 jaar. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat gemeentelijke kenmerken (bijv. relatief veel of weinig buitengebied) van grote invloed kunnen zijn op de gemiddelde levensduur van wegen. Daarnaast geldt dat de afschrijvingstermijnen niet altijd eenduidig met elkaar te vergelijken zijn. Sommige gemeenten maken bijv. onderscheid tussen (auto)wegen en fiets- en wandelpaden, terwijl andere gemeenten alleen een algemene afschrijvingstermijn hanteren voor ‘wegen’. Ook bij de civieltechnische kunstwerken geldt dat de ene gemeente een algemene afschrijvingstermijn hanteert, terwijl andere gemeenten (zoals de gemeente Moerdijk) specifieker onderscheid maken in de diverse soorten civieltechnische kunstwerken.

10.4 Nieuw beleid

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op nieuw beleid. Allereerst wordt ingegaan op de werkwijze en opbouw van de stelpost nieuw beleid 2025-2028. Vervolgens wordt ingegaan op diverse ontwikkelingen die na 2028 worden voorzien en die vanaf 2029 naar verwachting effect gaan hebben op de structurele begrotingsruimte van de gemeente. Tot slot worden deze inzichten (stelpost nieuw beleid 2025-2028 en de ontwikkelingen na 2028) samengevoegd in een totaaloverzicht.

10.4.1 Stelpost nieuw beleid 2025-2028

De kadernota is jaarlijks het moment waarop nieuwe ontwikkelingen aan de gemeenteraad voorgelegd worden zodat op basis daarvan een integrale afweging gemaakt kan worden. Dit kan gaan om nieuwe wetgeving of nieuwe plannen en ambities van de gemeente zelf. De financiële effecten van de ontwikkelingen die zijn verwoord in de kadernota, de door de raad aangenomen kadervoorstellen en de ontwikkelingen uit eerdere kadernota's die nog niet tot een budgetaanvraag aan de gemeenteraad hebben geleid, worden jaarlijks begroot in de stelpost nieuw beleid. Het saldo van deze stelpost maakt onderdeel uit van de begroting en is dus meegenomen in de begrotingsuitkomsten.

Voor de middelen die in de stelpost nieuw beleid zijn begroot geldt dat via een apart raadsvoorstel aan de gemeenteraad moet worden gevraagd om de gereserveerde middelen daadwerkelijk beschikbaar te stellen. In artikel 5 van de financiële verordening (raadsvergadering 13 maart 2025) is bepaald dat in het raadsvoorstel tot vaststellen van de begroting voor een aantal ontwikkelingen gevraagd kan worden de budgetten direct beschikbaar te stellen vanuit de stelpost nieuw beleid. Leidraad is dat het daarbij in ieder geval budgetten kleiner dan € 50.000 betreft of uitgaven gerelateerd aan de bedrijfsvoering, zoals personele budgetten.

Voor diverse ontwikkelingen (die voortkomen uit eerdere kadernota's en het bestuursakkoord) zijn momenteel nog middelen gereserveerd in de stelpost nieuw beleid. Hiervoor zijn nog geen aparte raadsvoorstellen aan de gemeenteraad voorgelegd om deze middelen daadwerkelijk beschikbaar te stellen.

10.4.2 Ontwikkelingen ná 2028

In de meerjarenbegroting wordt conform (BBV) wetgeving inzicht gegeven in de komende 4 jaar. Er zijn echter diverse ontwikkelingen die worden voorzien en pas een financieel effect gaan hebben na de eerstkomende 4 jaar. De financiële effecten die uit deze ontwikkelingen voortkomen, maken (nog) geen onderdeel uit van de stelpost nieuw beleid 2025-2028.

Aangezien deze ontwikkelingen op de langere termijn een grote invloed kunnen gaan hebben op het financieel meerjarenperspectief van de gemeente, is in de aanbiedingsnota bij de begroting 2025-2028 (raadsvergadering d.d. 7 november 2024) onderstaand overzicht opgenomen:

Omschrijving (bedragen x € 1 mln)	Indicatie investering	Indicatie kapitaallast	Vermoedelijk jaar realisatie
Gemeenschapshuis Willemstad	4,7	0,3	2028
School en gymzaal Willemstad	8,8	0,4	2028
Schoolontwikkeling Klundert	11,1	0,6	2029
2e gymzaal Zevenbergen	3,2	0,2	2029
Nieuwbouw Niervaert Klundert	22	1,2	2029
Scholenontwikkeling Zevenbergen	8,8	0,4	2029
Zuidrandtunnel (netto)	21,4	0,8	2029
Stationstunnel Zevenbergen (netto)	15,4	0,6	2029
Inrichting stationsomgeving Zevenbergen	20	1,3	2030
Transformatiegebied Zevenbergen-Noord	5	pm	2031
Permanente voorziening Roode Vaart-centrum Zvb	2	0,1	2028
Verduurzaming bestaande zwembaden	2	0,1	pm
Totaal	**124,4**	**6,0**	

Figuur 91 Ontwikkelingen na 2028 (uit aanbiedingsnota begroting 2025-2028)

Hiermee is een doorkijk gegeven van de effecten van de voorziene ontwikkelingen waar op dit moment al aan gewerkt wordt en waarvan duidelijk is dat deze na 2028 lasten met zich zullen meebrengen. Opgemerkt dient te worden dat de genoemde bedragen gebaseerd zijn op de inzichten ten tijde van het opstellen van de begroting 2025-2028. Hierbij geldt dat de ramingen naarmate deze verder in de tijd komen te liggen steeds ‘zachter’ worden. Toekomstige ontwikkelingen kunnen nog een grote invloed hebben op de uiteindelijke hoogte van deze investeringen.

Zoals gezegd zijn dit ‘zachte’ bedragen. De investeringen zijn daarbij geïndexeerd naar het vermoedelijke jaar van realisatie. De investering voor de Niervaert is nog gebaseerd op de gegevens zoals die waren opgenomen in het raadsbesluit december 2023 en de investeringen voor de Zuidrandtunnel en de Stationstunnel zijn gebaseerd op de gegevens zoals die zijn opgenomen in het raadsbesluit van september 2023. De uiteindelijke hoogte van de investering is afhankelijk van de definitieve invulling van het plan. Daarnaast betekent een aanpassing van de planning (naar latere jaren) ook een wijziging van de hoogte van de investering, aangezien dan rekening gehouden moet worden met een eventuele verdere lastenstijging. Verder kan ook de renteontwikkeling effect hebben op de uiteindelijke hoogte van de kapitaallasten. Dit betekent dat er al met al nog veel onzekerheden zijn en er pas bij aanbieding van het betreffende raadsvoorstel meer duidelijkheid zal zijn.

Bij het opstellen van de kadernota 2026-2029 zal het overzicht weer geactualiseerd worden.

Kapitaallasten en exploitatielasten

De financiële effecten van deze ontwikkelingen zijn structurele kapitaallasten. Vanaf het moment dat de definitieve besluitvorming over deze ontwikkelingen heeft plaatsgevonden en de benodigde investeringskredieten beschikbaar zijn gesteld, staan de kapitaallasten vast en vormen zij een structurele last in de begroting. Gedurende de gehele levensduur (afschrijvingstermijn) van de investering zijn deze lasten niet meer te beïnvloeden.

Naast bovengenoemde kapitaallasten brengen deze investeringen ook exploitatielasten (o.a. instandhoudingslasten) met zich mee. Deze zijn nog niet bekend en in het overzicht niet weergegeven. De hoogte van deze lasten is mede afhankelijk van de gekozen uitvoering van de investering. In sommige gevallen kunnen zij ook van invloed zijn op de te verstrekken exploitatiebijdrage.

Dit betekent dat de uiteindelijke structurele lasten van bovengenoemde investeringen hoger kunnen uitvallen dan de in het overzicht opgenomen indicatie van de kapitaallasten.

Integraal huisvestingsplan scholen 2025-2040

In de loop van 2025 wordt het integraal huisvestingsplan scholen (IHP) opgesteld. De scholen die in de afgelopen jaren geen (vervangende) nieuwbouw of renovatie hebben gehad, zullen hierin met een meerjaren investeringsplanning opgenomen worden. Het betreft de volgende scholen waarvoor al projecten zijn gestart:

- Zevenbergschen Hoek, de Hoeksteen (i.c.m. gemeenschapshuis);
- Klundert: De Molenvliet, De Rietvest en Het Bastion;
- Fijnaart: De Fijne Aarde en De Springplank;
- Willemstad: Willem de Zwijger en De Singel (i.c.m. de gymzaal en gemeenschapshuis Irene).

Daarnaast zullen de volgende scholen, waarvoor nog geen projecten zijn gestart, opgenomen worden:

- Zevenbergen: De Toren en De Boemerang (één van beiden i.c.m. gymzaal ter vervanging huidige gymzaal Droge Mark);
- Moerdijk: De Klaverhoek;
- Heijningen: Het Kompas.

Een aantal hiervan is eerder opgenomen in een kadernota en maakt dus (op termijn) onderdeel uit van de stelpost nieuw beleid. Voor een aantal andere geldt dit echter nog niet.

10.4.3 Totaaloverzicht nieuw beleid en nieuwe ontwikkelingen

Wanneer de middelen die in de stelpost nieuw beleid 2025-2028 zijn begroot (paragraaf 10.4.1) en de verwachte financiële effecten van de voorziene ontwikkelingen na 2028 (paragraaf 10.4.2) worden samengevoegd, levert dat het overzicht op de volgende pagina op.

Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de ontwikkeling waar al een raadsbesluit aan ten grondslag ligt (Zuidrandtunnel);
- de ontwikkelingen die eerder in een kadernota of het bestuursakkoord zijn opgenomen en dus in de stelpost nieuw beleid 2025-2028 zijn opgenomen of de komende jaren in de stelpost nieuw beleid zullen worden opgenomen;
- en ontwikkelingen waarvoor beiden nog niet geldt.

De cijfers uit dit overzicht zijn gebaseerd op de begroting 2025-2028 (raadsvergadering d.d. 7 november 2024). Bij het opstellen van de kadernota 2026-2029 zal het overzicht geactualiseerd worden met de meest actuele inzichten.

Stelpost Nieuw beleid (bedragen x € 1.000)	Investering	I of S	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Ramingen uit vorige jaren t/m 2020:											
Vitale centra	2.423	S	55	157	154	152	149	147	145	142	140
Aanleg losloopgebieden/uitlaatterreinen honden	70	S	5	5	5	5	5	5	5	5	4
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2021-2024:											
Afschaling N285: Bijdrage aan de provincie tbv rotonde	-	I	-	-	400	-	-	-	-	-	-
Afschaling N285: Bijdrage t.b.v. rotonde Langeweg	-	I	-	500	-	-	-	-	-	-	-
Afschaling N285: Uitvoering werkzaamheden gemeente	2.660	S	-	-	-	173	170	168	165	162	160
Afschaling N285: Aanpassing plein Langeweg ivm rotonde	300	S	-	-	20	19	19	19	18	18	18
Project 183: scholenontwikkeling Willemstad:	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-
> nieuwbouw gemeenschapshuis	4.720	S	-	-	-	-	271	268	264	260	256
> nieuwbouw school en gymzaal	8.767	S	-	-	-	-	438	433	427	422	416
Project 187: scholenontwikkeling Zevenb.Hoek:	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-
> ophoging investering school	259	S	-	-	13	13	13	12	12	12	12
> nieuwbouw gemeenschapshuis	4.475	S	-	-	257	254	250	246	243	239	235
Scholen Fijnaart (alleen bouwkosten)	11.402	S	-	-	-	570	563	556	549	542	534
Scholen Klundert (alleen bouwkosten)	11.060	S	-	-	-	-	553	546	539	532	525
Toekomstbestendige gymaccomm. Zevenbergen: nieuwbouw gymzaal bij Regenboog	3.077	S	-	-	177	174	172	169	167	164	162
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2022-2025:											
Exploitatiekosten nieuwe gymzaal bij Regenboog	-	S	-	20	20	20	20	20	20	20	20
Vervangende nieuwbouw Niervaert	22.000	S	-	-	-	-	-	1.190	1.174	1.158	1.142
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2023-2026:											
Vervanging gymzaal Droge Mark (alleen bouwkosten)	3.160	S	-	-	-	-	-	182	179	177	174
Gymzaal Droge Mark: hogere exploitatiekosten	-	S	-	-	-	20	20	20	20	20	20
Herinrichting Doelstraat	1.100	S	-	72	70	69	68	67	66	65	64
Integrale aanpak arbeidsmigratie: extra inkomsten GF en/of toeristenbelasting m.b.t arbeidsmigranten	-	S	-	-225	-450	-450	-450	-450	-450	-450	-450
Toegevoegd o.b.v. Bestuursakkoord 2023-2026:											
Mobiliteit	-	S	440	500	500	500	500	500	500	500	500
Inclusiviteit	-	S	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2024-2027:											
Verbetering entree Klundert Zevenbergseweg	750	S	-	49	48	47	47	46	45	44	44
Akoestische panelen gymzalen	200	S	25	25	24	24	23	23	22	22	21
Permanente steiger Fort Sabina	190	S	-	12	12	12	12	12	11	11	11
Permanente steiger Fort Sabina (dekking tlv huursom voor ponton)	-	S	-	-12	-12	-12	-12	-12	-11	-11	-11
Toegevoegd o.b.v. kadernota 2025-2028:											
Werkbudget stedelijke regio's West-Brabant West & Breda -Tilburg	-	S	-	152	152	152	152	152	152	152	152
Kadervoorstel - ondersteuning verenigingen en vrijwilligersorganisaties	-	S	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Subtotaal stelpost nieuw beleid			**675**	**1.403**	**1.540**	**1.892**	**3.133**	**4.468**	**4.412**	**4.355**	**4.299**

Overige ontwikkelingen (bedragen x € 1.000)	Investering	I of S	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Scholenontwikkeling Zevenbergen	8.845	S	-	-	-	-	-	442	437	431	426
Stationstunnel Zevenbergen (netto)	15.400	S	-	-	-	-	-	578	573	568	563
Inrichting stationsomgeving Zevenbergen	20.000	S	-	-	-	-	-	-	1.300	1.280	1.260
Transformatiegebied Zevenbergen-Noord	5.000	I	-	-	-	-	-	-	-	pm	pm
Permanente voorziening Roode Vaart-centrum Zvb	2.000	S	-	-	-	-	130	128	126	124	122
Verduurzaming bestaande zwembaden	2.000	S	-	-	130	128	126	124	122	120	118
Subtotaal overige ontwikkelingen			**-**	**-**	**130**	**128**	**256**	**1.272**	**2.557**	**2.523**	**2.489**

Totaal stelpost nieuw beleid en overige ontwikkelingen		**675**	**1.403**	**1.670**	**2.020**	**3.389**	**5.739**	**6.969**	**6.879**	**6.788**
	Waarvan incidenteel	**-**	**500**	**400**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
	Waarvan structureel	**675**	**903**	**1.270**	**2.020**	**3.389**	**5.739**	**6.969**	**6.879**	**6.788**

Reeds besloten ontwikkeling (bedragen x € 1.000)	Investering	I of S	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Zuidrandtunnel (netto-investering)	21.400	S	0	0	0	0	0	803	796	789	782
Subtotaal reeds besloten ontwikkeling			**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**803**	**796**	**789**	**782**

Figuur 92 Totaaloverzicht stelpost nieuw beleid 2025-2028 en ontwikkelingen na 2028

10.4.4 In hoeverre zijn de lasten te beïnvloeden?

De middelen die gemoeid gaan met het nieuwe beleid, leggen (in de toekomst) beslag op de begrotingsruimte van de gemeente. Zoals in het overzicht in voorgaande paragraaf is geschetst gaat het daarbij om substantiële bedragen, variërend van circa € 0,9 miljoen (2026) tot ruim € 7 miljoen vanaf 2031. Hieronder wordt ingegaan op de vraag in hoeverre deze lasten te beïnvloeden zijn.

1. <u>Keuzeruimte binnen de stelpost nieuw beleid en ontwikkelingen na 2028</u>

   De stelpost nieuw beleid is opgebouwd uit de nieuwe ontwikkelingen uit de kadernota in combinatie met de kadervoorstellen vanuit de gemeenteraad. In feite is er bij de stelpost nieuw beleid sprake van middelen die binnen de begroting gereserveerd worden ter dekking van nieuwe ontwikkelingen waar de raad eerst nog een definitief besluit over moet nemen. Dit betekent dat er nog een definitieve keuze gemaakt moet worden.

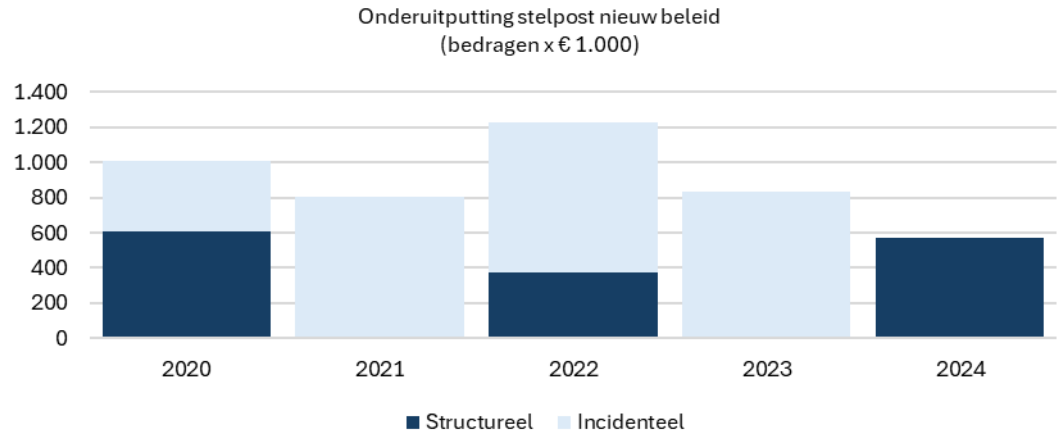
   Met het oog op de structurele begrotingsruimte kan kritisch gekeken worden naar deze nieuwe ontwikkelingen en kadervoorstellen. Zijn ze allemaal noodzakelijk? Kan het ook met minder? Is het mogelijk een fasering aan te brengen om de lasten minder snel op te laten lopen? Is het nodig om te gaan werken met een maximumbedrag voor de stelpost? Er zijn verschillende mogelijkheden om de nieuwe ontwikkelingen integraal af te wegen.

   Vanuit dit oogpunt wordt bij het opstellen van de kadernota 2026-2029 een aantal aanvullende vragen betrokken bij het in beeld brengen van de nieuwe ontwikkelingen:

   - Wat is de directe link met het bestuursakkoord?
   - In hoeverre is er sprake van een wettelijke verplichting?
   - Wat zijn de (maatschappelijke) gevolgen en risico's wanneer deze ontwikkeling wel en wanneer deze niet wordt opgepakt?
   - Welke fasering is mogelijk? Waarom moet het nu?
   - Is er alternatieve dekking beschikbaar?
   - Is het inwisselbaar voor andere taken, waardoor budget vrij gespeeld kan worden?

   Ook bij de ontwikkelingen die na 2028 worden voorzien geldt dat over al deze ontwikkelingen (met uitzondering van de Zuidrandtunnel) nog geen definitief raadsbesluit is genomen. Er is dus nog keuzeruimte over het al dan niet door laten gaan van deze ontwikkelingen en de gewenste invulling daarvan.

2. <u>Reële(re) inschatting jaar van realisatie</u>
   Verder is het van belang om voor de diverse ontwikkelingen het verwachte jaar van realisatie zo realistisch mogelijk in te schatten. De afgelopen jaren is het beeld dat jaarlijks een deel van de stelpost nieuw beleid onbenut blijft. Onderstaande figuur geeft inzicht in de onderuitputting over de periode 2020 t/m 2024.

Figuur 93 Onderuitputting stelpost nieuw beleid 2020-2024

Over de periode 2020-2024 bedroeg de gemiddelde onderuitputting circa € 0,9 miljoen, waarvan gemiddeld circa € 0,3 miljoen betrekking had op structurele lasten en circa € 0,6 miljoen op incidentele lasten. De onderuitputting van de stelpost nieuw beleid resulteert in de betreffende jaren in een voordeel (lagere lasten dan begroot) en maakt vervolgens onderdeel uit van het jaarrekeningresultaat. Met het oog op de structurele begrotingsruimte is daarbij vooral de onderuitputting op de structurele lasten van belang. Die zijn namelijk van invloed op het structurele begrotingsresultaat.

Om ervoor te zorgen dat deze onderuitputting zich minder voordoet is het van belang een reële inschatting te maken van het jaar waarin de daadwerkelijke realisatie zal plaatsvinden (en er dus inzet van de middelen uit de stelpost nieuw beleid plaats zal gaan vinden). Onder voorbehoud uiteraard dat de gemeenteraad instemt met de inzet van deze gereserveerde middelen. Dit voorkomt dat er aan het eind van het jaar bedragen onbenut blijven die daarmee (achteraf gezien) een onnodig beslag hebben gelegd op de begrotingsruimte van de gemeente. Dit vraagt per onderdeel wellicht een planning die rekening houdt met tegenvallers en niet uitgaat van het meest optimistische scenario.

Bij het opstellen van de kadernota 2026-2029 wordt nadrukkelijk(er) gekeken naar een realistische planning. Dit geldt zowel voor de nieuwe ontwikkelingen die in de kadernota 2026-2029 zullen worden opgenomen, als voor de huidige reserveringen die op basis van eerdere kadernota's al in de stelpost nieuw beleid zijn opgenomen. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat hierbij de situatie zou kunnen ontstaan dat de gemeenteraad uiteindelijk wordt gevraagd middelen eerder beschikbaar te stellen dan waarmee in de stelpost nieuw beleid rekening is gehouden. Bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van een structureel budget vanaf 2026, terwijl dit structurele budget pas in 2027 in de stelpost nieuw beleid is begroot. Dit betekent dan voor de periode waarin de middelen nog niet begroot waren (in dit voorbeeld: 2026) een negatief effect op het jaarrekeningresultaat van dat jaar of een benodigde dekking uit de algemene reserve.

10.5 Reserves

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de (inzet van) reserves.

De reserves vormen het eigen vermogen van een gemeente. Reserves zijn vrij te besteden. Dat wil zeggen dat het de gemeenteraad vrij staat de bestemming van reserves te wijzigen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen bestemmingsreserves (waaraan de gemeenteraad een bepaalde bestemming heeft gegeven) en de algemene reserve. In paragraaf 2.5.2 is ingegaan op de omvang van de diverse reserves binnen de gemeente Moerdijk. Daarbij is ook toegelicht dat reserves in principe alleen voor incidentele uitgaven ingezet kunnen worden. Er zijn twee uitzonderingen op dit principe. Deze uitzonderingen staan centraal in deze paragraaf, waarbij wordt ingegaan op de vraag in hoeverre dit kan bijdragen aan het vergroten van de structurele begrotingsruimte.

10.5.1 Inzet reserve t.b.v. dekking afschrijvingslasten investeringen

Zoals in paragraaf 10.3 is toegelicht worden investeringen geactiveerd en meerjarig afgeschreven op basis van de verwachte levensduur. Dit betekent dat gedurende de afschrijvingstermijn van de investering de kapitaallasten (afschrijving- en rentelasten) jaarlijks als structurele last op de begroting drukken.

Conform (BBV) wetgeving mogen investeringen niet rechtstreeks uit een reserve gedekt worden. Wel mogen de jaarlijkse afschrijvingslasten die uit de investeringen voortkomen gedekt worden uit een daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Voor de gedane investeringen moeten dan nog steeds de jaarlijkse kapitaallasten structureel in de begroting worden verwerkt. Vervolgens kan echter als dekking voor de afschrijvingslasten een onttrekking uit de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve plaatsvinden. De onttrekking uit deze reserve mag als structurele baat in de begroting worden aangemerkt. Per saldo vervalt hierdoor de structurele afschrijvingslast van de investering in de begroting.

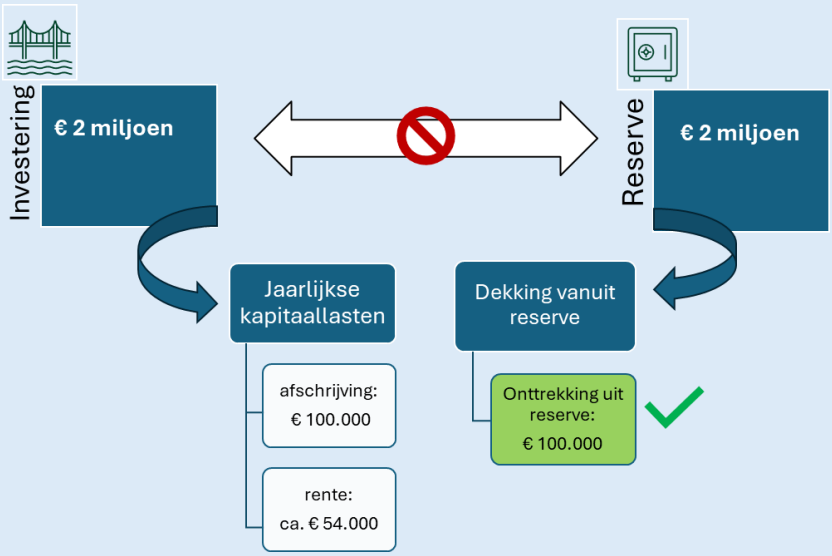
Daarnaast geldt voor investeringen die door een andere partij worden gedaan en waar de gemeente een bijdrage aan levert, dat deze bijdragen wel meteen gedekt mogen worden uit een reserve. Hierbij is er geen verplichting tot het opnemen van kapitaallasten in de begroting. Wanneer een dergelijke bijdrage gedekt wordt uit een reserve is er dus ook geen sprake van zowel afschrijvings- als rentelasten in de begroting.

Voorbeeld: Hoe werkt de reserve 'dekking afschrijvingslasten'?

De gemeenteraad wil een investering doen van € 2 miljoen waarbij de investering een verwachte levensduur heeft van 20 jaar. Conform de (BBV) wetgeving mag deze investering niet direct uit de (algemene)reserve worden gedekt. Dit vanuit de gedachte dat reserves alleen voor incidentele uitgaven ingezet mogen worden en niet kunnen dienen ter structurele dekking. De jaarlijkse kapitaallasten (afschrijving + rente) moeten dus als structurele lasten in de begroting worden geraamd. In dit geval betekent dit dat de afschrijving (€ 100.000) en rentelasten (die we in dit voorbeeld stellen op € 54.000) ten laste van de structurele begrotingsruimte komen.

Als uitzondering mogen afschrijvingen wel gedekt worden uit een daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Wanneer de gemeenteraad besluit om € 2 miljoen in een bestemmingsreserve 'dekking afschrijvingslasten' te storten, kunnen de jaarlijkse afschrijvingslasten van € 100.000 daaruit gedekt worden. De jaarlijkse onttrekking van € 100.000 wordt dan namelijk als structurele dekking gezien. Hierdoor verbetert het structurele begrotingsresultaat met € 100.000.

Op dit moment heeft de gemeente Moerdijk reeds een bestemmingsreserve 'afschrijvingslasten investeringen'. In deze reserve zit per 1-1-2025 circa € 30 miljoen. Uit deze reserve worden (conform raadsbesluiten) de afschrijvingslasten gedekt van diverse investeringen die in het verleden zijn gedaan. In 2025 wordt circa € 0,7 miljoen uit deze reserve onttrokken ter dekking van de afschrijvingslasten van de betreffende investeringen. In lijn hiermee kan ervoor gekozen worden om deze constructie voor toekomstige investeringen ook toe te passen, waarmee de structurele begrotingsruimte vergroot kan worden.

Indien hiertoe wordt gekozen dienen aanvullende middelen in de reserve 'afschrijvingslasten investeringen' te worden gestort. Grofweg kan dat op drie manieren gedaan worden, waarbij geldt dat in alle gevallen een expliciet raadsbesluit nodig is voor het vormen en inzetten van een dergelijke reserve.

- Allereerst kan de gemeenteraad na afloop van het jaar bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat besluiten om (een deel van) een positief jaarrekeningresultaat in deze reserve storten.

- Een andere mogelijkheid is om een deel van de vrije ruimte van de algemene reserve over te hevelen naar de reserve ‘afschrijvingslasten investeringen’. Zoals in paragraaf 2.5.2 is toegelicht bedraagt de vrije ruimte in de algemene reserve op dit moment circa € 13,9 miljoen.
- Tot slot kan de gemeenteraad overwegen om de huidige bestemmingsreserves deels over te hevelen naar de reserve ‘afschrijvingslasten investeringen’. De laatste keer dat een integrale inventarisatie is uitgevoerd naar de nut en noodzaak van de diverse bestemmingsreserves is de nota reserves en voorzieningen 2024 (raadsvergadering d.d.1 februari 2024). Hierbij zijn diverse bestemmingsreserves door de gemeenteraad opgeheven waarbij de resterende middelen zijn overgeheveld naar de algemene reserve. Een aantal reserves is bij de nota reserves en voorzieningen nog niet beoordeeld doordat er m.b.t. die reserves diverse ontwikkelingen speelden. Dit betrof de reserves huisvesting onderwijs, bovenwijkse voorzieningen, ruimtelijke ontwikkeling en de reserve nieuwkomers. Overwogen kan worden om bij voorrang kritisch naar de nut en noodzaak van deze bestemmingsreserves te kijken, waarbij mogelijk een deel van de middelen overgeheveld kan worden naar de reserve ‘afschrijvingslasten investeringen’.

Indien besloten wordt om de afschrijvingslasten van een investering te dekken uit een reserve ‘afschrijvingslasten investeringen’, is het uiteindelijke effect op het structurele begrotingsresultaat afhankelijk van de hoogte en de afschrijvingstermijn van de investering. Ter indicatie zijn hieronder diverse situaties in beeld gebracht met daarbij de potentiële effecten die dit heeft op het structurele begrotingsresultaat.

Indicatie effecten inzet reserve 'afschrijvingslasten investeringen' (Bedragen x € 1.000)			
Storting in reserve	1.000	5.000	13.900
Levensduur investering	Effect op structurele begrotingsruimte		
25 jaar	40	200	556
50 jaar	20	100	278
80 jaar	13	63	174

Tabel 5 Indicatie effecten inzet reserve ‘afschrijvingslasten investeringen’

In de theoretische situatie dat de volledige vrije ruimte van de algemene reserve (€ 13,9 miljoen) ingezet zou worden voor het dekken van de afschrijvingslasten van een investering met een levensduur van 25 jaar, zou dit resulteren in een verbetering van de structurele begrotingsruimte van € 556.000. Bij een inzet van € 1 miljoen voor een investering met een levensduur van 80 jaar is het effect op de structurele begrotingsruimte € 13.000.

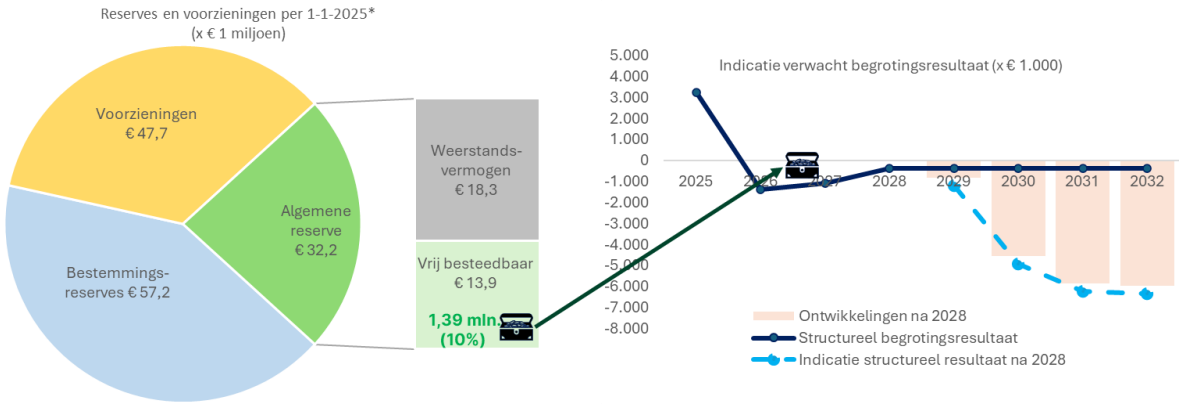
De uiteindelijke keuze of en voor welke investeringen de reserve eventueel ingezet wordt is een raadsbevoegdheid en vraagt altijd een raadsbesluit vooraf. Het besluit tot inzet van de reserve moet genomen worden voordat de investering wordt afgesloten en de afschrijvingstermijn begint te lopen.

Verder dient te worden opgemerkt dat reserves niet oneindig ingezet kunnen worden ter dekking van structurele lasten. Investeringen waarbij er aan het einde van de afschrijvingstermijn een vrije keuze is tot het wel of niet vervangen van de investering verdienen dan ook de voorkeur. Op dat moment is er namelijk geen dekking vanuit de reserve meer aanwezig en kan de gemeenteraad de afweging maken of er al dan niet een beslag op de structurele begrotingsruimte wordt gelegd. Wanneer tegen die tijd een vervangingsinvestering nodig is zullen de afschrijvingslasten namelijk doorlopen en ten laste komen van het structurele begrotingsresultaat.

10.5.2 Inzet algemene reserve als structurele dekking

Sinds 1 januari 2024 is het voor gemeenten (onder voorwaarden) mogelijk om (een deel van) de algemene reserve in te zetten voor het dekken van structurele lasten. Van het vrij besteedbare deel van de algemene reserve mogen gemeenten 10% inzetten voor het dekken van structurele lasten. Dit onder de voorwaarde dat de solvabiliteit van de gemeente groter of gelijk aan 20% is en blijft. Ook moet het weerstandsvermogen naar het oordeel van de toezichthouder (de provincie) voldoende zijn en gebaseerd zijn op een adequate risico-inventarisatie. De maatregel kan gemeenten helpen om actuele knelpunten op te lossen.

Wanneer deze mogelijkheid wordt toegepast op de situatie van de gemeente Moerdijk levert dat onderstaand beeld op:

Figuur 94 Voorbeeld inzet algemene reserve als structurele dekking

Zoals in paragraaf 2.5.2 is toegelicht bedraagt de vrije ruimte in de algemene reserve op dit moment circa € 13,9 miljoen. Dit is de ruimte binnen de algemene reserve die niet nodig is voor het aan te houden weerstandsvermogen. Op basis van de nieuwe mogelijkheid die aan gemeenten wordt geboden, kan in een bepaald jaar 10% van deze vrije ruimte ingezet worden ter dekking van structurele lasten. Voor de gemeente Moerdijk zou dat uitkomen op maximaal € 1,39 miljoen.

Deze mogelijkheid kan gezien worden als een uiterst middel om de begroting in een bepaald jaar structureel sluitend te krijgen. Dit kan echter nooit een structurele oplossing zijn omdat de omvang van de algemene reserve hiermee afneemt en uiteindelijk niet meer ingezet kan worden. Met deze mogelijkheid wordt tijd gekocht om uiteindelijk keuzes te maken welke structurele maatregelen nodig zijn om tot een structureel sluitende begroting te kunnen komen. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat voor de mogelijke inzet van de algemene reserve te allen tijde een raadsbesluit nodig zal zijn.

Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk staan de conclusies en aanbevelingen centraal. Allereerst worden de belangrijkste bevindingen per hoofdstuk samengevat. Vervolgens wordt de algehele conclusie geformuleerd en worden diverse concrete aanbevelingen gedaan.

Samenvatting bevindingen per hoofdstuk

Landelijk is er momenteel veel te doen over de financiële positie van gemeenten. Terwijl gemeenten de komende jaren met diverse grote landelijke uitdagingen te maken hebben op het gebied van o.a. woningbouw, verduurzaming, energietransitie en stijgende lasten binnen het sociaal domein, is er grote onduidelijkheid over de bijdragen die gemeenten voor deze taken ontvangen vanuit het Rijk. Gemeenten ontvangen vanaf 2026 vanuit het Rijk fors minder middelen via het gemeentefonds. In de landelijke media wordt in dit kader ook wel gesproken over het 'ravijnjaar 2026'. Tijdens de behandeling van de kadernota 2025-2028 en daarop volgend de begroting 2025-2028 is geconstateerd dat de financiële uitkomsten van de gemeente Moerdijk op de korte termijn geen (urgente) noodzaak gaven om op dat moment al mogelijkheden te hebben waarmee de structurele begrotingsruimte kan worden vergroot. Echter was het algehele beeld dat het richting komende begrotingsjaren nuttig en noodzakelijk is om nader inzicht te krijgen in de wijze waarop de structurele begrotingsruimte kan worden vergroot. Vanuit dat oogpunt is de **doelstelling van dit onderzoek** om vanuit een breder perspectief mogelijkheden te onderzoeken die kunnen bijdragen aan het vergoten van de structurele begrotingsruimte. Het doel van dit onderzoek is dan ook niet om met specifieke ombuigingsvoorstellen te komen maar om met richtinggevende mogelijkheden te komen.

In **hoofdstuk 1** zijn diverse mogelijkheden geschetst waarop gemeenten om kunnen gaan met de landelijke onzekerheden, waarbij de te kiezen aanpak logischerwijs per gemeente kan verschillen. De methode die het beste aansluit bij het doel van dit onderzoek is het nader in beeld brengen van de (financiële) positie van de gemeente ('meten is weten'). Gezien de financiële uitgangspositie van de gemeente Moerdijk en de landelijke onzekerheden die momenteel nog bestaan over de financiële positie van gemeenten, wordt het niet wenselijk geacht om op dit moment al concrete ombuigingsmaatregelen aan de gemeenteraad voor te stellen. Vanuit dat oogpunt is het raadzaam om de (financiële) positie van de gemeente nader in beeld te brengen en uit te diepen. Verder is toegelicht dat dit onderzoek niet op zichzelf staat maar moet worden gezien vanuit een breder perspectief. Het vormt een vertrekpunt om vanuit daar met elkaar eventuele toekomstige vervolgstappen te bepalen.

In **hoofdstuk 2** is nader ingegaan op de vraag hoe het financiële perspectief van de gemeente Moerdijk er nu - en in de komende jaren – voor staat. Om hier een oordeel over te kunnen vormen zijn diverse aspecten in samenhang bezien. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de financiën van de gemeente Moerdijk op dit moment gezond zijn, waarbij er aandacht nodig is voor de ontwikkeling van de financiële positie in de komende jaren. Dit rekening houdend met de gepresenteerde financiële uitkomsten voor de jaren 2026-2028, maar ook met het oog op een aantal ambities die we als gemeente hebben en de daaruit voortkomende investeringen die we na 2028 op ons af zien komen. Als indicatie is afgegeven dat hierdoor het verwachte tekort oploopt naar ruim € 6 miljoen vanaf 2031. De benodigde aandacht voor de structurele begrotingspositie wordt versterkt vanuit de wetenschap dat slechts een beperkt deel van de gemeentelijke lasten en baten op korte / middellange termijn te beïnvloeden zijn.

In **hoofdstuk 3** is ingegaan op de vraag hoe het financiële perspectief van de gemeente Moerdijk zich verhoudt ten opzichte van andere gemeenten. Allereerst is geschetst dat de financiële gegevens van gemeenten onderling niet altijd goed te vergelijken zijn. Desalniettemin kan op hoofdlijnen geconcludeerd worden dat de gemeente Moerdijk ten opzichte van de referentiegemeenten relatief veel baten én relatief veel lasten heeft. De hogere baten hebben voornamelijk betrekking op hogere baten uit de lokale heffingen, die voornamelijk voortkomen uit hogere ozb baten m.b.t. de niet-woningen. Aan de lastenkant geldt dat voor de taakvelden 'volksgezondheid en milieu', 'verkeer, vervoer en waterstaat' en 'veiligheid' de lasten in 2023 substantieel hoger waren dan bij de referentiegemeenten terwijl de lasten binnen het taakveld 'volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing' juist substantieel lager waren. Hoewel een volledige analyse en duiding van deze verschillen buiten de scope van dit onderzoek liggen, zijn deze verschillen op hoofdlijnen te herleiden naar de specifieke kenmerken van de gemeente Moerdijk (zoals de aanwezigheid van de 4e grootste zeehaven van Nederland en het grote industrieterrein en de grote oppervlakte van de gemeente met meerdere kernen). Verder is naar voren gekomen dat voor diverse taakvelden de verschillen over 2023 een vertekend beeld geven door incidentele uitgaven of financieel technische boekingen die in dat jaar hebben plaatsgevonden. Al met al is de conclusie dat de in beeld gebrachte verschillen geen concrete aanleiding geven om die verschillen nog verder te analyseren en uit te zoeken. Dat neemt niet weg dat diverse begrotingsposten van de gemeente Moerdijk in de volgende hoofdstukken nader in beeld zijn gebracht. Dit vanuit het doel van het onderzoek om richtinggevende mogelijkheden in beeld te brengen die kunnen bijdragen aan het vergroten van de structurele begrotingsruimte.

In **hoofdstuk 4** is een selectie gemaakt van de begrotingsposten die in de hoofdstukken 5 t/m 10 nader in beeld zijn gebracht. De nader in beeld te brengen begrotingsposten zijn geselecteerd op basis van twee criteria: de financiële omvang en de mate van beïnvloedbaarheid.

In **hoofdstuk 5** is nader ingegaan op het taakveld 'sociaal domein'. Het sociaal domein is binnen de gemeente Moerdijk (net als bij andere gemeenten) veruit het grootste taakveld met circa € 55 miljoen aan jaarlijkse lasten. De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet vormen samen de kern van het sociaal domein. Toegelicht is dat de taakgebieden binnen het sociaal domein niet als losstaande onderdelen kunnen worden gezien. Hoewel deze wetten formeel gescheiden zijn, richten ze zich allemaal op het versterken van de zelfredzaamheid, participatie en ondersteuning van kwetsbare groepen. Daarnaast kunnen er ook raakvlakken zijn met diverse andere gemeentelijke taken die (in)direct het welzijn van inwoners raken.

De decentralisaties die in 2015 zijn doorgevoerd gingen gepaard met grote verwachtingen. In de afgelopen jaren zijn diverse rapporten verschenen waaruit het landelijke beeld naar voren komt dat de beoogde resultaten van de decentralisatie tot op heden niet of slechts gedeeltelijk zijn verwezenlijkt. Ook de komende jaren blijven de ontwikkelingen binnen het sociaal domein een actueel vraagstuk. De omvang, complexiteit en hoge lasten van het sociaal domein stelt gemeenten landelijk voor de vraag: hoe houden we er grip op? Gemeente Moerdijk ontwikkelde hiertoe de Scan Mens en Maatschappij. Deze Scan (die in de periode 2021 t/m 2023 in drie delen is opgesteld) betrof een omvangrijke inventarisatie van feiten, inzichten en kansen op sociaal-maatschappelijk vlak. Toegelicht is dat dit onderzoek naar het vergroten van de structurele begrotingsruimte geen herhaling of nadere uitwerking is van de scan Mens en Maatschappij. Dit onderzoek is namelijk vanuit een ander perspectief ingestoken. Hoewel dit onderzoek minder diepgaand is dan de Scan Mens en Maatschappij betekent dit niet dat dit onderzoek geen aanvullende inzichten kan opleveren. Juist doordat dit onderzoek vanuit een andere insteek is opgezet kan dit mogelijk aanvullende inzichten opleveren.

Achtereenvolgens is in hoofdstuk 5 nader ingegaan op de jaarlijkse baten en lasten die gemoeid gaan met de inkomensregelingen, WSW en beschut werk, jeugdhulp, Wmo en samenkracht en burgerparticipatie.

Bij de inkomensregelingen is toegelicht dat de jaarlijkse lasten (circa € 15,2 miljoen) vrijwel volledig bestaan uit de gemeentelijke bijdrage aan het Werkplein voor de taken die zij op dit gebied voor de gemeente uitvoeren. Verder is toegelicht dat we als gemeente voor het bekostigen van een groot deel van deze uitgaven jaarlijks vanuit het Rijk een landelijk (BUIG) budget ontvangen. Wanneer we naar de (meerjarige) ontwikkeling van het aantal personen met bijstand en een bijstand gerelateerde uitkering kijken, levert dat het beeld op dat het aantal personen met bijstand in de gemeente Moerdijk vanaf 2015 (m.u.v. 2020) redelijk constant is. Daarnaast is te zien dat het aantal sinds 2015 lager ligt dan het gemiddelde van de referentiegemeenten, waarbij het verschil de afgelopen jaren wel minder is geworden. Ook wanneer we kijken naar het werkloosheidspercentage is te zien dat dit percentage in de gemeente Moerdijk sinds 2015 lager ligt dan het gemiddelde van de referentiegemeenten, waarbij zowel bij de referentiegemeenten als de gemeente Moerdijk dit percentage de laatste jaren is afgenomen.

Bij het onderdeel WSW en beschut werk is toegelicht dat de jaarlijkse lasten (circa € 3 miljoen) volledig betrekking hebben op de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling WVS voor de taken die zij uitvoeren vanuit de Participatiewet, de Wet sociale werkvoorziening en het beschut werken. De lasten van de WVS bestaan voornamelijk uit loonkosten. Het gevolg hiervan is dat eventuele landelijke wijzigingen in het minimumloon direct gevolgen hebben voor de begroting van WVS. Voor de taken op het gebied van beschut werk en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) ontvangen gemeenten middelen vanuit het Rijk via de integratie-uitkering Participatiewet. Deze middelen worden 1 op 1 doorbetaald aan de gemeenschappelijke regeling WVS.

M.b.t. de Jeugdzorg zijn een aantal ontwikkelingen geschetst waar landelijk veel aandacht voor is. Achtereenvolgens is ingegaan op de ontwikkelingen m.b.t. de landelijke financiering van de jeugdzorg, de Hervormingsagenda jeugd en de ontwikkelingen ten aanzien van regionale samenwerking tussen gemeenten. Ook is stil gestaan bij enkele lokale ontwikkelingen binnen de gemeente Moerdijk zoals het Actieplan Jeugd en het Rekenkameronderzoek. Het landelijke beeld is dat het aantal jeugdigen wat gebruik maakt van jeugdhulp vooral tot 2021 fors is toegenomen, waarbij de toename wel minder wordt. Tegelijkertijd is het landelijke beeld dat de lasten sterker toenemen dan het gebruik van jeugdzorg. De stijging van de lasten wordt dus niet veroorzaakt door alleen meer gebruik, maar de gemiddelde lasten per jeugdige nemen ook toe. De afgelopen jaren is dan ook veel discussie ontstaan over het budget wat gemeenten vanuit het Rijk hiervoor ontvangen.

Ook binnen de Wmo spelen diverse landelijke ontwikkelingen die samen zorgen voor een landelijk groeiende vraag naar Wmo-voorzieningen en een toename van de uitgaven. De Nederlandse bevolking vergrijst, waardoor het aantal mensen dat ondersteuning nodig heeft groeit. Ouderen hebben vaker hulp nodig bij huishoudelijke taken, mobiliteit en persoonlijke verzorging. Daarnaast is de landelijke ontwikkeling dat ouderen langer thuis blijven wonen, wat leidt tot intensievere zorg- en ondersteuningsvragen. Tot slot heeft o.a. ook de krapte op de zorgarbeidsmarkt een opwaarts effect op de lasten. Deze ontwikkelingen zetten druk op de Wmo-ondersteuning die gemeenten kunnen bieden. Reeds in 2021 is door het ministerie van VWS en de VNG afgesproken om een gezamenlijk onderzoekstraject te starten naar de houdbaarheid van de Wmo 2015 op de lange termijn. Verder is geconcludeerd dat de jaarlijkse groei van het gemeentefonds onvoldoende is om de groei van de zorglasten op te vangen. Daarom is door het Rijk toegezegd dat voor een nader te bepalen deel van de Wmo in de toekomst een aparte financiering wordt gehanteerd die beter aansluit bij de lastenontwikkelingen. Tot slot is ook ingegaan op de landelijke invoering van een inkomensafhankelijke

eigen bijdrage, met als doel om de gemeentelijke Wmo-dienstverlening beschikbaar te houden voor inwoners die hulp en ondersteuning het hardst nodig hebben en niet vanuit 'eigen kracht' kunnen organiseren. Wat betreft de ontwikkeling van het aantal cliënten dat gebruik maakt van de diverse voorzieningen is de conclusie dat dit de afgelopen jaren is toegenomen. Het aantal voorzieningen in de gemeente Moerdijk is ten opzichte van 2016 met circa 10% toegenomen (van 2.995 cliënten in 2016 naar 3.295 cliënten in 2024). Deze stijging ligt in lijn met de hierboven toegelichte landelijke ontwikkelingen.

M.b.t. het onderdeel 'samenkracht en burgerparticipatie' is geconstateerd dat deze lasten grotendeels betrekking hebben op de opvang van nieuwkomers (o.a. de opvang van Oekraïense ontheemden aan de Schansdijk). Tegenover de lasten die voor de opvang van Oekraïense ontheemden gemaakt worden staat een bijdrage vanuit het Rijk, waarbij het saldo van alle lasten en baten in het kader van de opvang van nieuwkomers conform raadsbesluit wordt verrekend met de daarvoor ingestelde bestemmingsreserve. Andere grote posten betreffen de subsidies en overige bijdragen aan instellingen en verenigingen, waarvan de budgetsubsidie aan Surplus veruit de grootste is. Ook de gemeentelijke bijdrage die aan het Werkplein wordt gedaan t.b.v. de taken die zij uitvoeren op het gebied van inburgering vallen hieronder.

In **hoofdstuk 6** is nader ingegaan op het taakveld 'verkeer, vervoer en waterstaat'. Van de totale lasten binnen dit taakveld (circa € 12,8 miljoen), heeft een groot deel (circa € 5,5 miljoen) betrekking op de aanleg, reconstructie en het onderhoud van wegen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen. Vanuit het oogpunt van het vergroten van de structurele begrotingsruimte is (net als bij diverse andere onderdelen binnen de openbare ruimte) het bijstellen van de kwaliteitsniveaus een van de knoppen waar een gemeente aan zou kunnen draaien. Hoewel gemeenten beleidsvrijheid hebben om de kwaliteitsniveaus bij te stellen geldt dat er voor wegbeheer juist een forse opgave ligt. Naast de reguliere onderhouds- en vervangingstaken ligt er een opgave om de achterstanden (verder) in te lopen. Tegelijkertijd geldt dat krapte op de arbeidsmarkt en landelijke ontwikkelingen (zoals de energietransitie) uitdagingen met zich meebrengen om al het werk uit te kunnen (laten) voeren.

Andere grote posten binnen dit taakveld vormen de lasten die voortkomen uit taken t.b.v. civieltechnische kunstwerken (inspectie, beheer en onderhoud van bruggen, duikers en tunnels), straatreiniging, onkruidbeheersing, het maaien van de bermen, de openbare verlichting (aanleg, beheer en onderhoud), gladheidbestrijding (sneeuwruimen en strooien) en het treffen van verkeersmaatregelen.

De kapitaalgoederen in de openbare ruimte spelen een belangrijke rol bij de huidige maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen. Veel opgaven, van klimaatadaptatie tot biodiversiteit, van een gezonde leefomgeving tot een veilige omgeving en van verduurzaming tot participatie, moeten gerealiseerd worden in de bestaande openbare ruimte. Dit vraagt om een omslag, van focus op technische- en functionele instandhouding, naar sturen op effecten en maatschappelijke opgaven. Ook vraagt dit om een ontwikkeling van sectoraal naar integraal beheer. Vanuit dit oogpunt is toegelicht dat het doel van het programma Fysieke Leefomgeving is om de bestaande, losse beheerplannen te positioneren in één document. De verwachting is dat het programma in de gemeenteraad medio 2025 ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt aangeboden.

In **hoofdstuk 7** is nader ingegaan op het taakveld 'sport, cultuur en recreatie'. Van de totale lasten binnen dit taakveld (circa € 12,7 miljoen) heeft het grootste gedeelte betrekking op het openbaar groen en recreatie (circa € 5,6 miljoen) en de sportaccommodaties (circa € 3,4 miljoen). Er gelden relatief weinig wettelijke voorschriften m.b.t. de onderwerpen binnen dit taakveld. Gemeenten hebben hierbij dan ook relatief veel beleidsvrijheid. Zo heeft de gemeenteraad m.b.t. het openbaar groen beleidsvrijheid in het bepalen van de na te streven kwaliteitsniveaus. Daarnaast kan de gemeente zelf

bepalen hoeveel subsidies worden verstrekt op het gebied van sport en cultuur. Wel hebben gemeenten een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het bevorderen van sport en beweging. Los van de mate van beleidsvrijheid speelt de maatschappelijke norm hierbij ook een rol. Bewoners verwachten namelijk een bepaalde mate van voorzieningen, waarbij grote verschillen ten opzichte van buurgemeenten mogelijk niet acceptabel worden geacht.

Allereerst is ingegaan op de actuele ontwikkelingen m.b.t. het openbaar groen. Geconstateerd is dat er een achteruitgang in het bestaande openbaar groen is te zien, waarbij wordt gemerkt dat de beschikbare financiële middelen t.b.v. het vervangingsbeheer (die gebaseerd zijn op het in 2017 vastgestelde beheerplan) niet (meer) toereikend zijn. Hierbij spelen ambities op het gebied van de klimaatstrategie ook een rol waarbij meer groen het uitgangspunt is. Hierbij is ook de samenhang met de ontwikkelingen binnen het wegbeheer toegelicht, waarbij het de intentie is om zoveel mogelijk gebruik te maken van koppelkansen door bijv. gelijktijdig met de aanpak van een weg ook het openbaar groen aan te pakken. Deze ontwikkelingen maken dat de toereikendheid van de beschikbare middelen (om voor het bestaande groen het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau te handhaven) onder druk komt te staan. In het op te stellen programma Fysieke leefomgeving en het daaropvolgende nieuwe beheerplan worden deze aspecten en ontwikkelingen meegenomen en wordt een financiële doorvertaling gemaakt voor de toekomstige jaren.

Ook m.b.t. de sportaccommodaties zijn diverse ontwikkelingen toegelicht.

- Zo nemen de kapitaallasten t.b.v. de buitensportaccommodaties de komende jaren toe als gevolg van diverse geplande (vervangings)investeringen (o.a. bij Seolto en de Kogelvangers) en zijn door de gemeenteraad voor 2025 en 2026 € 0,2 miljoen middelen beschikbaar gesteld t.b.v. extra capaciteit op het gebied van buitensport zodat de afhandeling van vragen van verenigingen beter belegd kan worden. Verder is ingegaan op het beleidskader ‘toekomst bestendigde buitensportaccommodaties’, wat in het 2e kwartaal van 2025 wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.
- Verder is ingegaan op de actuele ontwikkelingen m.b.t. de gemeentelijke zwembaden (nieuwbouw van De Niervaert op de huidige locatie in Klundert en het uitwerken van een verduurzamings- en exploitatieplan met bijbehorende investering en de impact op de verwachtte exploitatiebijdrage voor de andere drie zwembaden). Afhankelijk van de uiteindelijke besluitvorming geldt dat hier aanvullende (kapitaal)lasten uit voort zullen komen waar in de begroting op dit moment nog geen rekening mee is gehouden.
- Tot slot zijn ook de ontwikkelingen m.b.t. de binnensportaccommodaties toegelicht, waarbij gemeenten een wettelijke taak hebben om scholen te voorzien van voldoende gymfaciliteiten voor lichamelijke oefening. Ter realisering van toekomstbestendige gymaccommodaties in Zevenbergen zijn de afgelopen periode diverse raadsbesluiten genomen (o.a. nieuwe sporthal op het terrein van zwembad de Bosselaar en het uitwerken van een gymzaal op het terrein bij basisschool de Regenboog in Zevenbergen). Hierbij is ook de samenhang toegelicht met het Integraal huisvestingsplan onderwijs, wat in de loop van 2025 wordt opgesteld.

In **hoofdstuk 8** is nader ingegaan op de grootste inkomstenbron van de gemeente. Bijna de helft van de jaarlijkse baten van de gemeente (circa € 77 miljoen in 2025) is afkomstig uit de middelen die we vanuit het Rijk ontvangen uit het gemeentefonds. Juist op die veruit grootste inkomstenbron hebben gemeenten geen invloed en heerst er momenteel landelijk veel onzekerheid, waarbij landelijk inmiddels ook wel gesproken wordt over het ‘ravijnjaar 2026’. Hierbij spelen ook actuele ontwikkelingen m.b.t. de middelen t.b.v. de Jeugdzorg, het mogelijke afschaffen van specifieke uitkeringen en de verdeling van het gemeentefonds. Inmiddels heeft de VNG een landelijke campagne gestart op weg naar een aantal belangrijke momenten richting de voorjaarsbesluitvorming van het kabinet. Hierbij is de landelijke oproep dat het Rijk in de Voorjaarsnota duidelijkheid geeft zodat

gemeenten hier rekening mee kunnen houden in hun begrotingen 2026-2029. De vraag blijft in hoeverre er vanuit het Rijk de komende jaren daadwerkelijk extra middelen beschikbaar zullen worden gesteld aan gemeenten.

In **hoofdstuk 9** is nader ingegaan op de op een na grootste inkomstenbron van de gemeente: de lokale heffingen. In 2025 zijn de totale baten uit de diverse belastingen en heffingen begroot op circa € 41 miljoen. Inzichtelijk is gemaakt hoe de lokale heffingen zijn opgebouwd, waarbij de ozb met circa € 24,5 miljoen aan baten veruit de grootste inkomstenbron is. Hierbij geldt dat circa 81% van de ozb baten betrekking heeft op niet-woningen, wat een gevolg is van de aanwezigheid van de 4e grootste zeehaven van Nederland en het grote industrieterrein. Verder is voor diverse situaties inzichtelijk gemaakt hoe de gemiddelde woonlasten zich verhouden tot het landelijke gemiddelde en is inzicht gegeven in de mate waarin de baten uit de lokale heffingen zijn te beïnvloeden. Hierbij is de conclusie dat er bij de diverse heffingen (rioolheffing afvalstoffenheffing en leges) op basis van het uitgangspunt van maximaal 100% kostendekkendheid relatief weinig mogelijkheden zijn om de baten te verhogen. In de praktijk is de ozb de voornaamste knop waaraan een gemeente eventueel kan draaien om extra baten te genereren. De conclusie is daarbij wel dat gemeenten de ozb tarieven relatief fors moeten verhogen om extra baten te realiseren. Als indicatie is inzichtelijk gemaakt dat een ozb verhoging van 5% zou leiden tot circa € 1,2 miljoen aan hogere baten. Dit benadrukt het landelijke beeld dat gemeenten in grote mate afhankelijk zijn van de baten uit het gemeentefonds.

Tot slot is in **hoofdstuk 10** nader ingegaan op diverse gemeentebrede onderwerpen die niet aan een specifiek taakveld zijn te koppelen, maar door heel de gemeentelijke begroting van invloed zijn op de structurele begrotingsruimte. Achtereenvolgens is ingegaan op de verbonden partijen, personeelslasten, kapitaallasten, nieuw beleid en de (inzet van) reserves.

Voor de verbonden partijen geldt dat de totale gemeentelijke bijdrage aan de diverse verbonden partijen (circa € 28,6 miljoen) voor ongeveer de helft (circa € 15 miljoen) betrekking heeft op het Werkplein Hart van West – Brabant. De bijdrage aan de diverse andere gemeenschappelijke regelingen bedraagt per gemeenschappelijke regeling maximaal € 3 miljoen per jaar. Door de grote diversiteit in de gemeenschappelijke regelingen en de taken die zij voor de gemeente uitvoeren, is het lastig en onwenselijk om hier een algemene aanpak voor te hanteren. Daarbij speelt ook dat in de gemeenschappelijke regelingen verschillende gemeenten deelnemen, waardoor onderlinge afstemming nodig is. Jaarlijks stelt de gemeenteraad de financiële en beleidsinhoudelijke richtlijnen voor verbonden partijen vast. Dit jaar is de volgende aanvullende financiële richtlijn opgenomen: '*In verband met de verwachte neerwaartse bijstelling van het gemeentefonds in 2026 beschrijft de gemeenschappelijke regeling in de kadernota en de begroting 2026 in hoeverre de bijdrage van de gemeente/deelnemers gelijk blijft aan c.q. beperkt stijgt ten opzichte van de bijdrage voor 2025. Dit kan door besparingen voor te stellen of beleidsinhoudelijke keuzes aan te geven.*' Voor de mogelijke effecten hiervan zijn grove indicaties gegeven, die variëren van ca. € 0,3 miljoen (bij 1% besparing) tot ca. € 1,5 miljoen (bij 5% besparing).

Voor de personeelslasten geldt dat de meerjarige ontwikkeling over 2020 tot 2025 een gemiddelde stijging laat zien van 7,6% per jaar. Enerzijds kan deze verhoging verklaard worden door de stijging van de loonkosten als gevolg van de cao-verhogingen en anderzijds de uitbreiding van de formatie die in de kadernota's van de afgelopen jaren is opgenomen en bij de vaststelling van de begroting door de gemeenteraad beschikbaar is gesteld. Daarnaast is er sprake van gestegen lasten voor de inhuur bij ziekte. Ter nadere duiding is de toename van de personeelslasten afgezet tegen de landelijke cao ontwikkelingen, de toename van de omvang van de gemeentelijke begroting en de investeringen die de komende jaren gepland staan. Ook is toegelicht dat een deel van de personeelslasten gedekt worden uit bijv. specifieke uitkeringen vanuit het Rijk, een onttrekking uit een reserve (bijv. de reserve

nieuwkomers) of door de gemeenteraad beschikbaar gestelde investeringskredieten. Tot slot is in beeld gebracht dat er op dit moment nog diverse taakstellingen op het gebied van personeel in de begroting zijn verwerkt.

Voor de kapitaallasten is in beeld gebracht dat de totale afschrijvingslasten de komende jaren naar verwachting oplopen van circa € 6,1 miljoen in 2025 tot circa € 10 miljoen in 2028. Dit is voornamelijk het gevolg van omvangrijke (vervangings)investeringen op het gebied van wegen, sportaccommodaties en het gemeentehuis die momenteel in uitvoering zijn of de komende jaren gepland staan en waarvoor de gemeenteraad investeringskredieten beschikbaar heeft gesteld. Hoewel de kapitaallasten structurele lasten zijn, die na het gereedkomen van de investering voor de komende tientallen jaren vastliggen, zijn een aantal mogelijkheden benoemd die gemeenten hebben om de kapitaallasten te beïnvloeden. De meest ingrijpende manier is het (her)overwegen van nieuwe investeringen. Door bepaalde investeringen niet / minder te doen nemen de kapitaallasten logischerwijs minder toe. Verder is het belang onderstreept van een reële inschatting van het verwachte jaar van afronden van investeringen. De afgelopen jaren is het beeld dat er doorgaans sprake is van lagere kapitaallasten dan vooraf in de begroting was ingeschat doordat investeringen (o.a. m.b.t. wegbeheer en sportaccommodaties) de afgelopen jaren later zijn afgesloten dan vooraf ingeschat. De gemiddelde onderuitputting over de periode 2021-2024 bedroeg circa € 0,8 miljoen. Omdat kapitaallasten structurele lasten zijn, heeft dit een effect op de structurele begrotingsruimte. Een onderuitputting van de kapitaallasten betekent in feite dat er een onnodig beslag op de structurele begrotingsruimte is gelegd. Tot slot is als optie benoemd dat de gemeente het realiteitsgehalte van de gehanteerde afschrijvingstermijnen kan heroverwegen. Uit een globale analyse komt echter naar voren dat de gemeente Moerdijk vergelijkbare afschrijvingstermijnen hanteert als diverse buurgemeenten.

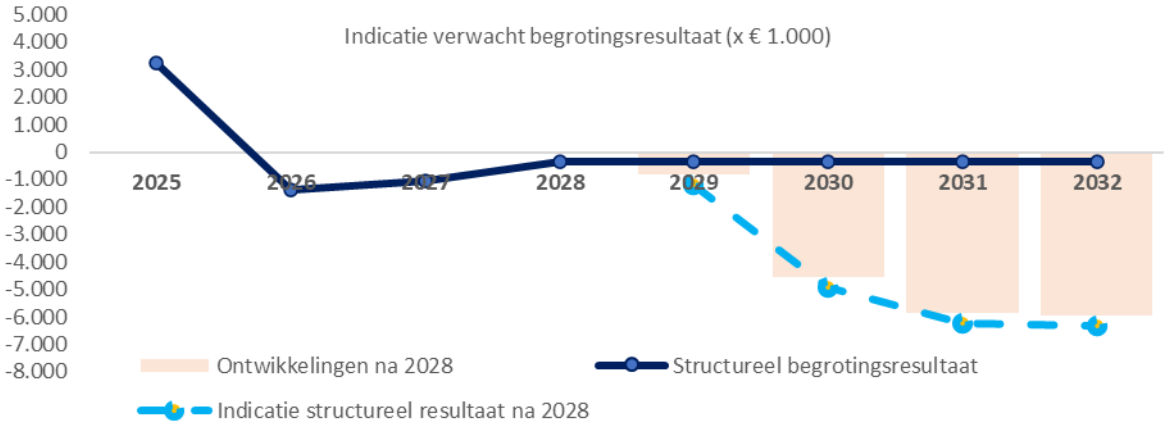
Ook m.b.t. de middelen die in de stelpost nieuw beleid zijn gereserveerd geldt dat het beeld de afgelopen jaren is dat jaarlijks een deel onbenut blijft omdat een deel van de daarin gereserveerde middelen nog niet beschikbaar is gesteld middels een apart raadsvoorstel. Een onderuitputting van de stelpost nieuw beleid betekent in feite dat er een onnodig beslag op de structurele begrotingsruimte is gelegd. Over de periode 2020-2024 bedroeg de gemiddelde onderuitputting circa € 0,9 miljoen, waarvan gemiddeld circa € 0,3 miljoen betrekking had op structurele lasten. Daarnaast geldt dat overwogen kan worden tot het (her)overwegen van de ontwikkelingen die zijn opgenomen in de stelpost nieuw beleid. Hier heeft namelijk nog geen definitieve besluitvorming over plaatsgevonden. Hierbij is een totaaloverzicht geschetst van alle ontwikkelingen die dit betreft en waarvan de structurele lasten variërend van circa € 0,9 (2026) tot ruim € 7 miljoen vanaf 2031 ten laste van de begrotingsruimte komen.

Tot slot is in hoofdstuk 10 ingegaan op de (inzet van) reserves. De reserves vormen het eigen vermogen van een gemeente. Reserves zijn vrij te besteden. Dat wil zeggen dat het de raad vrij staat de bestemming van reserves te wijzigen. Reserves kunnen in principe niet ingezet worden ter dekking van structurele lasten. Er zijn twee uitzonderingen op dit principe toegelicht. Allereerst kan de gemeenteraad een bestemmingsreserve instellen t.b.v. de dekking van de afschrijvingslasten van investeringen. In beeld is gebracht wat de indicatieve effecten hiervan zijn op het structurele begrotingsresultaat. Dit varieert van circa € 0,01 miljoen (bij een storting in de reserve van € 1 miljoen en een levensduur van de investering van 80 jaar) tot circa € 0,6 miljoen (bij een storting in de reserve van € 13,9 miljoen en een levensduur van de investering van 25 jaar). Daarnaast mogen gemeenten onder voorwaarden een deel van de algemene reserve inzetten als structurele dekking. Voor de gemeente Moerdijk zou dat uitkomen op maximaal € 1,39 miljoen die vanuit de algemene reserve hiervoor ingezet mag worden. Deze mogelijkheid dient gezien te worden als een uiterst middel om de begroting in een bepaald jaar structureel sluitend te krijgen, waarbij tijd wordt gekocht om tot structurele oplossingen te komen.

Algehele conclusie

Landelijk is er momenteel veel te doen over de financiële positie van gemeente. In de landelijke media wordt ook wel gesproken over het 'ravijnjaar 2026'. Gemeenten ontvangen vanaf dat jaar vanuit het Rijk fors minder middelen via het gemeentefonds. Diverse rapporten (van o.a. BMC, de VNG, en de Raad voor het Openbaar Bestuur tonen een grote disbalans tussen de taken en de middelen van de gemeenten. Het algehele beeld is dat gemeenten onvoldoende vergoed worden voor de uitvoering van de taken die zij moeten uitvoeren. Inmiddels is de VNG gestart met een landelijke campagne om nogmaals aandacht te vragen voor de gevolgen van de aanstaande korting van het gemeentefonds. Dit met het oog op de overleggen die richting de voorjaarsbesluitvorming van het kabinet gepland staan. Tegelijkertijd is het maar de vraag in hoeverre het Rijk in de aankomende Voorjaarsnota meer structurele middelen beschikbaar gaat stellen aan gemeenten.

Wat betreft de financiële positie van de gemeente Moerdijk kan geconcludeerd worden dat deze op dit moment gezond is, waarbij er aandacht nodig is voor de ontwikkeling van de financiële positie in de komende jaren. Dit rekening houdend met de gepresenteerde financiële uitkomsten voor de jaren 2026-2028, maar ook met het oog op een aantal ambities die we als gemeente hebben en de daaruit voortkomende investeringen die we na 2028 op ons af zien komen. Als indicatie is afgegeven dat hierdoor het verwachte tekort oploopt naar ruim € 6 miljoen vanaf 2031.

Figuur 95 Indicatie structureel begrotingsresultaat

De benodigde aandacht voor de structurele begrotingspositie wordt versterkt vanuit de wetenschap dat slechts een beperkt deel van de gemeentelijke lasten en baten op korte / middellange termijn te beïnvloeden zijn. Uit dit rapport komt het beeld naar voren dat het niet evident is dat er binnen de huidige begroting (op basis van het huidige beleid en ambitieniveau) substantiële begrotingsruimte kan worden gevonden. Binnen het sociaal domein spelen diverse (landelijke) ontwikkelingen op het gebied van o.a. Jeugdzorg en Wmo waarbij gemeenten landelijk voor de uitdaging staan om de lastenstijgingen überhaupt te beheersen. Ook in het fysieke domein is het algehele beeld dat er niet zonder meer begrotingsruimte kan worden gevonden. Zo staat de gemeente voor een opgave voor het wegwerken van de achterstanden binnen het wegbeheer en wordt gewerkt aan het programma Fysieke Leefomgeving, waarin de bestaande, losse beheerplannen (voor o.a. openbaar groen en andere domeinen) gepositioneerd worden in één document. Tot slot staan de komende jaren omvangrijke investeringen gepland op het gebied van binnensport, buitensport en de gemeentelijke zwembaden. Aan de inkomstenkant geldt dat de veruit grootste inkomstenbron (gemeentefonds) niet te beïnvloeden is. In de praktijk is de ozb de voornaamste knop waar gemeenten aan kunnen draaien om de baten te verhogen. Vanwege de grote afhankelijkheid van de inkomsten vanuit het Rijk, is hierbij echter

geconstateerd dat gemeenten de ozb tarieven relatief fors zouden moeten verhogen om substantiële extra baten te realiseren.

In dit rapport zijn diverse maatregelen benoemd waarmee de begrotingsruimte kan worden vergroot zonder dat dit ten koste gaat van de huidige ambities en dienstverlening van de gemeente. Dit ziet vooral toe op het realistisch(er) en minder voorzichtig begroten van diverse begrotingsposten (zie aanbeveling 1). Tegelijkertijd is het beeld echter dat deze maatregelen alleen niet voldoende gaan zijn in de situatie dat er geen extra middelen vanuit het Rijk gaan komen. Zonder aanvullende middelen vanuit het Rijk zullen (net als voor veel andere gemeenten) ook voor de gemeente Moerdijk aanvullende maatregelen nodig zijn om de komende jaren tot een sluitende begroting te kunnen komen. Deze maatregelen kunnen zowel het bestaande beleid als nieuwe ontwikkelingen en ambities raken. De uitkomsten van dit rapport zijn dan ook geen eindpunt, maar vormen een vertrekpunt om vanuit daar met elkaar de benodigde vervolgstappen te bepalen.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1 Benut richting het opstellen van de begroting 2026-2029 diverse mogelijkheden waarmee de structurele begrotingsruimte kan worden vergroot zonder dat dit ten koste gaat van de huidige ambities en dienstverlening van de gemeente. Concreet gaat het hierbij om de volgende aanbevelingen:

- **Aanbeveling 1.1** Hanteer richting het opstellen van de begroting 2026-2029 een minder voorzichtige inschatting wat betreft de verwachte afrekening van het btw-compensatiefonds.

  Zoals in paragraaf 8.7 is toegelicht houden we op dit moment in de begroting rekening met 75% van ons aandeel in de gemiddelde landelijke afrekening over de afgelopen 7 jaar. Vanuit de provincie als toezichthouder is het toegestaan om 100% van de laatste afrekening als uitgangspunt te hanteren. Dit kan gezien worden als de meest risicovolle variant. De aanbeveling is om in de begroting 2026-2029 uit te gaan van het geformuleerde scenario 2, waarbij wordt uitgegaan van 100% van de gemiddelde afrekening over de afgelopen 4 jaar. De indicatie voor de structurele begrotingsruimte die hiermee wordt gerealiseerd bedraagt ca. € 0,4 miljoen, waarbij de uiteindelijke omvang afhankelijk is van de definitieve afrekening over 2024 (die in de meicirculaire 2025 bekend wordt).

- **Aanbeveling 1.2** Hanteer richting het opstellen van de begroting 2026-2029 een reële(re) inschatting van het verwachte jaar van afronden van investeringen.

  De afgelopen jaren is het beeld dat er doorgaans sprake is van lagere kapitaallasten dan vooraf in de begroting was ingeschat. Het betreft voornamelijk voordelen doordat de investeringen pas later worden afgesloten dan vooraf ingeschat. Omdat kapitaallasten structurele lasten zijn, heeft dit een effect op de structurele begrotingsruimte. Een onderuitputting van de kapitaallasten betekent in feite dat er een onnodig beslag op de structurele begrotingsruimte is gelegd.
  Om ervoor te zorgen dat deze onderuitputting zich minder voordoet is het van belang een reële inschatting te maken van het jaar van afronding van een investering, zodat daar in de prognose van de kapitaallasten rekening mee gehouden kan worden. Dit betekent niet dat investeringen uitgesteld worden. Het doel is om (op basis van een realistische inschatting van het verwachte jaar van afronden) een zo realistisch mogelijke raming van de kapitaallasten op te nemen in de begroting, waardoor dit voorkomt dat er onnodig beslag op de structurele begrotingsruimte wordt gelegd. Dit vraagt wellicht een planning die rekening houdt met tegenvallers en niet uitgaat van het meest optimistische scenario. Voor zowel de lopende investeringen als de vervangingsinvesteringen die bij de begroting 2025 beschikbaar zijn gesteld, zal nadrukkelijk(er) in beeld gebracht worden wat de reële inschatting is van het jaar van afronding van deze investeringen. Dit zodat dit verwerkt kan worden in de begroting 2026-2029.
  Het is lastig om aan de voorkant het effect hiervan op het structurele begrotingsresultaat te bepalen. Wel is in paragraaf 10.3 benoemd dat over de periode 2021-2024 de gemiddelde onderuitputting circa € 0,8 miljoen bedroeg.

- **Aanbeveling 1.3** Hanteer richting het opstellen van de begroting 2026-2029 een reële(re) inschatting van het verwachte jaar waarin de in de stelpost nieuw beleid opgenomen middelen daadwerkelijk ingezet zullen gaan worden.

  Net als bij de kapitaallasten is het beeld de afgelopen jaren dat jaarlijks een deel van de stelpost nieuw beleid onbenut blijft omdat een deel van de daarin gereserveerde middelen nog niet beschikbaar is gesteld middels een apart raadsvoorstel. Een onderuitputting van de stelpost nieuw beleid betekent in feite dat er een onnodig beslag op de structurele begrotingsruimte is gelegd.

Om ervoor te zorgen dat deze onderuitputting zich minder voordoet is het belangrijk een realistische(re) inschatting te maken van het moment waarop de daadwerkelijke inzet van de middelen uit de stelpost nieuw beleid plaats zal gaan vinden. Onder voorbehoud uiteraard dat de raad uiteindelijk instemt met de inzet van deze gereserveerde middelen. Dit vraagt per onderdeel wellicht een planning die rekening houdt met tegenvallers en niet uitgaat van het meest optimistische scenario. Bij het opstellen van de Kadernota 2026 wordt nadrukkelijk gekeken naar een realistische planning. Dit geldt zowel voor de nieuwe ontwikkelingen die in de Kadernota 2026 zullen worden opgenomen, als voor de huidige reserveringen die al in de stelpost nieuw beleid zijn opgenomen (zie hieronder).
Het is lastig om aan de voorkant het effect hiervan op het structurele begrotingsresultaat te bepalen. Wel is in paragraaf 10.4 benoemd dat over de periode 2020-2024 de gemiddelde onderuitputting circa € 0,9 miljoen bedroeg, waarvan gemiddeld circa € 0,3 miljoen betrekking had op begrote structurele lasten.

- **Aanbeveling 1.4** Overweeg richting het opstellen van de begroting 2026-2029 de mogelijkheid tot het dekken van afschrijvingslasten uit een bestemmingsreserve.

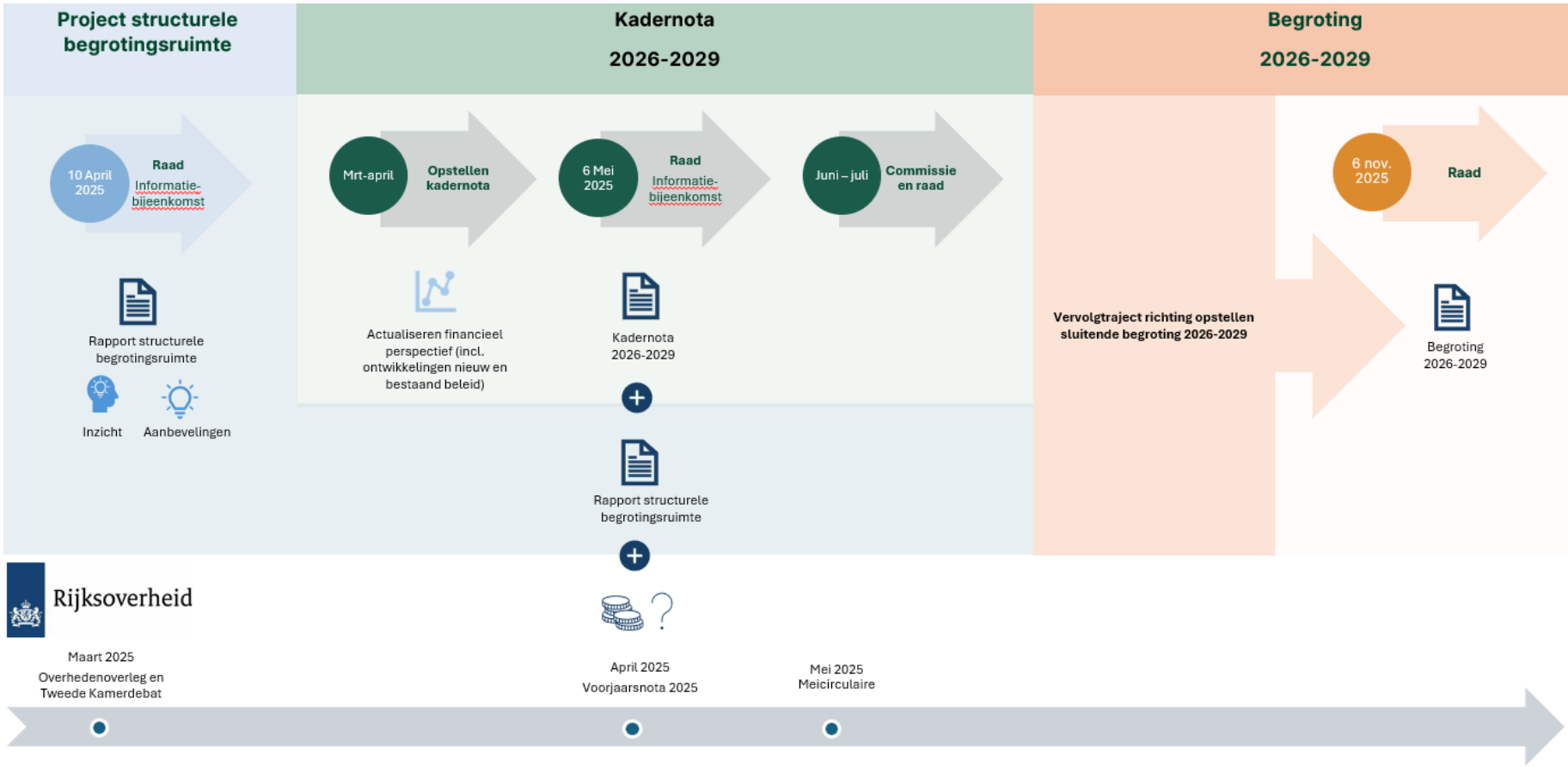
Zoals in paragraaf 10.5 is toegelicht, kunnen reserves in principe alleen ingezet worden ter dekking van incidentele lasten. Een uitzondering hierop vormt het vormen van een bestemmingsreserve van waaruit (structurele) afschrijvingslasten kunnen worden gedekt. Het uiteindelijke effect dat dit heeft op het structurele begrotingsresultaat is afhankelijk van de omvang van de reserve en de levensduur van de investering waarvoor dit wordt ingezet. Een storting in de reserve van € 1 miljoen en een levensduur van de investering van 80 jaar resulteert in circa € 0,01 miljoen structurele begrotingsruimte, terwijl een storting in de reserve van € 13,9 miljoen (huidige vrije ruimte in de algemene reserve) en een levensduur van de investering van 25 jaar tot circa € 0,6 miljoen structurele begrotingsruimte leidt.
Op dit moment wordt hier bewust (nog) geen concreet voorstel voor gedaan. De aanbeveling is om deze mogelijkheid te betrekken bij de verdere bepaling van het traject om vanaf de kadernota 2026-2029 uiteindelijk te komen tot een sluitende begroting 2026-2029 (zie ook aanbeveling 2).

- **Aanbeveling 1.5** Hou de mogelijkheid tot het inzetten van de algemene reserve achter de hand als eventuele noodmaatregel om de begroting voor het eerstvolgende jaar sluitend te maken, waarmee eventueel tijd gekocht kan worden.

Een tweede uitzondering op het principe dat reserves alleen ingezet mogen worden ter dekking van incidentele lasten, is de mogelijkheid om als gemeente onder voorwaarden een deel van de algemene reserve in te zetten als structurele dekking. Zoals in paragraaf 10.5 is toegelicht zou dit voor de gemeente Moerdijk uitkomen op maximaal € 1,39 miljoen die vanuit de algemene reserve hiervoor ingezet mag worden. De aanbeveling is om deze mogelijkheid te zien als een uiterst middel om de begroting structureel sluitend te krijgen indien in een bepaald jaar een beperkt tekort wordt verwacht. Dit kan echter nooit een structurele oplossing zijn omdat de omvang van de algemene reserve hiermee afneemt en uiteindelijk niet meer ingezet kan worden. Met deze mogelijkheid wordt tijd gekocht om uiteindelijk keuzes te maken welke nodig zijn om tot een structureel sluitende begroting te kunnen komen.

Aanbeveling 2 Gebruik de inzichten uit dit rapport om bij de behandeling van de kadernota 2026-2029 (samen met het geactualiseerde financieel meerjarenperspectief en de eventuele duidelijkheid wat betreft de middelen die al dan niet vanuit het Rijk beschikbaar gesteld worden) het vervolgtraject te bepalen richting het opstellen van een sluitende begroting 2026-2029.

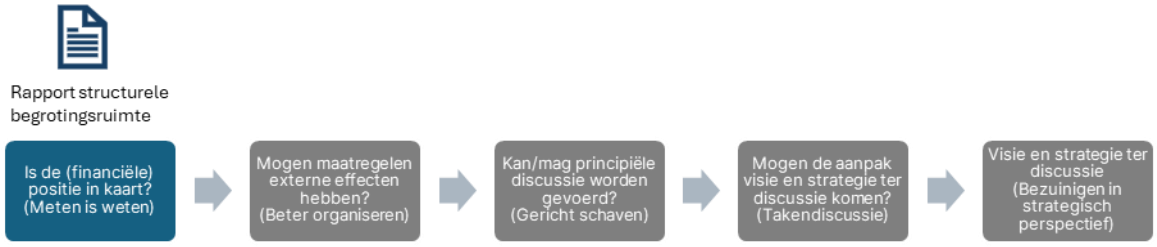
De uitkomsten van dit rapport staan niet op zichzelf maar moeten gezien worden vanuit een breder perspectief. De uitkomsten van dit onderzoek vormen een vertrekpunt. In de figuur hieronder is de samenhang met de kadernota 2026-2029 en de begroting 2026-2029 in beeld gebracht.

Figuur 96 Samenhang project met kadernota en begroting 2026-2029

De komende periode wordt de kadernota 2026-2029 opgesteld. Daarin wordt een actueel beeld geschetst van het financieel meerjarenperspectief. Dit op basis van ontwikkelingen in bestaand beleid en nieuwe ontwikkelingen die we op ons af zien komen. Tegelijkertijd is landelijk de oproep aan het Rijk om in de Voorjaarsnota 2025 duidelijkheid te geven over de mate waarin het Rijk tegemoetkomt aan de oproep van gemeenten om hen voldoende middelen beschikbaar te stellen voor de taken die zij dienen uit te voeren. Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen binnen onze eigen gemeente, zal bepaald moeten worden welke vervolgaanpak nodig is om uiteindelijk tot een structureel sluitende begroting 2026-2029 te kunnen komen.

Hierbij wordt concreet voorgeteld om bij de behandeling van de Kadernota 2026-2029 met elkaar te bepalen op welk moment en voor welke begrotingsonderdelen verdere stappen gezet gaan worden voor het verbeteren van de structurele begrotingsruimte. Zoals in hoofdstuk 1 is toegelicht is met dit project de eerste stap gezet waarbij de financiële positie nader in beeld is gebracht, waarbij de eventuele vervolgstappen als volgt waren weergegeven:

Figuur 97 Mogelijke vervolgstappen

Aanbeveling 3 Sta de komende jaren bij tussentijdse besluitvorming en de jaarlijks op te stellen kadernota nadrukkelijk(er) stil bij de structurele begrotingsruimte, waarbij jaarlijks in de kadernota op basis van de lokale en landelijke ontwikkelingen een integrale afweging gemaakt wordt in zowel bestaand beleid, nieuwe ontwikkelingen en de huidige stelpost nieuw beleid.

De komende jaren blijft het van belang om met regelmaat stil te staan bij de financiële positie van de gemeente en de structurele (meerjarige) begrotingsruimte. Gezien de toekomstige (landelijke) ontwikkelingen, onzekerheden, uitdagingen en ook het eigen ambitieniveau van de gemeente is het belangrijk om wendbaar te zijn en te blijven. Om voorbereid te zijn om, indien nodig, passende aanpassingen te kunnen doen. De jaarlijkse Kadernota is hét moment om integraal stil te staan bij de financiële positie en een integrale afweging te maken. Deze afweging kan plaatsvinden tussen zowel het bestaande beleid, de nieuwe ontwikkelingen/ambities en de ontwikkelingen/ambities waar momenteel al middelen voor gereserveerd zijn in de stelpost nieuw beleid. Indien hier (noodgedwongen) voor gekozen gaat worden, kan een nader op te stellen prioriteringskader hierbij als hulpmiddel worden gebruikt. Ook bij tussentijdse besluitvorming is het belangrijk om nadrukkelijk stil te staan bij de effecten hiervan op de structurele begrotingsruimte en de wenselijkheid om tussentijds al besluitvorming te laten plaatsvinden. Bij voorkeur worden besluiten die effect hebben op de structurele begrotingsruimte aan de voorkant integraal afgewogen in de kadernota. De aanbeveling is dan ook om nog meer nadruk te leggen op de integrale afweging bij de kadernota.

Aanbeveling 4 Stel een prioriteringskader op dat gebruikt kan worden bij het prioriteren van zowel het bestaande beleid, als nieuwe ontwikkelingen en middelen die in de huidige stelpost nieuw beleid zijn gereserveerd.

Het in paragraaf 10.4 geschetste overzicht bevat de ontwikkelingen waar nog geen definitieve besluitvorming over heeft plaatsgevonden. Dit betekent dat al deze ontwikkelingen nog te heroverwegen zijn. Daarnaast kan dit prioriteringskader in potentie ook gebruikt worden bij de 4e stap (takendiscussie) voor het bestaand beleid (zie aanbeveling 2).

Bijlagen

Bijlage 1 Specificatie voorzieningen

Voorzieningen	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Voor verplichtingen, verliezen en risico's:						
Pensioenverplichtingen (ex)wethouders	3.005	3.145	3.145	3.145	3.145	3.145
Wachtgeldverplichtingen (ex)wethouders	0	0	0	0	0	0
Dekking verwacht verlies grondexploitatie	11.395	11.395	11.395	11.395	11.395	11.395
af: naar OHW grondexploitatie	-10.677	-10.677	-10.677	-10.677	-10.677	-10.677
Voorziening debiteuren Werkplein	313	313	313	313	313	313
Verlofsparen	6	6	6	6	6	6
Totaal	**4.042**	**4.182**	**4.182**	**4.182**	**4.182**	**4.182**
Ter egalisering van kosten:						
Onderhoud wegen ingevolge beheerplan	5.315	1.901	233	375	427	569
Onderhoud gebouwen	3.788	4.339	4.431	4.571	4.516	5.105
Woonrijp maken Vlinderbuurt	296	296	296	296	296	296
Waterbouwkundige objecten	308	497	695	893	1.091	1.289
Monumentale objecten	133	507	882	1.256	1.630	2.004
Totaal	**9.840**	**7.539**	**6.536**	**7.391**	**7.960**	**9.263**
Bijdrage aan toekomstige vervangingsinvesteringen						
Spaarvoorziening riolering	6.598	10.744	14.232	17.910	21.190	23.625
Totaal	**6.598**	**10.744**	**14.232**	**17.910**	**21.190**	**23.625**
Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is:						
Onderhoud en vervanging rioleringen	15.397	12.239	9.590	6.756	4.328	2.705
Incidentele ruimingen van graven	221	221	221	221	221	221
Onderhoud begraafplaatsen	514	557	603	646	686	722
Tariefegalisatie afvalstoffen	40	40	40	40	40	40
Tariefegalisatie rioolheffing Havenbedrijf N.V.	776	835	932	1.029	1.126	1.223
Totaal	**16.948**	**13.893**	**11.386**	**8.692**	**6.400**	**4.910**
Totaal voorzieningen	**37.428**	**36.357**	**36.336**	**38.175**	**39.732**	**41.980**

** Op het moment dat dit document wordt opgesteld is de jaarrekening 2024 nog niet afgerond waardoor de werkelijke standen per 1-1-2025 nog niet bekend zijn. In bovenstaande grafiek is uitgegaan van de cijfers zoals die in de begroting 2025-2028 verwacht werden.*

Bijlage 2 Specificatie bestemmingsreserves

	Jaarrekening 2023	begroting 2024	begroting 2025	begroting 2026	begroting 2027	begroting 2028
Algemene reserve	**30.394**	**32.184**	**32.164**	**32.164**	**32.164**	**32.164**
Bestemmings reserve						
Dekkings- en bestedingsfunctie						
Investeringen bruto methode	8.942	0	0	0	0	0
Investeringen maatschappelijk nut	21.649	0	0	0	0	0
Afschrijvingslasten investeringen	0	30.054	29.324	28.445	27.267	26.089
Investeringen meerjarige uitgaven incidenteel	1.837	1.891	1.891	1.891	1.891	1.891
Totaal	**32.428**	**31.945**	**31.215**	**30.336**	**29.158**	**27.980**
Egalisatiereserves						
Huisvesting onderwijs	978	1.301	1.599	1.970	2.254	2.580
Kapitaal lasten OVL	899	0	0	0	0	0
Totaal	**1.877**	**1.301**	**1.599**	**1.970**	**2.254**	**2.580**
Overige bestemmingsreserves						
Bovenwijks voorzieningen grondexploitatie	1.140	1.284	1.920	2.102	2.402	2.522
Strategische verwerving onroerend goed	5.260	7.260	7.260	7.260	7.260	7.260
Gemeentegaranties	14	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ontwikkeling	4.001	4.028	4.147	4.170	4.320	4.342
Sociaal domein	1.066	240	83	0	0	0
Geluidsanering HSL-Zuid	808	808	808	808	808	808
Geluidsaneringsmaatregelen	268	268	268	268	268	268
Grondexploitatie	366	366	366	366	366	366
Nieuwkomers	4.999	7.679	10.547	13.600	16.659	19.714
Vitale centra	1.000	2.000	3.000	4.000	4.000	4.000
Totaal	**18.922**	**23.933**	**28.399**	**32.573**	**36.083**	**39.280**
Totaal bestemmingsreserves	53.227	57.179	61.212	64.879	67.495	69.840

** Op het moment dat dit document wordt opgesteld is de jaarrekening 2024 nog niet afgerond waardoor de werkelijke standen per 1-1-2025 nog niet bekend zijn. In bovenstaande grafiek is uitgegaan van de cijfers zoals die in de begroting 2025-2028 verwacht werden.*

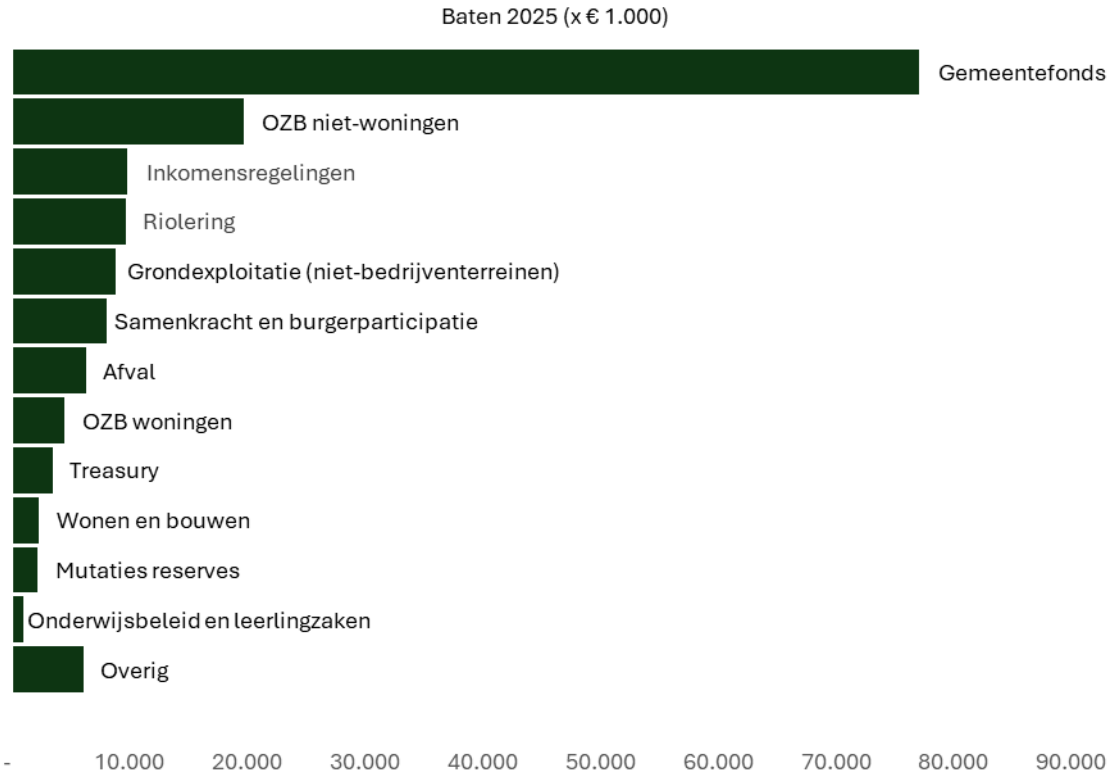
Bijlage 3 Selectie nader in beeld gebrachte begrotingsposten

Deze bijlage vormt een nadere onderbouwing van de selectie die in hoofdstuk 4 is gemaakt wat betreft de begrotingsposten die in de hoofdstukken 5 t/m 10 nader in beeld zijn gebracht.

Deze selectie is gemaakt op basis van financiële omvang en de mate waarin er sprake is van beleidsvrijheid voor gemeenten. Dit vanuit de gedachte dat de begrotingsposten met de grootste financiële omvang en beïnvloedbaarheid in potentie de meeste impact kunnen hebben op (het vergroten van) de structurele begrotingsruimte. Hieronder wordt (op volgorde van omvang) nader ingegaan op de financiële omvang van de diverse taakvelden binnen de gemeente Moerdijk en wordt op hoofdlijnen inzicht gegeven in de mate van beïnvloedbaarheid.

1. Baten

Zoals ook in paragraaf 2.3.1 is geschetst, kunnen de baten van de gemeente Moerdijk als volgt onderverdeeld worden. De totale baten bedragen in 2025 naar verwachting ruim € 161 miljoen.

1.1 Baten - Gemeentefonds

Bijna de helft van de jaarlijkse baten van de gemeente (circa € 77 miljoen) zijn afkomstig uit de middelen die we vanuit het Rijk ontvangen uit het gemeentefonds. Hierbij geldt dat gemeenten (nagenoeg) geen mogelijkheden hebben om deze baten te beïnvloeden. Desalniettemin wordt vanwege de omvang en daarmee het belang van het gemeentefonds in hoofdstuk 5 nader ingegaan op de actuele ontwikkelingen.

Financiële omvang:	5/5
Beinvloedbaarheid:	1/5
Nader onderzoeken?	**Ja**

1.2 Baten - Lokale heffingen

Naast het gemeentefonds, bestaan de gemeentelijke baten voornamelijk uit de lokale heffingen die geïnd worden bij inwoners en bedrijven om de lasten van gemeentelijke voorzieningen en diensten te dekken. Grofweg kunnen de lokale heffingen onderverdeeld worden in belastingen en heffingen. De baten van de belastingen (bijv. onroerende zaakbelasting (ozb) en toeristenbelasting) gaan naar de gemeente, waarbij de gemeente zelf kan bepalen waar de baten voor gebruikt worden. Heffingen zijn rechten, tarieven en leges. Bijvoorbeeld rioolheffing, afvalstoffenheffing en de leges voor een paspoort. De totale baten van deze heffingen mag niet meer zijn dan de totale lasten die de gemeente ermee betaalt (maximaal 100% kostendekkend).

De onroerendezaakbelasting (ozb) vormt veruit de grootste inkomstenbron. Binnen de gemeente Moerdijk gaat het om circa € 24,6 miljoen (waarvan circa € 19,9 miljoen afkomstig is uit ‘niet woningen’ en circa € 4,7 miljoen uit ‘woningen’). De gemeenteraad heeft hierbij de vrijheid om de belastingtarieven (en daarmee de baten) te bepalen. Na de ozb vormen de rioolheffing (circa € 9,9 miljoen) en afvalstoffenheffing (circa € 6,5 miljoen) binnen de gemeente Moerdijk de grootste lokale heffingen. Daarbij geldt dat deze heffingen maximaal 100% kostendekkend mogen zijn, waardoor deze baten dus niet aan andere onderwerpen besteed mogen worden. Hoewel het zo laag mogelijk houden van de lasten van belang is om de tarieven zo laag mogelijk te kunnen houden, levert dit daardoor geen potentiële structurele begrotingsruimte op.

Financiële omvang:	4/5
Beinvloedbaarheid:	4/5 (wat betreft de belastingen)
Nader onderzoeken?	**Ja**

1.3 Baten – Overige

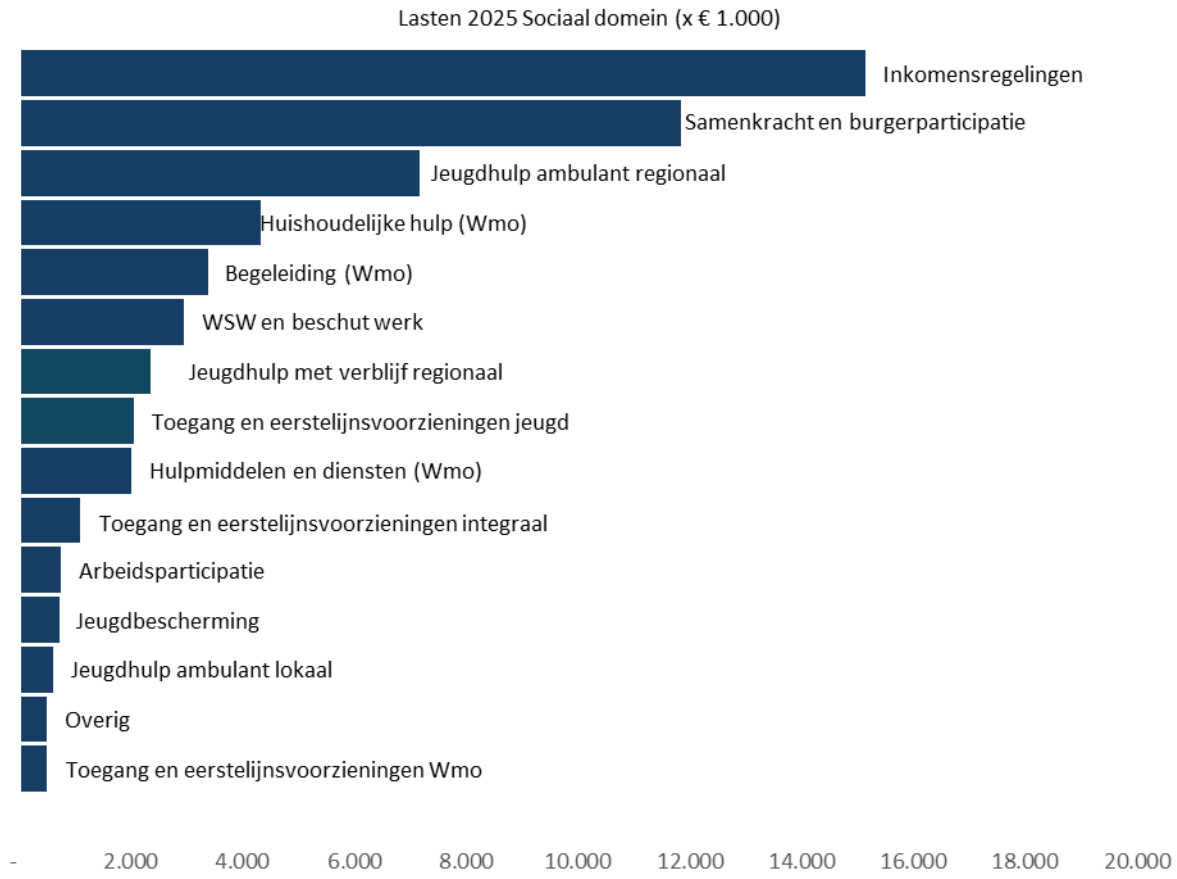
Tot slot hebben gemeenten diverse overige baten. Zo realiseren gemeenten baten vanuit de grondexploitaties. Deze baten hebben een incidenteel karakter en vormen daarmee geen structureel dekkingsmiddel (zie ook de toelichting in paragraaf 4.2.8). Daarnaast ontvangt de gemeente vanuit het Rijk middelen t.b.v. diverse specifieke onderwerpen (o.a. de opvang van Oekraïners en de bestrijding van onderwijsachterstanden). Ook worden de onttrekkingen die conform raadsbesluiten uit de reserves worden gedaan als baten aangemerkt. Tegenover deze baten staan corresponderende lasten. Tot zijn er nog diverse overige baten (zoals huurbaten voor het gemeentehuis, MFA’s etc.)

Financiële omvang:	3/5
Beinvloedbaarheid:	3/5
Nader onderzoeken?	**Deels:** - Reservemutaties (zie paragraaf 10.5)

2.1 Lasten - Sociaal domein

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Sinds de decentralisaties in het sociaal domein (1 januari 2015) zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de WMO & Jeugdzorg. Maar naast de taken en verantwoordelijkheden die uit deze twee wetten voortvloeien, speelt de gemeente ook nog een belangrijke rol als het gaat om inkomensondersteuning en de (re-)integratie naar werk. Al de hieraan gerelateerde baten & lasten zijn terug te vinden bij de onderstaande taakvelden.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Het sociaal domein vormt met circa € 55 miljoen aan lasten veruit het grootste taakveld van de gemeente Moerdijk. Gemeenten hebben binnen het sociaal domein een brede verantwoordelijkheid om kwetsbare inwoners te ondersteunen. Taken op het gebied van jeugd, zorg, wonen en werk waarbij maatwerk, preventie en samenwerking centraal staan.

In bovenstaande grafiek wordt deze brede verantwoordelijkheid ook duidelijk in de grote diversiteit aan taken die hiervoor wordt uitgevoerd. Een aanzienlijk deel daarvan komt voort uit de omvangrijke decentralisaties die sinds 1 januari 2015 binnen het sociaal domein hebben plaatsgevonden. Dit betekende een forse uitbreiding van de gemeentelijke verantwoordelijkheid op het gebied van de Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdhulp.

De lasten binnen het onderdeel 'inkomensregelingen' betreffen hoofdzakelijk de lasten t.b.v. het verstrekken van bijstandsuitkeringen op grond van de Participatiewet. De uitvoering hiervan ligt bij het Werkplein. Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen hiervan. Ook de lasten die voortkomen uit de gemeentelijke verantwoordelijkheid vanuit de Wet

sociale werkvoorziening (WSW) vallen binnen dit taakveld. Ook hier worden gemeenten vanuit het Rijk voor gecompenseerd.

De lasten m.b.t. de Wmo, zijn grofweg onder te verdelen in huishoudelijke hulp (ondersteuning bij dagelijkse huishoudelijke taken), begeleiding (en dagbesteding voor inwoners met bijv. een beperking of chronische ziekte) en hulpmiddelen en diensten (bijv. vergoeding of ondersteuning bij woningaanpassingen).

De lasten die t.b.v. de Jeugdzorg worden gemaakt komen voort uit een breed takenpakket op het gebied van o.a. jeugdhulp (zoals begeleiding en behandeling van kinderen en jongeren met psychische problemen, gedragsproblemen, een beperking of een ontwikkelachterstand), jeugdbescherming (zoals uitvoering van maatregelen zoals ondertoezichtstelling en begeleiding van jongeren) en pleegzorg (zoals organiseren van opvang voor kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen).

Tot slot vormt het onderdeel ‘samenkracht en burgerparticipatie’ ook een omvangrijk onderdeel binnen het sociaal domein. Dit betreft o.a. de lasten die worden gemaakt in verband met de opvang van Oekraïense ontheemden. Gemeenten worden hiervoor vanuit het Rijk gecompenseerd. Daarnaast bestaan de lasten binnen dit onderdeel vooral uit de jaarlijkse subsidies die we als gemeente aan diverse instellingen en verenigingen verstrekken.

Al met al is het sociaal domein dus een erg breed taakveld, waarbij het duidelijk is dat dit taakveld qua financiële omvang verreweg het grootste taakveld is. Daarbij geldt wel dat de beïnvloedbaarheid van de lasten over het algemeen relatief beperkt is. Veel verplichtingen die gemeenten hierin hebben zijn vastgelegd in wetgeving. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Participatiewet, Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning, Wet sociale werkvoorziening (Wsw), Wet gemeentelijke schuldhulpverlening en sinds 2024 verplichtingen vanuit de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne. Binnen de wettelijke kaders hebben gemeenten wel enige vrijheid ten aanzien van kwaliteit en intensiteit van de uitvoering van deze taken.

Financiële omvang:	5/5
Beinvloedbaarheid:	2/5
Nader onderzoeken?	**Ja**

2.2 Lasten - Bestuur en dienstverlening

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Het taakveld 'bestuur en ondersteuning' wordt gebruikt voor de algemene baten & lasten die bij gemeenten geboekt worden om de gemeente draaiende te houden. Denk hierbij aan het gemeentehuis, het college, burgerzaken, treasury-uitgaven of ICT. Ten slotte zijn de boekhoudposten ook op dit taakveld te vinden, welk gebruikt worden om de exploitatie boekhoudkundig sluitend te maken. Taakveld 0 is daarmee een afwijkend hoofdtaakveld, en het enige taakveld waar de baten hoger zijn dan de lasten.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

De totale lasten binnen dit taakveld bedragen binnen de gemeente Moerdijk circa € 35 miljoen.

De overhead vormt met circa € 18 miljoen de grootste post. Deze lasten kunnen gezien worden als alle lasten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de taken in het primaire proces, oftewel alle lasten die gemaakt worden om de gemeente draaiende te houden. De overheadlasten bestaan voor ongeveer de helft uit personeelslasten. Dit betreffen de personeelslasten van de ondersteunende teams (Financiën, Juridische zaken, Inkoop, P&O, Communicatie, Secretariaat, Informatievoorziening, Facilitair, Concern control) en het management en de directie. De andere helft van de overheadlasten betrekking hebben op o.a. facilitaire zaken en huisvesting (o.a. gemeentehuis), informatievoorziening en automatisering (waaronder de bijdrage aan de GR ICT-WBW) en documentaire informatievoorziening. Deze lasten zijn in theorie vrij te beïnvloeden. In de praktijk geldt echter dat overhead nodig is om de dienstverlening van de gemeente draaiende te houden. Daarnaast zijn personeelslasten doorgaans niet op de korte termijn te beïnvloeden doordat veelal sprake is van personeel wat in vaste dienst is.

Verder worden binnen dit taakveld enkele financieel boekhoudkundige posten verantwoord. Zo worden alle stortingen die (conform raadsbesluiten) in de diverse reserves worden gedaan op dit taakveld verwerkt. Daarnaast worden de middelen die we als gemeente in de stelpost nieuw beleid ramen in dit taakveld verantwoord (onder de overige baten en lasten). Dit betreffen de financiële effecten van ontwikkelingen uit kadernota's/begrotingen die nog niet hebben geleid tot een budgetaanvraag aan de gemeenteraad. Het saldo van deze stelpost maakt onderdeel uit van de begroting en is dus meegenomen in de begrotingsuitkomsten. Voor deze ontwikkelingen geldt dat via een apart raadsvoorstel aan de raad moet worden gevraagd om de gereserveerde middelen uit de stelpost nieuw beleid beschikbaar te stellen.

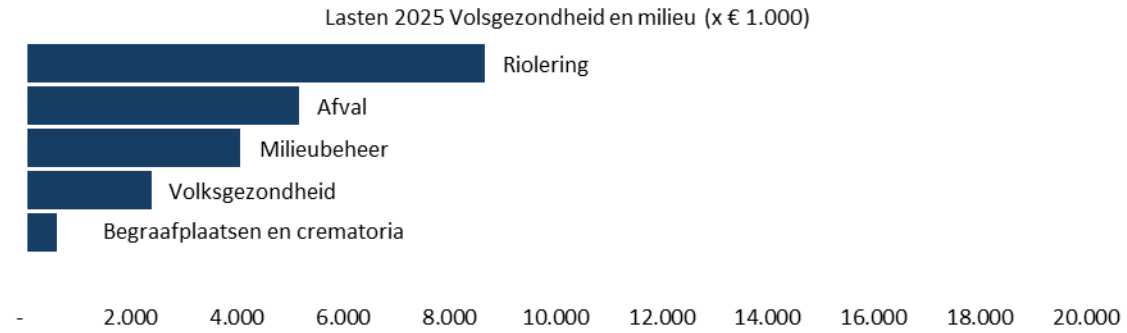
Tot slot worden binnen dit taakveld de lasten t.b.v. het bestuur (de gemeenteraad, de griffie en het college van B&W), burgerzaken (paspoorten en rijbewijzen, bevolkingsregister, etc.) , de invordering van de ozb (door de BWB) en diverse overige lasten verwerkt.

Financiële omvang:	4/5
Beinvloedbaarheid:	2/5
Nader onderzoeken?	**Deels:** - Gemeenschappelijke regelingen (o.a. ICT WBW, WBA) (zie paragraaf 10.1) - Overhead (personeelslasten) (zie paragraaf 10.2) - Stelpost nieuw beleid (zie paragraaf 10.4) - Reservemutaties (zie paragraaf 10.5)

2.3 Lasten - Volksgezondheid en milieu

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'De gemeenten zijn in Nederland verantwoordelijk voor de inzameling van afval en voor het aanleggen en onderhouden van de riolen. Hiervoor wordt ook belasting geïnd (riool- en afvalstofheffing) welke in principe kostendekkend zijn. Dit zijn de twee grootste posten op dit taakveld. Daarnaast worden ook nog uitgaven die rondom milieubeheer (zoals ongediertebestrijding), begraafplaatsen (zoals het beheer van crematoria) en de volksgezondheid (zoals ambulance en ziekenvervoer) op dit taakveld verantwoord.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

De lasten binnen dit taakveld hebben o.a. betrekking op de taken die we als gemeente hebben op het gebied van riolering en afval. Bij de riolering gaat het om taken zoals de opvang en verwerking van afval- en hemelwater, de inzameling en transport van huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater, het voorkomen van grondwaterproblemen en de rioolwaterzuivering. Bij afval gaat het om taken zoals afvalscheiding en recycling, vuilophaal en vuilstort en verwerking. Hierbij is sprake van een wettelijke verplichting , waarbij de baten die gemeenten hiervoor via de heffingen in rekening brengen, maximaal 100% kostendekkend mogen zijn. Tegenover deze lasten staan dus corresponderende baten. Hoewel het zo laag mogelijk houden van de lasten van belang is om de tarieven zo laag mogelijk te kunnen houden, levert dit daardoor geen potentiële structurele begrotingsruimte op.

De lasten t.b.v. milieubeheer hebben voornamelijk betrekking op gemeentelijke taken ter bescherming van het milieu (zoals de bescherming en sanering van de kwaliteit van de bodem, de beheersing van geluidshinder, bescherming tegen straling en dergelijke en ongediertebestrijding). Op het gebied van milieubeheer hebben gemeenten een beperkte mate van beleidsvrijheid doordat diverse taken zijn vastgelegd in wetgeving (bijv. Wet milieubeheer, Wet bodembescherming, Wet geluidhinder). Daarnaast is de uitvoering hiervan grotendeels belegd bij de GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB).

De lasten t.b.v. volksgezondheid komen voort uit de maatregelen die worden genomen ter bescherming van de gezondheid van de bevolking, waarbij gedacht kan worden aan het monitoren van de gezondheidssituatie, de uitvoering van preventieprogramma's, het vroegtijdig signaleren van specifieke stoornissen en gezondheidsbedreigende facturen het geven van voorlichting, advies en begeleiding, het bestrijden van infectieziekten en het aanbieden van vaccins. Ook op het gebied van volksgezondheid zijn diverse taken wettelijk vastgelegd (o.a. Wet publieke gezondheid), waarbij de uitvoering hiervan grotendeels is belegd bij de GR GGD West-Brabant.

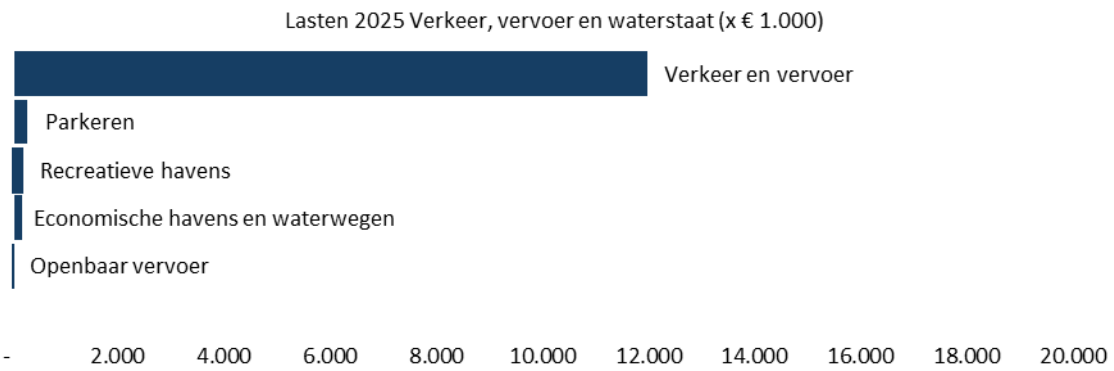
Tot slot worden binnen dit taakveld de lasten m.b.t. de gemeentelijke taken op het gebied van de lijkbezorging (begraafplaatsen, crematoria en lijkschouw) verwerkt. De Wet op de lijkbezorging geeft regels voor een zorgvuldige omgang met het stoffelijk overschot tot en met de begrafenis of crematie, voor de asbestemming en voor het ruimen van graven. Daarnaast bevatten de wet- en regelgeving onder meer voorschriften voor begraafplaatsen en crematoria. De lasten die hiermee verband houden kunnen door gemeenten worden verhaald via de lijkbezorgingsrechten. Deze mogen maximaal 100% kostendekkend zijn.

Financiële omvang:	4/5
Beinvloedbaarheid:	2/5
Nader onderzoeken?	**Deels:** - Gemeenschappelijke regelingen (o.a. OMWB en GGD) (zie paragraaf 10.1) - Afval en riolering vanuit oogpunt project minder relevant i.v.m. 100% kostendekkendheid.

2.4 Lasten - Verkeer, vervoer en waterstaat

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Alle kosten die de gemeente maakt rondom mobiliteit van voertuigen worden geboekt op dit hoofdtaakveld. Binnen dit taakveld worden vooral veel lasten geboekt voor de aanleg, en het onderhoud, van wegen en (fiets) paden. Kosten die gemeenten maken voor parkeergarages en parkeermeters vallen ook onder dit taakveld, net als het openbaar vervoer. Naast deze mobiliteit ter land, valt ook de (recreatieve) vaart onder dit taakveld, zoals het onderhouden van havens en waterwegen.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

De lasten binnen dit taakveld bestaan grotendeels uit de lasten m.b.t. verkeer en vervoer (circa € 12 miljoen). Dit betreft alle taken op het gebied van verkeer te land en de bijbehorende infrastructuur.

De meeste lasten gaan hierbij gemoeid met de aanleg, reconstructie en het onderhoud van wegen, fietspaden, voetpaden en overige verhardingen. De totale lasten m.b.t. wegbeheer bedragen in 2025 circa € 5,5 miljoen. Gemeenten hebben op basis van artikel 16 en 18 van de Wegenwet de verplichting

om de gemeentelijke wegen goed te onderhouden. De CROW-normen zijn een veelgebruikte norm om te beoordelen in hoeverre sprake is van goed onderhoud. Binnen de wettelijke onderhoudsplicht heeft de gemeenteraad een grote mate van beleidsvrijheid voor het bepalen van de na te streven kwaliteitsniveaus.

Andere grote posten binnen dit taakveld vormen de lasten die voortkomen uit taken t.b.v. civieltechnische kunstwerken (inspectie, beheer en onderhoud van bruggen, duikers en tunnels), straatreiniging, onkruidbeheersing, het maaien van de bermen, de openbare verlichting (aanleg, beheer en onderhoud), gladheidbestrijding (sneeuwruimen en strooien) en het treffen van verkeersmaatregelen (variërend van het beïnvloeden van verkeersgedrag met het oog op verkeersveiligheid via bijv. verkeersplannen tot aan de verkeersborden, bewegwijzering en het straatmeubilair t.b.v. de verkeersregulering.

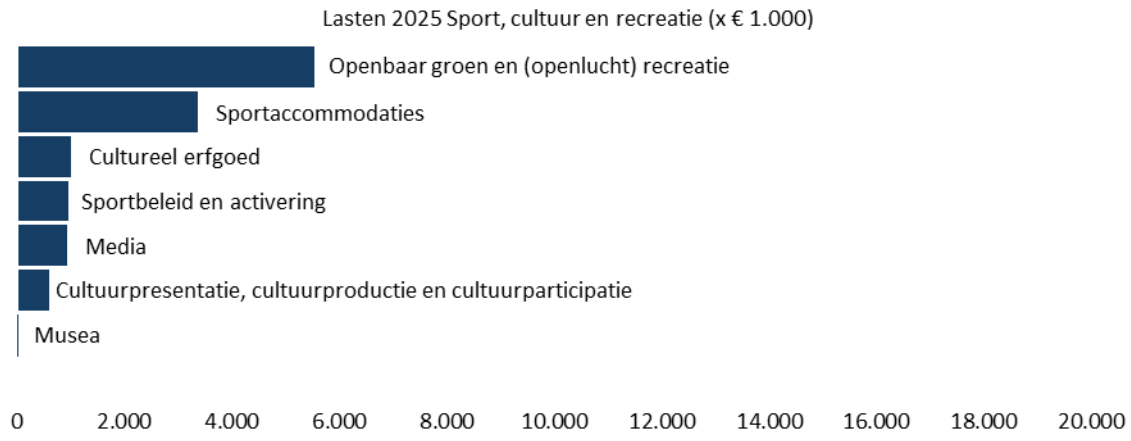
Al met al omvat het taakveld 'verkeer en vervoer' een breed en divers takenpakket. Gemeenten hebben relatief veel beleidsvrijheid om het kwaliteitsniveau van het onderhoud te bepalen, zolang dit binnen de wettelijke- en veiligheidskaders blijft. Gemeenten zijn aansprakelijk voor schade en ongelukken die ontstaan door gebrekkig onderhoud. Dit legt een ondergrens aan het onderhoudsniveau wat moet worden aangehouden. De beleidsvrijheid wordt dus begrensd door wetten en normen, waarbij naast de wetgeving ook de maatschappelijke norm een rol speelt. Bewoners en gebruikers verwachten namelijk een goed onderhouden infrastructuur met veilige en schone wegen en fietspaden, waarbij bijv. grote verschillen ten opzichte van buurgemeenten mogelijk niet acceptabel worden geacht.

Financiële omvang:	3/5
Beinvloedbaarheid:	4/5
Nader onderzoeken?	Ja

2.5 Lasten - Sport, cultuur en recreatie

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Op dit taakveld worden uitgaven geboekt die te maken hebben met een breed scala aan voorzieningen. Variërend van sportzalen (5.2), tot musea (5.4) en van openbaar groen (5.7) tot de lokale media (5.6). Een breed taakveld dus, maar wel met allemaal leuke, belangrijke zaken die het leven in de Nederlandse gemeenten aangenamer maakt.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Binnen dit taakveld vallen diverse onderwerpen, waarbij het openbaar groen en recreatie (ca € 5,6 miljoen) en sportaccommodaties (circa € 3,4 miljoen) veruit de grootste begrotingsposten zijn.

Binnen het openbaar groen en recreatie gaan veruit de meeste lasten gemoeid met het de aanleg en het onderhoud van het openbaar groen. Hierbij gaat het om het plaatsen en onderhoud van bomen, straatmeubilair, plantsoenen, heggen, grasvelden en in straten, woonwijken, parken en speelplaatsen. Andere taken die hieronder vallen betreffen o.a. de aanleg en onderhoud van watergangen (waaronder het schoonhouden van sloten en het onderhouden van taluds en betuining) en de aanleg en onderhoud van speel- en recreatievoorzieningen.

Binnen de sportaccommodaties gaat het om lasten i.v.m. de aanleg en het onderhoud van de diverse buitensportaccommodaties, gymaccommodaties en zwembaden. Gemeenten hebben een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het bevorderen van sport en beweging. Zo zijn gemeenten verplicht om scholen te voorzien van voldoende gymfaciliteiten voor lichamelijke oefening. Hoewel er m.b.t. het vrijetijdsgebruik van sportfaciliteiten relatief weinig wettelijke verplichtingen zijn, draagt de aanleg en onderhoud van voldoende sportfaciliteiten bij aan maatschappelijke doelen op het gebied van gezondheid, participatie en sociale samenhang.

Daarnaast vallen binnen dit taakveld diverse onderwerpen waar (relatief) minder middelen mee gemoeid gaan. Dit betreft taken op het gebied van cultureel erfgoed (instandhouding van rijks- en gemeentelijke monumenten waaronder het Mauritshuis en Fort Sabina), sportbeleid en activering (subsidieverstrekkingen t.b.v. het bevorderen van sport), media (jaarlijkse subsidie aan de bibliotheek), cultuur (diverse subsidies waaronder evenementensubsidies) en musea (diverse subsidies).

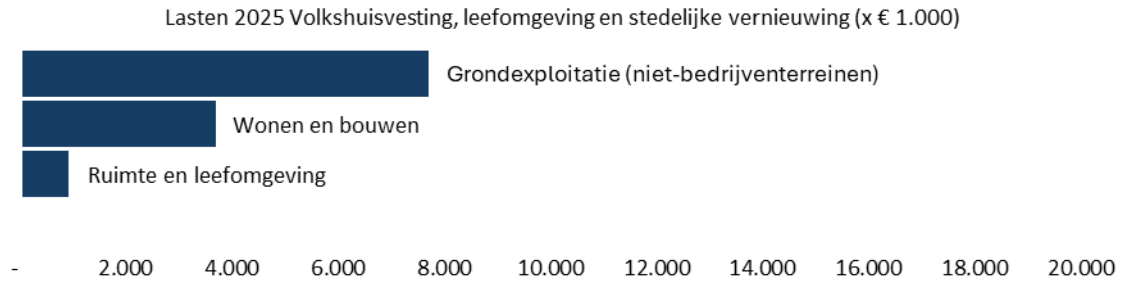
Er gelden relatief weinig wettelijke voorschriften m.b.t. de onderwerpen binnen dit taakveld. Gemeenten hebben hierbij dan ook relatief veel beleidsvrijheid. Zo heeft de gemeenteraad m.b.t. het openbaar groen relatief veel beleidsvrijheid in het bepalen van de na te streven kwaliteitsniveaus. Daarnaast kan de gemeente zelf bepalen hoeveel subsidies worden verstrekt op het gebied van sport en cultuur. Los van de mate van beleidsvrijheid speelt de maatschappelijke norm hierbij ook een rol. Bewoners verwachten namelijk een bepaalde mate van voorzieningen, waarbij grote verschillen ten opzichte van buurgemeenten mogelijk niet acceptabel worden geacht.

Financiële omvang:	3/5
Beinvloedbaarheid:	4/5
Nader onderzoeken?	**Ja**

2.6 Lasten - Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Met actief, of faciliterend, grondbeleid drukt de gemeente duidelijk haar stempel op de inrichting van de publieke ruimte. Zo wordt via bestemmingsplannen bepaald welke grond voor welk gebruik geschikt is en worden grondexploitaties gebruikt om stukken weiland in woonwijken te veranderen.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Veruit de meeste lasten binnen dit taakveld hebben betrekking op de grondexploitaties. De grondexploitaties zijn financiële en ruimtelijke instrumenten waarmee gemeenten grond verwerven, ontwikkelen en uitgeven voor woningbouw, infrastructuur en andere publieke functies. De grondexploitaties zijn een belangrijk middel bij het realiseren van maatschappelijke doelen op het gebied van woningbouw, duurzaamheid, infrastructuur en leefbaarheid. Tegelijkertijd brengen grondexploitaties uitdagingen en risico's met zich mee door de potentiële lasten, baten en risico's (zoals fluctuerende grondprijzen). Grofweg kan een gemeente onderscheid maken tussen actief grondbeleid (waarbij gemeenten zelf meer de regie pakken) en faciliterend grondbeleid (waarbij gemeenten niet zelf grond aankopen maar private partijen faciliteert).

De gemeenteraad heeft hierin een belangrijke kaderstellende en controlerende rol. In de paragraaf grondbeleid wordt dan ook periodiek (in de begroting en jaarrekening) inzicht gegeven in de ontwikkelingen binnen de grondexploitaties. In de gemeente Moerdijk wordt de laatste jaren steeds duidelijker zichtbaar dat de actieve en regisserende vorm van grondbeleid ook daadwerkelijk wordt toegepast. Dit vanuit de gedachte dat eigendom van grond meer sturing en snelheid geeft op de te realiseren vastgestelde ambities op gebied van woningbouw, mobiliteit en vitale centra. Actief grondbeleid vraagt echter wel meer capaciteit van de ambtelijke organisatie en brengt daarnaast ook hogere financiële risico's met zich mee. Per afzonderlijke ruimtelijke opgave zal worden afgewogen welke strategie het meest passend is om de gewenste resultaten te behalen.

De beleidsvrijheid van gemeenten is hierin relatief groot. Door het incidentele karakter van de grondexploitaties worden de baten en lasten binnen de grondexploitaties als incidenteel aangemerkt. Dit vanuit de gedachte dat een gemeente niet onbeperkt grondexploitaties kan ontwikkelen en hiermee dus geen structurele baten kan genereren. Dat neemt niet weg dat grondexploitaties wel een indirecte invloed kunnen hebben op de structurele baten en lasten van een gemeente. Zo zal meer woningbouw op termijn kunnen leiden tot hogere baten uit lokale belastingen (zoals de ozb), de algemene uitkering (door de inwonersgroei). Daarbij kunnen eventuele winsten uit grondexploitaties bijv. ook gebruikt worden voor het aflossen van leningen, waarmee de rentelasten van de gemeente dalen. Tegelijkertijd zullen ook diverse lasten toenemen. Zo zullen mogelijk aanvullende voorzieningen (scholen, wegen etc.) moeten worden gerealiseerd en zullen a.g.v. areaaluitbreiding hogere beheerslasten kunnen ontstaan. Al met al moet geconcludeerd worden dat de grondexploitaties vrij weinig mogelijkheden bieden om de structurele begrotingsruimte te verbeteren.

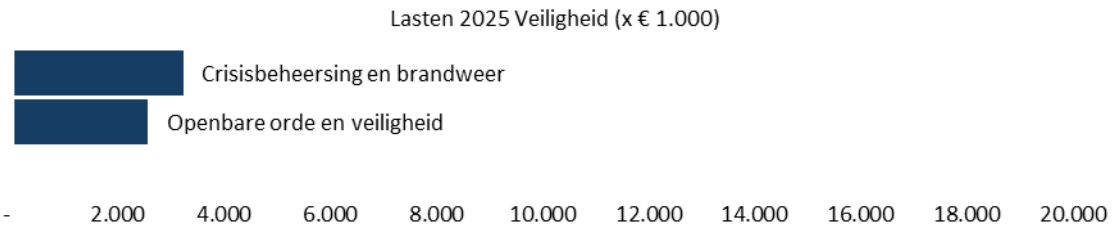
De lasten binnen het onderdeel wonen en bouwen hebben voornamelijk betrekking op de taken die we als gemeente uitvoeren rondom omgevingsvergunningen. Deze vergunningen zijn nodig voor activiteiten die gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving, zoals bouwen, slopen, milieu en natuur. Ook met de komst van de omgevingswet spelen gemeenten een sleutelrol in het verlenen, coördineren en handhaven van omgevingsvergunningen. Voor de diensten die we hiervoor als gemeente aanbieden, heffen we leges. Tegenover de lasten die we hiervoor als gemeente maken staan dus baten uit de leges. Deze leges mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Hoewel het zo laag mogelijk houden van de lasten van belang is om de tarieven zo laag mogelijk te kunnen houden, levert dit daardoor geen potentiële structurele begrotingsruimte op.

Financiële omvang:	3/5
Beinvloedbaarheid:	4/5
Nader onderzoeken?	**Nee,** vanwege incidentele karakter grondexploitaties en maximaal 100% kostendekkendheid leges omgevingsvergunningen.

2.7 Lasten - Veiligheid

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'Op dit kleine hoofdtaakveld worden lasten verantwoord die gerelateerd zijn aan criminaliteit en de preventie daarvan in de gemeente. Ook de kosten voor de brandweer vallen onder dit taakveld, net als bijvoorbeeld het tegengaan van radicalisatie.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Binnen het taakveld crisisbeheersing en brandweer vallen de taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen. Gemeenten hebben hierbij relatief beperkte beleidsvrijheid. In de Wet veiligheidsregio zijn de taken van het bestuur van een veiligheidsregio vastgelegd en zijn een aantal basiseisen gesteld aan de organisatie van de hulpdiensten en de kwaliteit van het personeel en het materieel. De lasten die we als gemeente hiervoor maken bestaan vrijwel volledig uit de bijdrage die we jaarlijks betalen aan de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant.

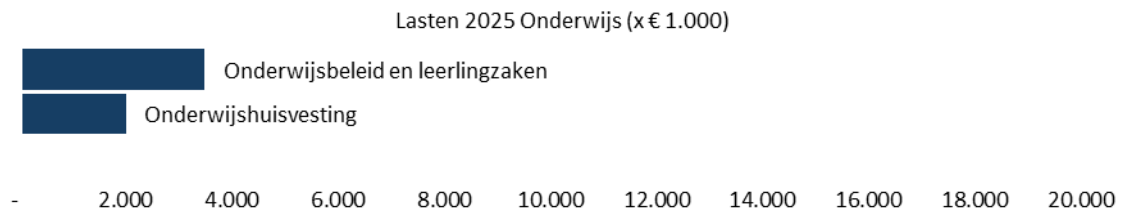
Binnen het taakveld openbare orde en veiligheid vallen de lasten die we als gemeente maken op het gebied van de uitvoering van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en andere bijzondere wetten. Binnen dit taakveld valt bijvoorbeeld ook de preventie- en aanpak van (georganiseerde) criminaliteit. De lasten binnen dit taakveld bestaan voornamelijk uit personeelslasten, waaronder de inzet van de gemeentelijke boa's.

Financiële omvang:	2/5
Beinvloedbaarheid:	2/5
Nader onderzoeken?	**Deels:** - Gemeenschappelijke regelingen (o.a. Veiligheidsregio) (zie paragraaf 10.1)

2.8 Lasten - Onderwijs

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'De bekostiging van onderwijs gaat primair via het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap direct naar de schoolbesturen. De gemeenten zijn echter wel verantwoordelijk voor de onderwijshuisvestiging voor openbaar en bijzonder onderwijs. Ook zijn er gemeenten die zelf het bestuur zijn van scholen, of die bijvoorbeeld een actief achterstandenbeleid hebben, waardoor ze meer lasten maken op dit taakveld. Ten slotte valt ook peuteronderwijs én volwasseneneducatie onder dit taakveld, het draait dus niet alleen om kinderen.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

Binnen het taakveld onderwijsbeleid en leerlingzaken zijn het leerlingenvervoer (circa € 1,8 miljoen) en de bestrijding van onderwijsachterstanden (circa € 1 miljoen) veruit de grootste posten. Gemeenten zijn verplicht om leerlingenvervoer aan te bieden voor leerlingen die door o.a. afstand en beperking niet zelfstandig naar school kunnen . De verplichting hiertoe is vastgelegd in de Wet op het primair onderwijs. De exacte invulling hiervan binnen de gemeente Moerdijk is vastgelegd in de Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Moerdijk. Voor het onderwijsachterstandenbeleid krijgen gemeenten financiële middelen van het rijk. Per saldo is dit dus budgettair neutraal in de begroting verwerkt, waarbij het budget wordt ingezet voor het uitvoeren van de wettelijke verplichtingen binnen de onderwijsachterstanden. Groot onderdeel hiervan is de voor- en vroegschoolse educatie (VVE).

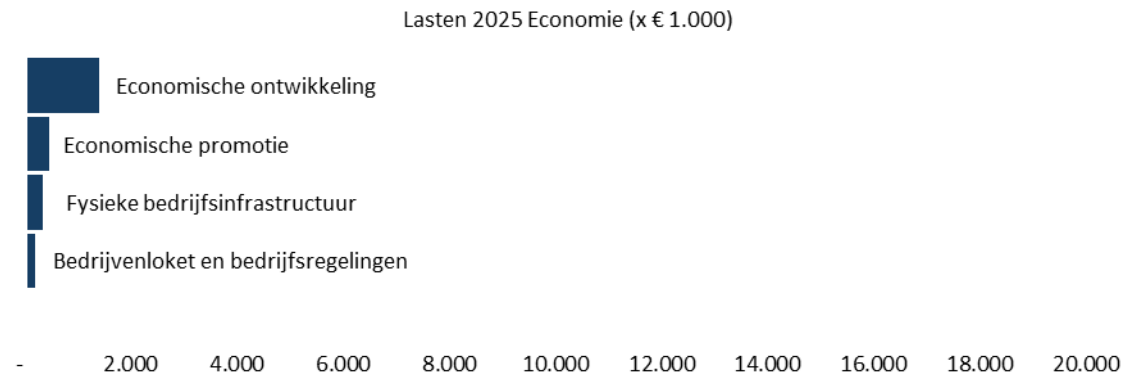
Binnen het taakveld onderwijshuisvesting vallen o.a. de lasten m.b.t. nieuwbouw, aanpassing en uitbreiding van bestaande schoolgebouwen. Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. De lasten die we hiervoor hebben begroot bestaan voornamelijk uit kapitaallasten die voortkomen uit investeringen die in het verleden hiervoor zijn gedaan. Deze lasten liggen daarmee vast en zijn niet (meer) te beïnvloeden. Bij toekomstige investeringen is er wel enige vrijheid ten aanzien van de kwaliteit en intensiteit. Om te bepalen wat een redelijke bekostiging is voor de benodigde voorziening worden normbedragen gehanteerd. Dit zijn vaste bedragen per vierkante meter of per leerling. De gemeente is verantwoordelijk voor het vaststellen van normbedragen, waarover de VNG richtlijnen uitbrengt.

Financiële omvang:	2/5
Beinvloedbaarheid:	2/5
Nader onderzoeken?	**Nee,** wel een link met investeringen op het gebied van scholenontwikkelingen (zie paragraaf 10.4)

2.9 Lasten - Economie

De landelijke toelichting van dit taakveld luidt als volgt: *'De gemeente stimuleert op verschillende manieren de lokale economie, bijvoorbeeld via bedrijfsloketten, economische promotie (zoals beurzen en jaarmarkten) of door samen te werken met het bedrijfsleven en kennis- en onderzoeksinstellingen. Ook vervult de gemeente een belangrijke taak als het gaat om het ontwikkelen van bedrijventerreinen, bijvoorbeeld door te investeren in winkelgebieden en grond bouwklaar te maken.'*

De lasten van de gemeente Moerdijk binnen dit taakveld zijn als volgt opgebouwd:

De lasten binnen dit taakveld bestaan voornamelijk uit personeelslasten van de medewerkers die bij de gemeente in dienst zijn en aan deze onderwerpen werken (ca € 0,8 miljoen). Daarnaast zijn binnen dit taakveld de middelen geraamd zoals die onlangs door de gemeenteraad beschikbaar zijn gesteld. Dit betreft o.a. de middelen t.b.v. toeristische marketing, initiatieven en samenwerking en het centrummanagement vitale centra (raadsvergadering 17 oktober 2024) en de middelen zoals die bij de vaststelling van de begroting 2025-2028 (raadsvergadering 7 november 2024) beschikbaar zijn gesteld t.b.v. Powerport en de stedelijke regio's West-Brabant West & Breda -Tilburg.

Daarnaast vallen binnen dit taakveld diverse kleinere uitgaven zoals de bijdrage die we op dit gebied doen aan de GR Regio West-Brabant (RWB), de ondernemersverenigingen vitale centra, de weekmarkten en andere evenementen.

Financiële omvang:	1/5
Beinvloedbaarheid:	4/5
Nader onderzoeken?	**Nee**, gezien financiële omvang en recente raadsbesluiten (centrummanagement vitale centra, toeristische markering, Powerport, stedelijke regio's)